

Marzena Bąk-Korzeniowska, Barbara Januszkiewicz,
Agnieszka Kopacka, Anna Kupiszewska, Natalia Stakhniuk

Język polski – blisko, coraz bliżej

Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie B1

redakcja naukowa
Małgorzata Kułakowska

Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego
Rzeszów 2023

Recenzja
prof. SEMEN ABRAMOWICZ

Opracowanie redakcyjne i korekta
WŁADYSŁAW WÓJTOWICZ

Opracowanie techniczne i łamanie
GRZEGORZ WOLAŃSKI

Projekt okładki i opracowanie graficzne
GRZEGORZ WOLAŃSKI

Podręcznik sfinansowany ze środków NAWA w ramach programu
„Promocja języka polskiego”

© Copyright by
Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego
Rzeszów 2023

ISBN 978-83-8277-082-7
DOI: 10.15584/978-83-8277-082-7

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO
35-310 Rzeszów, ul. prof. S. Pigonia 6, tel.: 17 872 13 69, tel./faks: 17 872 14 26
e-mail: wydaw@ur.edu.pl; <https://wydawnictwo.ur.edu.pl>
Wydanie I, format A4, ark. wyd. 49,5, ark. druk. 50, zlec. red. 97/2021

Druk i oprawa: Drukarnia Uniwersytetu Rzeszowskiego

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. W kręgu spraw rodzinnych	7
Lekcja 1. Rodzina, ach rodzina	8
Lekcja 2. Dane osobowe	16
Lekcja 3. Święta i świętowanie	23
Rozdział 2. Wygląd zewnętrzny	41
Lekcja 1. Wygląd zewnętrzny	42
Lekcja 2. Cechy charakteru	51
Rozdział 3. W stronę edukacji	63
Lekcja 1. Jakie studia wybrać?	64
Lekcja 2. Jak zwracać się do nauczycieli?	73
Lekcja 3. Janusz Korczak – pedagog i przyjaciel dzieci	82
Rozdział 4. Bez pracy nie ma kołaczy	89
Lekcja 1. W urzędzie	90
Lekcja 2. Jak znaleźć wymarzoną pracę?	100
Rozdział 5. Dom i mieszkanie	117
Lekcja 1. Lokum dla studenta	118
Lekcja 2. Wynajem mieszkania	129
Lekcja 3. Czuć się dobrze w swoich czterech kątach	136
Rozdział 6. Zakupy	145
Lekcja 1. Jak cię widzą, tak cię piszą	146
Lekcja 2. Zakupy i usługi	157
Rozdział 7. Na tropie zbrodni i występku	167
Lekcja 1. Przestępstwa	168
Rozdział 8. Klimat w Polsce	187
Lekcja 1. Wiosna	188

Lekcja 2. Lato	197
Lekcja 3. Jesień	205
Lekcja 4. Zima	213
Rozdział 9. Szlachetne zdrowie	219
Lekcja 1. U lekarza	220
Lekcja 2. W zdrowym ciele zdrowy duch	227
Lekcja 3. Sport	237
Rozdział 10. Podróże z pasją	247
Lekcja 1. Podróżowanie z pasją	248
Lekcja 2. Bądź gotowy dziś do drogi... ..	258
Rozdział 11. W świecie mediów	275
Lekcja 1. Świat w mediach	276
Lekcja 2. Na szklanym ekranie	285
Lekcja 3. Po co nam ten cały internet?	293
Rozdział 12. Młodzi ludzie i ich sprawy	305
Lekcja 1. Upodobania i zainteresowania	306
Lekcja 2. Jak ogarnąć sesję?	317
Lekcja 3. Dlaczego warto studiować w Polsce?	327
Rozdział 13. Wyrażanie uczuć i emocji	337
Lekcja 1. Jak zwracamy się do bliskich?	338
Lekcja 2. Uczucia i emocje	348
Lekcja 3. Wyrażanie uczuć i potrzeb	358
Rozdział 14. Sprawdź, co już wiesz	369
Lekcja 1. Rzeczowniki	370
Lekcja 2. Czasowniki i konstrukcje składniowe	378
Lekcja 3. Przymiotniki i przysłówki	387
Lekcja 4. Liczebniki	389
Lekcja 5. Zaimki	392
Lekcja 6. Przyimki	394
Wykaz źródeł	395

Wstęp

Podręcznik „Język polski – blisko, coraz bliżej” powstał z myślą o ukraińskojęzycznych studentach. Jest adresowany zarówno do osób, dla których język polski jest językiem studiów w Polsce, jak i do tych, dla których jest językiem obcym poznawanym podczas studiów na Ukrainie. Podręcznik powstał dzięki wsparciu finansowemu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w ramach programu „Promocja języka polskiego”. Zespół, który tworzył podręcznik, to doświadczone lektorki języka polskiego związane z Centrum Polonijnym Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz z Wydziałem Filologicznym Uniwersytetu im. Ogijenki w Kamieńcu Podolskim. Obie instytucje prowadzą lektoraty języka polskiego jako obcego od wielu lat i dzięki temu dobrze znają potrzeby studentów. Tematyka poszczególnych rozdziałów oraz wybór poziomu biegłości B1 wynikają z wieloletniego doświadczenia i z przeprowadzonych wśród studentów obu uczelni ankiet dotyczących doboru treści i ich trudności. W tym miejscu chcielibyśmy podziękować naszym studentom za wykonanie tych ankiet i dzielenie się uwagami dotyczącymi ćwiczeń, ich poziomu trudności, doboru tematyki zajęć.

Podręcznik „Język polski – blisko, coraz bliżej” wpisuje się w nowe tendencje w glotto-dydaktyce polonistycznej polegające na dopasowaniu treści i metod nauczania do konkretnej grupy odbiorców – w tym przypadku – ukraińskojęzycznych studentów. Materiały dydaktyczne zawarte w książce są przeznaczone do nauki z lektorem podczas zajęć z poziomu B1–B1+ według ESOKJ. Podręcznik składa się z trzynastu rozdziałów wprowadzających nowe zagadnienia oraz z czternastego rozdziału powtórkowego. Każdy z rozdziałów jest poświęcony innej tematyce, może obejmować jedną lub kilka lekcji (proponujemy do uwzględnienia podczas jednych zajęć). Tematyka poszczególnych rozdziałów

jest tak dobrana, by była bliska młodym odbiorcom. Obok kwestii ogólnych pojawiają się zagadnienia, które przedstawiają realia życia studenckiego (np. w rozdziale poświęconym mieszkaniu są odniesienia do wynajmowania mieszkań podczas studiów). Każda lekcja (podrozdział) ma podobny układ. W podrozdziałach są zamieszczone autentyczne teksty pochodzące z różnych źródeł – są to wywiady, artykuły prasowe, fragmenty książek, itp. Obok tych tekstów są ćwiczenia leksykalne ułatwiające zrozumienie tekstu. Oprócz nich w każdym podrozdziale użytkownik znajdzie ćwiczenia rozwijające wszystkie sprawności językowe (czytanie, mówienie, pisanie i słuchanie) oraz wprowadzające nowe elementy podsystemów języka (gramatyki, leksyki). Ćwiczenia te bazują na materiale leksykalnym i gramatycznym znajdującym się w tekstach zamieszczanych w każdym podrozdziale. Wykonanie poleceń ułatwiają przykłady rozwiązań oraz informacje o regułach rządzących językiem polskim. Natomiast rozumienie trudniejszych wyrazów zapewnia zamieszczony na końcu każdego rozdziału „Słowniczek trudniejszych wyrazów”, który podaje polskie znaczenia trudnych wyrazów użytych w danym rozdziale, a także ich ukraińskie odpowiedniki.

Przewodnikami po różnych aspektach nauki języka polskiego są postacie młodych osób z Ukrainy i Polski. To te osoby informują o zasadach języka polskiego (gramatycznych, ortograficznych i leksykalnych). Na stronach naszego podręcznika pojawiają się: Anastazja, która przyjechała na studia do Polski, Olga – studentka z Ukrainy, i polska studentka – Natalia, Igor z Ukrainy, Władek – Polak z Ukrainy, i Tomek, który przyjechał z Polski na Ukrainę.

Mamy nadzieję, że dzięki naszemu podręcznikowi Czytelnik zdobędzie kolejny etap znajomości języka polskiego.

Autorki

Wykaz ikon oznaczających sprawności językowe aktywizowane w ćwiczeniach:

czytanie
(rozumienie
tekstu)

słuchanie

mówienie

pisanie

ćwiczenia
leksykalne

ćwiczenia
gramatyczne

zapamiętywanie

słowniczek

Rozdział 1

W kręgu spraw rodzinnych

Lekcja 1

Rodzina, ach rodzina

- 1** Opisz fotografię. Powiedz, co może być tematem tej lekcji?

- 2** Odpowiedz na pytania:

- W jakich rodzinach obecnie najczęściej się wychowujemy?
- Jaki model rodziny jest najczęstszy w Twojej miejscowości?
- A jaki model rodziny Ty uważasz za najlepszy?

- 3** Przeczytaj tekst „Który model jest lepszy: rodzina wielopokoleniowa czy nuklearna?” Dopasuj zapisane poniżej pytania, które zadała prowadząca spotkanie dziennikarka, do odpowiedzi gości programu. Zapisz je w lukach (wykropkowanych miejscach w tekście).

1. Domy wielopokoleniowe spotykamy najczęściej w mniejszych miejscowościach, duże, kilkupiętrowe. To wygodne rozwiązanie, oszczędne?
2. Ale starych drzew się nie przesadza.
3. Zaczniemy od wyjaśnienia, czym jest rodzina wielopokoleniowa. To muszą być przynajmniej trzy pokolenia?
4. Niewątpliwie życie w rodzinie wielopokoleniowej ma zalety nie do przecenienia, ale ma też wady, są liczne pułapki.
5. Pani Anno, a w pani przypadku życie w rodzinie wielopokoleniowej to był wybór czy konieczność?

Który model jest lepszy: rodzina wielopokoleniowa czy nuklearna?

W powiecie proszowickim aż 20% wszystkich rodzin to rodziny wielopokoleniowe. Średnia kraju to 7% – nic więc dziwnego, że Proszowice zajmują pod tym względem pierwsze miejsce w Polsce. Czy rodzina wielopokoleniowa to świadomy wybór czy konieczność?

*O tym rozmawialiśmy z naszymi gośćmi w programie „Przed hejnałem”, a byli nimi: **Kinga Stawarz-Popek** – familiolog, **Maria Sękara**, która wychowała się w rodzinie wielopokoleniowej i także w takiej żyje w swoim małżeństwie, i **Anna Jeziorny**, która ma doświadczenie życia z teściami pod jednym dachem.*

Sylwia Paszkowska: .....

Kinga Stawarz Popek: Tak, to rodzina składająca się z kilku generacji, minimum trzech: dziadkowie, rodzice, dzieci. Rodzina wielopokoleniowa kojarzona jest z wiekiem XIX, później zaczęła pojawiać się rodzina nuklearna, czyli rodzice i dzieci.

Sylwia Paszkowska: .....

Kinga Stawarz-Popek: Tych zalet jest dużo, socjologowie twierdzą, że główną zaletą jest ekonomia właśnie, koszty utrzymania. Oprócz tego oszczędzamy czas, na przykład w przypadku zajmowania się gospodarstwem.

Sylwia Paszkowska: W rodzinach wielopokoleniowych najgorzej mają te osoby, które dołączają, bo to one muszą się wpasować w pewne rytmy, zwyczaje rodziny. W takich domach to najczęściej kobiety muszą wpasować się w tradycyjne role, a mężczyzna pozostaje często synkiem-chłopczykiem, wokół którego wszystko trzeba zrobić, którego trzeba obsługiwać, a sam nie angażuje się w domowe obowiązki, a już na pewno nie z dużym zaangażowaniem. Jak było u pani, pani Mario?

Maria Sękara: Ja całe życie mieszkalam w domu wielopokoleniowym, byli rodzice, dziadkowie, rodziły się dzieci. Mój mąż też mieszkał w takim domu, ale to on dołączył do nas, zamieszkał w moim domu z moimi bliskimi. Pracował wtedy na uczelni, ale musiał zajmować się gospodarstwem, dużym ogrodem. Nie przeszkadzało mu to, powiem więcej, to dawało nam lepsze warunki życia niż pensja męża. Dziś moje dzieci już ogrodem się nie zajmują,

ale z innych powodów, dziś nie ma takiego popytu na jabłka, owoce, ale wciąż pozostała ta przyjemność z rodzinnych spotkań, wszyscy się spotykamy, słuchamy mojego 92-letniego ojca, wspominamy.

Sylwia Paszkowska: .....

Anna Jeziorny: To był wybór. Po 10 latach małżeństwa kupiliśmy z teściami dom po to, by wspólnie zamieszkać. Rodzice męża zostali sami na Śląsku, uznaliśmy, że będzie lepiej, jeśli zamieszkamy wspólnie, zwłaszcza że moje dzieci były do dziadków bardzo przywiązane. Wiadomo też, że rodzice się starzeją, więc lepiej, żeby byli tu, z nami.

Sylwia Paszkowska: .....

Anna Jeziorny: To były jeszcze stosunkowo młode drzewa, ale większość znajomych uważała, że źle robimy. Ja wiedziałam, że odpowiedzialność spadnie na mnie, ale z drugiej strony to miało swoje zalety. Mieszkaliśmy z teściami prawie 20 lat, do ich śmierci. Było trudno, ale mimo wszystko polecam taki model rodzinny każdemu. Nam było łatwiej, bo teściowie byli ludźmi zawsze wspierającymi, lojalnymi, o ogromnej kulturze osobistej, więc wiedziałam, że możemy się kłócić, ale poważny konflikt nam nie grozi. Mnie życie w takim domu bardzo się podobało, nawet moje dzieci mówią, że mogłoby być nas więcej, to chyba najlepsza rekomendacja życia w domu wielopokoleniowym. Ja zaznaczę, że my mieliśmy jeden dom, ale osobne mieszkania.

Sylwia Paszkowska: .....

Kinga Stawarz-Popek: Tak, to prawda, choć muszę powiedzieć, że to nie jest tak, że życie w domu wielopokoleniowym jest dobre dla wszystkich. Nie, to bardzo trudne, to wymaga spełnienia wielu warunków. To może się nie udać przy świeżym małżeństwie, zaraz po ślubie. Idealny model to jeden dom, osobne mieszkania, tak jak u pani Anny. To luksus. Znam rodziny, które też przeprowadziły rodziców do siebie, nawet do niewielkich mieszkań, domów, ale wydzieliły rodzicom osobny apartamencik z maleńką kuchnią, osobnym wejściem, małym ogródkiem, to coś w rodzaju bliskiego sąsiedztwa, to dobry sposób na nasze czasy.

Źródło: <https://www.radiokrakow.pl/rozmowy/ktory-model-jest-lepszy-rodzina-wielopokoleniowa-czy-nuklearna/>

W kręgu spraw rodzinnych

4 Wskaż zalety i wady życia w rodzinie wielopokoleniowej. Odwołaj się do tekstu.

Zalety:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wady:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

W kręgu spraw rodzinnych

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

5 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	generacja	a.	melodia grana przez trębacza o określonej porze z wieży ratuszowej, kościelnej, w obozie
2.	rodzina wielopokoleniowa	b.	coś elitarnego, ekskluzywnego
3.	dom wielopokoleniowy	c.	zainteresowanie danym produktem
4.	rodzina nuklearna	d.	pokolenie, grupa ludzi o podobnym wieku, żyjąca w tym samym czasie
5.	pułapka	e.	zasadzka, podstęp
6.	hejnał	f.	uczciwy i rzetelny w stosunkach z ludźmi
7.	popyt	g.	rodzina składająca się z kilku pokoleń, żyjąca we wspólnym domu
8.	wpasować się	h.	udzielający innym pomocy
9.	wspierający	i.	dom, w którym żyją dwie lub trzy rodziny, ma osobne wejścia
10.	lojalny	j.	zintegrować się
11.	luksus	k.	rodzina składająca się tylko z rodziców i ich dzieci
12.	familiolog	l.	specjalista do spraw rodziny, doradca rodzinny

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
								h.			

6 Napisz, co oznaczają według Ciebie zdania poniżej, możesz użyć synonimów lub definicji.

Starych drzew się nie przesadza.

.....

.....

W kręgu spraw rodzinnych

Żyć z kimś pod jednym dachem.

.....

.....

.....

.....

7 Zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście powyżej brak na ten temat informacji (BI) – zakresł odpowiednią literę.

1. Maria Sękara wychowała się w rodzinie nuklearnej.	P / F / BI
2. Anna Jeziorny mieszkała wspólnie z teściami.	P / F / BI
3. Rodzina nuklearna to małżeństwo, które nie ma dzieci.	P / F / BI
4. Mąż Marii pracował w gospodarstwie.	P / F / BI
5. Ojciec Anny ma 92 lata.	P / F / BI
6. Anna i jej teściowie mieli wspólne mieszkanie.	P / F / BI
7. Rodzice Kingi są jej sąsiadami.	P / F / BI

W kręgu spraw rodzinnych

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

8 Kim są te osoby? Połącz według wzoru wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	bratanek, bratanica	a.	mąż siostry albo brat żony lub męża
2.	siostrzeniec, siostrzenica	b.	mąż córki
3.	teść, teściowa	c.	ojciec i matka żony lub męża
4.	bratowa	d.	syn i córka brata
5.	szwagier	e.	żona syna
6.	szwagierka	f.	syn i córka siostry
7.	zięć	g.	siostra żony
8.	synowa	h.	żona brata

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
				a.			

9 Zapisz daty podane w nawiasach w odpowiedniej formie.

Wzór: Moja siostrzenica urodziła się (11.08.2011 rok) *jedenastego sierpnia dwa tysiące jedenastego roku.*

- (26.04.) ..... moja bratowa obchodzi imieniny.
- Zięć mojej siostry obchodzi urodziny co cztery lata, ponieważ urodził się (29.02.) .....
.....
- Moja teściowa zaczęła nową pracę (18.05.1997 rok) .....
.....

W kręgu spraw rodzinnych

4. (31.12.2020 rok) .....
 ..... urodził się mój bratanek Igor.
5. Moi rodzice przenieśli się do Rzeszowa w (2000 rok) .....
 .....

10 Słuchając piosenki <https://www.youtube.com/watch?v=SsozRXPmcWk> „Mam cudownych rodziców”, uzupełnij brakujące słowa w tekście.

Urszula Sipińska
Mam cudownych rodziców

Kto mi tuż przed ..... nucił bajki baj baj
 I kto przybiegał z bżem, kiedy mał się maj
 Kto ..... mi każdą złość, każdy błąd
 Gdy kryłam wielkie łzy w domu najmniejszy kąt
 Co wieczór obraz ten kołysze mnie do snu
 ..... młody jak maj i mama wśród bzu
     Cudownych rodziców mam
     Cudownych rodziców mam
     Odkryli mi każdą z dróg, po której szłam
     Mam cudownych ....., bo przyjaciółmi moimi są
     W porę rzekli mi dalej to idź drogą swą
 Sama idę więc, ale po drogach mych
 Będą wciąż za mną biec i mnie strzec myśli ich
 Jak motyl zastygł czas pod ..... szkłem
 Patrzą na nie nie raz i jedno wiem!
     Cudownych rodziców mam
     Cudownych rodziców mam...

11 Napisz list do kolegi/koleżanki, w którym opisziesz rodzinę swoich marzeń.

Lekcja 2

Dane osobowe

Czy wiesz, że najpopularniejsze nazwiska w Polsce to: Nowak, Kowalski i Wiśniewski. Według Ministerstwa Cyfryzacji w 2020 r. nazwisko Nowak nosiło 203 980 osób, Kowalska/Kowalski – 137 981 Polaków, Wiśniewska/Wiśniewski – 109 896 osób. Wśród imion nadawanym dzieciom w 2020 r. najpopularniejsze były dla chłopców: Antoni, Jan i Jakub, a dla dziewczynek: Julia, Zuzanna, Zofia.

1 Odpowiedz na pytania:

- Jakie znasz inne polskie imiona i nazwiska?
- Jakie imiona i nazwiska cieszą się popularnością w Twoim kraju?
- Czy spotkałeś się z jakimś nietypowym imieniem lub nazwiskiem?

2 Połącz w pary imiona i nazwiska znanych Polaków.

1.	Henryk	a.	Lewandowski
2.	Czesław	b.	Curie-Skłodowska
3.	Witold	c.	Sienkiewicz
4.	Barbara	d.	Walewska
5.	Krzysztof	e.	Trzetrzelewska
6.	Maria	f.	Miłosz
7.	Roman	g.	Kieślowski
8.	Irena	h.	Polański
9.	Małgorzata	i.	Szewińska
10.	Robert	j.	Lutosławski

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
					b.				

3 Przeczytaj fragmenty wywiadu „Andrzej i Mikołaj Grabowscy: Wychowały nas dwa światy” i porozmawiaj z osobą siedzącą obok na temat tego wywiadu. W rozmowie wykorzystaj podane pytania.

- W jaki sposób bracia Grabowscy wspominają swoje dzieciństwo i rodzinną miejscowość?
- Jak wyglądało życie studenckie pana Andrzeja? Czy był wtedy szczęśliwy?
- Pomiedzy jakimi wartościami toczy się wojna, o której mówią bohaterowie wywiadu?
- Co dla bohaterów wywiadu oznacza zwrot „wychowały nas dwa światy”?

Andrzej i Mikołaj Grabowscy: Wychowały nas dwa światy

I w książce „Jak brat z bratem”, i w tej rozmowie Andrzej i Mikołaj Grabowscy trochę się spierają, odrobinę dowodzą, ale głównie ciepło wspominają rodzinne miasteczko i śmieją się z tzw. sławy.

Kiedyś mówiono: „Andrzej, brat Mikołaja”, bo to Andrzej był młodszy i szedł pańskim tropem. Teraz mówi się odwrotnie. Czuje się pan jak Mikołaj, brat Andrzeja?

MIKOŁAJ: Trochę tak, bo podejrzewam, że więcej ludzi wie o Andrzeju Grabowskim niż o Mikołaju Grabowskim. Ale nie ubolewam nad tym. Miałem przecież swoje pięć minut, pamiętasz, Andrzej? (śmiech) Kiedyś przez chwilę byłem bardzo sławny. Krzysiek Jasiński, robiąc pierwszy benefis w Teatrze Stu, zaproponował kilku osobom, by każdy beneficjentowi coś zadedykował – piosenkę, wiersz albo monolog.

ANDRZEJ: To był benefis, w którym miałem wystąpić z tobą, ale wystraszyłem się okropnie, ponieważ przed nami Jurek Stuhr czytał fragmenty swojej książki. (...)

Alwernia, rodzinne miasteczko, jest ważnym kierunkiem panów życia. Dlaczego?

ANDRZEJ: Chociażby dlatego, że wszyscy, którzy tam żyli, występowali w jedynym egzemplarzu. Jedynym. Tam każdy był indywidualnością. Miał swoje znaczenie i odgrywał ważną rolę. Nie było lepszych i gorszych. Aptekarz był jeden w jedynej aptece – magister Gęsikowski z Krakowa, który sam

robił lekarstwa i sprzedawał kryniczanek, którą piło się dla zdrowia. Pani doktor Nawrocka była jedna.

MIKOŁAJ: Dentystka była jedna. Był jeden szewc, jeden malarz pokojowy Piecio. Jedna szkoła i jeden kierownik szkoły. Jeden bank – początkowo kasa spółdzielcza – i jeden kościół. I jedno prawo jazdy, którego posiadaczem był nasz ojciec Bolesław. Każdy z nas był tam wyjątkowy. W 1955 roku w Alwerni mieszkało 500 dusz łącznie z niemowlętami. Wszystko było jasne. (...)

No właśnie, dziś macie domy, piękne samochody. Gdzie kończy się prawdziwa potrzeba człowieka, a zaczyna już jakieś wyuzdanie posiadania?

ANDRZEJ: Natura ludzka jest okropna. Przypuszczam, że nie ma takiej sytuacji, kiedy człowiek powie: „Już wystarczy, mam dość”. Ja zarabiam pieniądze, ale nie dlatego, że to jest moim celem. To po prostu konsekwencja tego, że tak dużo pracuję, a za tę pracę mi płacą. Gdy kończyłem studia, w pierwszym moim mieszkaniu służbowym za szafę robiło pudło po telewizorze, a pożyczony od kolegi dmuchany materac musiałem dopompowywać każdej nocy, ponieważ uciekało z niego powietrze. Gdybym wtedy wyobraził sobie, że mam samochód i mieszkanie: „Boże, Boże, jaki ja byłbym szczęśliwy” – tak chyba bym postękiwał. Teraz mamy z Mikołajem samochody, domy, nie przesadzamy z posiadaniem, ale mamy to wszystko, co zawsze chcieliśmy mieć i do czego dążyliśmy. Czy to jednak właśnie czyni człowieka szczęśliwym?

MIKOŁAJ: Nasze życie spontaniczne, naturalne bardzo różni się od naszego życia wysokiego, kulturalnego, oficjalnego – te światy zawsze w nas walczą, wojna natury z kulturą trwa. Natura mówi: „Po co się spieszysz, żyj, przeżyj wszystko jak najprościej, jak najszczęśliwiej, powoli, ze smakiem”. Z drugiej strony jesteś członkiem społeczności, w której budujesz autorytet poprzez zdobywanie coraz to większych pieniędzy, władzy, wpływów. Problem walki kultury z naturą jest sformułowany od czasów oświecenia – to nic nowego. Ta walka odbywa się we mnie na okrągło. Myślę jednak, że te dwie sfery po prostu się dopełniają, nie mogą istnieć same w sobie. Gombrowicz mówi o tym radykalniej: jeżeli nasze oficjalne życie odbywa się w kulturze wysokiej, to nasze istotne życie dzieje się w kulturze niskiej, piwnicznej, ciemnej. W namiętnościach, które przed światem skrywamy.

Ale czy to musi być wojna?

ANDRZEJ: Nie, to nie musi być wojna, ale chyba jednak jest. Bo co masz ochotę zrobić po bankiecie u prezydenta, na który poszedłeś w smokingu? Zrzucić z siebie wreszcie to ubranie i zjeść chleb ze smalcem.

W kręgu spraw rodzinnych

MIKOŁAJ: Nas wychowały dwa światy. Z jednej strony mieliśmy dom, z dobrze wychowanymi rodzicami, z drugiej Alwernię, z całym jej kolorytem, bezrękimi, brudnymi dziadami, którzy chodzili przed świętami po domach, aresztem za ścianą i głupim biegającym po okolicznych lasach. Te dwa światy, świat kultury i natury, były w nas wpisane od początku. Pamiętam, że gdy rwaliśmy czereśnie u pani Stolarzewiczowej, ona krzyczała na nas: „Inteligencja szpagatowa”. I miała rację.

Andrzej Grabowski – aktor filmowy, teatralny i kabaretowy. Przez wiele lat związany z Teatrem im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Na swoim koncie ma znakomite role w filmach (m.in. „Pod Mocnym Aniołem”), serialach (w tym: „Boża podszewka”, „Świat według Kiepskich”, „Pitbull”) oraz teatrze (m.in. „Scenariusz dla trzech aktorów”, „Kwartet dla czterech aktorów”). Sześć lat młodszy od Mikołaja.

Mikołaj Grabowski – aktor, reżyser, pedagog. Profesor i wieloletni dziekan Wydziału Reżyserii krakowskiej PWST. Dyrektor teatrów w Poznaniu, Łodzi i Krakowie, m.in. Teatru im. J. Słowackiego, Narodowego Starego Teatru oraz Sceny STU. Pracował w teatrach Hamburga, Grazu, Düsseldorfu i Wiednia. Wyreżyserował wiele znakomitych spektakli, wśród których znalazły się „Kwartet dla czterech aktorów” i „Scenariusz dla trzech aktorów” Bogusława Schaeffera czy „Trans-Atlantyk” Witolda Gombrowicza.

Źródło: <https://zwierciadlo.pl/kultura/andrzej-i-mikolaj-grabowscy-wychowaly-nas-dwa-swiaty>

- 4 Z tekstu wywiadu wypisz wszystkie nazwiska zakończone na: **-ska, -cka, -dzka, -ski, -cki, -dzki**. Odmień przez przypadki wybrane nazwisko.

.....

.....

.....

.....

.....

5 Wyjaśnij wyrazy i zwroty, w razie potrzeby skorzystaj z dostępnych źródeł. Możesz podać synonimy.

inteligencja szpagatowa	„ktoś” błyszczy intelektem
sztuczna inteligencja	iloraz inteligencji
inteligencja pracująca	„ktoś/coś” obraża czyjąś inteligencję
„ktoś” nie grzeszy inteligencją	czołówka inteligencji

6 Zapisz podane w nawiasach imiona i nazwiska w odpowiedniej formie.

Wzór: Wzór: Spotkam się z wami na ulicy (Maria Konopnicka) *Marii Konopnickiej*.

1. Pierwszy zbiór fraszek (Jan Kochanowski) ..... został wydany w Krakowie.
2. Na urodziny podarujemy jej „Sztukę kochania” (Michalina Wisłocka) .....
.....
3. Wszyscy rozmawiali o poezji (Wisława Szymborska) .....
4. Alina i Balladyna to główne bohaterki dramatu (Juliusz Słowacki) .....
.....
5. Manifestacja rozpoczęła się pod pomnikiem (Józef Piłsudski) .....
.....
6. Wywiad z (Kasia Kowalska) ..... wzbudził wiele emocji.
7. Od 2014 roku organizowany jest w Warszawie Międzynarodowy Festiwal (Ignacy Paderewski) .....
8. Koncert (Anna Dąbrowska) ..... odbył się na stadionie im. (Kazimierz Górski) .....
9. Z (Piotr Kowalski) ..... łączy mnie prawdziwa przyjaźń.

W kręgu spraw rodzinnych

Zapamiętaj!

Tak samo jak przymiotniki odmieniają się:

1. Imiona męskie zakończone na **-i** (Antoni, Jeremi, Henri) lub **-y** (Jerzy, Ignacy, Konstanty).
2. Nazwiska żeńskie i męskie zakończone na: **-ska, -cka, -dzka** (Kowalska, Nowacka, Domaradzka) **-ski, -cki, -dzki** (Kowalski, Nowacki, Domaradzki).

7 Obejrzyj film <https://www.youtube.com/watch?v=K7FxxFq1SE> „Skąd się wzięło twoje nazwisko?” i porozmawiaj z osobą siedzącą obok na jego temat. Wykorzystaj pytania poniżej.

- Jak rozróżniano konkretne osoby, zanim powstały nazwiska?
- Jakie pochodzenie ma najpopularniejsze polskie nazwisko – Nowak?
- Od jakich zawodów powstawały nazwiska?
- Jak powstawały nazwiska utworzone od imion?
- Jakie formanty miały nazwiska szlacheckie?

Zwykle zdrobnienia polskich imion tworzy się według kilku zasad:

- przez skrócenie podstawowej formy imienia, np. *Alicja- Ala, Maksymilian- Maks*,
- przez dodanie do tematu (czyli tej części wyrazu, która nie zmienia się podczas odmiany przez przypadki) części **-ka, -ek**, np. *Lena- Lenka, Igor – Igorek*,
- przez dodanie do tematu części **-uś, -yś, -iś** (dla imion męskich), np. *Tomuś, Gabryś, Dominiś*,
- czasem w podobny sposób spieszczamy imiona żeńskie, np. *Maryś, Hanuś*,
- przez dodanie części **-sio** do skróconej formy imienia, np. *Stasio, Rysio*

Zdarza się i tak, że kilka imion ma to samo zdrobnienie, np. *Alicja i Alina – Ala; Bartosz i Bartłomiej – Bartek*.

8 Utwórz jak najwięcej zdrobnień od podanych poniżej imion.

Zuzanna – .....
 Julia – .....
 Zofia – .....
 Hanna – .....
 Lena – .....
 Maria – .....
 Alicja – .....
 Aleksandra – .....
 Wiktoria – .....
 Antoni – .....
 Jakub – .....
 Jan – .....
 Aleksander – .....
 Wojciech – .....
 Mikołaj – .....
 Kacper – .....
 Adam – .....
 Stanisław – .....
 Michał – .....
 Wiktor – .....
 Piotr – .....
 Igor – .....
 Ignacy – .....

9 Wypowiedz się w formie pisemnej lub ustnej na wybrany temat (150–200 słów).

- Pan Mikołaj Grabowski stwierdził w wywiadzie „Wychowały nas dwa światy”, że natura mówi: „Po co się spieszysz, żyj, przeżyj wszystko jak najprościej, jak najszczęśliwiej, powoli, ze smakiem”. Wyraż swoją opinię na ten temat.
- Czy zgadzasz się z powiedzeniem: „Szczęście jest w nas, a nie koło nas”? Uzasadnij swoje zdanie.

W kręgu spraw rodzinnych

Lekcja 3

Święta i świętowanie

1 Z czym Ci się kojarzą te ilustracje? Skojarzenia zapisz pod każdym zdjęciem.

.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

W kręgu spraw rodzinnych

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

2 Połącz według wzoru wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	zubożyć	a.	związany z przekroczeniem jakiejś granicy, etapu życia
2.	parafia	b.	niezwiązany z żadną religią
3.	periodyczny	c.	uczynić kogoś lub coś mniej różnorodnym lub biedniejszym
4.	laicki	d.	powtarzający się co pewien czas
5.	cykliczny	e.	powtarzający się według cyklu, czyli w takich samych odstępach czasu i w tej samej kolejności
6.	progowy	f.	ustalony sposób wykonywania czynności związanych z kultem religijnym (np. odprawiania mszy)
7.	ryt	g.	obszar zamieszkiwany przez wiernych chodzących do tego samego kościoła, jednostka terytorialna Kościoła

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
		d.				

3 Przeczytaj tekst „Święto i jego kulturotwórcza rola” i odpowiedz na pytania:

- Jakie uroczystości religijne są najpopularniejsze w Polsce?
- Jakie są najważniejsze święta związane z rodziną?
- Jak Polacy obchodzą Boże Narodzenie?
- Czym różni się świętowanie od spędzania wolnego czasu?
- Czy można żyć bez świąt?

Święto i jego kulturotwórcza rola

Pracować, modlić się, myśleć, studiować, tworzyć wspaniałe dzieła artystyczne można samotnie – w pojedynkę, świętować – tylko z kimś. Świętowanie jest działaniem zbiorowym, wymaga obecności innych osób, wspólnego uczestniczenia w tym, na co święto ukierunkowuje i w czym się ono wyraża. Świętowaniu towarzyszą wspólnie uznawane wartości, wspólnie wypowiedane słowa, wspólnie używane przedmioty, wspólnie wykonywane czynności, wspólne przeżycia. (...)

Święta i sposoby świętowania różnicują narody i kultury, regiony, społeczności lokalne i rodziny. Życie społeczne, narodowe i rodzinne pozbawione święta jest bardzo zubożone. Obserwujemy to w wielu dzisiejszych rodzinach, które odeszły od tradycyjnych form świętowania, a nie wypracowały jeszcze nowych.

W dzisiejszych kulturach istnieją różne święta: periodyczne i nieperiodyczne, czyli okolicznościowe; stałe i zmienne; lokalne, regionalne, narodowe, państwowe i międzynarodowe; religijne i niereligijne, czyli laickie; prywatne (rodzinne, niewielkich grup w przestrzeni prywatnej) i publiczne; święta przejścia związane z życiem osobistym i rodzinnym (narodziny, ślub, śmierć) oraz święta przejścia związane z naturą (nowy rok, święto wiosny).

Człowiek, obserwując naturę i siebie samego, stwierdza, że wszystko ma swój czas i ważniejsze punkty przemiany zaznacza przez świętowanie. Ze świętem wiążą się ryty, zwyczaje i obrzędy, które wyraźnie oddzielają jeden czas od drugiego, jeden stan od drugiego stanu, a jednocześnie je łączą. (...)

Święto nadaje sens życiu jednostkowemu i społecznemu. (...) W życiu osobistym i rodzinnym takimi wydarzeniami są: zawarcie związku małżeńskiego i założenie rodziny, narodziny dziecka i nadanie mu imienia, przejście z dzieciństwa w dorosłość, śmierć członka rodziny. Przypominając te wydarzenia i podkreślając ich znaczenie, używa się specjalnych słów, zachowań, przedmiotów, które – powiązane ze sobą w spójną całość – tworzą zwyczaje i obrzędy. (...)

Atmosfera święta, tworzona przez uroczysty strój, uporządkowaną przestrzeń (np. dom), odświętną oprawę zewnętrzną (np. ozdobiony stół), wspólne jedzenie i picie, rozmowę, śpiew i milczenie, niecodzienne rytuały, wytwarza szczególne poczucie wzajemnej bliskości i jedności społecznej. Daje

W kręgu spraw rodzinnych

okazję do pogłębienia więzi już istniejących i nawiązania nowych. Pomaga w rozwiązywaniu napięć i konfliktów. (...)

Czas obchodzenia święta nie jest dowolny, lecz na zawsze ustalony. Wyznacza go cykliczność natury lub życia ludzkiego, data ważnego dla grupy społecznej wydarzenia lub data związana z życiem określonej osoby (...). Sam dzień świąteczny, czy dni świąteczne, ma określony czas kulminacyjny, w którym koncentrują się najważniejsze czynności świętowania. Nie jest to moment dowolnie wybrany, o byle jakiej porze dnia czy nocy, ma on jakieś uzasadnienie. Na przykład w Polsce wieczerzę w Wigilię Bożego Narodzenia rozpoczyna się na ogół po ukazaniu się pierwszej gwiazdy na niebie. Pierwszą mszę świętą bożonarodzeniową, tzw. pasterkę, odprawia się o północy lub późnym wieczorem 24 grudnia. Z kolei mszę wielkanocną, tzw. rezurekcyjną, odprawia się bardzo wczesnym rankiem w niedzielę Zmartwychwstania Pana Jezusa lub wieczorem w poprzedzającą ją sobotę. (...)

Święto wymaga od uczestników odpowiedniego stroju. Jest to strój nieco dzienny, uroczysty i odpowiadający charakterowi święta. Na święto radosne wkłada się stroje barwne i o ciekawym, oryginalnym kroju, na święta związane ze smutkiem i żałobą stroje dostojne, w ciemnych tonacjach i o niewyszukanym kroju. (...)

Rodzina polska ma w swojej tradycji wiele świąt, najczęściej są one ściśle związane ze świętami religijnymi i miejscowymi zwyczajami. Do świąt najbardziej bogatych w tradycje i najbardziej uroczyście obchodzonych należą Boże Narodzenie i Wielkanoc, następnie Dzień Wszystkich Świętych połączony z Dniem Zmarłych i Boże Ciało. Są to święta religijne i jednocześnie rodzinne. Rodzina gromadzi się wówczas najliczniej i mają one bogatą obzędowość. (...)

Do najważniejszych świąt typowo rodzinnych, które są mocno związane z religią, należą tzw. święta progowe, jak: ślub, narodziny dziecka, jego chrzest i pierwsza komunia święta, śmierć i pogrzeb. (...)

Wśród wielu cech nowoczesnego społeczeństwa wymienia się i tę, że przybywa w nim dni wolnych od pracy i rozwijają się różne formy spędzania czasu wolnego. Dni wolne od pracy najczęściej wypełnia się czynnościami komercyjnymi, turystyką, korzystaniem z mediów, odpoczynkiem. Dominuje poszukiwanie relaksu, regeneracji sił, przyjemności, korzyści, przeżycia chwili szczęścia. Takie zachowania i motywy coraz częściej pojawiają się też w święta. Słabną tradycyjne formy świętowania, a nowych wciąż jest zbyt

W kręgu spraw rodzinnych

mało. (...) W święta religijne i narodowe wielkie magazyny handlowe ściągają coraz więcej ludzi, być może w wielu środowiskach więcej niż kościoły i place podczas oficjalnych uroczystości narodowych i państwowych. Niesie to ze sobą niebezpieczeństwo zatarcia różnicy między świętowaniem a spędzaniem czasu wolnego.

Źródło: L. Dyczewski, *Święto i jego kulturotwórcza rola*, „Kultura i Społeczeństwo” 2012, nr 4.

4 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Świętowanie jest działaniem jednostkowym.	P / F
2. Święto określa cykliczność ludzkiego życia.	P / F
3. Z świętami wiążą się tylko znaczące wydarzenia religijne.	P / F
4. Ważną rolę odgrywają rytuały symbolizujące i podkreślające wartości danego święta.	P / F
5. Święta są obchodzone w dowolnym terminie.	P / F
6. Święta religijne mają mniej rodzinny charakter niż święta narodowe czy państwowe.	P / F
7. Na święta radosne wkłada się ubrania proste i niewyszukane.	P / F
8. Współcześnie widoczny jest zanik celebrowania świąt.	P / F

5 Przeczytaj wybrane fragmenty tekstu: „Kto świętuje święta Boże, temu Pan Bóg dopomoże...” i wykonaj polecenia a, b podane poniżej tego tekstu.

Świętem współcześnie nazywa się ‘szczególnie uroczysty dzień, rzadziej dłuższy okres, w którym członkowie jakiejś społeczności, np. religijnej, narodowej, zawodowej, rodzinnej, zwykle w rocznicę jakiegoś wydarzenia uczestniczą w różnych uroczystościach i który często jest wolny od pracy’ (...).

Obok przyporządkowanym świętom nazw żywych komunikacyjnie w języku polskim od dawna, jak: **święta kościelne**, **święta stałe** (czyli przypadające w każdym roku na ten sam dzień), **święta ruchome** (obchodzone każdego roku o innej porze), **nieruchome**, **nakazane** (w które wierni powinni uczestniczyć we mszy św. i wstrzymać się od ciężkich prac) i **święta parafialne** (np. związane z uroczystością przypadającą w dniu patrona kościoła), w polszczyźnie najnowszej odnajdujemy również terminy: **święto narodowe** (obchodzone w rocznicę ważnego w historii narodu wydarzenia) i **święto państwowe** (będące w kalendarzu ustawowo dniem wolnym od pracy), identyfikujące nowe, w stosunku do wcześniejszych, wydarzenia i okoliczności.

Autorzy słownika kultury biblijnej w artykule poświęconym świętom religijnym wyróżniają (obok żydowskich i muzułmańskich) **sześć świąt chrześcijańskich**, w tym trzy święta stałe: Boże Narodzenie – obchodzone 25 grudnia, na pamiątkę narodzenia Chrystusa; Trzech Króli – 6 stycznia, przypominające o pierwszej epifanii Jezusa; i Wszystkich Świętych – 1 listopada, ku czci świętych Kościoła; oraz trzy święta ruchome, czyli: Wielkanoc – upamiętniającą Zmartwychwstanie Chrystusa, nazywane Paschą; Wniebowstąpienie – obchodzone czterdziestego dnia po Wielkanocy; Zesłanie Ducha Świętego, zwane również Pięćdziesiątnicą i Zielonymi Świątkami – pięćdziesiątego i pięćdziesiątego pierwszego dnia po święcie Paschy.

Źródło: E. Skorupska-Raczyńska, *Kto świętuje święta Boże, temu Pan Bóg dopomoże... Święta polskie we frazeologii i paremiologii dawnej i współczesnej*, „Białostockie Archiwum Językowe” 2013, nr 13.

W kręgu spraw rodzinnych

a. Przepisz poprawne zakończenia zdań w wykropkowanym miejscu.

- a.1. Święta stałe .....
 a. są obchodzone są w różnych terminach
 b. są wolne od pracy
 c. mają nieruchome daty
- a.2. Święta nieruchome .....
 a. nie są obchodzone w tych samych terminach
 b. wypadają o tej samej porze
 c. nie są ustalone
- a.3. Święto to .....
 a. tylko dni wolne od pracy
 b. wyłącznie uroczystości religijne
 c. okres, z którym wiążą się pewne uroczystości

b. Przeczytaj informacje o świętach obchodzonych w Polsce i na Ukrainie zamieszczone w tabeli poniżej. Korzystając z tekstu, napisz, które z nich są ruchome, a które stałe. Uzupełnij nazwy symboli, które kojarzą Ci się z tymi uroczystościami w obu krajach.

W obrządku zachodnim Boże Narodzenie przypada **25 grudnia**. Dawniej nazywano to święto Godami. W wieczór przed tym świętem uroczyste obchodzi się Wigilię Bożego Narodzenia.

opłatek, siano, choinka .....

W obrządkach wschodnich **Boże Narodzenie przypada 7 stycznia**. Podobnie jak w Polsce świętowanie zaczyna się w wieczór poprzedzający święto. Obchodzi się wtedy Święty Wieczór.

.....

W kręgu spraw rodzinnych

W nocy z 31 grudnia na 1 stycznia są organizowane bale i zabawy sylwestrowe. Dawniej był to też czas zabaw, a także wróżb i zabiegów mających zapewnić szczęście w przyszłym roku.

13 stycznia wypada tzw. **małanka albo Szczodry Weczir (Szczodry Wieczór)**. Jego inna nazwa – Stary Nowy Rok – pochodzi sprzed stu lat, kiedy wyznawcy obrządków wschodnich jeszcze świętowali Nowy Rok według kalendarza juliańskiego.

W Polsce 6 stycznia obchodzone jest Święto Objawienia Pańskiego, zwane potocznie Świętem **Trzech Króli**. W tym dniu podczas mszy święci się krede, kadzidło, złoto. Wierni używają potem tej kredy do zapisywania na drzwiach: C+M+B+ aktualny rok. W wielu miastach odbywają się inscenizacje orszaku Trzech Króli.

19 stycznia w kościołach wschodnich jest obchodzone **Święto Objawienia Pańskiego**. Świętuje się wtedy pamiętkę chrztu Chrystusa w wodach Jordanu. Stąd potoczna nazwa – Święto Jordanu. Kapłani święcą wodę w rzekach, potem ta woda służy do poświęcenia domów.

orszak, osiołek, ...

Wielkanoc w Polsce i na Ukrainie jest zawsze obchodzona w pierwszą niedzielę po wiosennej pełni księżyca. Jednak początek wiosny jest ustalany w obrządku zachodnim według kalendarza gregoriańskiego, a we wschodnim według kalendarza juliańskiego. Stąd różnice w terminie świąt mogą wynosić nawet 5 tygodni. W Polsce niedziela ta jest nazywana Wielką Niedzielą. Prawosławni i grekokatolicy używają określenia: Pascha.

W kręgu spraw rodzinnych

Dzień zesłania Ducha Świętego, zwany też **Pięćdziesiątnicą** lub potocznie Zielonymi Świątkami. Zgodnie z tradycją ozdabiano domy zielonymi gałązkami, liśćmi tataraku.

brzozowe gałązki, ...

W Kościołach prawosławnych niedziela Pięćdziesiątnicy nosi nazwę **Niedzieli Świętej Trójcy**. W dniu tym odprawia się jedną z najbardziej uroczystych liturgii. Świątynie są też ozdabiane zielonymi roślinami.

.....

Uroczystość **Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny** obchodzona jest 15 sierpnia. W polskiej tradycji ludowej święto to nosi nazwę Święta Matki Boskiej Zielnej. Święci się wtedy zioła, zboża i inne rośliny.

bukiet, plony .....

Zaśnięcie Bogurodzicy obchodzone jest 28 sierpnia. Poprzedza je dwutygodniowy surowy post, nazywany uspienskim.

.....

6 Przeczytaj przysłowia zapisane na stronie 32 i na ich podstawie odpowiedz na pytania:

Przysłowia są inaczej zbudowane niż typowe zdania, zachowały dawne połączenia wyrazów. Na przykład we współczesnym języku polskim nie mówimy, że coś jest „po wodzie”. Zwrot ten oznacza po prostu dodatnie temperatury, brak mrozu. Zwrot „po lodzie” ma znaczenie przeciwstawne – oznacza mróz.

W kręgu spraw rodzinnych

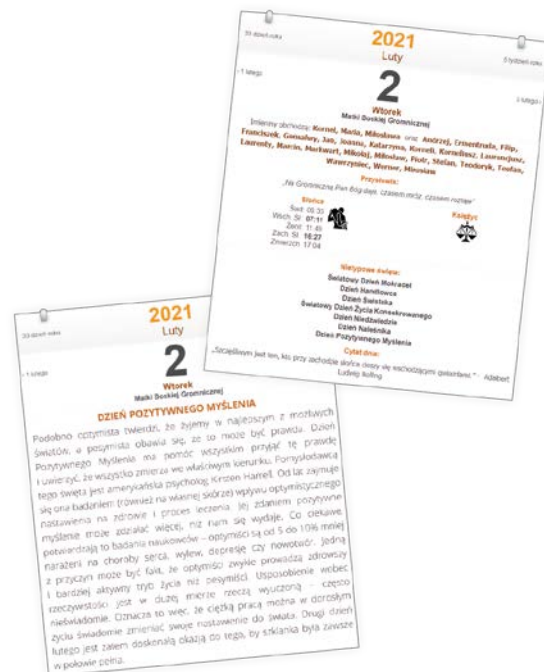
Kiedy na Boże Narodzenie spadnie śnieg?

.....

Kiedy Wielkanoc będzie śnieżna?

.....

- a. Boże Narodzenie po wodzie,
Wielkanoc po lodzie.
- b. Gdy w Boże Narodzenie pola są zielone,
na Wielkanoc będą śniegiem przyprószone.
- c. Święta Barbara po wodzie,
Boże Narodzenie po lodzie.
- d. Gdy w Boże Narodzenie pola są zielone,
na Wielkanoc będą śniegiem przywalone.
- e. Na Katarzynę gęś po wodzie,
Boże Narodzenie po lodzie.

Wielką literą zapisujemy nazwy świąt religijnych i świeckich, np. Dzień Dziecka.

Małą literą zapisujemy nazwy obrzędów i zwyczajów, np. walentynki.

W kręgu spraw rodzinnych

7 Uzupełnij nazwy nietypowych świąt, wstawiając wyrazy z nawiasów w odpowiedniej formie według wzoru.

a. utwórz nazwę święta w liczbie pojedynczej:

Wzór: Dzień *Bitej Śmietany* (bita śmietana)

Dzień ..... (ostry sos)
 Dzień ..... (pozytywne myślenie)
 Dzień ..... (nauka polska)
 Dzień ..... (kotlet schabowy)
 Dzień ..... (ciasto lodowe)

b. utwórz nazwę święta w liczbie mnogiej:

Wzór: Dzień *Osób Nieśmiałych* (osoba nieśmiała) – lm.

Dzień ..... (pikantna potrawa)
 Dzień ..... (iluzjonista)
 Dzień ..... (czyste okno)
 Dzień ..... (wędrowny ptak)
 Dzień ..... (kobieta)
 Dzień ..... (owoc i warzywo)
 Dzień ..... (biała skarpetka)

Zaproponuj własne święto. Powiedz lub napisz, co warto uczcić i jak wyobrażasz sobie świętowanie tej uroczystości.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

W kręgu spraw rodzinnych

8 Posłuchaj audycji, w której przedstawiono, jak Polacy obchodzą niektóre święta. Zapamiętaj nazwy świąt wymienionych w nagraniu i zapisz je (zwróć uwagę na prawidłowy zapis). Napisz, jakie zwyczaje są związane z tymi świętami.

Źródło: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&t=12s&v=zPHhEnyWQ6U&fbclid=IwAR20a9953qIDbqklerMWD5l22qzusEBr7hfNv-LLFSKkk4hUT2FwwUBaq_4

a. .... (nazwa święta)

Zwyczaje związane z obchodami tego święta:

.....

.....

.....

.....

.....

b. .... (nazwa święta)

Zwyczaje związane z obchodami tego święta:

.....

.....

.....

.....

.....

c. .... (nazwa święta)

Zwyczaje związane z obchodami tego święta:

.....

.....

.....

.....

.....

W kręgu spraw rodzinnych

9 Zapisz słowa podane w nawiasach w odpowiedniej formie (D. lp. lub lm.)

Nasi przodkowie przywiązywali wielką wagę do .....
 ..... (życzenia noworoczne). Panowało powszechne
 przekonanie, że jeśli płyną one ze .....
 (szczerze serce), na pewno się spełnią. Życzono więc sobie „Do siego .....”
 (rok), polecano się boskiej opiece, mówiąc: „Bóg cię stykaj”, czyli niech Bóg
 kieruje wszystkimi twoimi poczynaniami.
 Ksiądz z ambony składał życzenia wszystkim wiernym, a sąsiedzi i przyjaciele
 zjeżdżający się do siebie na noworoczne obiady prześcigali się w układa-
 niu .....
 (rymowane, dowcipne życzenia). Najpowszechniejsze były życzenia .....
 ..... (zdrowie) i ..... (długie lata) życia.

Źródło: H. Szymanderska, *Polskie tradycje świąteczne*, Warszawa 2003, fragment rozdziału:
Sylwestrowe życzenia i podarunki noworoczne.

Wyrażenie przyimkowe to połączenie przyimka z inną częścią mowy (np. z rzeczownikiem). Wyrażenia te informują o istniejących między przedmiotami **stosunkach przestrzennych** (np. coś jest *obok parku*), **czasowych** (np. coś odbywa się *do południa*), **celowych** (np. ktoś idzie *na spacer*) lub **przyczynowych** (np. coś się stało *wskutek ulewy*).

Przyimki w wyrażeniach przyimkowych łączą się z odmiennymi częściami mowy w ten sposób, że konkretny przyimek wymaga użycia odpowiedniego przypadku (np. forma w dopełniaczu musi pojawić się po przyimkach: *do, od, u, dla, bez, obok*). Zdarza się, że przyimek łączy się z różnymi przypadkami w zależności od znaczenia wyrażenia przyimkowego, np. przyimek *z* będzie się łączył z formą w dopełniaczu, gdy wyrażenie wskazuje na przemieszczanie się kogoś lub czegoś (np. *idę z pracy*), natomiast gdy wskazuje na wspólne z kimś lub czymś działanie, wówczas będzie się łączył z formą w narzędniku (np. *idę z mamą*).

10 Uzupełnij wyrażenia przyimkowe odpowiednią formą wyrazu w nawiasie według wzoru. Zapamiętaj podane obok wzorów zasady łączenia przyimków z dopełniaczem i narzędnikiem.

a. Coś **bez** czegoś (D.) – wyrażenie oznacza brak czegoś: *herbata bez cukru*

kawa bez ..... (mleko)

tort bez ..... (czekolada)

mięso bez ..... (sos)

b. Coś **dla** kogoś (D.) – wyrażenie wskazuje na adresata czynności: *kwiatki dla mamy*

prezent dla ..... (ojciec)

rower dla ..... (córka)

cukierki dla ..... (dziecko)

c. Coś **do** czegoś (D.) – wyrażenie wskazuje przeznaczenie przedmiotu: *filiżanka do kawy*

uszka do ..... (wigilijny barszcz)

pasek do ..... (spodnie)

łyżeczka do ..... (lody)

sos do ..... (makaron)

d. Coś **od** kogoś (D.) – wyrażenie wskazuje m.in. źródło pochodzenia: *telefon od koleżanki*

list od ..... (dziadkowie)

wiadomość od ..... (brat)

książka od ..... (kolega)

pierścionek od ..... (przyjaciel)

e. Ktoś jest (lub przemieszcza się) **z** jakiegoś miejsca (D.) – wyrażenie określa punkt wyjścia (pochodzenia): *wyjechałem z parkingu*

Jestem z ..... (małe miasto).

Wyszliśmy z ..... (kino).

Wracam z ..... (wakacje).

f. Ktoś robi coś **z** kimś (N.) – wyrażenie określa osobę towarzyszącą: *przyjdę z Natalią*

Rozmawialiśmy z ..... (przyjaciele).

Przyjaźnię się tylko z ..... (oni).

W kręgu spraw rodzinnych

Rozstał się z ..... (ona).

- 11** Czy można żyć bez świąt? Przygotuj argumenty za i przeciw do dyskusji na ten temat. Możesz swoją wypowiedź rozpocząć tak jak poniżej:

Uważam, że można żyć bez świąt, ponieważ .....

.....

Myślę, że nie można żyć bez świąt, bo .....

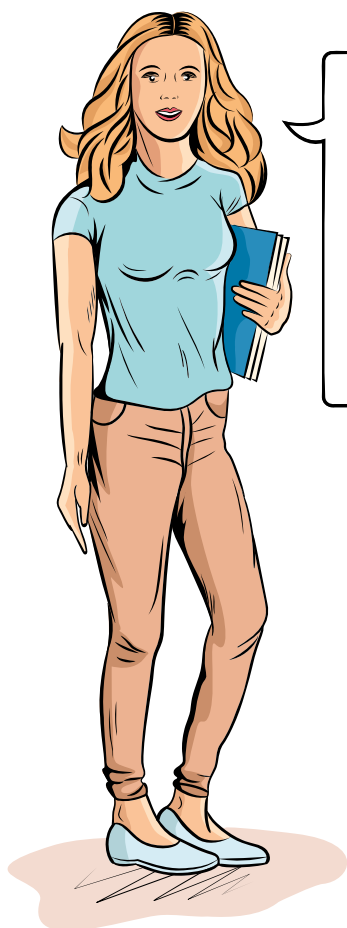
.....

- 12** Opowiedz, jakie obrzędy są najpopularniejsze w Twoim kraju?

- 13** Napisz życzenia z okazji świąt Bożego Narodzenia do swojego kolegi lub koleżanki w Polsce. (30 słów)

.....

.....

Z okazji urodzin, imienin,
ślubu, świąt **składaj** życzenia!

Przesyłaj serdeczne
pозdrowienia z wakacji!

Witaj, tylko wtedy,
gdy kogoś spotkasz!

Słowniczek trudniejszych wyrazów

Epifania, -nii «oficjalna nazwa święta obchodzonego w Kościele katolickim 6 stycznia, potocznie: Święto Trzech Króli, Święto Objawienia Pańskiego» *Епіфанія, Богоявлення (Свято Трьох Царів, Свято Богоявлення)*

jasełka, jasełek (lm.) «widowisko przedstawiające narodzenie Chrystusa» *вертеп (різдвяна вистава)*

kadzidło, -a «żywica różnych drzew, wydająca specyficzny zapach przy spalaniu» *кадило*

krój, kroju «fason, model ubrania» *крій, покрій, фасон, модель одягу*

msza św. (msza święta), -y, -ej «nabożeństwo w Kościele katolickim i prawosławnym» *Служба Божжа, Літургія, Богослужіння, Свята Меса*

napięcie, -a, w tekście w znaczeniu 'niepokój, stan wielkiego nasilenia emocji lub stanów psychicznych' *тривожність, напруга, емоційний або психічний напружений стан*

obrzędowość, obrzędowości «utrwalone w tradycji symboliczne czynności towarzyszące jakiejś uroczystości» *обрядовість*

odprawiać (co?) (np. odprawiać mszę świętą) «wykonywać określone czynności według ustalonego regulaminu lub zwyczaju» *відправляти (Святу Месу, Службу Божу, Богослужіння, Літургію)*

odświętny, -ego «uroczysty» *урочистий, святковий*

okropny, -ego «budzący strach i odrazę», w tekście w znaczeniu 'ogromny, olbrzymi, bardzo intensywny' *жахливий, тут: величезний*

pasterka, -i «msza odprawiana w noc Bożego Narodzenia, upamiętniająca przybycie pasterzy do Betlejem» *Пастерка – різдвяна опівнічна служба*

patron, -a «osoba święta lub bóstwo opiekuńcze, któremu oddano w opiekę jakąś osobę» *покровитель*

przekonanie, -a «sąd, zdanie oparte na przeświadczeniu o prawdziwości, słuszności czegoś» *власна думка, переконання*

przyprószony, -ego «pokryty cienką warstwą czegoś» *припорошений*

przywiązać się do kogoś «czuć silną więź uczuciową z kimś wskutek częstego lub długiego przebywania razem» *прив'язатися до когось, відчувати міцний емоційний зв'язок*

różnicować (co?) «dokonywać podziału na podstawie różnic» *розрізняти, диференціювати*

spierać się (o co?), w tekście w znaczeniu 'toczyć z kimś spór' *сперечатись*

W kręgu spraw rodzinnych

spójny, -ego «logicznie powiązany, harmonijny, konsekwentny» *цілісний, логічний, гармонійний, послідовний, консеквентний*

świecki, -ego «niezwiązany z religią i instytucjami kościelnymi» *світський, не пов'язаний з релігією*

święty, -ego «osoba, która po śmierci została uznana za zbawioną i godną kultu» *святий*

usposobienie, -a «cechy czyjegoś charakteru» *вдача, характер*

wędrowny, -ego «często zmieniający miejsce pobytu» *мандрівний, подорожуючий*

wierni, -ych (lm.) «osoby wyznające religię» *віряни*

wież, więzi «to, co łączy lub jednoczy ludzi ze sobą» *зв'язок, те, що поєднує між собою людей*

wylew, -u, w tekście w znaczeniu 'wylanie się krwi z pękniętych naczyń krwionośnych do wnętrza organizmu' *крововилив, гематома*

wystraszyć się (kogo? czego?) «poczuć nagły strach lub zagrożenie» *налякатись, перелякатись*

zawarcie związku małżeńskiego (-a, -u, -ego) «poślubienie kogoś, wzięcie ślubu» *укладення шлюбу*

zbiorowy, -ego «odnoszący się do pewnej grupy ludzi» *колективний*

W kręgu spraw rodzinnych

A young woman with long, light-colored hair is smiling and looking towards the camera. She is wearing a light-colored, ribbed, long-sleeved sweater and dark denim jeans with a black belt. She is holding a white folder or book against her chest with her left arm, and a black bag is slung over her right shoulder. The background is a blurred indoor setting with vertical lines, possibly a hallway or office. The entire image is overlaid with a semi-transparent blue filter.

Rozdział 2

Wygląd zewnętrzny

Lekcja 1

Wygląd zewnętrzny

1 Przyporządkuj podane poniżej przymiotniki do elementów wyglądu człowieka.

Wzór: Wzrost: *wysoki, niewysoki, niski, średni*

1. Sylwetka: .....
  2. Twarz: .....
  3. Cera (skóra na twarzy): .....
  4. Włosy: .....
  5. Fryzura: .....
  6. Oczy: .....
  7. Usta: .....
  8. Ramiona: .....
  9. Nogi: .....
- a. bujna, rozwichrzona, zmierzwiona, tradycyjna, awangardowa, wymyślna, dziwaczna, grzeczna, z zakolami, z dreadami, z grzywką
  - b. śniada, świeża, porcelanowa, zdrowa, jasna, ciemna, blada, ziemista, zniszczona, przesuszona, tłusta, trądzikowa
  - c. długie, krótkie, szczupłe, opalone, umięśnione, zgrabne, krzywe, grube, chude
  - d. szczupła, chuda, smukła, wychudzona, delikatna, zgrabna, niezgrabna, wyprostowana, zgarbiona, gruba, tęga, krępa, przysadzista, masywna, wysportowana
  - e. długie (do pasa, do ramion), półdługie, krótkie, gęste, delikatne, mocne, proste, kręcone, falujące, rozczochrane, uczesane, gładkie, spięte, związane, upięte, rozpuszczone, rozwichrzane, bujne, przerzedzone, równo przycięte, lśniące, matowe, elektryzujące się, polakierowane, zmierzwione, blond, rude, siwe, farbowane, naturalne, z odrostami
  - f. okrągła, pociągła, o wydatnych kościach policzkowych, kwadratowa, piękna, brzydka, nijaka, pospolita
  - g. pełne, szerokie, wąskie, blade, czerwone, seksowne, wydatne, zacięte, drobne, duże, małe, zaróżowione, wydęte, zaciśnięte
  - h. duże, małe, wyłupiaste, szeroko rozstawione, wąsko rozstawione, zielone, czarne, piwne, niebieskie, szare, jasnoniebieskie, jasnoszare, mądre, sarnie, piękne, wyraziste
  - i. szerokie, barczyste, wąskie, umięśnione, drobne

2 Opisz swój wygląd lub wygląd koleżanki/kolegi. Wykorzystaj wyrazy nazywające elementy wyglądu oraz przymiotniki z poprzedniego ćwiczenia.

3 Przeczytaj fragment wywiadu „Ty jako dzieło sztuki. Jak zmieniały się kanony piękna?” i porozmawiaj z osobą siedzącą obok Ciebie na temat tego tekstu. Wykorzystaj podane pytania.

- Jaką rolę pełniła kiedyś sztuka w kreacji mody?
- Od czego zależały kanony piękna w poszczególnych wiekach?
- Jak współcześnie postrzegane jest ciało przez niektórych artystów?
- Co sądzisz na temat stwierdzenia: „ciało jest żywym obiektem sztuki”?
- Czy piękno musi być idealne?

Ty jako dzieło sztuki. Jak zmieniały się kanony piękna?

Czy ciało wyłamujące się z obowiązującego dziś kanonu piękna też może być piękne? Wystarczy spojrzeć na Wenus z Willendorfu i Wenus Botticellego... – W odróżnieniu od mody sztuka uwalnia nas od dążenia do ideału, bo udowadnia, że nie ma czegoś takiego jak ustandaryzowany wygląd i rozmiar – twierdzi historyczka sztuki Katarzyna Wąs.

Mam w domu reprodukcję „Damy z łasiczką” Leonarda da Vinci. Kiedy przyjrzałam się jej wczoraj, doszłam do wniosku, że choć jest pełna elegancji, to zważywszy na dzisiejsze standardy, ma zdecydowanie za wąskie usta i zbyt płaską klatkę piersiową. Potem przyjrzałam się „Narodzinom Wenus” Botticellego – jego Wenus jest proporcjonalna, ale też nie jest idealna. A mimo to obie są piękne. Czy piękno musi być idealne?

Jest w nas głęboko zakorzenione pragnienie, by być idealnymi. To pragnienie podsyca współczesny świat mediów, propagując komputerowo obrobione zdjęcia i dyktując jeden obowiązujący rozmiar dla atrakcyjnej kobiety. W tym wszystkim nie ma miejsca na różnorodność. A przecież ustandaryzowane ciała nie istnieją – ktoś ma trochę więcej w biodrach, ktoś inny w talii, ktoś jest wysoki, ale grubokościsty, a ktoś inny niższy, ale bardzo drobny. Dla mnie rozmiar ciała nie ma wpływu na to, czy uważam kogoś za pięknego, ważne,

by to ciało było zadbane i estetyczne. Świat mody, któremu w tej kwestii mam najwięcej do zarzucenia, jest jeszcze daleki od takiego myślenia.

Sztuka pełniła chyba kiedyś podobną rolę do tej, jaką dziś pełni moda – wyznaczała obowiązujący kanon kobiecej urody.

Sztuka była czymś bardzo elitarnym, docierała więc do wąskiego grona odbiorców, które mogłoby ją traktować jako wzorzec. Wszechobecność zalewających nas z każdej strony wzorców w codziennym życiu jest dzisiaj dużo bardziej opresyjna. Media, a zwłaszcza telewizja oraz kolorowe magazyny pełne reklam, spowodowały, że zwłaszcza kobiece ciało postrzegane jest według kilku ustandaryzowanych kanonów. Jeśli nie mieścisz się w którymś z nich, to już się nie kwalifikujesz.

Celem sztuki było również pokazywanie ideału piękna, ale ten ideał był fasadą, za którą kryło się wiele znaczeń. Piękno symbolizowało piękno duszy, porządek, zwycięstwo harmonii nad chaosem. Kanon tego piękna zmieniał się w zależności od uwarunkowań historycznych.

Od czego zależał kanon?

Od tego, jaką rolę miało pełnić ciało kobiety. Sięgając bardzo głęboko w historię sztuki, trafimy na Wenus z Willendorfu, pochodzącą z czasów prehistorycznych. Malutką kamienną rzeźbę, przedstawiającą kobietę, która nie wpisuje się w żaden znany nam kanon współczesny: ma krótkie nóżki, bardzo szerokie uda, jeszcze szersze biodra, wydatny brzuch i biust. Ta rzeźba pokazuje jednak to, co było najważniejsze dla ludzi w tamtych czasach – kobietę jako matkę, dającą początek życiu, czyli płodną, mogącą wykarmić swoje potomstwo. Zupełnie inny kanon prezentowały przedstawienia greckie i rzymskie – na przykład Wenus z Milo. Według ówczesnego kanonu ciało piękne było gładkie i wysportowane, co ciekawe, znacznie więcej uwagi poświęcano ciału męskiemu. Silne, nagie, atletyczne i proporcjonalne – było ideałem. Ciało prawie boskie, wyrażające doskonałość człowieka, wynikającą z pracy nad przymiotami ciała i duszy.

Na szczęście w dzisiejszych czasach oprócz reklam kosmetyków czy pokazów mody możemy oglądać też dzieła sztuki z ubiegłych epok i coraz bardziej odważną sztukę współczesną. Co dobrego robi ona dla kobiecego ciała?

Po II wojnie światowej sztuka przestała być uniwersalnym i zdystansowanym komentarzem tego, co nas otacza, a stała się w wielu przypadkach bardzo zaangażowana i zyskała realny wpływ na rzeczywistość. Performens spowo-

dował, że ciało artystów i artystek stało się żywym obiektem sztuki, rodzajem płótna, rzeźbą. (...)

Ekstremum eksperymentowania z własnym ciałem osiągnęła Orlan, artystka, która z własnego ciała uczyniła żywą rzeźbę poprzez serię operacji plastycznych, którym się regularnie poddaje, chcąc pokazać, pod jaką presją żyją dziś kobiety. Najświeższą ciekawostką jest też nurt selfie feminizmu, w Polsce reprezentuje go m.in. Zosia Krawiec, krytyczka sztuki. Dziewczyny, robiąc sobie zdjęcia, decydują o tym, jak reprezentowana jest ich erotyczność, na ile chcą się obnażyć nie tylko cielesnie, ale przede wszystkim emocjonalnie. W ten sposób chcą podkreślić, że są świadome swojej seksualności i swojego ciała, a nie tylko postrzegane jako seksualne obiekty przez mężczyzn. Niezależnie od kontekstu są to jednak rozerotyzowane akty, ich działania spotykają się więc często z falą krytyki.

Źródło: <https://zwierciadlo.pl/psychologia/ty-jako-dzielo-sztuki-jak-zmieniały-sie-kanony-piekna>

4 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Według Katarzyny Wąs sztuka nie uwalnia nas od dążenia do ideału. P / F
2. Współczesny świat mediów wprowadza różnorodność pod względem atrakcyjności ciała. P / F
3. Kiedyś sztuka była czymś bardzo elitarnym, docierała tylko do wąskiego grona odbiorców. P / F
4. W sztuce kanon piękna zmieniał się w zależności od uwarunkowań historycznych. P / F
5. Rzeźba Wenus z Willendorfu przedstawia kobietę jako matkę, dającą początek życiu. P / F
6. Greckie i rzymskie kanony piękna przedstawiały ciało jako niezgrabne i nieurodliwe. P / F
7. Performens spowodował, że ciało artystów i artystek stało się żywym obiektem sztuki. P / F
8. Artystka Orlan z własnego ciała uczyniła żywą rzeźbę poprzez mocny makijaż. P / F

9. Nurt selfie feminizmu polega na robieniu sobie zdjęć i decydowaniu o tym, jak zaprezentowana będzie na nich erotyczność. P / F
10. Sztuka po II wojnie światowej zyskała realny wpływ na rzeczywistość. P / F

5 Powiedz, co oznaczają poniższe wyrażenia i zwroty, w których użyto wyrazów pochodzących od słowa *piękny*. Możesz użyć synonimów lub definicji.

płec piękna	piękno natury
piękna połowa	piękny umysł
widzieć coś w pięknych barwach	mieć zmysł piękna
ideał piękna	dać coś na piękne oczy

6 Odmień przez przypadki i zapisz w tabeli odpowiednie formy rzeczowników *dłoń, twarz, kość*. Następnie uzupełnij zdania poniżej tabeli odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach.

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza
Mianownik	dłoń	twarz	kość
Dopełniacz			
Celownik			
Biernik			
Narzędnik			
Miejscownik			
Wołacz			
Przypadek	Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
Mianownik			
Dopełniacz			
Celownik			
Biernik			
Narzędnik			
Miejscownik			
Wołacz			

Wygląd zewnętrzny

1. .... (kość) udowa jest (kość) ..... długą.
2. Skóra (twarz) ..... i (dłoń) ..... najbardziej narażona jest na działanie czynników zewnętrznych.
3. Z wiekiem skóra na (twarz) ....., podobnie jak skóra (dłoń) ....., traci na elastyczności.
4. Z ludzkiej (twarz) ..... można wyczytać prawdziwe emocje.
5. Celem zabiegu jest wypełnienie zapadniętych (kość) ..... policzkowych i odmłodzenie (twarz) .....
6. Po (twarz) ..... można rozpoznać wiek kobiety.
7. W języku migowym można jednocześnie nadawać kilka znaków, np. lewą lub prawą (dłoń) ....., czy za pomocą mimiki (twarz) .....
8. Pomędzy (kość) ..... występują różne rodzaje połączeń.
9. Piłkę należy mocno trzymać obiema (dłoń) .....
10. Rozmowa (twarz) ..... w (twarz) ..... jest najbardziej naturalną, pierwotną formą kontaktów międzyludzkich.

Olga zaprosiła mnie na dyskotekę. Zapytała mnie, w co się ubieram, bo chce dostosować kolor ubrania do mojego. Pójdę w koszuli w kratkę i jasnych dżinsach. Mam jej wysłać SMS i nie wiem, jak poprawnie zapisać kolory moich ubrań. Czy są jakieś zasady pisowni nazw kolorów w języku polskim?

Tak, mamy takie zasady. Pisownia nazw kolorów z łącznikiem lub bez niego jest bardzo ważna. Od tego, czy postawimy łącznik czy nie, zależy bardzo dużo. **Z łącznikiem** zapisujemy zawsze połączenia przymiotników, które nazywają **dwa kolory lub więcej, które są równorzędne znaczeniowo**, np. zdjęcia są biało-czarne (lub czarno-białe), co oznacza, że występują na nich dwa kolory: biel i czerń. Polska flaga jest biało-czerwona, a ukraińska – niebiesko-żółta.

Łącznie zapisujemy przymiotniki nazywające **kolory nierównorzędne znaczeniowo**, tzn. takie, w których jeden człon jest określany przez drugi. Niebieskozielony to „niebieski w zielonym odcieniu” albo „zielony w niebieskim odcieniu” – **jednolity kolor**, uzyskany przez zmieszanie niebieskiego i zielonego.

Wygląd zewnętrzny

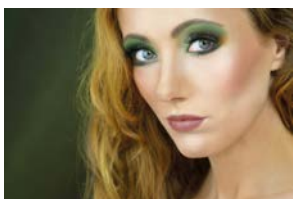
7 Na zdjęciach przedstawiono różne części ciała. Proszę nazwać kolory, na które zostały pomalowane, tworząc odpowiednie przymiotniki złożone.

Wzór:

Paznokcie są pomalowane na kolor ciemnoczerwony.

1.

2.

3.

4.

5.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

8 Zapisz nazwy kolorów przedstawionych na obrazkach.

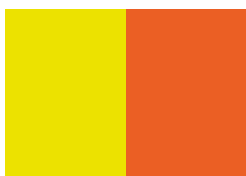
1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

9 Utwórz odpowiednie przymiotniki złożone i zapisz je według wzoru.

Wzór: *jasnoszary* – to jeden kolor: *szary w jasnym odcieniu*; *niebiesko-biały* – to dwa kolory: *niebieski i biały*

- ..... – to jeden kolor: biały z odcieniem srebrnego
- ..... – to jeden kolor: zielony w ciemnym odcieniu
- ..... – to jeden kolor: czerwony w jasnym odcieniu
- ..... – to dwa kolory: biały i pomarańczowy
- ..... – to dwa kolory: brązowy i czarny
- ..... – to dwa kolory: różowy i granatowy

10 Obejrzyj film <https://www.youtube.com/watch?v=iPqfwyJR9fw> „Co Twój wygląd mówi innym o Tobie?” i porozmawiaj z osobą siedzącą obok Ciebie na temat tego filmu. Wykorzystaj pytania poniżej.

- Jaki wygląd pomaga odnosić sukcesy?
- Jak postrzegamy ludzi wysokich?
- Dlaczego mężczyźni z brodą wzbudzają mniej zaufania u innych osób?
- Jak wygląd twarzy może wpływać na ocenę człowieka?
- Dlaczego ubiór ma znaczenie w karierze zawodowej?
- Dlaczego oceniamy ludzi po wyglądzie?

Lekcja 2

Cechy charakteru

1 Połącz według wzoru wyrażenia z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1.	czarny charakter	a.	cechy osobowości kogoś, kto gwałtownie protestuje, stawia opór, łamie zasady
2.	chwiejny charakter	b.	zbiór cech osobowości, dzięki którym ktoś może kierować grupą
3.	buntowniczy charakter	c.	skłonność do kłótni, konfliktów; cechy osoby, z którą trudno coś ustalić
4.	trudny charakter	d.	cechy osobowości kogoś, kto nie działa gwałtownie, nie kieruje się emocjami
5.	gwałtowny charakter	e.	skłonność do zmian nastroju, nieprzemysłanego działania pod wpływem chwili, częstych zmian decyzji
6.	spokojny charakter	f.	cechy osobowości kogoś, kto jest porywczy, wybuchowy, kto nie panuje nad emocjami
7.	przywódczy charakter	g.	osoba bardzo dobra, szlachetna, bez wad
8.	kryształowy charakter	h.	określenie złego, przewrotnego człowieka, negatywna postać w filmie lub sztuce

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	e.						

- 2** Przeczytaj tekst „Człowieczy charakter”, wpisz w luki (wykropkowane miejsca) wyrażenia i zwroty znajdujące się w ramce poniżej.

akceptuje pewien system wartości czy przekonań / cechy moralne łatwiej jest wartościować / zmiany charakteru drugiego człowieka / powstały dwa obozy / jeżeli zaś był sprawcą nieskutecznym / nieudane próby zmienienia / powinien mieć lepszy charakter niż ma / charakter to zbiór cech / ukryty jest tu aspekt normatywny / skłonny do czynienia innym szkód i strat / część dziecięcego odkrycia

Człowieczy charakter

Mówimy często, że ktoś ma charakter lub przeciwnie – że jest go pozbawiony. Bywa, iż precyzujemy, o jaki charakter chodzi: ktoś ma dobry, złoty, kryształowy charakter, albo czarny, słaby, trudny. Charakteryzujemy w ten sposób ludzi i wydaje się nam, że rozumiemy, co się kryje za tymi stwierdzeniami. Czy aby na pewno? Z drugiej strony, naukowa psychologia nie mówi dziś nic o charakterze. Pojęcie to zniknęło z podręczników. Dlaczego? Czyżby psychologia nie doceniała charakteru lub uznała, że ludzie zatracili charakter? Nic podobnego. W czym więc kryje się – według psychologów – charakter? Czy jest on dziełem przypadku, czy zależy od nas samych?

Pierwsze pojęcie psychologiczne, które przyswoiłem sobie dobrowolnie (były też inne, np. strach, które przyswoiłem sobie wcześniej, ale to z konieczności życiowej) – to charakter. Z charakterem wiąże się też moje pierwsze, nazwijmy to tak, odkrycie psychologiczne. Dawno temu, bardzo dawno, krótko po II wojnie światowej, zetknąłem się z czasopismem „Przyjaciółka”, w którym publikowano wówczas dyskusję czytelników – jak pamiętam z dzieciństwa niezwykle gorącą i zażartą – na temat możliwości ..... Czy można zmienić charakter człowieka? – zapytywano w tej dyskusji. Chodziło o to, czy jeden człowiek może wpłynąć na drugiego tak, aby skutecznie zmienić jego charakter. Rzecz prosta, wiele było w tej dyskusji o charakterze ludzkim jako takim. Łatwo się domyślić, że ..... – jedni twierdzili, że można zmie-

nić charakter człowieka, inni zaś, że jest to raczej niemożliwe lub zupełnie wykluczone. Zauważyłem jednak pewną interesującą prawidłowość. Kiedy Mariola wyrażała pogląd, że można zmienić charakter drugiego człowieka, to opisywała, jakim sposobem udało jej się zmienić charakter Stefana. Kiedy zaś Stefan dowodził, że zmienić charakteru nie można, to opisywał swoje ..... Marioli. Tyle tylko, że Stefan pisał też o tym, jak bardzo sam musiał zmienić swój charakter, aby w związku z Mariolą pozostać. I z tym wiąże się część mojego dziecięcego odkrycia. Zauważyłem bowiem, że w obu przypadkach (zdaniem czytelników) ktoś się zmienia, a ktoś inny nie, albo zmienia się w niewielkim zaledwie stopniu. Dziś powiedziałbym, że wyrażane w tamtej dyskusji przekonania zależały od przyjęcia perspektywy sprawcy lub perspektywy przedmiotu oddziaływania. Jeśli ktoś był skutecznym sprawcą, to zmieniał charakter drugiego człowieka, ..., wtedy sam podlegał zmianom dokonywanym przez zewnętrznego sprawcę.

Każdy człowiek ma trzy charaktery: ten, który ukazuje, ten, który ma, i ten, w który wierzy, że ma (Julian Tuwim).

Druga ..... (a przez lata mojego życia niewiele się w tym zakresie zmieniło) dotyczyła sposobu patrzenia na charakter jako konstelację cech. Mówiono o tym, jacy są ludzie, ale nie o tym na przykład, kim są. Są bardziej lub mniej inteligentni, bardziej lub mniej uczciwi, bardziej lub mniej troskliwi itd. Tak więc dominował pogląd, że ..... , które można opisywać z trzech różnych punktów widzenia: (a) jakie cechy zbiór ten zawiera i, ewentualnie, jakich nie zawiera; (b) jakie nasilenie ma każda posiadana cecha oraz (c) czy cecha ta jest stabilna, czy zmienna w czasie. Ten pogląd do dziś pozostaje aktualny w wielu koncepcjach różnic indywidualnych. (...).

Przyzwyczajenia są odciskami palców charakteru (Alfred Polgar).

Podczas lektury „Przyjaciółki” zastanowiło mnie i to, dlaczego (albo po co) jedni ludzie chcą zmieniać charakter innych ludzi. Odpowiedź dość łatwo było znaleźć: chcą zmieniać albo dlatego, że zdaniem jednego człowieka ten drugi ma zły charakter, albo dlatego, że ..... Z łatwością dało się zauważyć, że w odniesieniu do charakteru powszechnie stosowano określenia wartościujące: dobry charakter, zły charakter, chwiejny charakter, czarny charakter, twardy charakter i wiele innych. W tamtym czasie zbyt mało wiedziałem (żałuję), aby rozumieć

głęboki sens tych określeń. Tymczasem .....
 ..... – dobry charakter, to zbiór cech spełniający pewne normy czy oczekiwania społeczne. Odwrotnie ze złym charakterem. Dziś mówimy o Ja normatywnym (Janusz Reykowski), Ja powinnościowym (Tory Higgins) itp. Osobna kwestia, jakie jest źródło tych standardów – czy oczekiwania jednej tylko osoby, czy normy grupowe, czy powinności społeczne. Tak czy inaczej, każdy akceptowany standard może być podstawą do wartościowania charakteru jako dobrego czy złego.

Co więcej, w opisach charakteru często (bo nie zawsze) ukryty jest nacisk na cechy moralne (na przykład uczciwy, pomocny), a mniejszy na cechy sprawnościowe (na przykład inteligentny, dokładny). Dzieje się tak zapewne dlatego, że ..... niż cechy sprawnościowe. W potocznym rozumieniu człowiek o dobrym charakterze to ktoś skłonny do działania na rzecz innych. Inaczej mówiąc, istota prospołeczna. Człowiek o złym charakterze to ktoś .....
 ....., skoncentrowany na interesie osobistym nawet kosztem interesu pozasobistego. Innymi słowy, wartościujący aspekt charakteru pokrywa się z przekonaniami o ludzkiej naturze – dobrej lub złej. Czytelnikom dawnej „Przyjaciółki”, którzy wierzyli w możliwość zmiany charakteru, natura ludzka jawiła się jako zmienna. Każdy człowiek może być lepszy niż jest. Tym zaś, którzy nie wierzyli w możliwość zmian (nawet jeśli sami w konsekwencji podlegali zmianom), natura ludzka zdawała się stabilna, niezmienna. Wszak: *Kto głupi się urodził, głupi umrze*. Albo: *Dobrego karczma nie zepsuje, złego kościół nie naprawi*. Prace Carol Dweck oraz Kingi Lachowicz-Tabaczek pokazały, jak ważne jest to rozróżnienie (i to niezależnie od tego, jak ktoś rozumie kategorię charakter). Co więcej, pokazały, że kryterium stałości i zmienności jest ważniejsze od kryteriów wartościujących zastosowanych do opisu ludzkich cech.

Dziś doszło do tego, że jeśli ktoś nie ulega każdej pokusie, to mówi się o nim, że ma silny charakter (Marcel Achard).

Innymi pojęciami często używanymi były i są: człowiek z charakterem, człowiek bez charakteru. Tu znowu chodzi o coś innego. Człowiek z charakterem to ktoś, kto ma wyrobione zdanie, ...
 ..... i postępuje zgodnie z przyjętymi standardami. Inaczej ma się z człowiekiem bez charakteru: to człowiek chorągiewka – ktoś, u kogo występuje coś w rodzaju orientacji radarowej. To człowiek pragnący społecznej

Wygląd zewnętrzny

aprobaty, zmienny, koniunkturalny, interesowny, czasem konformistyczny, a czasem cyniczny. (...) W psychologii współczesnej zamiast kategorii charakter używa się raczej pojęcia osobowość.

Źródło: fragment artykułu W. Łukaszewskiego: <https://charaktery.eu/arttykul/czlowieczny-charakter>

3 Połącz według wzoru wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1.	zatracać się	a.	o walce, sporze: gwałtowny i zaciekle prowadzony
2.	zażarty	b.	człowiek, który bezkrytycznie podporządkowuje się normom, wartościom i obowiązującym w danej grupie poglądom
3.	konstelacja	c.	następstwo, rezultat czegoś; logiczna ciągłość w działaniu, wytrwałość w dążeniu do czegoś
4.	aprobata	d.	zaangażować się w coś i stracić poczucie rzeczywistości
5.	koniunkturalny	e.	gwiazdozbiór; przenośnie: wyodrębniony układ cech lub rzeczy
6.	konformista	f.	lekceważące odnoszenie się do ogólnie uznawanych autorytetów i zasad etycznych
7.	konsekwencja	g.	kierujący się chęcią osiągnięcia korzyści, wyrachowany
8.	cynizm	h.	uznanie czegoś za dobre, słuszne, godne poparcia i zgoda na to

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		e.					

4 W tekście „Człowieczy charakter” znajdują się przysłowia. Porozmawiaj z osobą z ławki na ich temat. Wykorzystaj poniższe pytania.

- Jak rozumiesz przysłowie: „Kto głupi się urodził, głupi umrze”?
- Jak rozumiesz przysłowie: „Dobrego karczma nie zepsuje, złego kościół nie naprawi”?
- Czy zgadzasz się z przekazem przysłów? Uzasadnij swoją wypowiedź.
- Czy znasz inne przysłowia, powiedzenia związane z ludzkim charakterem?

5 Uzupełnij tekst zaimkiem w odpowiedniej formie. Wybierz ją spośród form w nawiasach.

Wzór: Od godziny czekam na *ciebie* (tobie, ciebie, cię).

Mój wnuczek Stefan jest bardzo ruchliwym i przekornym chłopcem. Wszyscy mówią o ..... (jego, nim, niemu), że ma buntowniczy charakter. .... (Nim, Jego, Im) rodzice twierdzą, że z tego wyrośnie. Poszli nawet z ..... (nim, jego, nimi) do psychologa. .... (Mi, Mną, Mnie) to jednak trochę niepokoi, że nikt nie może zaplanować nad ..... (jemu, jego, nich) wybuchami złości. Zauważyłam również, że w relacjach z dorosłymi manipuluje ..... (nimi, nich, nim). Stefan chodzi czasem ze ..... (mną, mnie, mi) do szkoły, odprowadzam ..... (nim, je, go) rano. Nauczyciele skarżą się, że nie reaguje na ..... (nimi, jej, ich) uwagi. Inne dzieci unikają ..... (go, mu, jego) towarzystwa, bo zawsze musi mieć rację. Ostatnio pokłócił się z jedyną koleżanką, powiedział do ..... (niej, nią, nim), że jest niemądra. Dla ..... (mi, mnie, mnie) to ważne, żeby miał kolegów i koleżanki. Martwię się o ..... (go, nim, niego), czy to tylko faktycznie buntowniczy charakter.

6 Wpisz zaimek osobowy podany w nawiasie w odpowiednim przypadku.

Wzór: Bardzo *cię* (ty) lubię.

1. Nie spodziewałam się po ..... (oni) takiego postępowania.
2. Jola ma dziś urodziny, kupiłeś dla ..... (ona) prezent?
3. Poprosiłem Jurka, żeby ..... (ja) pomógł. To dobry kolega, zawsze mogę na ..... (on) liczyć.
4. Czy pójdziesz ze ..... (ja) na zakupy?
5. Podróże z ..... (wy) są za każdym razem wielką przygodą.

Wygląd zewnętrzny

6. Nie chcę jechać z ..... (ty) w góry.
7. Przyglądam się ..... (ty) od dłuższego czasu.
8. Pojechałabym z ..... (wy), ale źle się czuję.
9. Uwielbiam ..... (ona), to naprawdę świetna aktorka.
10. Jesteś uczciwym człowiekiem. Mam o ..... (ty) dobre zdanie.

Piszę list do Kasi. Może mógłbyś mi wyjaśnić, kiedy używać małych, a kiedy wielkich liter, zwracając się do niej?

W listach lub e-mailach **zaimki osobowe** odnoszące się do adresata piszemy **wielką literą**.

Używamy form: **Ty, Tobą, Tobie / Ci, Ciebie / Cię, Twój, Wy, Was, Wam, Wami, Wasz.**

Nigdy – nie piszemy wielką literą zaimków pierwszoosobowych: ja, mnie, mi.

7 Na zdjęciu przedstawiono rodzinę. Opowiedz o niej, używając jak najwięcej zaimków osobowych. W wypowiedzi wykorzystaj pytania: Kim są dla siebie? Czym się zajmują? Co lubią robić? Jak się poznali?

Wzór: Nazywam się Piotr, to moja żona Kasia. Poznałem *ją* w parku i zakochałem się w *niej* od pierwszego wejrzenia. Przed ślubem spotykałem się z *nią* dwa lata. Kasia lubi gotować, ale *jej* pasją jest malarstwo. Wspieram *ją* w *jej* zainteresowaniach.

8 Uważnie posłuchaj nagrania <https://www.youtube.com/watch?v=ahK1hY4oEnA> „4 typy charakteru. Poznaj swój temperament” i zaznacz właściwe odpowiedzi.

1. Z tego nagrania dowiadujemy się:
  - a. czym jest charakter i jak nad nim pracować
  - b. czym jest temperament i jak go ulepszyć
  - c. czym jest charakter i temperament.
2. Z tego nagrania dowiadujemy się, że:
  - a. mamy najczęściej połączenie dwóch cech temperamentu
  - b. mamy najczęściej połączenie wszystkich cech temperamentu
  - c. mamy najczęściej jeden temperament.
3. Z tego nagrania dowiadujemy się, że:
  - a. choleryk jest osobą przebojową i zawsze ufa innym ludziom
  - b. choleryk jest osobą przebojową i zawsze bierze sprawy w swoje ręce
  - c. choleryk jest osobą mało energiczną i lubi spokój.

4. Z tego nagrania dowiadujemy się, że:
- a. melancholik ceni sobie ideały i lubi samotność
  - b. melancholik ceni sobie prawdę i towarzystwo innych osób
  - c. melancholik ceni sobie pracowitość i działanie.
5. Z tego nagrania dowiadujemy się, że:
- a. sangwinik sprawdzi się w zawodzie, gdzie wymagany jest kontakt z innymi ludźmi
  - b. sangwinik sprawdzi się w zawodzie, gdzie wymagana jest precyzja
  - c. sangwinik sprawdzi się w zawodzie mundurowym, np. policjanta.
6. Z tego nagrania dowiadujemy się, że:
- a. flegmatyk zachowuje zimną krew i jest typem buntownika
  - b. flegmatyk zachowuje zimną krew i jest tolerancyjny
  - c. flegmatyk jest asertywny i spontaniczny.

9 W tekście „Człowieczy charakter” zostały przywołane trzy cytaty, wybierz jeden z nich. Czy zgadzasz się z wypowiedzią autora? Uzasadnij swoje zdanie, odwołaj się do przykładów z życia lub literatury. (Wypowiedź pisemna, 150–200 słów).

- a. Każdy człowiek ma trzy charaktery: ten, który ukazuje, ten, który ma, i ten, w który wierzy, że ma (Julian Tuwim).
- b. Przyzwyczajenia są odciskami palców charakteru (Alfred Polgar).
- c. Dziś doszło do tego, że jeśli ktoś nie ulega każdej pokusie, to mówi się o nim, że ma silny charakter (Marcel Achard).

Psychotest: co widzisz na tym obrazku?

Źródło: <https://zdrowie.radiozet.pl/Psychologia/ABC-psychologii/Psychotest-to-co-widzisz-na-obrazku-zdradzi-twoje-cechy-osobowosci>

Poniżej przedstawiamy zdjęcie, które może ci pomóc zidentyfikować nieznane dotąd informacje o twojej osobowości. Spójrz na obrazek i odpowiedz sobie na pytanie: co na nim widzisz, a dokładniej – jaka jest pierwsza rzecz, którą zauważyłeś? Nie przyglądaj się zbyt długo, bo w tych psychotestach chodzi o tzw. pierwsze wrażenie.

Zobaczyłeś portret młodej dziewczyny? Jesteś osobą:

- optymistycznie nastawioną do życia,
- energiczną,
- hojną,
- doceniającą dzielenie się z innymi,
- naturalnie ciekawą otaczającego świata,
- czasami impulsywną, zdecydowaną i mocno stąpającą po ziemi.

Zobaczyłeś twarz starego człowieka? Jesteś osobą:

- godną zaufania,
- perfekcyjną w swym działaniu,
- po ustaleniu celu dokładnie i starannie planujesz kroki i powoli osiągasz je jeden po drugim,
- jesteś urodzonym przywódcą.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

aprobata, -u «uznanie czegoś za dobre, słuszne, godne poparcia i zgoda na to»

схвалення, апробація

cynizm, -u «lekceważące odnoszenie się do ogólnie uznawanych autorytetów i zasad etycznych» **цинізм**

dążyć (do czego?) «mieć wytknięty cel i chcieć go osiągnąć» **прагнути чогось, прямувати до мети**

eksperyment, -u «doświadczenie naukowe przeprowadzone w celu zbadania jakiegoś zjawiska» **експеримент**

ekstremum (wyraz nieodmienny) «maksymalna lub minimalna wartość czegoś, co podlega zmianom» **екстремум, найбільше або найменше змінне значення**

konformista, -u «człowiek, który bezkrytycznie podporządkowuje się normom, wartościom i poglądom uznanym za obowiązujące w danej grupie» **конформіст**

koniunkturalny, -ego, w tekście w znaczeniu 'powstały pod wpływem chwilowych, sprzyjających okoliczności' **кон'юктурний**

konsekwentny, -ego «stale trzymający się w swoim postępowaniu raz przyjętych zasad» **послідовний**

konstelacja, -i (cech), w tekście w znaczeniu 'istniejący gdzieś układ, stan rzeczy' **констеляція, сукупність факторів, рис, якостей**

obowiązujący, -ego, w tekście w znaczeniu 'będący w danym okresie normą, wpływający z ustalonego zwyczaju' **обов'язковий; такий, якого потрібно дотримуватись**

poszczególny, -ego «każdy z wielu, pojedynczo rozpatrywany» **виокремлений; окремих**

wszechobecność, wszechobecności «rzeczownik oznaczający cechę czegoś (lub kogoś), co wszędzie występuje» **всюдищуність**

wyłamywać się (z czego?), w tekście w znaczeniu 'postępować inaczej niż wszyscy, uwalniać się od jakichś ograniczeń, nakazów' **перетинати межі, виходити за рамки**

zatrącić się (w czym), w tekście w znaczeniu 'zaangażować się w coś i stracić poczucie rzeczywistości' **зайнятися чимось, поринути у щось**

zażarty, -ego, w tekście w znaczeniu 'cecha gwałtownej i zaciekle prowadzonej dyskusji' **запеклий, шалений, лютий**

Rozdział 3

W stronę edukacji

Lekcja 1

Jakie studia wybrać?

- 1 Zastanów się wspólnie z kolegami, co to jest uczenie się. Zaproponujcie słowa, z którymi kojarzy się wam proces uczenia się.

- 2 Odpowiedz na pytanie: Czym powinniśmy się kierować przy wyborze kierunku studiów? Uzasadnij swoją wypowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

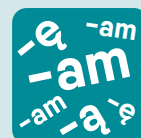
- 3 Połącz według wzoru podane wyrażenia z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę. Następnie uzupełnij tymi wyrażeniami zdania pod tabelą. Pamiętaj o użyciu właściwej formy gramatycznej.

Wzór: Firma mojego męża charakteryzuje się doskonałym *przepływem informacji* pomiędzy jej pracownikami.

1.	nabywać wiedzę	a.	rozpaczać
2.	dać się zauważyć	b.	przekazywanie informacji pomiędzy różnymi osobami lub obiektami biorącymi udział w jej przetwarzaniu
3.	umieć się „sprzedać”	c.	dowiadawać się czegoś nowego, uczyć się
4.	załamywać ręce	d.	zwrócić na siebie uwagę
5.	wpisywać się w nurt	e.	stworzyć, wyprodukować dużą ilość czegoś, np. na sprzedaż
6.	przepływ informacji	f.	pasować do czegoś; być jak powszechne zjawisko
7.	zalać rynek	g.	dobrze się zaprezentować, pokazać swoje najlepsze cechy

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
					b.	

- Tomek nie dostał się na wymarzone studia, jednak postanowił nie .....
..... i spróbować jeszcze raz w przyszłym roku.
- Te zajęcia pozwalają studentom ..... z zakresu kultury polskiej.
- Powiedziałem mojemu bratu, że już pora ..... na rynku pracy.
W przeciwnym razie wciąż będziemy bezrobotni.
- Producenci ozdób świątecznych postanowili ..... dużą liczbą bombek choinkowych.
- Mój projekt ..... badań nad życiem z dala od mediów społecznościowych.
- W dzisiejszych czasach coraz ważniejsze staje się to, aby młody człowiek, szukając zatrudnienia, ...

4 Przeczytaj tekst „Jak wybrać kierunek studiów na potrzeby rynku pracy?” Następnie odpowiedz na pytania:

- Od czego warto zacząć planowanie swojej przyszłości?
- Jak odnieść sukces zawodowy po ukończeniu kierunków ogólnych?
- Co jest ważne przy wyborze zawodu?
- Jakie kierunki studiów pozwolą znaleźć pracę?

Jak wybrać kierunek studiów na potrzeby rynku pracy?

Kiedyś skończenie studiów i zdobycie wyższego wykształcenia właściwie wystarczało, by znaleźć pracę. Teraz na rynku co roku pojawia się kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt tysięcy magistrów, więc i konkurencja jest większa. Ukończenie uczelni jest łatwiejsze?

Trudno powiedzieć, na pewno stało się o wiele popularniejsze, do tego stopnia, że studenci ostatnich lat żartują sobie, że mgr to skrót od magazyniera, a po odebraniu dyplomu wszyscy spotkają się w kolejce do urzędu pracy.

Tylko bez paniki

O pracę nie muszą martwić się ci, którzy odpowiednio wcześniej zaplanują swoją karierę i – poza samymi zainteresowaniami – przy wyborze kierunku będą kierować się trzeźwym spojrzeniem na potrzeby rynku pracy. Co więc powinniśmy wziąć pod uwagę przy planowaniu naszej przyszłości? Warto zacząć od wybrania odpowiednich przedmiotów do zdawania na maturze, ponieważ już w liceum podejmujemy decyzję co do naszej przyszłości i tego, czy zamierzamy uczyć się i pracować w kierunkach ścisłych, technicznych, czy też może humanistycznych. Zdając fizykę, chemię i biologię, będziemy mogli składać nasze „papiery” gdzie indziej niż jeśli zdecydujemy się na maturze na języki, WOS, historię albo geografę. Dlatego, jeśli wiemy, co chcemy robić w życiu, powinniśmy odpowiednio wcześniej sprawdzić, jakich przedmiotów wymaga nasz wymarzony wydział.

Od ogółu do szczegółu

Kierunki studiów można podzielić na ścisłe i humanistyczne, ale również na ogólne i specjalistyczne. Ogólne to popularne od lat: politologia, europeistyka, administracja, psychologia, socjologia, dziennikarstwo, kulturoznawstwo czy marketing. Mogłoby się wydawać, że nabywając wiedzę z szerokiej dziedziny, można znaleźć pracę w wielu różnych zawodach. Jest w tym sporo prawdy, ale decydowanie się na kierunek ogólny sprawia, że mamy wykształcenie wyższe niezwiązane z żadnym konkretnym zawodem. Tutaj sukces odniosą ci, którzy poza samymi studiami zdobędą dodatkowe doświadczenie na stażach i kursach doszkalających, a przede wszystkim dadzą się zauważyć pracodawcy. Warto więc w czasie studiów popracować również nad autoprezentacją i wizerunkiem, by umieć się „sprzedać” przyszłemu pracodawcy.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku kierunków specjalistycznych. Od dobrych kilku lat na rynku pracy dominuje pogląd, że o swoją przyszłość mogą być spokojne osoby kończące kierunki techniczne i ścisłe, a także związane z nowymi technologiami i Internetem. Przez pracodawców cenieni są studenci, którzy ukończyli kierunki „twarde”, dające konkretną i często wąską wiedzę z jednej dziedziny. Humanisci nie powinni jednak załamywać rąk, w ten nurt wpisują się (...) na przykład lingwiści znający języki niszowe. Nie każdy przecież musi mieć predyspozycje do studiów inżynierskich. Najważniejsze jest jednak, by wybierając zawód, opierać się na własnych zainteresowaniach. Nie należy sugerować się i ulegać trendom rynkowym czy też krótkotrwałej modzie. Osoba lubiąca swoją pracę zawsze będzie miała przewagę nad kimś, kto – choć odebrał staranne wykształcenie – wykonuje swoje zadania z przymusu.

Wykształcenie na pięć z plusem

Są takie kierunki, które właściwie gwarantują zatrudnienie. **Jeśli więc czujecie, że któraś z tych branż spełnia wasze oczekiwania i pokrywa się z waszymi zainteresowaniami, spokojnie możecie składać swoje dokumenty na kierunki związane z:**

- finansami (księgowość, kadry, banki, ubezpieczenia),
- gastronomią i hotelarstwem,
- prowadzeniem działalności gospodarczej,

- wizerunkiem (dietetyka, ale również public relations),
- medycyną i ochroną zdrowia,
- inżynierią,
- budownictwem (nieruchomości, urbanistyka, architektura, inżynieria lądowa),
- informatyką i nowoczesnymi technologiami (Internet, hurtownie danych, handel elektroniczny, programowanie, systemy operacyjne oraz systemy bezpieczeństwa),
- logistyką (koordynacja dostaw, przepływ informacji).

Warto również zwrócić uwagę na kierunki niszowe, kształcące niewielką grupę specjalistów w danej dziedzinie. Wbrew pozorom nie jest to związane wyłącznie z tematami ścisłymi. Coraz bardziej popularni wśród pracodawców stają się pracownicy ze znajomością języków skandynawskich czy dalekowschodnich, ale także krajów ościennych: litewskiego, łotewskiego czy ukraińskiego. Inni mogą się odnaleźć na takich kierunkach, jak kognitywistyka, lotnictwo i kosmonautyka, oceanografia, reżyseria dźwięku czy protetyka słuchu.

Wykształcenie na trzy z dwoma

Są jednak takie kierunki, po których potrzeba szczęścia, by od razu znaleźć pracę. Jest to spowodowane opinią, że kierunki te są zbyt ogólne i nie uczą żadnego konkretnego zawodu, ale również faktem, że w ciągu ostatnich lat ilość absolwentów danych wydziałów dosłownie zalała rynek, zajmując wszystkie dostępne stanowiska. Jeśli więc chcecie studiować psychologię, kulturoznawstwo, politologię czy socjologię, warto zastanowić się nad dodatkowymi kursami specjalistycznymi, studiami podyplomowymi, ewentualnie – co jest dosyć popularne i cenione przez młodzież – studiowaniem drugiego kierunku, traktując jeden z nich jako fakultet, dla samej przyjemności zgłębiania wiedzy na dany temat.

Na koniec warto pamiętać, że wybór konkretnych studiów nie oznacza, że przez resztę życia będziecie pracować w jednym, wyuczonym zawodzie. Dzisiaj ukończony kierunek studiów nie musi nam wskazywać, gdzie szukać pracy i co robić w życiu. To tylko sugestia.

Źródło: <https://www.otouczenie.pl/artukul/47/Jak-wybrac-kierunek-studiow-na-potrzeby-ryнку-pracy>

5 Na podstawie informacji w tekście uzupełnij tabelę. Czy znasz jeszcze inne kierunki, które powinny znaleźć się w odpowiedniej rubryce w tabeli? Wpisz je.

Kierunki, po których łatwiej znaleźć pracę	Kierunki, po których trudniej znaleźć pracę
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

6 Zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

- Co roku na rynku pracy pojawia się od kilkunastu do kilkudziesięciu tysięcy nowych magistrów. P / F
- Przy wyborze kierunku studiów nie warto zwracać uwagi na potrzeby rynku pracy. P / F
- Warto zdobywać doświadczenie na stażach i kursach doszkalających. P / F
- Mniejsze szanse na znalezienie ciekawej pracy mają osoby, które znają języki niszowe. P / F
- Przy wyborze kierunku studiów warto zwrócić uwagę na aktualną modę panującą na rynku pracy. P / F
- Po skończeniu medycyny nie będziemy mieć problemu z zatrudnieniem. P / F
- Coraz popularniejsze wśród młodych ludzi staje się studiowanie na dwóch kierunkach. P / F

7 Połącz według wzoru podane wyrazy i wyrażenia z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę.

1.	europistyka	a.	nauka o budowie miast, osiedli i terenów zagospodarowanych oraz kierowaniu ich rozwojem
2.	kurs doszkalający	b.	język, którym posługuje się mała grupa użytkowników
3.	staż zawodowy	c.	jednostka w zakładach pracy, która zajmuje się prowadzeniem dokumentacji dotyczącej pracowników
4.	lingwista	d.	wszelka działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka
5.	język niszowy	e.	nauka o umyśle, poznaniu i komunikacji
6.	urbanistyka	f.	studia interdyscyplinarne z zakresu nauk społecznych, związane z zagadnieniami integracji europejskiej
7.	inżynieria lądowa	g.	nauka zawodu, polegająca na zdobywaniu umiejętności w miejscu pracy
8.	ochrona zdrowia	h.	kurs przeznaczony dla tych, którzy posiadają już określony zawód, ale chcą udoskonalić swoje umiejętności
9.	hurtownia danych	i.	naukowiec zajmujący się językiem, specjalista w zakresie lingwistyki
10.	kognitywistyka	j.	zajmuje się dostosowaniem powierzchni ziemi do potrzeb człowieka
11.	dział kadr	k.	system zarządzania danymi, który umożliwia ich analizę biznesową

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
		g.								

8 Przepisz zdania (lub ich fragmenty) podkreślone w tekście. Obok każdego z nich dopisz tryb, w którym zostały zapisane.

.....

.....

.....

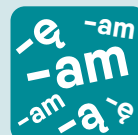
Zdanie określające warunek, który należy spełnić, aby coś zostało zrealizowane, często rozpoczyna się słowem: **jeśli, jeżeli** lub **gdyby**. Przykład: **Jeśli** chcesz studiować psychologię, zastanów się nad dodatkowymi kursami specjalistycznymi. Zdania warunkowe są zdaniami złożonymi, składają się co najmniej z dwóch części: nadrzędnej – określającej daną sytuację: (Jeśli) *chcesz studiować psychologię* i podrzędnej – określającej warunek urzeczywistnienia tej sytuacji: *zastanów się nad dodatkowymi kursami specjalistycznymi*. Spójnik **jeśli, jeżeli** znajduje się zawsze przed częścią zdania (zdaniem nadrzędnym) określającą czynność, zdarzenie, które może zostać zrealizowane, gdy zostanie spełniony warunek określony w zdaniu podrzędnym.

Przy tworzeniu zdań nadrzędnych określających zdarzenia należy pamiętać o użyciu odpowiedniego czasu – takiego, który najlepiej pasuje do danej sytuacji. Dla zdarzeń, które dopiero mają nadejść, używamy czasu przyszłego, np. **Jeśli będziesz dużo się uczyć, to dostaniesz się na medycynę**. Dla zdarzeń, które dzieją się w danej chwili, używamy czasu teraźniejszego, np. **Jeśli (teraz) dużo się uczysz, to dostaniesz się na medycynę**. Gdy sytuacja wydarzyła się w przeszłości, należy użyć czasu przeszłego, np. **Jeśli dużo się uczyłeś, to dostaniesz się na medycynę**.

9 Utwórz część nadrzędną do podanych poniżej części podrzędnych zdań. Czasownik w tej części powinien być w takim samym czasie jak we wzorze poprzedzającym zdania do uzupełnienia.

Wzór: *Jeśli nie będę mieć jutro zajęć*, odwiedzę cię.

- ....., pojedziemy na wycieczkę w góry.
- ....., odwiedzimy wujka Stefana.
- ....., oddam ci je na pewno.

- ..... , mógłbyś dostać stypendium.
- ..... , nie zdążą na pociąg do Gdańska.

Wzór: *Jeśli masz teraz wolny czas*, idziemy na zakupy do galerii.

- ..... , zdam ten egzamin.
- ..... , pomogę ci wybrać nowy rower.
- ..... , twoja babcia będzie zadowolona.
- ..... , nie masz potem czasu dla siebie.
- ..... , jesteś potem niewyspany.

Wzór: *Jeśli dużo się uczyłeś*, na pewno napisałeś dobrze test.

- ..... , możemy pójść na spacer.
- ..... , pojedziemy tam już w sierpniu.
- ..... , spóźnili się na zajęcia.
- ..... , sąsiadka nie mogła spać.
- ..... , dziadek na pewno długo na nich czekał.

10 Wysłuchaj nagrania <https://www.youtube.com/watch?v=4Vi0byRNUt4> „Co studiować? Przyszłościowe zawody” i odpowiedz na pytania.

- Po ukończeniu których kierunków student na pewno znajdzie pracę?
- Która grupa zawodowa jest najbardziej poszukiwana nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie?

11 Poproś osobę, która siedzi obok ciebie, by wyobraziła sobie, że nie może zdecydować się, jaki kierunek studiów wybrać. Następnie porozmawiaj z nią tak, by uzyskać jak najwięcej informacji, które pomogą dobrać właściwy kierunek studiów. Na koniec udziel rad dotyczących wyboru studiów. Prowadząc rozmowę, możesz korzystać z tekstu: „Jak wybrać kierunek studiów na potrzeby rynku pracy” oraz z nagrania: „Co studiować? Przyszłościowe zawody”.

Lekcja 2

Jak zwracać się do nauczycieli?

1 Przygotuj krótką wypowiedź o tym, jak uczniowie zwracają się do nauczycieli w twoim kraju.

2 Przeczytaj tekst „Jak mówić do nauczyciela?”. Następnie odpowiedz na pytania:

- Jak dawniej mówiono do nauczycieli w szkołach średnich?
- Czy ten sposób zwracania się do nauczycieli nadal istnieje?
- Czy można zwracać się do nauczycieli przez „ty”?
- Czy do nauczyciela można mówić „proszę pana”?

Jak mówić do nauczyciela?

Według wieloletniej tradycji w polskich szkołach średnich do nauczyciela mówiło się zawsze „panie profesorze”. I to niezależnie od faktycznego tytułu naukowego, który dany nauczyciel miał. Tak więc „profesorem” nazywano także „zwykłego” magistra, a czasem nawet osobę bez wyższego wykształcenia.

Dziś ta tradycja powoli zanika. Zastępowana jest bardziej uniwersalną formą „proszę pani”, „proszę pana”. „O tempora, o mores!” – ktoś zawoła, czyli w wolnym tłumaczeniu na polski: „I co się to porobiło!”. Jednak świat się zmienia, a wraz z nim i formy grzecznościowe stosowane wobec innych ludzi. Zmienił się też status nauczyciela. Teraz zawód ten spowszedniał, coraz mniej różni się od innych profesji. Co za tym idzie, ujednolicają się też formy zwracania się do nauczycieli. „Tempora mutantur”, czyli „czasy się zmieniają”...

Z całą pewnością, i to pomimo ogólnie lansowanego tzw. luzu, niedopuszczalne jest zbytne spoufalanie się i zwracanie się przez nastoletniego ucznia do nauczyciela per „ty”. Tego typu zachowanie jest naganne i nie znajduje usprawiedliwienia. Nawet jeśli ma to miejsce w szkole prywatnej, za którą rodzice płacą nierzadko wysokie czesne.

Jak wobec tego najlepiej zwracać się do nauczyciela? Otóż, jeśli chcemy hołdować tradycji, mówmy: „panie profesorze”. Zwłaszcza w odniesieniu do starszych nauczycieli, którzy nierzadko takiej formy oczekują. Jeśli jednak brzmi to w ustach ucznia sztucznie, szczególnie wobec młodego nauczyciela, często starszego od uczniów zaledwie o parę lat, nie powinno nikogo razić używanie uniwersalnej formy „proszę pana”.

Źródło: <http://wrodzinie.pl/jak-mowic-do-nauczyciela/>

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

3 Połącz skróty tytułów i stopni naukowych z ich pełnymi nazwami.

1.	inż.	a.	doktor habilitowany
2.	mgr	b.	profesor doktor habilitowany
3.	dr	c.	magister
4.	dr hab.	d.	inżynier
5.	prof. dr hab.	e.	doktor

1.	2.	3.	4.	5.
		e.		

4 Utwórz formę żeńską od nazwy tytułu lub stopnia.

1. inżynier –	3. doktor – .....
2. magister –	4. profesor – .....

Żeńskie rzeczowniki osobowe, czyli feminatywy, są coraz powszechniejsze w języku polskim. Należą do nich także tytuły i stopnie naukowe. Są one tworzone poprzez dodanie cząstki *-ka*, np. *lektor-ka*, lub cząstki *-yni/ini*, np. *marszałk-ini*. Czasem powstają także poprzez zmianę końcówki fleksyjnej, np. *ministra*. Formy te, mimo ich aprobaty przez Radę Języka Polskiego, są przez wiele osób uważane za mniej oficjalne i mniej prestiżowe. Jednocześnie dzięki używaniu feminatywów kobiety stają się widoczne w życiu publicznym. Warto też zauważyć, że zgodnie z zasadami ortografii, skróty od żeńskich form tytułów naukowych mogą być zakończone literą *a* np. *magistra* – skrót: *mgra*, lub kropką, np. *magistra* – skrót: *mgr*. Jednak ten sposób zapisu nie jest powszechny i skróty od żeńskich tytułów są często zapisywane tak jak skróty od tytułów męskich.

5 Utwórz formę wołacza dla rodzaju żeńskiego i rodzaju męskiego.

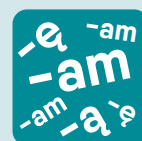
Wzór: inżynier – *pani inżynier, panie inżynierze*

1. magister – .....
2. doktor – .....
3. profesor – .....

Anastazja: Halo, słucham.

Natalia: Cześć, z tej strony Natalia. Jesteś teraz zajęta? Jestem w pobliżu twojego akademika i chciałabym się spotkać. Może w kawiarni obok? Co ty na to?

Anastazja: Niestety, teraz nie mogę. Muszę wysłać e-mail do wykładowcy, ale zupełnie nie wiem, jak go napisać. Wszystko wydaje mi się nieodpowiednie, nie wiem, jak zacząć.

Natalia: Spokojnie, to wcale nie jest trudne. Przede wszystkim musisz pamiętać, że to jest **e-mail oficjalny**, więc nie możesz używać prywatnych sformułowań, powitań i pożegnań. Taką wiadomość należy zacząć zwrotem **Szanowna Pani Magister/Doktor/Profesor** albo **Szanowny Panie Magistrze/Doktorze/Profesorze**, a zakończyć słowami: **Z poważaniem** lub **Z wyrazami szacunku**. Oczywiście należy podpisać się **pełnym imieniem i nazwiskiem** oraz **podać rok i kierunek studiów**, a nawet **numer grupy ćwiczeniowej**.

Anastazja: Dziękuję! Rzeczywiście, napisanie takiego e-maila nie jest trudne, zaraz napiszę.

Natalia: Pamiętaj jeszcze tylko, że zwroty grzecznościowe piszemy wielką literą. Bardzo ważne jest też, jak wygląda twój **adres mailowy**. Najlepiej, gdyby **składał się z imienia i nazwiska właściciela** lub **ich skrótu**, bo wiesz, ten twój stary mail o nazwie *piesek-hau@wp.pl* brzmi trochę nieprofesjonalnie.

Anastazja: No tak, jest śmieszny. Założyłam go, kiedy miałam 10 lat i pierwszy raz musiałam napisać coś do koleżanki z Polski. Pamiętasz? Domyślam się również, że **nie należy używać żadnych emotikonów**.

Natalia: Absolutnie nie.

Anastazja: Dzięki za rady. Zabieram się za pisanie.

Natalia: Nie ma za co. To do zobaczenia innym razem.

Anastazja: To cześć! Do zobaczenia wkrótce.

Natalia: Pa pa.

6 Poniżej są podane poprawne i niepoprawne elementy oficjalnego e-maila do wykładowcy. Wpisz je w odpowiednią rubrykę tabeli.

Adres: nastia2003@wp.pl, anastazja.kovtiuk@gmail.com, dzidzia%@onet.pl, n.nowak@o2.pl, wladek.k@gmail.com,

Zwrot do odbiorcy: Szanowna Pani Dr, Szanowny Panie Magistrze, Szanowny Panie Dyrektorze Kowalski, Szanowny Panie Doktorze, Droga Pani Dyrektor, Panie Profesorze Dziekanie, Dzień dobry, Witam, Dziekanie, Szanowna Pani Nauczycielko Akademicka
Formuła kończąca e-mail: Z powagą, Z poważaniem, Pozdrawiam serdecznie, Z góry dziękuję za pomoc, Czekam na szybką odpowiedź, Łączę wyrazy szacunku, Do widzenia, Z wyrazami szacunku

Podpis: Nastia z grupy A1; Pani Anastazja; A. Kovtiuk, II rok I stopnia Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna gr. A1; Nastia z Ukrainy; Anastazja Kovtiuk; Nastia Kovtiuk

	Niepoprawnie	Poprawnie
Adres e-mail	<p>piesekhau@gmail.com</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Zwrot do odbiorcy	<p>Szanowna Pani Dr Krystyno</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Szanowny Panie Profesorze</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Formuła kończąca e-mail	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Podpis	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

7 Przeczytaj wiadomości e-mail i odpowiedz na pytania poniżej.

- Na jakim kierunku studiów i na którym roku studiuje Igor Michaluk?
- Z jaką prośbą zwraca się Olga Romaniuk do doktora Zenona Zygmunta?
- Co znajduje się w załączniku wiadomości przesłanej przez Olę Romaniuk?
- Jaki adres mailowy ma Vitalina?
- Jakie nazwisko nosi Vitalina?
- Która wiadomość została napisana niepoprawnie i dlaczego?
- Która wiadomość została napisana poprawnie i dlaczego?

Od	igor.michaluk@gmail.com
Do	anowak@ur.edu.pl
Temat	Praca pisemna z Geografii turystycznej
	<p>Szanowny Panie Doktorze, przesyłam w załączniku pracę pisemną z Geografii turystycznej.</p> <p>Z poważaniem Igor Michaluk pierwszy rok, studia licencjackie stacjonarne, kierunek studiów: Turystyka i rekreacja, grupa 2</p> <p><i>Załączniki: Praca pisemna Igor Michaluk.doc</i></p>

Od	o.romaniuk@onet.pl
Do	zzygmunt@ur.edu.pl
Temat	Projekt na zaliczenie przedmiotu „Promocja i wizerunek w kulturze”
	<p>Szanowny Panie Doktorze, uprzejmie proszę o przedłużenie terminu oddania projektu z przedmiotu „Promocja i wizerunek w kulturze”, ponieważ z powodu choroby nie zdążę skończyć go w wyznaczonym przez Pana terminie.</p> <p>Pozdrawiam serdecznie 😊 Olga Romaniuk Pierwszy rok, studia magisterskie niestacjonarne, kierunek studiów: Kulturoznawstwo, grupa 1</p> <p><i>Załączniki: zwolnienie lekarskie Olga Romaniuk.doc</i></p>

Od	kicia@onet.pl
Do	robert.nowak@ue.edu.pl
Temat	Przesunięcie terminu praktyki
	<p>Witam, zwracam się z uprzejmą prośbą o przesunięcie terminu praktyki zawodowej z lipca na sierpień, ponieważ nie będzie mnie wtedy w Polsce. Planuję pojechać do domu na krótkie wakacje, ponieważ potrzebuję odpoczynku od zajęć.</p> <p>Z góry dziękuję za zrozumienie. Vitalina</p>

8 Uzupełnij brakujące fragmenty wiadomości elektronicznych. Wybierz spośród przykładów podanych w ramce. Uwaga! Niektóre przykłady są zbędne. Następnie samodzielnie ułóż i zapisz tematy tych wiadomości.

Dzień dobry / Czekam na szybką odpowiedź / misia@interia.pl / Witam / Szanowna Pani Profesor / michalina.kowal@interia.pl, Anna Kowalska / Pozdrawiam serdecznie / Szanowny Panie Doktorze / liliia.prochenko@pravda.com.ua / Z wyrazami szacunku / Z góry dziękuję 😊 / Z poważaniem / Liliia Prochenko / Ania / Liliia 😊

Od	.....
Do	anna.nowak@ur.edu.pl
Temat	.....
	.....
	zwracam się z pytaniem: czy mogę na najbliższym dyżurze konsultacyjnym (20 kwietnia) napisać zaległe kolokwium z przedmiotu: Biochemia żywności?
	.....
	.....
	Pierwszy rok, studia licencjackie stacjonarne, kierunek: Technologia żywności i żywienie człowieka, grupa 3

Lekcja 3

Janusz Korczak – pedagog i przyjaciel dzieci

- 1 Przeczytaj biografię Janusza Korczaka, a następnie wykonaj ćwiczenia zamieszczone pod tekstem.

Janusz Korczak, a właściwie Henryk Goldszmit, urodził się 22 lipca 1878 lub 1879 roku w Warszawie, w rodzinie znanego adwokata Józefa Goldszmita, a zmarł prawdopodobnie 7 sierpnia 1942 roku w Treblince, w obozie koncentracyjnym. Znany polsko-żydowski lekarz, pisarz, pedagog, publicysta oraz działacz społeczny.

Jego dorastanie i dojrzewanie przebiegało w trudnych warunkach materialnych ze względu na kilkuletnią chorobę psychiczną ojca i jego śmierć w 1896 roku. Aby finansowo wspomóc rodzinę – matkę i siostrę Annę – udzielał korepetycji. Był przeciętnym uczniem – repetował jedną klasę. Zawsze jednak interesował się literaturą, a w 1898 roku wysłał na konkurs literacki, ogłoszony przez Ignacego Paderewskiego, sztukę „Którędy”. Podpisał ją pseudonimem Janusz Korczak. Rok później również swoje utwory zaczął podpisywać Janusz Korczak.

Mimo zainteresowań literackich podjął studia medyczne na Wydziale Lekarskim Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Dyplom lekarza otrzymał w 1905 roku. Został powołany jako lekarz do armii carskiej w wojnie rosyjsko-japońskiej. Po powrocie do Warszawy pracował w szpitalu i prowadził praktykę lekarską. W celu poszerzenia wiedzy medycznej pojechał na rok do Berlina (1907/1908) i na pół roku do Paryża (1910). Uczestniczył wtedy w wykładach z pediatrii, a także z pedagogiki. Odwiedzał również szpitale dziecięce i zakłady zajmujące się terapią i edukacją najmłodszych.

W 1912 roku został dyrektorem żydowskiego „Domu Sierot”, który prowadził wraz ze Stefanią Wilczyńską. W tym miejscu rodziły się nowatorskie idee Korczaka, który uważał, że „nie ma dzieci, są ludzie”. W „Domu Sierot” działał sejm i sąd koleżeński, zgodnie z zasadą samowychowania dzieci.

W 1914 roku po wybuchu wojny Janusz Korczak został powołany do wojska. Początkowo kierował szpitalem polowym na Ukrainie, a następnie został lekarzem pediatrą w przytułku dla dzieci pod Kijowem. Tam poznał Marię

Falską, z którą współpracował później jako lekarz i pedagog w prowadzonym przez nią sierocińcu „Nasz Dom”. Podczas wojny napisał jedną ze swoich najważniejszych książek pt. „Dziecko w rodzinie”. Książka ukazała się w 1919 roku jako pierwsza z czterech części pracy pt. „Jak kochać dziecko”. W 1918 roku powrócił do Polski i do pracy w „Domu Sierot”. Dom ten pod zarządem Korczaka stał się miejscem wyjątkowym, w którym każdy z wychowanków był „gospodarzem, pracownikiem i kierownikiem”, a dziecięca społeczność działała „na zasadach sprawiedliwości, braterstwa, równych praw i obowiązków”.

Janusz Korczak był jednym z pierwszych ludzi walczących o prawa dzieci. Często wypowiadał się o sprawach dzieci i tłumaczył dorosłym dziecięce zachowania.

Nie opuścił swoich wychowanków podczas II wojny światowej. Jesienią 1940 roku „Dom Sierot” – jako instytucja żydowska – został przeniesiony do getta. 5 sierpnia 1942 roku podczas likwidacji getta Korczaka wraz z pracownikami i wychowankami wywieziono do obozu koncentracyjnego w Treblince. Został tam zamordowany 7 sierpnia 1942 roku. Nie chciał zostawić dzieci samych, choć proponowano mu zorganizowanie ucieczki z obozu.

Źródło: na podstawie <https://zyciorysy.info/janusz-korczak/> oraz <https://culture.pl/>

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

2 Połącz według wzoru podane wyrazy i wyrażenia z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę.

1.	publicysta	a.	powtarzać tę samą klasę lub rok studiów
2.	działacz społeczny	b.	udzielane poza szkołą dodatkowe lekcje, które mają pomóc uczniowi w nauce
3.	pedagog	c.	nauczyciel, wychowawca
4.	pseudonim	d.	miejsce więzienia, niewolniczej pracy i zagłady całych grup ludności; obóz śmierci
5.	repetować	e.	ktoś, kto uprawia publicystykę; dziennikarz
6.	edukacja	f.	osoba pracująca dla dobra społeczeństwa
7.	korepetycje	g.	proces zdobywania wiedzy i wychowania
8.	obóz koncentracyjny	h.	nazwa, której używa się, by ukryć swoje prawdziwe imię i nazwisko

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	f.						

3 Zaznacz poprawną odpowiedź.

1. Prawdziwe imię i nazwisko Janusza Korczaka to:

- a. Adam Bauman
- b. Henryk Goldszmit
- c. Józef Szmit

2. Janusz Korczak studiował:

- a. medycynę
- b. pediatrię
- c. psychologię

3. Siostra Korczaka miała na imię:

- a. Weronika
- b. Anna
- c. Leonia

4. Janusz Korczak z zawodu był:

- a. pisarzem
- b. pedagogiem
- c. lekarzem

5. Jedna z najważniejszych książek Korczaka to:

- a. *Dziecko w mieście*
- b. *Dziecko w domu*
- c. *Dziecko w rodzinie*

6. Korczak był dyrektorem:

- a. Domu Handlowego
- b. Domu Sierot
- c. Domu Społecznego

4 Odpowiedz na pytania:

- Kiedy urodził się Janusz Korczak?
- W jaki sposób zmarł Janusz Korczak?
- Jakie zasady panowały w Domu Sierot prowadzonym przez Janusza Korczaka?
- O co walczył Janusz Korczak?

5 Znajdź w tekście właściwe daty i zapisz je słowami.

Janusz Korczak urodził się .....
..... w Warszawie. W .....

otrzymał dyplom lekarza. W ..... pojechał na rok do Berlina, a w ..... na pół roku do Paryża. W ..... został powołany do wojska. W ..... powrócił do Warszawy i ponownie został dyrektorem Domu Sierot. W ..... ukazała się jedna z jego najważniejszych książek pt. „Dziecko w rodzinie”. Został zamordowany w Treblince w .....

6 Wysłuchaj nagrania <https://www.youtube.com/watch?v=OwBxBsJbnGQ> „Opowieść o Januszu Korczaku” i odpowiedz na pytania.

1. Pod jakim adresem znajdował się nowy Dom Sierot w Warszawie?
2. Jak dzieci nazywały Janusza Korczaka?
3. Co robił Pan Doktor każdego wieczoru przed pójściem spać?

7 Janusz Korczak był wielkim przyjacielem dzieci. Zapoznaj się z tekstem poniżej, w którym znajduje się słowo *przyjaciół* w różnych przypadkach, a następnie uzupełnij zdania pod tekstem odpowiednią formą tego wyrazu.

Wszyscy wiedzą, jak ważny jest **przyjaciół** w życiu człowieka. Bez **przyjaciół** smutno jest i źle. **Przyjaciół** nie obawiamy się o wszystkim powiedzieć, **przyjaciół** można poprosić o pomoc. Z **przyjaciół** spędzamy miło czas, o **przyjaciół** myślimy, kiedy jesteśmy daleko. Mój **przyjaciół**, bądź zawsze blisko mnie! A jeszcze lepiej, kiedy obok nas są dwaj lub trzej **przyjaciół**. Bez **przyjaciół** żadna impreza się nie uda. **Przyjaciół** możemy podarować najbardziej zwariowane prezenty. **Przyjaciół** często zapraszamy do swojego domu. Z **przyjaciół** spełniamy swoje marzenia. Nigdy nie plotkujemy o swoich **przyjaciół**. A kiedy mamy problemy, wołamy: O moi **przyjaciół**, pomóżcie!

Liczba pojedyncza

- a. Wiem, że w każdej sytuacji mogę polegać na moim .....
- b. Kiedy mojego ..... nie ma w pobliżu, jest mi bardzo smutno.

- c. Najlepsze wakacje to te, które mogę spędzić z moim .....
- d. Zaproś mojego ..... na swoje urodziny.
- e. .... to osoba, która zna nasze sekrety.
- f. Kupiłam mojemu ..... piękny album o polskich zabytkach.
- g. .... pospiesz się, bo spóźnimy się na autobus.

Liczba mnoga

- Mam kilku prawdziwych ....., którzy nigdy mnie nie zawiedli.
- Ufam moim ....., ponieważ nigdy mnie nie okłamali.
- Moi ..... są towarzyscy i weseli.
- Wczoraj widziałam moich dwóch ..... na spacerze w parku.
- Bardzo lubię wyjeżdżać na wakacje z moimi .....
- ....., gdzie byliście? Czekam na was już dwie godziny.
- Często myślę o moich .....

8 Przygotuj krótką wypowiedź na temat swojego przyjaciela (100 słów). Opowiedz, jakie ma plany na przyszłość, gdzie chciałby studiować i czym zajmować się po ukończeniu studiów.

[illegible]

Słowniczek trudniejszych wyrazów

absolwent, -a «osoba, która ukończyła szkołę, uczelnię lub kurs» *випускник*
brzmieć (jak?), w tekście w znaczeniu 'zawierać określoną treść' *лунати, звучати, виголошувати*

detoks, -u «usuwanie z organizmu substancji trujących; odtruwanie; detoksykacja»
детоксикація

hołdować (komu?) «oddawać cześć, być zwolennikiem czegoś» *вшановувати, виказувати пошану*

kortyzol, -u «hormon produkowany przez organizm pod wpływem stresu»
гидрокортизон, кортизол

niszowy, -ego «występujący w małej ilości, wyselekcjonowany» *нішевий, відібраний*
protetyka, -i «dział ortopedii i stomatologii zajmujący się wykonaniem i uzupełnianiem brakujących zębów protezami stomatologicznymi oraz konstrukcją i stosowaniem protez ortopedycznych; wykonanie tych protez» *галузь стоматології та ортопедії, що займається виробництвом зубних протезів та ортопедичних протезів*

spoufalać się (z kim?) «ośmielać kogoś do zbliżenia i traktowania siebie jak równego komuś» *бути з кимось як із рівним, запанібрата*

spowszednieć «stać się powszednim, codziennym, stracić urok nowości» *стати повсякденним, звичайним, втратити новизну*

szpital polowy, -a, -ego «szpital na froncie, polu walki, wojenny» *військовий шпиталь*

trik, -u, w tekście w znaczeniu 'podstęp, wybieg, fortel' *підступ, хитрість*
ujednolicać (co?) «nadać rzeczom, działaniom jednolitą formę» *уніфікувати, уодноманітнювати*

WOS, -u «skrót nazwy przedmiotu szkolnego: wiedza o społeczeństwie»
суспільствознавство

Rozdział 4

Bez pracy nie ma kołaczy

Lekcja 1

W urzędzie

1 Uzupełnij dialog „W Wydziale Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców – Urząd Wojewódzki” wyrazami z ramki.

dokument potwierdzający posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego /złożyć wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy / Przysługuje Panu ulga w opłacie skarbowej / np. umowa najmu mieszkania / może Pan złożyć wniosek o uznanie za obywatela polskiego / Posiadam Kartę Polaka / Rozpaczynam studia na Uniwersytecie Rzeszowskim / Wydanie decyzji o udzieleniu zezwolenia nastąpi nie wcześniej

Vladyslav Koval: Dzień dobry.

Urzędnik: Dzień dobry. W czym mogę Panu pomóc?

Vladyslav Koval .....

i przez najbliższe miesiące będę przebywać w Polsce.

Bez pracy nie ma kołaczy

Urzędnik: Rozumiem. Chciałby Pan .....
..... w celu kształcenia się na studiach.

Vladyslav Koval: Tak. Chciałem zapytać, jakie dokumenty są potrzebne?

Urzędnik: Niezbędne dokumenty to: formularz wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy, 4 aktualne fotografie, kserokopia ważnego dokumentu podróży, zaświadczenie z uniwersytetu o przyjęciu na studia, ...
..... zaświadczenie o wystarczających środkach finansowych na pokrycie kosztów nauki, utrzymania i powrotu. Musi Pan też dostarczyć dokument potwierdzający posiadanie zapewnionego miejsca zamieszkania, ...
Szczegółowy opis wymaganych dokumentów wraz z formularzem znajdzie Pan na stronie internetowej urzędu.

Vladyslav Koval: Kiedy otrzymam kartę pobytu?

Urzędnik: Kartę pobytu otrzyma Pan po udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy. ....
....., niż po upływie 1 miesiąca od dnia wszczęcia postępowania.

Vladyslav Koval: Czy będę musiał dokonać jakiejś opłaty?

Urzędnik: Tak. .... za wydanie karty pobytu w wysokości 25 zł.

Vladyslav Koval: Jak mam dokonać płatności?

Urzędnik: Tutaj znajduje się numer rachunku bankowego, na który trzeba wpłacić pieniądze.

Vladyslav Koval: Mam jeszcze jedno pytanie. ....
na jakich zasadach mogę pracować i przebywać w Polsce, kiedy mogę uzyskać polskie obywatelstwo?

Urzędnik: W trakcie legalnego pobytu w Polsce może Pan złożyć wniosek o udzielenie zezwolenia na pobyt stały. Po uzyskaniu zezwolenia na pobyt stały będzie Pan zobowiązany do zwrotu Karty Polaka. Posiadacze Kart Polaka mogą podjąć pracę w Polsce bez konieczności uzyskiwania dodatkowego zezwolenia. Po roku pobytu w Polsce na podstawie zezwolenia na pobyt stały .....
.....

Vladyslav Koval: Bardzo dziękuję za informacje. Do widzenia.

Urzędnik: Do widzenia.

- 2** Przeczytaj tekst „W jakim urzędzie załatwić sprawę?”, a następnie wykonaj polecenia znajdujące się pod tekstem.

W jakim urzędzie załatwić sprawę?

W urzędzie stanu cywilnego załatwiamy sprawy związane ze zgonem, ślubem czy urodzeniem dziecka. Po dowód osobisty trzeba się udać do gminy. Czasem urząd trzeba będzie odwiedzić nawet kilka razy. To dlatego, że nie każda sprawa może być załatwiona od ręki. I nie wynika to wcale z lekceważenia ze strony urzędników. W niektórych sprawach konieczne jest przeprowadzenie postępowania albo wyjaśnienie przeróżnych okoliczności.

Najczęściej załatwiane sprawy to m.in. wyrobienie czy wymiana dowodu osobistego, zameldowanie, zawarcie związku małżeńskiego w urzędzie stanu cywilnego czy rejestracja działalności gospodarczej. Czasami trzeba się jednak pofatygować choćby z interwencją w sprawie źle zabezpieczonej studzienki kanalizacyjnej. Bez wizyty w urzędzie nie da się też zbudować domu czy sprawdzić, jakie jest przeznaczenie konkretnej działki w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Aby nie błąkać się od drzwi do drzwi, warto wcześniej sprawdzić, gdzie i co uda się załatwić. A także ile nas to będzie kosztowało.

W urzędzie stanu cywilnego załatwiamy np. sprawy związane ze zgłoszeniem zgonu, zawarciem związku małżeńskiego czy sporządzeniem aktu urodzenia. W każdym z tych przypadków należy dostarczyć urzędnikom wymagane przez przepisy dokumenty. Konieczne jest też uiszczenie opłat. W urzędzie stanu cywilnego pojawiajemy się, gdy rodzi się nam dziecko, bo trzeba sporządzić akt urodzenia. Powinniśmy zabrać ze sobą zaświadczenie wystawione przez lekarza lub zakład służby zdrowia. Wypełniamy też wniosek o wydanie trzech bezpłatnych odpisów aktu urodzenia dziecka. U matek stanu wolnego w grę będzie wchodził dodatkowo wniosek o przyjęcie oświadczenia o uznaniu ojcostwa.

Zanim staniemy na ślubnym kobiercu

Z zawarciem związku małżeńskiego również wiążą się formalności. Trzeba je załatwić osobiście. Polega to na złożeniu odpowiednich dokumentów

Bez pracy nie ma kołaczy

oraz uiszczeniu opłaty. Potrzebne będą dokumenty potwierdzające tożsamość osób zamierzających zawrzeć małżeństwo (dowód osobisty). Trzeba również przedstawić odpisy skrócone aktów urodzenia (w przypadku kawalera i panny) albo odpis skrócony aktu małżeństwa z adnotacją o rozwodzie (dla osób rozwiedzionych) lub odpis skrócony aktu zgonu (dla wdowy lub wdowca), jeżeli akty te nie zostały sporządzone w urzędzie stanu cywilnego, w którym ma być zawarte małżeństwo. Trzeba także wypełnić na specjalnym druku wnioski o wydanie odpisów po zawarciu małżeństwa lub wnioski o wydanie zaświadczenia – jeżeli małżeństwo ma być zawarte w formie wyznaniowej. Dokumenty należy złożyć w urzędzie stanu cywilnego właściwym dla miejsca zawarcia małżeństwa (przy ślubie cywilnym) albo w urzędzie właściwym dla miejsca stałego zameldowania jednego z przyszłych małżonków (gdy planowany jest ślub konkordatowy). Przyszli małżonkowie muszą się także liczyć z opłatami. Za sporządzenie aktu małżeństwa trzeba zapłacić 84 zł. Nie da się zawrzeć małżeństwa z dnia na dzień. Przy ślubie cywilnym możliwe jest to po upływie miesiąca od złożenia zapewnienia o takiej woli. Z kolei zaświadczenie do zawarcia małżeństwa w formie wyznaniowej zachowuje ważność przez trzy miesiące od daty jego wydania.

Wymiana dowodu osobistego

Do gminy trzeba się pofatygować również w celu wymiany dowodu osobistego (jeśli np. zmieniliśmy nazwisko na skutek zawarcia związku małżeńskiego albo miejsce zamieszkania, także gdy dotychczasowy dowód zgubiliśmy albo został skradziony czy też upływa termin jego ważności).

W każdym przypadku musimy zabrać ze sobą do urzędu dwie aktualne fotografie (lewy profil, lewe ucho odkryte). Trzeba będzie też wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. Potrzebny będzie również dokument potwierdzający tożsamość podlegający wymianie, a także – w razie zmiany danych – dokument, który to potwierdzi.

Tego rodzaju sprawy nie są załatwiane od ręki. Urząd wyda dowód w terminie do 30 dni. Co istotne, od 1 stycznia 2010 r. dowody osobiste wydawane są bezpłatnie.

Po co do starostwa?

Samorząd powiatowy (rada powiatu, zarząd i starosta) odpowiada za sprawy dotyczące mieszkańców na obszarze przekraczającym zasięg pojedynczej gminy, tzw. powiatu. Załatwić tu można sprawy z zakresu: komunikacji i transportu, budownictwa, geodezji i kartografii, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa, potrzeb obywatelskich.

W ramach powiatu działa również powiatowy rzecznik konsumentów. Do jego zadań należy m.in. wytaczanie powództw na rzecz konsumentów, występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów, a także zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów.

Źródło: <https://www.rp.pl/artukul/632586-W-jakim-urzedzie-zalatwic-sprawe.html>

3 Poniżej są podane znaczenia terminów i nazw używanych w języku urzędowym. Dopasuj znaczenie do podkreślonego w tekście „W jakim urzędzie załatwić sprawę?” wyrazu lub wyrażenia.

Wzór: Powiatowy rzecznik konsumentów to urzędnik, którego zadaniem jest ochrona praw osób kupujących od przedsiębiorców towary i usługi.

- a. .... to wyodrębniony w strukturze państwa związek społeczności lokalnej, który powołany jest do samodzielnego wykonywania zadań. Stanowi drugi szczebel samorządu terytorialnego w Polsce obok samorządu gminnego i samorządu województwa.
- b. .... to dokument, który potwierdza zdarzenie zarejestrowane w urzędzie stanu cywilnego – czyli narodziny dziecka, ślub albo zgon. Zawiera mniej danych niż odpis zupełny – są w nim tylko aktualne informacje.
- c. .... to dokument, który potwierdza zdarzenie zarejestrowane w urzędzie stanu cywilnego – czyli narodziny dziecka, ślub albo zgon.
- d. .... to najważniejszy dokument tożsamości w Polsce. Powinni go mieć wszyscy pełnoletni obywatele.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Bez pracy nie ma kołaczy

- e. .... to dokument, w którym mężczyzna potwierdza przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka.
- f. .... to stan cywilny osoby niezwiązanej małżeństwem.
- g. .... to dokument, w którym zawiadamia się w urzędzie stanu cywilnego o śmierci obywatela; na podstawie tego dokumentu urząd wystawia akt zgonu.
- h. .... to dokument przyjmowany przez gminę, który określa przeznaczenie danego terenu oraz jego warunki zagospodarowania i zabudowy.
- i. .... to jednostka samorządu terytorialnego, rozumiana jako wspólnota mieszkańców oraz odpowiednie terytorium. Zgodnie z konstytucją, jest podstawową jednostką podziału terytorialnego kraju.

4 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. W urzędzie stanu cywilnego wymienimy dowód osobisty.	P / F
2. Do sporządzenia aktu urodzenia potrzebne jest zaświadczenie wystawione przez lekarza lub zakład służby zdrowia.	P / F
3. Dowód osobisty wymieniamy, gdy zmieniliśmy nazwisko albo miejsce zamieszkania.	P / F
4. Ślub cywilny możliwy jest po upływie tygodnia od złożenia zapewnienia o takiej woli.	P / F
5. Samorząd powiatowy składa się z rady powiatu, wojewody i starosty.	P / F
6. Rzecznik konsumentów chroni prawa i interesy konsumentów.	P / F
7. W starostwie powiatowym możemy zalegalizować pobyt cudzoziemca na terenie RP.	P / F
8. Zaświadczenie potrzebne do zawarcia małżeństwa w formie wyznaniowej zachowuje ważność przez trzy miesiące.	P / F
9. Sprawy z zakresu komunikacji i transportu załatwiamy w urzędzie pracy.	P / F
10. Akt małżeństwa od 1 stycznia 2010 r. wydawany jest bezpłatnie.	P / F

Bez pracy nie ma kołaczy

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

5 Wyjaśnij wyrazy i zwroty, w razie potrzeby skorzystaj z dostępnych źródeł. Możesz podać synonimy.

Wzór: dać sobie za kogoś rękę uciąć *'być kogoś całkowicie pewnym'*

załatwić sprawę od ręki	złota rączka	umywać ręce
jeść komuś z ręki	machnąć ręką	wyciągnąć po coś ręce
lekką ręką	mieć ręce pełne roboty	być prawą ręką
jak ręką odjął	nosić kogoś na rękach	być narzędziem w czyichś rękach
ręka rękę myje	patrzeć komuś na ręce	coś jest komuś na rękę
iść komuś na rękę	podnieść rękę na kogoś	mieć czyste ręce
przyłożyć do czegoś rękę	dać komuś wolną rękę	mieć związane ręce
dosięga kogoś ręka sprawiedliwości		

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

6 Z poprzedniego ćwiczenia wybierz trzy zwroty i utwórz z nimi zdania, tak by ilustrowały ich znaczenie.

Wzór: *Jestem zadowolony z obsługi w tym banku, załatwiłem sprawę od ręki.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bez pracy nie ma kołaczy

Rzeczownik *ręka* ma w języku polskim osobliwą odmianę. W M. i B. lm. używamy formy: *ręce*, choć w innych rzeczownikach podobnie zakończonych w M. i B. lm. występuje końcówka *-i*, np. *łęki*, *nogi*. Natomiast w N. lm. obok formy znanej z odmiany innych rzeczowników: *rękami* (*nogami*, *łękami*) występuje forma *rękoma*. Te osobliwe formy są śladem po dawnej liczbie podwójnej. Pozostałości odmiany w tej liczbie zachowały się w kilku wyrazach oznaczających parzyste części ciała (*oczy*, *uszy*, *ręce*).

7 Odmień przez przypadki wyrazy *urząd*, *urzędnik*, *urzędniczka*, a następnie uzupełnij zdania na stronie 98.

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza
Mianownik	urząd	urzędnik	urzędniczka
Dopełniacz			
Celownik			
Biernik			
Narzędnik			
Miejscownik			
Wołacz			
Przypadek	Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
Mianownik			
Dopełniacz			
Celownik			
Biernik			
Narzędnik			
Miejscownik			
Wołacz			

Bez pracy nie ma kołaczy

1. W ..... pracy zarejestrujesz się online.
2. Rozmawiałem z sympatyczną ..... z wydziału architektury, dostaliśmy pozwolenie na budowę.
3. Pan Krzysztof jest bardzo miłym .....
4. Wojewoda pełni ten ..... od 30 czerwca 2020 r.
5. O państwowych ..... często mówi się, że są służbistami.
6. Podziękowałem życzliwej ..... za pomoc w wypełnieniu dokumentów.
7. Nie wszyscy ..... dostaną podwyżkę w tym miesiącu.
8. Dyrektor kupił na Dzień Kobiet ..... kwiaty.
9. Współpraca z miejskim ..... gminy przebiegała pomyślnie.
10. Pani Kasia wygrała konkurs na stanowisko ..... skarbowej.

8 Obejrzyj film https://www.youtube.com/watch?v=Ebn8D_GhL_Y „O co chodzi w tej ustawie? Odc. 24 Karta Polaka” i porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat filmu. Wykorzystaj podane pytania.

- Jaki jest zasadniczy cel zmian w ustawie o Karcie Polaka?
- Kto na początku wprowadzenia ustawy mógł się ubiegać o wydanie Karty Polaka?
- Komu może zostać przyznana Karta Polaka?
- Jakie korzyści płyną z otrzymania Karty Polaka?
- Jak można ubiegać się o Kartę Polaka?

9 Wypełnij formularz „Zgłoszenie pobytu czasowego na terytorium RP”.

Rzeczpospolita
Polska

EL/ZC/1

Zgłoszenie pobytu czasowego / Temporary residence registration form

Instrukcja wypełniania w 3 krokach / Instruction for completion in 3 steps

1. WYPEŁNIAJ WIELKIMI LITERAMI / FILL IN CAPITAL LETTERS

2. Pola wyboru zaznaczaj / Mark selection boxes with ☒ lub / or ☒

3. Wypełniaj kolorem czarnym lub niebieskim / Complete in black or blue

1. Dane osoby, której dotyczy zgłoszenie / Details of the person to whom the application relates

Nazwisko
Surname

Imię (imiona)
Name (names)

Numer PESEL (o ile został nadany)
PESEL number (if it was issued)

Kraj urodzenia
Country of birth

Data urodzenia
Date of birth

dd-mm-rrrr / dd-mm-yyyy

Miejsce urodzenia
Place of birth

Kraj miejsca zamieszkania
Country of the place of residence

2. Dane kontaktowe osoby, której dotyczy zgłoszenie / Contact details of the person to whom the application relates

Numer telefonu komórkowego
Mobile phone number

Numer nie jest obowiązkowy, ale ułatwi kontakt w sprawie meldunkowej. / Providing the number is optional, but it will facilitate contacting you in matters regarding residence registration.

Adres poczty elektronicznej
Email address

Adres poczty elektronicznej nie jest obowiązkowy, ale ułatwi kontakt w sprawie meldunkowej. / Providing the email address is optional, but it will facilitate contacting you in matters regarding residence registration.

Wyrażam zgodę na przekazanie do rejestru danych kontaktowych imienia, nazwiska, numeru PESEL oraz: / I consent to the transfer to the contact data register of my name, surname, PESEL number and:

Jeśli wyrażasz zgodę na przekazanie danych, zaznacz co najmniej jedno pole wyboru. / If you consent to the transfer of data, mark at least one checkbox.

numeru telefonu komórkowego
mobile phone number

adresu poczty elektronicznej
email address

Zgodę możesz wyrazić jedynie, jeśli składasz wniosek w swoim imieniu. Przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych nie jest obowiązkowe. Mogą one umożliwić innym podmiotom (np. urzędowi) szybki kontakt z tobą celem sprawnego załatwienia sprawy i poinformowania cię o działaniach, jakie te podmioty podejmują w twoich sprawach. Zgodę możesz wycofać w każdej chwili. / You can only give your consent, if you submit the application on your behalf. The transfer of data to the contact data register is optional. They can be used by other entities (e.g. offices) to quickly contact you in order to efficiently handle your case and inform you about the measures, that these entities are taking regarding your matters. You can rescind your consent at any time.

Zgłoszenie pobytu czasowego / Temporary residence registration form

strona 1/3

Lekcja 2

Jak znaleźć wymarzoną pracę?

1 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej. Następnie ułóż z tymi wyrazami zdania, które zilustrują ich znaczenie.

Wzór: Jan dba o swój *wizerunek* sumiennego pracownika i zawsze informuje szefa o postępach w pracy nad projektem.

1.	rekruter	a.	zapłata za wykonaną pracę
2.	pobudka	b.	to, w jaki sposób ktoś lub coś jest widziane przez innych
3.	siedziba	c.	strona www, dzięki której można porównać oferty różnych firm
4.	wizerunek	d.	sygnał wzywający do działania
5.	wynagrodzenie	e.	osoba odpowiedzialna za nabór kandydatów do pracy
6.	stwierdzenie	f.	grupa ludzi, którzy mają coś wspólnego ze sobą
7.	porównywarka	g.	wypowiedź, w której coś uznajemy za pewne
8.	grono osób	h.	miejsce, gdzie znajduje się jakaś firma
9.	atut	i.	określenie czegoś, co powiela utarte wzory, nie jest oryginalne

Bez pracy nie ma kołaczy

10.	asertywny	j.	ustalić coś korzystniejszego, np. wypłatę
11.	branża	k.	zmniejszyć różnice, zrównać
12.	benefity	l.	swoboda, brak ograniczeń w działaniu lub zachowaniu
13.	luz	ł.	taki, który umie otwarcie i jednoznacznie wyrażać swoje potrzeby, uczucia i opinie
14.	sztampowe	m.	dodatkowe korzyści od pracodawcy dla pracownika
15.	wynegocjować	n.	wszystkie firmy, które wytwarzają podobne towary
16.	zniwelować	o.	zaleta, dzięki której można mieć powodzenie w jakiejś dziedzinie

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
			b.												

2 Połącz czasowniki znajdujące się w pierwszej kolumnie z określeniami z drugiej kolumny, tak by stworzyły najbardziej logiczne zwroty. Następnie uzupełnij nimi zdania na s. 102. Pamiętaj o użyciu właściwych form czasowników.

Wzór: Od kilku dni proszę Magdę, żeby przyniosła moją książkę do języka polskiego, a ona mnie *zbywa* brakiem czasu.

Bez pracy nie ma kołaczy

1.	dowieść	a.	zimną krew
2.	iść	b.	coś
3.	zachować	c.	czegoś
4.	zbywać	d.	kogoś
5.	zniwelować	e.	z marszu

- ..... na egzamin? Musisz najpierw do niego dobrze się przygotować!
- Mój kolega ciągle próbuje ..... swoich racji, jednak często jest w błędzie.
- Tomek przed egzaminem na prawo jazdy .....
Wiedział, że zdenerwowanie może utrudnić koncentrację na placu manewrowym.
- Przyjmowanie witamin ..... ich braki w organizmie.

3 Przeczytaj tekst „Jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej?”, a następnie dopasuj tytuły do odpowiednich fragmentów.

- Zdobądź informacje o firmie.
- Ćwicz!
- Postaraj się przygotować na stresujące sytuacje.
- Przygotuj pytania do rekrutera.
- Zadbaj o odpowiedni strój.
- Zastanów się, ile chcesz zarabiać.
- Przygotuj się na standardowe pytania rekrutera.

Jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej?

Oto 7 rzeczy, które musisz zrobić.

Rozmowa rekrutacyjna już jutro, a Ty spokojnie zajmujesz się codziennymi obowiązkami lub oglądasz najnowszy sezon ulubionego serialu? Pobudka! Na spotkanie w sprawie pracy nie należy iść z marszu. Jeśli chcesz odnieść sukces, lepiej postaw na sumienne przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej. Dzięki temu masz większą szansę na zdobycie wymarzonej pracy i nadanie odpowiedniego kierunku swojej ścieżce zawodowej.

Z artykułu dowiesz się:

- Dlaczego na rozmowę o pracę nie należy iść bez przygotowania?
- Jakich 7 kluczowych kwestii nie możesz przeoczyć przy przygotowaniu się do rozmowy rekrutacyjnej?

Przygotowanie do rozmowy rekrutacyjnej – dlaczego jest konieczne?

Jeśli zostałeś zaproszony na rozmowę kwalifikacyjną, oznacza to, że informacje zawarte w Twoim CV wzbudziły zainteresowanie przyszłego pracodawcy. Znalazłeś się w gronie osób wybranych – przeszedłeś przez pierwsze sito rekrutacyjne. Teraz wszystko zależy od tego, jak się zaprezentujesz na spotkaniu o pracę; czy swoim zachowaniem oraz umiejętnościami dowiedziesz, że istotnie nadajesz się na dane stanowisko. Powinieneś zatem poświęcić trochę czasu na to, aby odpowiednio przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej. To pozwoli Ci zachować zimną krew w trakcie spotkania rekrutacyjnego i zwiększy szansę na zaprezentowanie siebie z możliwie najlepszej strony.

Przygotowanie do rozmowy o pracę – 7 kluczowych kwestii

1. ....

Musisz wiedzieć, że rekruter oczekuje, iż kandydat podczas rozmowy o pracę będzie wiedział coś więcej niż tylko to, gdzie znajduje się siedziba firmy, do której aplikował. Sprawdź zatem: czym zajmuje się Twój potencjalny przyszły pracodawca, jaka jest jego specjalizacja, z kim konkuruje i czym

wyróżnia się na rynku. Jeśli na przykład aplikujesz na stanowiska związane z marketingiem lub komunikacją, przyjrzyj się uważnie wizerunkowi firmy, zapoznaj się też z prowadzonymi przez nią ostatnio kampaniami reklamowymi czy informacyjnymi. Zbierz wszystkie najważniejsze informacje, a później śmiało zaprezentuj swoją wiedzę przed rekruterem. Pozytywny efekt mурowany!

2. ....

Na większość pytań, które padną (szczególnie na pierwszym etapie rozmowy), można się przygotować. Zastanów się, jakie są Twoje mocne i słabe strony, jakim sukcesem możesz się pochwalić albo z jakim problemem ostatnio sobie poradziłeś. Wyobraź sobie, gdzie widzisz siebie za 5 lat, co jest dla Ciebie największym wyzwaniem w pracy i jakie wartości szczególnie sobie cenisz w relacji pracownik – pracodawca. Nawet jeśli te pytania wydają Ci się sztampowe, to jednak większość z nich istotnie pada na rozmowach – dobrze jest więc mieć przygotowane ciekawe odpowiedzi.

3. ....

Kiedy na rozmowie o pracę pada pytanie o oczekiwane wynagrodzenie, nie ma czasu na wahanie lub zbywanie rekrutera stwierdzeniem: „Tyle, ile chcecie mi zapłacić”. Przygotowując się do rozmowy na ten temat, skorzystaj z bezpłatnej porównywarki zarobków Pracuj.pl. Dzięki temu łatwo określisz oczekiwaną wartość wynagrodzenia. Pomyśl także, czy jesteś skłonny do negocjacji i ile najmniej możesz zarabiać. Ponadto zastanów się, na jakich benefitach pozapłacowych najbardziej Ci zależy – być może te ostatnie uda się wynegocjować.

4. ....

Ćwiczenie na głos odpowiedzi – czy wręcz odgrywanie scenek z rozmowy z rekruterem – pomoże Ci opanować stres i przygotować się na nietypową sytuację. Przejdź przez odpowiedzi na popularne pytania, poćwicz opowiadanie o sobie i o swojej karierze zawodowej. Do pomocy możesz zatrudnić bliską Ci osobę, która wcieli się w rolę rekrutera. Jakkolwiek dziwnie może to brzmieć, uwierz – to działa! Jeśli jednak mimo wszystko nie jesteś przekonany do werbalnych ćwiczeń, możesz skorzystać z internetowych symulatorów rozmów kwalifikacyjnych.

5. ....

Warto przygotować kilka pytań, które zadasz rekruterowi na koniec rozmowy. Odpowiedzi na nie pozwolą zweryfikować zgromadzoną przez Ciebie

Bez pracy nie ma kołaczy

wiedzę na temat organizacji, ale też dadzą drugiej stronie sygnał, że do rekrutacji podchodzisz w sposób profesjonalny i rzetelny.

6. ....

Jak Cię widzą, tak Cię piszą. Czy tego chcesz, czy nie – strój, w jakim wystąpisz na rozmowie rekrutacyjnej, jest Twoją wizytówką. Koniecznie dopasuj go do kultury biznesowej organizacji. Bardziej formalne ubrania załóż wówczas, gdy starasz się o pracę w kancelarii prawnej czy banku, natomiast jeśli aplikujesz do agencji reklamowej, możesz sobie pozwolić na więcej luzu. Zawsze jednak wybieraj strój schludny i czysty.

7. ....

Stres na rozmowie o pracę towarzyszy niemal każdemu. Dlatego warto postarać się go zniwelować. Pomoże w tym także krótkie planowanie kryzysowe i zastanowienie się nad tym, co może pójść nie tak. W takich momentach nawet drobne rzeczy mogą Cię wytrącić z równowagi, więc warto przemyśleć, co zrobić, gdy dojdzie do nieprzewidzianych sytuacji.

Źródło: <https://porady.pracuj.pl/rozmowa-kwalifikacyjna/jak-sie-przygotowac-do-rozmowy-kwalifikacyjnej-oto-7-rzeczy-ktore-musisz-zrobic/>

4 Przeczytaj uzupełniony tekst jeszcze raz i wpisz właściwe zakończenie zdań.

1. Gdy idziemy na rozmowę o pracę, ...
  - a. trzeba się napić mocnej kawy, aby poprawić swoją koncentrację.
  - b. trzeba się do niej dobrze przygotować.
  - c. trzeba dowiedzieć się, jak unikać trudnych pytań.
2. Podczas rozmowy o pracę rekruter oczekuje od kandydata .....
  - a. wiedzy na temat konkurencyjnej firmy.
  - b. wiedzy na temat firmy, w której staramy się o pracę.
  - c. ogólnej wiedzy o wszystkich firmach w mieście.
3. Przed rozmową o pracę, ...
  - a. warto poćwiczyć z kimś znajomym opowiadanie o swoich mocnych stronach.

Bez pracy nie ma kołaczy

- b. nie należy ćwiczyć w domu, bo to może wywołać w nas stres.
- c. trzeba pójść na imprezę, żeby się odstresować.

4. W rozmowie z rekruterem .....

- a. można zadać kilka pytań, jeśli chcemy się czegoś dowiedzieć.
- b. nie wolno zadawać pytań.
- c. udzielamy tylko odpowiedzi na stawiane pytania.

5. Strój, w którym idziemy na rozmowę o pracę, powinien być .....

- a. luźny i niekrępujący naszych ruchów.
- b. dopasowany do wizerunku firmy.
- c. skromny i w ciemnym kolorze.

5 Połącz rzeczowniki pierwszej kolumny z przymiotnikami tak, by utworzyły wyrażenia, które wystąpiły z tekście „Jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej?”

1.	benefity	a.	murowany
2.	przygotowanie	b.	zawodowa
3.	ścieżka	c.	sztampowe
4.	kwestie	d.	pozapłacowe
5.	sito	e.	reklamowa
6.	kampania	f.	rekrutacyjne
7.	efekt	g.	sumienne
8.	pytanie	h.	kluczowe

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		b.					

Bez pracy nie ma kołaczy

6 Wysłuchaj audycji <https://www.youtube.com/watch?v=JjLB8yE08EM> „Jakich błędów na rozmowie o pracę unikać?”. Następnie odpowiedz na pytania poniżej.

- Jakie najczęstsze błędy popełniają kandydaci w czasie rozmowy o pracę?
- Jakie pytanie nie powinno padać na początku rozmowy?
- Czy w trakcie rozmowy o pracę możemy opowiadać o poprzednim pracodawcy?

7 Podczas rekrutacji kandydaci opowiadają o swoim doświadczeniu, motywacji i celach zawodowych. Poniżej znajduje się lista najczęściej zadawanych pytań podczas rozmowy kwalifikacyjnej. Przygotuj odpowiedzi, które pokażą, że jesteś odpowiednim kandydatem na wolne stanowisko pracy.

- Czy możesz opowiedzieć coś o sobie?
- Dlaczego chcesz pracować w tej firmie?
- Co uważasz za swój największy atut?
- Jakie są Twoje słabe strony?
- Dlaczego powinniśmy zatrudnić właśnie Ciebie?
- Jak opisują cię Twoi współpracownicy i przełożeni?
- Dlaczego chcesz zmienić pracę?
- Co najchętniej robisz w wolnym czasie?
- Które obowiązki wykonujesz chętnie, a które sprawiają Ci trudność?
- Ile chcesz zarabiać?
- Czy nie przeszkadza Ci praca w weekendy i w nocy?
- Czy jesteś gotowy na wyjazdy w delegację?

8 Wykonaj poniższe polecenia.

a. Wpisz przymiotniki znajdujące się w ramce w odpowiednie miejsca w tabeli.

rzetelny / odpowiedzialny / leniwy / punktualny / spóźnialski / kreatywny / nerwowy / władczy / arogancki / cierpliwy / asertywny / odważny / dumny / nieodpowiedzialny / komunikatywny / niesamodzielny / zapominalski / powolny / niestaranny / wzorowy / sumienny / niedokładny / lojalny / uparty / elastyczny / niecierpliwy / samodzielny / mobilny / gadatliwy / dokładny / ambitny / uprzejmy / empatyczny / otwarty

Bez pracy nie ma kołaczy

Cechy pozytywne	Cechy negatywne

b. Wybierz 3 przymiotniki i ułóż z nimi zdania tak, aby ilustrowały ich znaczenie.

Wzór: *Asertywny* pracownik grzecznie odmówił pracy w niedzielę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c. Zapytaj osobę, która siedzi obok Ciebie, jakie są jej mocne strony, następnie zaprezentuj je grupie. Powiedz, jakie są Twoje mocne strony.

M. lm. przymiotników męskoosobowych

Przymiotniki męskoosobowe odpowiadają na pytanie **jacy?**

Przymiotniki twar-dotematowe, oprócz kończących się na **-k, -g, -r**, oraz zakończone na spółgłoskę funkcjonalnie miękką **-sz** przyjmują końcówkę **-i**, np. *mili, punktualni, grubi*. Przymiotniki, których temat kończy się na **-k, -g, -r** oraz na spółgłoski funkcjonalnie miękkie **-c, -cz, -dz, -ż** przyjmują końcówkę **-y**, np. *drodzy, chorzy, wysocy*.

Alternacje spółgłoskowe

t : c pracowity – pracowici, **d : dz** młody – młodzi, **ł : li** miły – mili, **ch : s** cichy – cisi, **sz : s** wyższy – wyżsi, **st : ści** barczysty – barczyści, **sł : śl** dorosły – dorośli, **zł : żl** zły – żli, **sn : śn** jasny – jaśni, **zn : źn** przyjazny – przyjaźni, **k : c** elegancki – eleganczy, **g : dz** tęgi – tędzy, **r : rz** dobry – dobrzy.

Alternacje samogłoskowe

o : e zmęczony – zmęczeni.

Końcówki identyczne z liczbą pojedynczą

cy = cy obcy – obcy, **czy = czy** uroczy – uroczy, **dzy = dzy** cudzy – cudzy, **ży = ży** świeży – świeży.

Przypominamy: Rodzaj męskoosobowy jest używany wtedy, gdy w grupie osób jest minimum jeden mężczyzna. W rodzaju męskoosobowym są między innymi rzeczowniki określające pracowników, mieszkańców miast, państw itp.

Rodzaj niemęskoosobowy jest tworzony, gdy w grupie nie ma mężczyzn.

9 Od podanych przymiotników utwórz liczbę mnogą w rodzaju męskoosobowym.

Wzór: zapominalski – *zapominalscy*

1. odpowiedzialny –	8. uparty – .....
2. spóźnialski –	9. niestaranny – .....
3. władczy –	10. wzorowy – .....
4. krytykancki –	11. uprzejmy – .....
5. asertywny –	12. rzetelny – .....
6. gadatliwy –	13. leniwy – .....
7. otwarty –	14. empatyczny – .....

10 Przymiotniki podane w nawiasach podaj we właściwej formie M. Im.

Miałem dzisiaj okropny sen. Byli w nim (marudny) ..... listonosze,
 (arogancki) ..... urzędnicy, (tchórzliwy) ..... piloci,
 (niemiły) ..... nauczyciele, (hałaśliwy) ..... informatycy,
 (gadatliwy) ..... taksówkarze, (nieodpowiedzialny) .....
 lekarze, (niesamodzielny) ..... programiści i (smutny) .....
 artyści.

11 Przeczytaj tekst „Najbardziej poszukiwane zawody w Polsce w 2020 roku”. Następnie wykonaj polecenia pod tekstem.

Najbardziej poszukiwane zawody w Polsce w 2020 roku

Spawacze, elektrycy i elektromechanicy – to będą najbardziej poszukiwane zawody w tym roku według Polskiego Instytutu Ekonomicznego (PIE). Za pięć lat luka na rynku pracy w Polsce będzie wynosić 1,5 mln osób.

Wyniki tegorocznej edycji badania „Barometr zawodów”, zawierającej prognozy w zakresie zapotrzebowania na pracowników poszczególnych zawodów w 2020 roku, wskazują, że lista zawodów deficytowych jest pokaźna i z roku na rok nie maleje. Według Instytutu nie ma województwa, w którym na tym roku nie prognozowano by deficytu pracowników z branży produkcyjnej. Najbardziej poszukiwani są **spawacze, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy**. Z kolei w branży budowlanej szczególnie potrzebni są **monterzy instalacji budowlanych, operatorzy i mechanicy sprzętu robót ziemnych**. Brak pracowników dotyczy też branży transportowej (**kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych**) oraz gastroonomii, w której najbardziej brakuje **kucharzy**, oraz medyczno-opiekuńczej, gdzie brakuje **pielęgniarek i położnych**.

Do zawodów nadwyżkowych zaklasyfikował się jedynie zawód **ekonomisty** (w tym **technika ekonomisty**). Eksperci z powiatowych urzędów pracy, którzy wzięli udział w badaniu, prognozują, że jest to zawód nadwyżkowy w 11 województwach.

Oprócz zapotrzebowania na zawody ze wspomnianych wcześniej branż (produkcyjnych, budowlanych i transportowych) Ministerstwo Edukacji Na-

Bez pracy nie ma kołaczy

rodowej (MEN) wskazuje też na deficyt **programistów**. Co ciekawe, eksperci „Barometru zawodów” ocenili ten zawód jako deficytowy jedynie w dwóch województwach – napisano w raporcie PIE. Według ekspertów Instytutu, planowane przez MEN zwiększenie subwencji na szkoły kształcące w deficytowych zawodach może okazać się niewystarczające.

Źródło: <https://biznes.radiozet.pl/News/Najbardziej-poszukiwane-zawody-2020.-Zdaniem-PIE-to-spawacze-i-elektrycy>

- **Przyporządkuj nazwy zawodów wymienionych w tekście do odpowiedniej branży.**

Branża produkcyjna – .....

Branża budowlana – .....

Branża transportowa – .....

Branża gastronomiczna – .....

Branża medyczno-opiekuńcza – .....

Branża finansowa – .....

Branża informatyczna – .....

- **Odpowiedz na pytania:**

- W której branży jest największe zapotrzebowanie na pracowników?
- W której branży jest za dużo pracowników?

- **Wybierz jeden spośród wymienionych w tekście zawodów i zastanów się, jakie cechy powinna mieć osoba, która go wykonuje.**

- **W tekście pojawiły się rzeczowniki w M. lm. Wypisz je i podaj ich formę w liczbie pojedynczej.**

Wzór: spawacze – *spawacz*

.....

.....

.....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Mianownik liczby mnogiej rzeczowników męskoosobowych

Rzeczowniki rodzaju męskiego oznaczające osoby, które wykonują jakiś zawód lub funkcję, mogą mieć w **M. lm.** różne końcówki. Warto pamiętać kilka reguł użycia tych końcówek:

1. Zakończone w **M. lp.** na **-k** lub **-ca** kończą się w **M. lm.** na **-cy** (końcówka **-y** oraz zmiana **-k** na **-c**), np. *leśnik* – *leśnicy*, *dostawca* – *dostawcy*. Zakończone w **M. lp.** na **-g** kończą się w **M. lm.** na **-dzy**, np. *psycholog* – *psycholodzy*. Zakończone w **M. lp.** na **-r** kończą się w **M. lm.** na **-rzy**, np. *kelner* – *kelnerzy*.
2. Zakończone w **M. lp.** na **-t** lub **-ta** kończą się w **M. lm.** na **-ci**, np. *projektant* – *projektanci*, *dyplomata* – *dyplomaci*.
3. Zakończone w **M. lp.** na **-sz**, **-cz**, **-rz**, **-ż**, **-dz**, **-dź**, **-ś**, **-ć**, **-ź**, **-dź**, **-ń** oraz na **-l**, **-j** kończą się w **M. lm.** na **-e**, np. *stolarz* – *stolarze*, *palacz* – *palacze*, *nauczyciel* – *nauczyciele*.
4. Rzeczowniki oznaczające zawody cieszące się dużym uznaniem, niezależnie od zakończenia w **M. lp.**, mogą mieć w **M. lm.** końcówkę **-owie**, np. *profesor* – *profesorowie*, *generał* – *generałowie*, *psycholog* – *psychologowie*, *sędzia* – *sędziowie*. Czasem końcówka ta występuje obok takiej, której dotyczą reguły opisane wcześniej. Jej użycie wiąże się wtedy z podkreśleniem szacunku do osób pełniących daną funkcję czy zawód, np. gdy mówimy *profesorowie* zamiast *profesorzy*.

Uwaga: Należy pamiętać, że inne reguły dotyczą użycia końcówek **M. lm.** w rzeczownikach, które nie oznaczają osób, np. gdy pytamy: *Gdzie są piloty?*, to chcemy wiedzieć, gdzie są urządzenia sterujące na odległość jakimś sprzętem, a gdy zapytamy: *Gdzie są piloci?*, to nasze pytanie będzie dotyczyć osób kierujących np. samolotem.

12 Uzupełnij zdania nazwami zawodów (w nawiasach) we właściwej formie **M. lm.**

Wzór: Moi koledzy chcą pracować jako (informatyk) *informatycy*.

1. Młodzi (prawnik) ..... są często zbyt pewni siebie.
2. W której szkole pracują ci (nauczyciel) .....
3. W tej gazecie pracują sami znani (dziennikarz) .....
4. Andrzej i Artur to bardzo dobrzy (kierowca) .....
5. Moi dwaj bracia to świetni (kucharz) .....
6. W tym domu mieszkają znani (profesor) .....

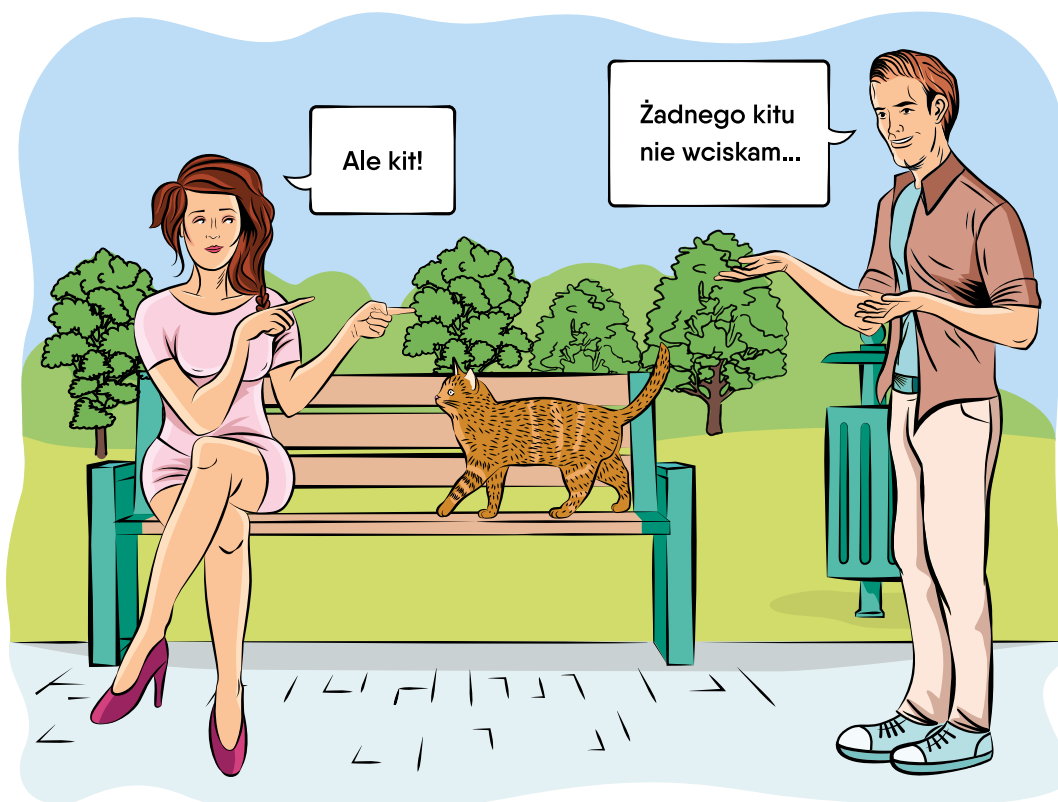
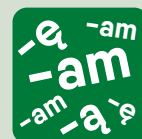
Bez pracy nie ma kołaczy

7. Czy to prawda, że (architekt) ..... bardzo dobrze zarabiają?
8. (Dentysta) ..... coraz częściej mają własne prywatne gabinety.
9. Tamci (strażak) ..... to moi kuzyni.
10. Wczoraj (policjant) ..... zatrzymali nas do kontroli drogowej.

13 Wyrazy w nawiasach podaj we właściwej formie M. Im.

O wizerunek znanych osób dba cały zespół ludzi. Są to (fryzjer, kosmetolog, kreator mody) ..... O kondycję fizyczną dbają (trener personalny) ....., zaś o kondycję psychiczną – (psycholog i terapeuta) ..... Jadłospis przygotowują im (dietetyk i doradca żywieniowy) ..... Nad ich bezpieczeństwem czuwają (policjant i ochroniarz) ..... Do pracy wożą ich (osobisty szofer) .....

14 Wyobraź sobie, że jesteś rekruterem i przeprowadzasz z koleżanką lub kolegą rozmowę kwalifikacyjną na stanowisko programisty. W tym celu możecie wykorzystać pytania z ćwiczenia 6 oraz przymiotniki z ćwiczenia 7.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

adnotacja, -i «krótka, dodatkowa notatka, informacja; dopisek» *анотация*

atut, -u «zaleta, możliwość lub argument, których umiejętne wykorzystanie może dać oczekiwany rezultat» *перевага, сильна сторона*

benefit, -u «ogólne określenie dodatkowego świadczenia pracodawcy dla pracownika» *вигода, премія*

błąkać się (gdzie?), w tekście w znaczeniu 'chodzić z miejsca na miejsce, nie mając określonego celu lub nie mając się gdzie podziać' *тунятись, вештатись*

branża, -y «gałąź produkcji lub handlu obejmująca towary lub usługi jednego rodzaju» *галузь, сфера роздрівної торгівлі або промисловий*

interwencja, -i «wywieranie na kogoś wpływu w celu uzyskania określonego efektu; też: zabiegi z tym związane» *інтервенція*

lekceważyć (kogo? co?), w tekście w znaczeniu 'traktować kogoś lub coś pogardliwie, bez szacunku' *ставитись до чогось легковажно, нехтувати*

pofatygować się (gdzie?) «pójść gdzieś, zrobić coś, okazując komuś grzeczność, zadając sobie pewien trud» *зробити зусилля, постаратись щось зробити*

przeprowadzić postępowanie «wykonać określone prawem czynności, np. zmierzające do wydania decyzji» *провести розслідування*

rzecznik, -a konsumentów «organ państwowy chroniący prawa nabywców towarów lub usług» *захисник прав споживачів*

spawacz, -a «robotnik wyspecjalizowany w spawaniu» *зварювальник*

stanąć na ślubnym kobiercu «wstąpić w związek małżeński, wziąć ślub» *одружитися, стати на весільний рушник*

starostwo powiatowe, -a, -ego «urząd i siedziba starosty i władz administracyjnych powiatu, obszar podległy władzy starosty» *повітовий старостат, районний орган виконавчої влади*

subwencja, -i «bezzwrotna pomoc finansowa udzielana najczęściej przez państwo określonym podmiotom» *субвенція, субсидія, фінансова допомога*

ślub konkordatowy, -u, -ego «połączenie podczas jednej ceremonii ślubu religijnego/kościelnego ze ślubem cywilnym» *поєднання цивільного та церемонії вінчання*

ślub wyznaniowy, -u, -ego «ślub podlegający prawu religijnemu, zawarty w obecności duchownego» *вінчання*

uiszczenie, -a opłaty (drugi człon nieodmienny) «uregulowanie należności za coś» – *здійснення оплати*

Bez pracy nie ma kołaczy

ulga podatkowa, -i, -ej «obniżenie, zmniejszenie wysokości podatku» *податкова пільга*

urząd, urzędu gminy (drugi człon nieodmienny) «jednostka organizacyjna gmin, której działalność obejmuje wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym» *орган місцевого самоврядування, міськрада*

wytaczanie, -a powództwa (drugi człon nieodmienny) «wniesienie do sądu wniosku o przeprowadzenie postępowania w jakiejś sprawie» *подання позовної заяви до суду*

Rozdział 5

Dom i mieszkanie

Lekcja 1

Lokum dla studenta

1 Połącz według wzoru wyrazy i zwroty z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1.	bezdomny	a.	każdy z lokatorów mieszkających w tym samym mieszkaniu lub pokoju
2.	stancja	b.	niewielkie samodzielne mieszkanie dla jednej osoby
3.	gospodarz	c.	do zapłacenia wcześniej, od razu, np. za cały rok
4.	współlokator	d.	właściciel mieszkania, pan domu
5.	czynsz	e.	prąd, woda, gaz
6.	płatne z góry	f.	mieszkanie wynajmowane uczniom/studentom
7.	media	g.	ten, kto nie ma gdzie mieszkać
8.	kawalerka (garsoniera)	h.	okresowa opłata za mieszkanie, pokój

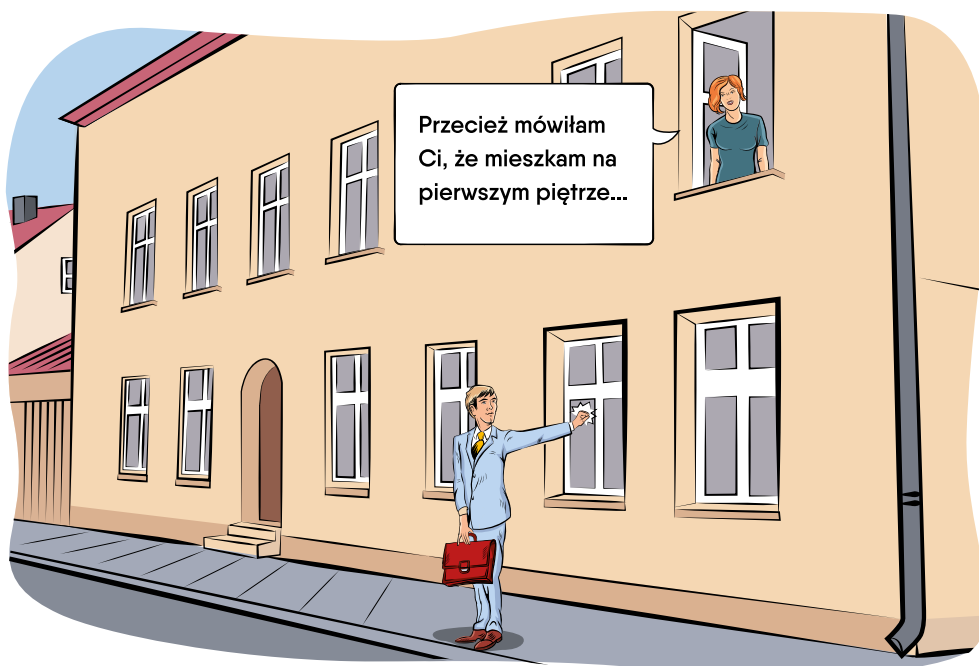
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
					c.		

2 Do podanych wyrazów dopisz antonimy (wyrazy o przeciwnym znaczeniu).

- a. prywatny – .....
- b. tani – .....
- c. komfortowy – .....
- d. problematyczny – .....
- e. wada – .....
- f. systematycznie – .....
- g. uzależniony – .....
- h. pusto – .....

3 Uzupełnij zdania, wykorzystując słownictwo z ćwiczeń 1 i 2. Pamiętaj o właściwej formie wyrazów.

- a. Po niezbyt dobrych doświadczeniach z obecnym ....., w przyszłym roku mam zamiar wynająć samodzielną .....
- b. To były wspaniałe wakacje! Ładna pogoda, cudowna okolica i bardzo ..... pokój hotelowy. Czego można chcieć więcej?
- c. .... współpraca przy projekcie to klucz do sukcesu.
- d. Joasia kupiła sobie samochód. Dzięki temu nie jest ..... od komunikacji miejskiej.
- e. Myślę, że niewiele osób zrezygnuje z wyjazdu, ponieważ jest on .....

4 Obejrzyj film <http://katowice.tvp.pl/27118737/akademik-czy-stancja-studencki-szukaja-lokali>, a następnie uzupełnij rubryki tabeli: akademik i mieszkanie studenckie. Weź pod uwagę aspekt finansowy, społeczny i edukacyjny.

Typ lokum	+ „plusy”	- „minusy”
dom studencki akademik		
mieszkanie studenckie		
stancja		

5 Uzupełnij luki w tekście, wykorzystując fragmenty znajdujące się pod poleceniem. Następnie informacje z tekstu zastosuj do uzupełnienia tabeli z zadania 4.

Najtańszą „jedynkę” w cenie 290 zł oferuje Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

1. Szukając zakwaterowania, warto zwrócić uwagę także na lokalizację – blisko uczelni lub w pobliżu przystanków komunikacji miejskiej.

2. Większość uczelni systematycznie modernizuje swoje domy studenckie, dlatego coraz mniej jest miejsc, w których jest jedna wspólna łazienka na całe piętro, a pokoje to 4–6-osobowe hangary.
3. najczęściej na jedno miejsce przypada około 20 studentów.
4. i w tym momencie standardem śmiało dorównują mieszkaniom prywatnym.
5. Ich wysokość uzależniona jest nie tylko od bazowej kwoty czynszu (plus opłata dla właściciela), ale także od ilości zużytej energii, wody, ogrzewania.
6. Czy nie będzie ingerował w nasze życie, kontrolował odwiedzin znajomych, narzekał na nocne czytanie i świecenie światła, zbyt długie kąpiele, itd.
7. kwestie podziału dodatkowych kosztów nie muszą być problematyczne.

Lokal dla studenta: Akademik, stacja czy mieszkanie? Sprawdź ceny w poszczególnych miastach

Studia w innym mieście zazwyczaj wiążą się z pierwszą przeprowadzką. Wybór miejsca, które będzie dla studenta domem – przynajmniej na czas nauki – jest równie ważny jak wybór samego kierunku studiów. Przed przeprowadzką do nowego „M” warto przeanalizować wszystkie możliwe opcje wynajmu.

Gdzie tanio wynająć mieszkanie? Czy warto przejrzeć oferty akademików, a może postawić na bezpieczną stację? W poniższym raporcie **wzięliśmy pod lupę** największe akademickie miasta w Polsce i **przeanalizowaliśmy je pod względem ceny** wynajmu w poszczególnych rodzajach zakwaterowania.

Akademiki są dwa, a nawet trzy razy tańsze od prywatnych kwater.

Przez ostatnie lata akademiki w wielu miastach **zmieniły się nie do poznania** ..... Najtańsze akademiki możemy znaleźć w Toruniu, a najdroższe oczywiście w stolicy, gdzie średnia cena za miejsce wynosi około 450 zł. O cenie decyduje przede wszystkim standard, dlatego wyremontowane czy nowsze akademiki mogą być o 50 do 100 zł droższe od tych o niższym standardzie. .... Najpopularniejszym sposobem jest teraz zestawianie pokoi w tzw. boksy, składające się z dwóch, maksymalnie czterech dwuosobowych pokoi.

bowych pokoi, na które przypada jedna łazienka, a czasami nawet kuchnia. Zdecydowanie najdroższe są pokoje jednoosobowe. Ceny zaczynają się przeważnie od 400 zł. ....Z kolei najdroższy pokój jednoosobowy możemy znaleźć w domach Politechniki Warszawskiej – jego koszt wynosi 575 zł. Niestety ilość miejsc w akademikach jest mocno ograniczona, ... Zasady przyznawania miejsc w domach studenckich również z roku na rok są coraz bardziej rygorystyczne.

A może jednak mieszkanie...

Rozpoczynając studia w innym mieście, możemy również wynająć mieszkanie: samodzielnie, bądź ze znajomymi. Ceny są jednak dużo wyższe i nie zawsze stałe. .... Warto podkreślić, że miesięczny koszt wynajmu mieszkania waha się od 500 do 900 zł i zależy głównie od lokalizacji oraz wyposażenia lokalu. Najniższe koszty wynajmu ponoszą studenci mieszkający w Toruniu, Łodzi, Bydgoszczy i Olsztynie. Zdecydowanie najdrożej jest w Warszawie, Wrocławiu i Trójmieście. Gdy trafimy na dobrych współlokatorów i uzgodnimy warunki użytkowania wynajmowanego mieszkania, ... W porównaniu z akademikami **mieszkanie ma swoje plusy**. Jest nim własna łazienka i kuchnia, a także fakt, że nie ogranicza nas regulamin domu studenckiego. Możemy zrobić prywatkę czy zaprosić kogoś na noc bez ograniczenia czasowego (w akademikach obowiązuje cisza nocna od godz. 23.00).

Stacja – najtaniej, ale czy najlepiej?

Kolejnym sposobem zakwaterowania jest stacja, czyli wynajęcie pokoju przy rodzinie. Jest to stosunkowo tania forma mieszkania, jednak **ma najwięcej minusów** i obarczona jest największym ryzykiem niezadowolenia. Nigdy nie wiadomo, jaką osobą okaże się właściciel lokalu..... Młodzi ludzie mogą czuć się skrępowani obecnością właściciela, który **patrzy im** każdego dnia **na ręce**. Nie ma jednak reguły, bo równie dobrze towarzystwo „starszej pani” może okazać się niezwykle sympatyczne i przyjazne. Część studentów wybiera taką formę mieszkania na studiach z powodu niskiej ceny, bo kwoty wynajmu zaczynają się już od

340 zł za pokój. Jeśli ktoś jest z natury spokojny, bądź wyznaje zasadę, że „na domówki się chodzi, a nie robi”, to stancja jest dla takiej osoby jak najbardziej odpowiednia.

..... Nawet najlepsze mieszkanie w dobrym standardzie będzie utrudniało życie, gdy na zajęcia o poranku trzeba będzie jechać autobusami z przesiadkami. Standard mieszkania również nie jest już dla studentów sprawą drugorzędną. Można powiedzieć, że im starszy student, tym jego poczucie estetyki względem przyszłego lokum jest zdecydowanie bardziej wyostrezone.

Źródło: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/nieruchomosci/artykuly/724900,lokal-dla-studenta-akademik-stancja-czy-mieszkanie-sprawdz-ceny-w-poszczegolnych-miastach.html>

6 Korzystając z informacji zawartych w artykule, odpowiedz na pytania:

1. Jakie rodzaje zakwaterowania są analizowane w artykule?
.....
2. Pod jakim względem przeprowadzana jest analiza?
.....
3. Jak zmieniają się standardy w domach studenckich i jaki ma to związek z ceną pokoi?
.....
4. Jakie są przyczyny ograniczonego dostępu do miejsc w akademikach?
.....
5. Z jakimi opłatami trzeba się liczyć, wynajmując mieszkanie?
.....
6. Na co, poza ceną, warto zwrócić uwagę podczas poszukiwań studenckiego lokum?
.....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

7 Połącz według wzoru związki frazeologiczne z ich znaczeniem, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	zmienić się nie do poznania	a.	być dostosowanym do czyichś możliwości finansowych
2.	wziąć coś pod lupę	b.	dostrzegać pozytywne aspekty sprawy
3.	patrzeć komuś na ręce	c.	odkładać na ostatni możliwy termin/czas
4.	być na czyjś kieszeń	d.	bardzo się zmienić
5.	widzieć plusy	e.	badać/analizować coś wnikliwie, dokładnie
6.	zostawiać na ostatnią chwilę	f.	być nieufnym wobec kogoś, sprawdzać/kontrolować kogoś

1.	2.	3.	4.	5.	6.
		f.			

8 Zapisz obok opisanych sytuacji związki frazeologiczne (z ćwiczenia 7), które najlepiej pasują do opisu.

Wzór: *Patrzeć komuś na ręce.* Od razu widać, że Anna nie ufa nowemu pracownikowi. Co chwilę sprawdza, czy wykonuje swoje obowiązki.

- a. .... Szkoda, że spóźniliśmy się na ostatnie wejście do muzeum, ale za to mogliśmy dłużej pospacerować po pięknym parku.
- b. .... Ale tu jest pięknie! Zupełnie inaczej niż wtedy, gdy byliśmy tu ostatnim razem.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

- c. .... To będzie ciężka noc. Egzamin jutro, a ja mam jeszcze dużo materiału do nauki. Następnym razem będę się uczyła systematycznie.
- d. .... Odkryłam ostatnio nowy bar wegetariański w pobliżu naszej uczelni. Serwują w nim smaczne i zdrowe potrawy, a do tego niedrogo – w sam raz dla studenta.
- e. .... Przed nami trudny wybór – co robimy dziś wieczorem? Sprawdźmy, co ciekawego dzieje się dziś w mieście.

9 Przekształć zdania z ćwiczenia 8 tak, by użyć pasujących do nich frazeologizmów i jednocześnie zachować sens tych zdań.

Wzór: Od razu widać, że *Anna patrzy nowemu pracownikowi na ręce*. Co chwilę sprawdza, czy wykonuje swoje obowiązki.

- a. ....
 ....
 ....
 ....
- b. ....
 ....
 ....
 ....
- c. ....
 ....
 ....
 ....
- d. ....
 ....
 ....
 ....
- e. ....
 ....

STOPNIOWANIE PRZYMOTNIKÓW – PRZYPOMNIENIE

Stopniowanie proste

gruby	grub sz y	najgrub sz y	
wes o ły	wes e l sz y	najwesel sz y	
dł u gi	dłu ż sz y	najdłu ż sz y	
kró t ki	kró t sz y ¹	najkró t sz y ¹	-ki, -oki, -eki > 0
szer o ki	szer sz y	najsz sz er sz y	
mą d ry	mą d rze sz sz y ²	najmą d rze sz sz y	<u>bb</u> > bb+ej+sz y
ł a dny	ł a d ni sz y	najł a d ni sz y	ale prost y > prost sz sz y ; czę st sz y > czę st sz y

Stopniowanie opisowe

Niektóre przymiotniki stopniują się wyłącznie w sposób opisowy, np.:

chory	bardziej/mniej chory	najbardziej/najmniej chory
płaski	bardziej/mniej płaski	najbardziej/najmniej płaski

Część można stopniować, używając obydwu sposobów:

Zdolny	zdolnie sz sz y	najzdolnie sz sz y
	bardziej zdolny	najbardziej zdolny

Gdy użyjemy przysłówka **mniej** lub **najmniej**, to znaczenie będzie przeciwne do tego, które przymiotnik ma w stopniowaniu prostym.

¹ Przy stopniowaniu przymiotników, których temat kończy się na *-k*, należy pamiętać, że w stopniu wyższym i najwyższym głoska ta zanika.

² Przy stopniowaniu przymiotników, których temat kończy się dwiema spółgłoskami, należy pamiętać, że w stopniu wyższym i najwyższym przed częstkami *-sz* najczęściej dodajemy częstkę *-ej*. Jest jednak dużo odstępstw od tej zasady, np. *częsty* – *częstszy*, *prosty* – *prostszy*.

PORÓWNYWAĆ

przyrównywać
zestawiać

analizować
sprawdzać

kontrastować, konfrontować
przeciwstawiać

Jak budować konstrukcje z porównaniem:

Anastazja jest **spokojniejsza niż** (kto? – M.) – Natalia.

Anastazja jest **spokojniejsza od** (kogo? – D.) Natalii.

Anastazja jest **najspokojniejsza w** (czym? – Ms.) – całej grupie.

Anastazja jest **najspokojniejsza z** (czego? – D.) – całej grupy.

Dzięki praktykowaniu jogi Anastazja staje się **coraz spokojniejsza**.

W porównaniu z (kim? – N.) Natalią Anastazja jest **spokojniejsza**.

W przeciwieństwie do (kogo? – D.) Natalii (kto? – M.) Anastazja jest **spokojna**.

W odróżnieniu od (kogo? – D.) Natalii (kto? – M.) Anastazja jest **spokojna**.

(kto? co? – M.) Wybór miejsca zamieszkania **jest równie ważny jak** (kto? co? – M.) **wybór** samego kierunku studiów.

Władek (śmiało) **dorównuje** (czym? – N.) **mądrością** (komu? – C.) **dotychczasowym zwycięzcom** konkursu.

Igor **przewyższa** (czym? – N.) **pracowitością** (kogo? – B.) **innych studentów** z grupy.

Ceny mieszkań **przewyższają** (co? – B.) **możliwości finansowe** studentów.

Jeśli/gdy porównamy (co? – B.) **ceny** wynajmu w całym mieście, **to okaże się, że** w naszej okolicy jest **najtaniej**.

Jeśli/gdy weźmiemy pod uwagę (co? – B.) **względy towarzyskie**, to akademik jest najlepszą opcją.

Pod względem (czego? – D.) **ceny** stancje są **najtańsze** ze wszystkich typów zakwaterowań.

Z użyciem
stopnia
wyższego
i najwyższego
przymiotników
lub/i przysłówkw

10 Uzupełnij tekst poprawnymi formami przymiotników w nawiasach. Tam, gdzie jest to konieczne, wykorzystaj poznane konstrukcje służące do porównywania rzeczy/zjawisk.

Zbliża się letnia sesja egzaminacyjna. To ..... (gorący) okres w roku akademickim. Jest dużo egzaminów, a jeden ..... (zły) od drugiego. W tym semestrze mamy cztery egzaminy. Ten z gramatyki jest .....

(ciężki). Trudnością ..... mu egzamin z literatury, natomiast z kultury wydaje się ..... (lekki) ze wszystkich. To, oczywiście, subiektywne spojrzenie. Wiele zależy od tego, czy przedmiot, z którego jest egzamin, jest dla nas (mało) ..... lub (bardzo) ..... interesujący. Im ..... (nudny) zagadnienie, tym ..... (trudny) jest opanowanie materiału z nim związanego. .... ważna ..... przedmiot jest praca, którą włożymy w przygotowanie się do egzaminu. Nawet ..... (zdolny) studenci muszą zaglądnąć do notatek i podręczników. Ci, którym nauka nie przychodzi tak łatwo, powinni być ..... (pracowity) i ..... (systematyczny). Warto o tym pamiętać – kampania wrześniowa oznacza ..... (krótki) wakacje i więcej stresu. Co prawda, filozof pisał: „Co nas nie zabije, to nas wzmocni”, ale z pewnością każdy z nas zna ..... (dobry) sposoby hartowania ducha i zdobywania doświadczeń.

11 Przeanalizuj dane zawarte w tabeli, a następnie napisz notatkę na temat kosztu wynajmu w akademikach. Użyj wszystkich sposobów porównywania przedstawionych w lekcji.

Nazwa szkoły	Pokój wieloosobowy	Pokój jednoosobowy	Ilość miejsc
Uniwersytet Jagielloński	od 335 do 350 zł	365 zł	3125
Uniwersytet Warszawski	od 290 do 460 zł	od 380 do 560 zł	2856
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	od 315 do 395 zł	od 375 do 550 zł	1003
Politechnika Warszawska	od 290 do 470 zł	od 400 do 575 zł	2564
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	od 240 do 390 zł	od 360 do 442 zł	1567
Politechnika Wrocławska	od 245 do 450 zł	od 305 do 550 zł	2262
Uniwersytet Wrocławski	od 313 do 415 zł	od 215 do 510 zł	2219
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	od 230 do 280 zł	290 zł	2045
Uniwersytet Gdański	od 300 do 399 zł	od 421 do 475 zł	1956
Uniwersytet Łódzki	od 300 do 350 zł	od 450 do 490 zł	4142
Uniwersytet Śląski	od 305 do 390 zł	od 260 do 375 zł	1298
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	od 260 do 370 zł	od 385 do 440 zł	1445
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	od 235 do 415 zł	od 335 do 430 zł	3063
Uniwersytet Szczeciński	od 285 do 365 zł	415 zł	1782
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	od 290 do 420 zł	od 320 do 375 zł	3478
Uniwersytet Opolski	od 195 do 340 zł	od 330 do 340 zł	1208

Tab. 1 Koszt wynajmu w akademikach najpopularniejszych uczelni w 2013 r.
Źródło: opracowanie własne www.szybko.pl

Lekcja 2

Wynajem mieszkania

1 Wysłuchaj nagrania <http://www.polskieradio.pl/42/277/Artykul/1662310,Wynajem-mieszkania-na-co-zwracac-uwage>, następnie uzupełnij luki w tekście. Tekst z lukami to zapis początku nagrania (1,5 min):

Dziennikarka: W studiu Polskiego Radia 24 Justyna Golonko i nasz gość, pan Marcin Krason z Home Broker. Dzień dobry.

Gość: Dzień dobry.

Dziennikarka: Porozmawiamy dziś o bezpiecznym .....
Zbliża się początek roku akademickiego i wielu studentów szuka lokum dla siebie. Teraz ten ruch na ..... jest największy.

Gość: Każdego roku pod koniec sierpnia, na początku września rozpoczyna się coraz więcej tego ruchu, bo studenci dochodzą do .....
że rok akademicki już blisko, no i trzeba wreszcie sobie .....
lokum. Oczywiście, zawsze są tacy, którzy już w czerwcu mają zarezerwowane mieszkanie, ale tak naprawdę, najczęściej osób za .....
mieszkania bierze się właśnie na ..... sierpnia i września. No i tak jest właściwie od lat. Tak było od zawsze. Bo, cóż... W wakacje studenci myślą o wakacjach. Dopiero jak zbliża się wrzesień, to zaczynają zastanawiać się, gdzie będą mieszkać w ..... roku akademickim.

Dziennikarka: Zaczynają się zastanawiać i zaczynają szukać. To czy mają w czym wybierać?

Gość: Wybierać w czym ..... jest, bo to oczywiście rynek mieszkań na wynajem w tych największych miastach – bo przecież w tych największych miastach jest ..... studentów – jest dosyć .....
....., trzeba przyznać. Wybór jest bardzo duży. Zarówno jeśli chodzi o wielkość mieszkań, jak i ich ..... ceny. Ale, oczywiście, jest tak, że kto pierwszy, ten lepszy, więc te najbardziej ..... oferty, czyli zlokalizowane na przykład blisko uczelni albo w centrum miasta, za dobrą cenę, dobrze .....
..... No, oczywiście, te mieszkania znikają pierwsze z rynku. Bo jak ktoś szuka i ma wybór, ... wybrać najlepsze z tych mieszkań, to jakby

oczywiste. Więc jak decydujemy się na to, żeby zacząć szukać mieszkania na ostatnią ....., na przykład w drugiej połowie września, to trzeba być gotowym na to, że najlepszych ..... już nie będzie, więc trzeba będzie albo więcej zapłacić, albo pójść na kompromis w kontekście ..... albo standardu.

2 Przeczytaj uzupełniony tekst jeszcze raz i odpowiedz na pytania:

1. W jakim okresie można zaobserwować zwiększony ruch na rynku mieszkań na wynajem i jakie są przyczyny tego zjawiska?

.....

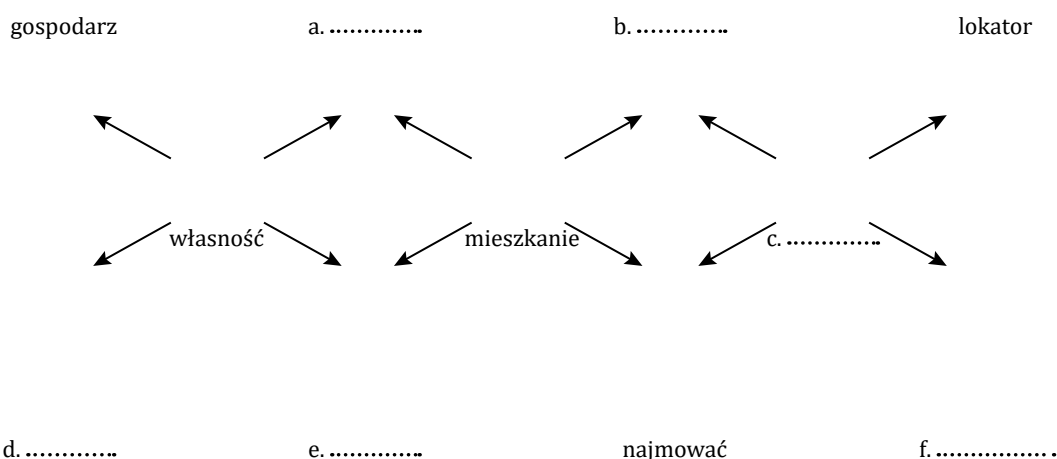
2. Czym – zdaniem agenta nieruchomości – charakteryzują się najatrakcyjniejsze oferty?

.....

3. Jakie są konsekwencje zbyt długiego czekania z najmem mieszkania?

.....

3 Jakie reguły rządzą układem tego schematu? Uzupełnij go wyrazami z ramki.

- 4 Przeczytaj ogłoszenie zamieszczone w portalu internetowym, a następnie ustal, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

4 miejsca w pokojach dwuosobowych do wynajęcia w Rzeszowie na Jałowego

Rzeszów, Podkarpackie; Dodane o 19:53; 1 lutego 2017; ID: 296740336

Oferta od: **Osoby prywatnej**

Umeblowane: **tak**

Rodzaj pokoju: **dwuosobowy**

Preferowani: **studenci**

Witam

mam do wynajęcia cztery miejsca w dwóch pokojach dwuosobowych. Pokoje są w pełni umeblowane o powierzchni około 25 mkw każdy. Pokoje znajdują się w mieszkaniu w kamienicy na ul. Jałowego w Rzeszowie. Do części wspólnej mieszkania należy łazienka, oddzielna ubikacja, kuchnia z jadalnią (około 20 mkw), balkon i spiżarnia.

Cena za jedno miejsce 370 zł za miesiąc (w cenie ogrzewanie, odpłatne, wywóz śmieci) plus media (prąd, woda, gaz, internet wg zużycia).

Pokoje dostępne od zaraz - zapraszam do oglądania.

1. Do wynajęcia są cztery pokoje.	P / F
2. Pokoje są umeblowane.	P / F
3. Pokoje mieszczą się w domu jednorodzinnym.	P / F
4. Każdy pokój wyposażony jest w osobną łazienkę.	P / F
5. Kuchnia łączy się z jadalnią.	P / F
6. Czynsz za jeden pokój wynosi 370 zł za miesiąc.	P / F
7. Media są wliczone w cenę.	P / F
8. W mieszkaniu jest dostęp do internetu.	P / F
9. Możliwość wynajęcia od przyszłego miesiąca.	P / F

5 Przeglądnij zamieszczone poniżej oferty najmu, a następnie utwórz „bank” słownictwa związanego z wynajmem mieszkania. Słowa i zwroty uporządkuj w kategorii tematyczne. Dopisz swoje propozycje.

Rodzaj zabudowy	Lokalizacja	Pomieszczenia
Wyposażenie	Koszt (finanse)	Dodatkowe informacje

Centrum Rzeszowa, ul. Kopernika, 50 m² po remoncie kapitalnym, 1000 zł

Rzeszów, Podkarpackie; Dodane o 13:55, 8 kwietnia 2020, ID: 545453545

Oferta od: **osoby prywatnej**

Poziom: **2**

Umeblowane: **nie**

Rodzaj zabudowy: **kamienica**

Powierzchnia: **50 m²**

Liczba pokoi: **kawalerka**

Do wynajęcia mieszkanie 48 m² w centrum Rzeszowa, przy ul. Kopernika, po kapitalnym remoncie. Mieszkanie składa się z: umeblowanej kuchni – 14 m², (meble, kuchenka, piekarnik); łazienki – 4 m² (kabina prysznicowa, toaleta, umywalka); salonu – 24 m²; holu – 6 m². Opłaty: 1000 zł + 270 zł czynsz + media wg wskazań liczników; ok. 60 zł (gaz i prąd). Wymagana kaucja 1270 zł.

Pokój dla studentki, ul. Lwowska Rzeszów

Rzeszów, Podkarpackie; Dodane o 16:21; 15 września 2020; ID: 98765432

Umeblowane: **tak**

Rodzaj zabudowy: **dom jednorodzinny**

Rodzaj pokoju: **dwuosobowy**

Preferowani: **kobiety**

Poszukuję spokojnej niepalącej współlokatorki do dużego pokoju 2-osobowego w domu jednorodzinnym. Mieszkają tu tylko studentki medycyny. Dom znajduje się blisko budynków Kolegium Medycznego UR przy Szpitalu Wojewódzkim nr 2. Pokój ma 22 m², duża kuchnia z wyposażeniem, łazienka z prysznicem, szybki internet, blisko przystanku i centrum.

Cena 340 zł od osoby, bez dodatkowych opłat. Tel.: 222 333 444

Komfortowe 2-pokojowe mieszkania w doskonałej lokalizacji!

Rzeszów, Podkarpackie; Dodane o 14:34, 3 lipca 2020; ID: 5112014

Oferta od: **osoby prywatnej**

Poziom: **3**

Umeblowane: **tak**

Rodzaj zabudowy: **blok**

Powierzchnia: **56 m²**

Liczba pokoi: **2 pokoje**

Do wynajęcia nowe mieszkanie na nowym zamkniętym osiedlu Zielone Zacisze. Mieszkanie ma powierzchnię 56 m². 2 pokoje, garderoba, oddzielna kuchnia, łazienka z WC, pralnia, przedpokój, duży balkon.

Do mieszkania przynależy komórka lokatorska i piwnica. Mieszkanie jest wykończone i kompletnie wyposażone. Bloki oraz osiedle są nowoczesne. W okolicy znajdują się centra handlowe (Millenium i Plaza), szkoły, banki, sklepy i przystanki autobusowe. Cena wynajmu 1800 zł. Dodatkowo płatne media wg liczników. Kaucja 1800 zł.

6 Wyobraź sobie, że jesteś zainteresowany najmem mieszkania. Wybierz jedno z ogłoszeń i przygotuj do niego jak najwięcej pytań. Zapisz je poniżej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7 Poniżej jest zapisana rozmowa telefoniczna dotycząca najmu mieszkania. Uporządkuj dialog: najpierw przypisz wypowiedzi do odpowiedniej osoby – właściciel lub Natalia (osoba zainteresowana najmem), a następnie ułóż wypowiedzi obu osób w odpowiedniej kolejności i przepisz.

- a. – To świetnie! A można przyjść o 15.00?
- b. – Lokalizacja mieszkania jest bardzo dobra, do przystanku jest 5 minut pieszo, a za blokiem jest supermarket i inne sklepy. Do centrum też nie jest daleko.
- c. – Halo?
- d. – Ile wynosi kaucja?
- e. – Tak, dodatkowo trzeba płacić tylko za media i internet.
- f. – A kiedy można oglądnąć mieszkanie?
- g. – Na czwartym, ale jest winda.
- h. – Tak, choć nie wiem, jak długo, bo jest duże zainteresowanie.
- i. – Nawet dziś, po południu.
- j. – Jestem zainteresowana najmem. W ogłoszeniu podano, że metraż wynosi 46 m² i są dwa pokoje. Proszę mi powiedzieć, jakie jeszcze są pomieszczenia.
- k. – W takim razie będę o trzeciej. Do widzenia.
- l. – Równowartość opłaty za 1 miesiąc.
- m. – Do zobaczenia.
- n. – Czy w cenę wliczony jest czynsz?
- o. – Rozumiem, czyli łazienka i toaleta są połączone?
- p. – Tak, zapraszam.
- r. – Poza pokojami są jeszcze łazienka z toaletą, kuchnia i przedpokój.
- s. – Dzień dobry, dzwonię w sprawie ogłoszenia. Czy ono jest jeszcze aktualne?
- t. – Tak, ale za to kuchnia jest osobna i duża.

u. – To dobrze, bo lubię gotować, a na którym piętrze jest mieszkanie?

v. – Jak daleko trzeba iść do najbliższego przystanku autobusowego?

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

Natalia: .....

Właściciel: .....

8 Przeprowadź podobną rozmowę przez telefon z osobą z grupy.

9 Wyobraź sobie, że poszukujesz mieszkania lub pokoju do wynajęcia. Napisz ogłoszenie do portalu internetowego. Umieść w nim informacje o swoich oczekiwaniach związanych z nowym lokum. Pamiętaj o zwięzłości oraz podaniu danych kontaktowych.

Lekcja 3

Czuć się dobrze w swoich czterech kątach

1 Powiedz, czy Twoim zdaniem wygląd mieszkania ma znaczenie w życiu człowieka? Co i jak może na nie wpływać?

2 Zastanów się, jakie nacechowanie (pozytywne lub negatywne) mają podane przymiotniki opisujące dom/mieszkanie. Następnie wpisz je do odpowiedniej kolumny w tabeli poniżej.

ciasne / komfortowe / nowoczesne / funkcjonalne / słoneczne / zadbane / stare / samodzielne / zimne / brzydkie / przestronne / nowe / niewygodne / drogie / przytulne / ciepłe / tanie / ładne / niechlujne / ponure

+ „plusy”	- „minusy”

3 Połącz czasowniki z pierwszej kolumny z wyrazami z drugiej tak, by tworzyły poprawne zwroty. Odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1.	zwracać	a.	klimat
2.	postawić	b.	znaczenie
3.	mieć	c.	problem
4.	tworzyć	d.	pracy
5.	uczynić	e.	rozmowy
6.	wywierać	f.	telefon
7.	przewodzić	g.	wpływ
8.	rozwiązać	h.	uwagę
9.	odebrać	i.	życie lepszym
10.	wymagać	j.	na ergonomię

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
h.									

- 4 Wybierz trzy zwroty z poprzedniego ćwiczenia i ułóż z nimi zdania.

Wzór: *Natalia zwróciła uwagę na nowe meble w pokoju Olgi.*

- 5 Przeczytaj artykuł pt. *Brzydkie mieszkania odbijają się na naszym życiu?* Zaznacz fragmenty zawierające odpowiedzi na zadane w tytule pytanie. Porównaj je ze swoją opinią zawartą w pierwszym ćwiczeniu.

na: Temat

Brzydkie mieszkanie odbija się na naszym życiu? Projektantka: Może doprowadzić do rozwodu

Pokaż mi swoje mieszkanie, a powiem ci, kim jesteś – te słowa oznaczają znacznie więcej niż moglibyśmy podejrzewać. Nasze cztery kąty często są byle jakie, a ich aranżacja to w dużej mierze kwestia przypadku. Eksperci przekonują jednak, że kolor ścian czy rodzaj mebli może wywierać duży wpływ na życie zawodowe, osobiste, czy też po prostu na codzienne samopoczucie. Co zrobić, by własne „m” uczyniło nasze życie lepszym, a nie wpędzało nas w depresję?

Joanna Majewska z „Pogotowia Wnętrzarskiego” **radzi**, aby postawić na ergonomię, gdyż to ona najbardziej wpływa na wygodę naszego życia. – To, w jak urządzonym mieszkaniu żyjemy, ma kolosalny wpływ na nasze życie – **twierdzi**. Początki mogą być łatwe – najlepiej zacząć od oczywistości. Małgorzata Byrska **podpowiada**: „Przede wszystkim powinniśmy posprzątać”. Czystość mieszkania ma bowiem zdecydowanie większe znaczenie niż tylko estetyczne. Byrska **radzi**: „Zaburzenia energii w naszych mieszkaniach w dużym stopniu powstają właśnie przez kurz czy bałagan. Jeśli chcemy zmian w życiu, zacznijmy od wysprzątania naszego domu”. Jednak jej zdaniem, większość Polaków nie wierzy w to, że uporządkowane otoczenie przekłada się również na harmonię wewnątrz nas samych.

– Zawsze, kiedy wracam do rodzinnego domu, czuję się zupełnie inaczej – **mówi** nam 24-letni Michał z Warszawy, którego samodzielne mieszkanie wymaga jeszcze wiele pracy. – Wszystko w domu rodziców wydaje się ładniejsze, czystsze, bardziej poukładane. Nie ma chaosu. Rzeczy, na które kiedyś nie zwracałem nawet uwagi, od czasu gdy mieszkam sam, zaczynają nabierać

wyjatkowego sensu – wspomina. – Chodzi nawet o tak, wydawałoby się, nieznaczące drobiazgi, jak obrazek na ścianie. Takie rzeczy tworzą klimat, dzięki czemu w domu można czuć się naprawdę lepiej – **dodaje**.

Strefa komfortu

Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej. Aby rzeczywiście tak było, meble, w które wyposażymy swoje królestwo, nie mogą być przypadkowe. Majewska **mówi**: „Jeśli przepiękna kanapa kupiona przez Internet przyjedzie do domu i okaże się, że ma np. bardzo twarde oparcie, wtedy będziemy unikali siedzenia na niej, nawet jeśli wygląda ładnie w naszym salonie”. Równie zły wpływ na nasze samopoczucie we własnym domu może mieć źle urządzona kuchnia.

Żyj kolorowo

Nie od dziś wiadomo, że kolory mają wpływ na naszą psychikę. Nie kończy się on jednak na tym, że „zieleń uspokaja”. Okazuje się, że 80% Polaków nie wierzy w to, że ich najbliższe otoczenie może wpływać na zmiany w życiu. **Jak podkreśla** w rozmowie z „naTemat” Małgorzata Byrska: „Ten brak świadomości jest widoczny w polskich mieszkaniach”. Polacy kochają brązy, które działają na nich stabilizująco. Jeśli ktoś ma ściany w tych kolorach, to szuka w życiu spokoju. To wyraz tego, że ma już dosyć pracy i odczuwa zmęczenie. Barwa ścian i mebli nie jest jedynie odbiciem tego, w jakim momencie życia się znajdujemy. Mechanizm wpływu kolorów na nasze życie działa w dwie strony. – Jeśli chcemy rozwoju i życiowego sukcesu, nie powinniśmy siedzieć w brązach, bo nie zrobimy kroku do przodu – **uważa** Byrska. Dla tych, którzy myślą o zrobieniu kariery, najlepszym kolorem mieszkania będzie żółty. – To kolor „wyjścia z domu”, do ludzi. Jeśli ktoś ma ściany i meble w tym kolorze, to znaczy, że czegoś szuka. Żółty kolor wnętrza nastraja nas optymistycznie i działa energetyzująco – **wyjaśnia**.

Brzydkie mieszkanie powodem do rozstania?

Projektantka Joanna Majewska **przekonuje**: „Źle urządzone mieszkanie może doprowadzić nawet do rozpadu związku”. Następnie projektantka **dodaje**: „Zdarza nam się odebrać telefon od zdesperowanego męża lub żony, którzy proszą, żeby pomóc im rozwiązać problem, który ich przerasta i powoduje coraz więcej kłótni. Bardzo często da się pogodzić nawet przeciwstawne koncepcje wystroju wnętrza”.

Na podstawie: <http://natemat.pl/60281,chcesz-zmienic-swoje-zycie-zaczynj-od-mieszkania>

Tekst oryginalny autorstwa Krzysztofa Majaka został przekształcony.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

6 Znajdź w tekście i zapisz poniżej słowa określające: miejsce, w którym się mieszka; organizowanie przestrzeni tego miejsca. (Mogą to być różne części mowy).

.....

.....

.....

.....

Dodaj swoje propozycje: .....

.....

.....

.....

7 Korzystając z informacji zawartych w tekście, odpowiedz na pytania:

- Jakie elementy wnętrza mogą wpływać na życie ludzi?
- Dlaczego czystość mieszkania jest tak ważna?
- Do czego może doprowadzić przypadkowy lub nieprawidłowy dobór mebli?
- Jakie jest znaczenie koloru w aranżacji wnętrz?

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

8 Słowa i wyrażenia w podkreślonych częściach zdań zastąp wyrazami lub wyrażeniami o takim samym znaczeniu. Pamiętaj o zachowaniu sensu zdania.

Wzór: Nie od dziś wiadomo, że kolory mają wpływ na naszą psychikę.

Od dawna wiadomo, że kolory mają wpływ na naszą psychikę.

a. Polacy kochają brązy, które działają na nich stabilizująco.

.....

.....

b. Jeśli chcemy rozwoju i życiowego sukcesu, nie powinniśmy siedzieć w brązach, bo nie zrobimy kroku do przodu.

.....

.....

c. Nasze cztery kąty często są byle jakie, a ich aranżacja to w dużej mierze kwestia przypadku.

.....

.....

9 W tekście artykułu (poza tytułami i fragmentem wstępnym) pojawiły się wyrazy zapisane wytłuszczonym drukiem. Zapisz je poniżej i zaobserwuj, w jakim sąsiedztwie się znajdują i kiedy możemy ich używać.

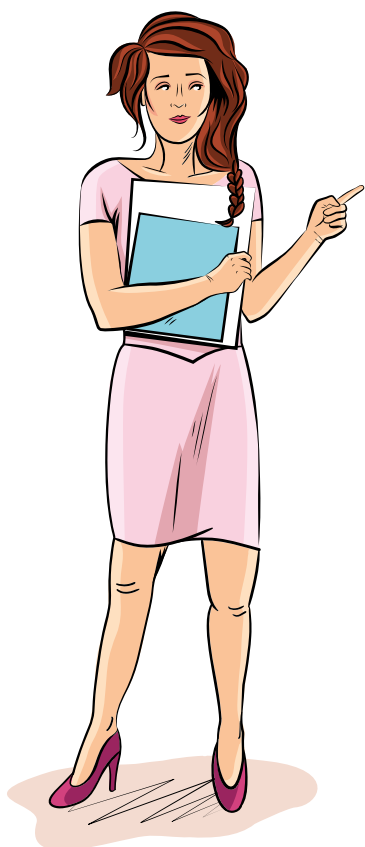
.....

.....

.....

Gdy chcemy odnieść się do czyjejs wypowiedzi, możemy to zrobić na dwa sposoby. Możemy przytoczyć czyjeś słowa w niezmienionej formie, zacytować tę osobę – wtedy jest to mowa niezależna. Na przykład:

Olga **powiedziała**: „**Przyjdę** do **ciebie** jutro”.

Słowa Olgi możemy też zrelacjonować. Wtedy używamy mowy zależnej: Olga **powiedziała**, **że** **przyjdzie** do **mnie** jutro.

Jak widać, w niektórych sytuacjach konieczne są zmiany form gramatycznych. Tak jest, gdy relacjonujemy słowa innych osób. Dobrze przypomnieć sobie formy zaimków osobowych i dzierżawczych. Pamiętajmy też, że zamiast cały czas używać czasowników *mówić*, *powiedzieć*, możemy stosować wiele innych, np.: *dodać*, *informować*, *krzyknąć*, *mieć nadzieję*, *zapewniać*, *tłumaczyć*, *prosić*, *żądać*. Wtedy nasza wypowiedź będzie bardziej precyzyjna.

Wczoraj w rozmowie **powiedziałas** do **mnie**: „**Planuję** kupić nowy samochód”.

We wczorajszej rozmowie **oświadczyłaś** **mi**, **że** **planujesz** kupić nowy samochód.

Zwróćmy też uwagę, że gdy relacjonujemy wypowiedzi, które w mowie niezależnej zawierały rozkaz, prośbę, propozycję lub występowały w trybie rozkazującym, to musimy użyć wyrazów *aby*, *żeby*. Zobaczmy:

Mama poprosiła Olę: „**Idź** do sklepu”.

Mama poprosiła Olę, **żeby** **poszła** do sklepu.

10 Przekształć zdania, zmieniając mowę niezależną w zależną. Do relacjonowania spróbuj użyć różnych czasowników.

Wzór: Olga zapytała Justynę: „Czy pójdziesz ze mną na zakupy?”

Olga zapytała Justynę, czy pójdzie z nią na zakupy.

1. Anastazja powiedziała: „Rezygnuję z pracy”.

.....

2. Natalia powiedziała do nas: „Chodźmy na lody do mojej ulubionej cukierni!”

.....

3. Władek obiecał: „Jutro pomogę wam sprzątać w waszym garażu”.

.....

4. Igor zadał rodzicom pytanie: „Kiedy ostatnio byliście na wakacjach?”

.....

5. Nauczycielka powiedziała do uczniów: „Proszę wykonać ćwiczenie pierwsze”.

.....

6. Piotr zapytał Tomka: „Dobrze się czujesz?”

.....

7. Mama nakazała dzieciom: „Posprzątajcie swój pokój!”

.....

8. Kasia powiedziała o Tomku: „On zawsze się spóźnia”.

.....

9. Olga powiedziała do nas: „Ach! Jaka szkoda, że jutro musicie wracać”.

.....

10. Daria powiedziała do Igora i Natalii: „Ach! Jaka szkoda, że jutro musicie wracać”.

.....

11 Na podstawie zapisanych informacji (kto mówi, do kogo mówi i co mówi) utwórz zdania w mowie zależnej. Wykorzystaj czasowniki umieszczone w ramce.

Wzór: Żona do mnie (ja, rodz. męski): zadzwoń do mnie, jak dojedziesz na miejsce.

Żona poprosiła, żebym zadzwonił do niej, jak dojadę na miejsce.

poprosić/ zażądać/ zasugerować/ rozkazać/ zawołać/ polecić/ wyrazić nadzieję

1. Szef do pracownika: proszę przygotować dokumenty.

.....

2. Olga do Bartka: zostaw mnie w spokoju!

.....

3. Mama do ciebie (2 os. lp.): mam nadzieję, że ona odwiedzi cię w tym tygodniu.

.....

4. Trener do zawodników: nie możecie się poddać!

.....

5. Anastazja do Magdy: ubierz tę zieloną sukienkę!

.....

6. Księżę do swoich sług: szukajcie dziewczyny, do której należy pantofelek!

.....

12 Zamień poniższe zdania na mowę niezależną.

Wzór: Anastazja zaproponowała Olenie, żeby razem pouczyły się języka polskiego.

Anastazja powiedziała: Oleno, pouczmy się razem języka polskiego.

1. Studenci zapytali profesora, kiedy jest termin poprawkowy egzaminu z gramatyki języka polskiego.

.....

.....

2. Ojciec przypomniał mi, że jutro mój trening zaczyna się wcześniej.

.....

3. Bibliotekarz przypomniał studentom, że w czytelni nie można używać telefonów komórkowych.

.....

.....

4. Wykładowca poprosił studentów, by uważnie notowali najważniejsze informacje.

.....

.....

5. Zwiedzający zapytali przewodnika, czy w muzeum można robić zdjęcia.

.....

.....

6. Tomek poinformował nas, że jutro ma zamiar nas odwiedzić.

.....

- 13** Znajdź w tekście „Brzydkie mieszkanie odbija się na naszym życiu” trzy przykłady przytoczonych cudzych wypowiedzi i zrelacjonuj je (zamień je na mowę zależną).

.....

.....

- 14** Przeprowadź krótki wywiad z kolegą lub koleżanką na temat: *Czy lubisz swoje mieszkanie? Jakie masz największe trudności z tym, jak mieszkasz?* Najpierw zapisz wypowiedzi w formie oryginalnej, a następnie zrelacjonuj, używając mowy zależnej. Wykorzystajcie słownictwo z całego rozdziału.

Wzór:

Ja: Czy **lubisz** kolor ścian w swoim pokoju?

Kolega: Tak, bardzo **lubię**.

Zapytałam kolegę, czy **lubi** kolor ścian w swoim pokoju. **Odpowiedział** mi, że bardzo **lubi**.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

bałagan, -u «nieporządek, chaos» *безлад*

domówka, -i «spotkanie towarzyskie w domu» *домашня вечірка*

ergonomia, -i «nauka zajmująca się zasadami i metodami dostosowania urządzeń i narzędzi do cech fizycznych i psychicznych człowieka» *ергономіка*

hangar, -u «budynek służący jako pomieszczenie dla samolotów, szybowców, balonów lub małych statków»; w tekście w znaczeniu ‘ogromny budynek’ *ангар*

kaucja, -i «suma pieniężna złożona jako gwarancja dotrzymania zobowiązania» *застава*

kolosalny, -ego «bardzo duży» *колосальний, великий*

lokum (rzeczownik nieodmienny) «pomieszczenie lub mieszkanie dla kogoś» *житлове приміщення*

odstępne, -ego «jednorazowa, bezzwrotna opłata, którą należy wpłacić, chcąc odstąpić od umowy» *компенсація за розірвання договору*

serwować (co?) «podawać coś do jedzenia lub do picia» *сервірувати*

skrępowany, -ego, w tekście w znaczeniu ‘czujący onieśmielenie, zażenowanie’ *збентежений*

stancja, -i «część mieszkania (najczęściej pokój), którą właściciel wynajmuje uczniom lub studentom, jednocześnie zamieszkując pozostałą część» *квартира орендована учням, студентам*

Rozdział 6

Zakupy

Lekcja 1

Jak cię widzą, tak cię piszą

1 Znajdź w diagramie nazwy dodatków do ubrań.

W	W	I	Q	K	A	U	U	L	F	M	A	E	U
B	K	B	K	Y	E	H	R	C	M	P	B	P	Q
W	R	O	Y	E	G	H	R	K	A	N	R	P	O
E	F	A	L	M	I	E	E	S	K	A	O	I	P
T	P	Q	N	C	H	C	E	B	B	S	S	E	G
O	W	D	D	S	Z	K	F	S	R	Z	Z	R	H
R	I	V	U	X	O	Y	O	J	K	Y	K	Ś	B
E	S	M	S	N	S	L	K	J	M	J	A	C	O
B	I	N	D	M	Z	J	E	I	D	N	R	I	F
K	O	L	S	T	A	M	L	T	C	I	L	O	M
A	R	F	K	Q	L	Q	S	G	K	K	L	N	P
M	E	F	H	C	B	L	H	Z	A	A	D	E	W
S	K	Q	W	P	K	T	Z	X	T	Z	Q	K	U
F	V	C	U	B	E	R	E	T	K	R	E	Y	H

2 Natalia i Tomek wybierają się do teatru na spektakl, pomóż im się ubrać. Z wyrazów zapisanych w ramce wybierz te, które są nazwami ubrań odpowiednich na taką okazję.

sweter / krawat / podkoszulek / rajstopy / kalosze / dżinsy / getry / sukienka / koszula / rajtuzy / spódnica mini / marynarka / mokasyny żakiet / pasek / apaszka / dres / płaszcz / spodnie „bojówki” / trampki / kapelusz / kurtka / półbuty / skarpetki / sandały / bielizna / koszula flanelowa / torebka / garnitur / szorty / szalik / garsonka / polo / szpilki / spodnie klasyczne / bluzka / kamizelka / golf / klapki / muszka

Natalia .....

.....

.....

.....

Tomek .....

.....

.....

.....

3 Przeczytaj tekst „Jak się ubierać zgodnie z wiekiem” i wykonaj zadania poniżej.

„Jak się ubierać zgodnie z wiekiem”

Im dalej od dwudziestych urodzin, tym bardziej jest aktualna maksyma Coco Chanel „Moda przemija, styl pozostaje”. Strój to prosty sposób, żeby się odmłodzić, podkreślić to, co w nas ładne, co w sobie lubimy i zatuszować mankamenty.

Niestety, to także najprostszy sposób na to, żeby przesadzić – wbijanie się w workowate, bezkształtne stroje, źle dobrane do naszej sylwetki, stylu i charakteru sprawiają, że wyglądamy nieatrakcyjnie i niezbyt młodo.

Styl na „dzidzię-piernik” niestety przynosi odmienny od oczekiwanego efekt, strój nastolatki po trzydziestych urodzinach nie sprawi, że będziemy wyglądały na młodsze. Przechodnie będą się za nami oglądali nie dlatego, że takie jesteśmy seksowne...

Najważniejsza zasada: nie jesteśmy niewolnikami mody, to ona ma nam służyć, a my wybieramy z obowiązujących trendów to, co nam pasuje. Trendy z wybiegów powinny być jedynie inspiracją. Styl to nasz wybór spośród wielu wariantów, jakie oferuje nam moda i projektanci.

Jolanta Kwaśniewska radzi: „Pozostań wierna jednemu stylowi. Wtedy będziesz wiedziała, że go masz”. Strój powinien być spójny z naszym charakterem, typem urody, stylem. W czym tkwi sukces ikon stylu? W umiejętnym zestawianiu elementów klasycznych z modnymi, sezonowymi trendami.

To musisz mieć w swojej szafie

Żeby modnie i stylowo wyglądać, wcale nie musimy mieć pękającej w szwach szafy. Są stroje, które styliści określają absolutnym *must have*. Mogą stanowić bazę do wielu stylizacji, zmieniać się w zależności od dodatków.

Mała czarna – stworzona przez Coco Chanel sukienka, w której każda kobieta wygląda dobrze, prosta i nadająca się na każdą okazję. Taka właśnie jest. A najważniejsze, że jej fason możemy dostosować do indywidualnych potrzeb. Ta niepozorna sukienka stała się symbolem kobiecości.

Dżinsy – w prostym fasonie w połączeniu ze szpilkami i białą koszulą to dziś klasyka i elegancja, jeśli dorzucimy do tego odpowiednie dodatki. Modne rurki czy boyfriendy w połączeniu z tą samą białą klasyczną koszulą to już zabawa modą. Przydadzą się na oficjalne spotkania w wersji klasycznej i rowerową wycieczkę za miasto na hipsterskim holenderskim rowerze w połączeniu z T-shirtem i trampkami.

Biała koszula – możemy ją nosić do ołówkowej spódnicy i żakietu, dżinsów, ale także szortów czy długiej spódnicy w stylu boho. Z perłami, męskim zegarkiem albo kolczykami z kolorowych piór.

Szpilki – czarne lub *nude* – pasują do wszystkiego, założone do dżinsów, podkoszulka i żakietu sprawiają, że będziemy wyglądały elegancko.

Żakiet – kojarzy się z biurowym *dress code*m, dzięki dodatkom i zestawieniom z innymi częściami stylizacji możemy zmienić jego klasyczny charakter. Nic tak nie modeluje sylwetki, jak żakiet.

Ponadczasowa klasyka

Biała bluzka, spodnie w kant, ołówkowa spódnica, szpilki czarne lub *nude*, trencz – nigdy nie wychodzą z mody. Prostota i uniwersalność, minimalizm w doborze kolorów i dodatków. Bezpieczne zestawienia i fasony. Szlachetne faktury i desenie. Ale klasyka wcale nie musi być nudna.

Z szafy babci

Modny styl *vintage* dodaje uroku i jest dowodem, że kobieta w takim stroju ma do siebie dystans i potrafi bawić się modą. Powrót do przeszłości najle

piej sprawdza się w połączeniu z nowoczesnością. Niestety, stylizacje vintage dodadzą lat dojrzałym kobietom, to zabawa dla młodych.

Jak z college'u

Bezpieczne są stylizacje *preppy* nawiązujące do sposobu ubierania się uczniów amerykańskich szkół – koszulki polo, kamizelki, swetry w serek lub zapinane na guziczki, tenisowe spódnice, spodnie *chinosy*, stonowana kolorystyka. To połączenie klasyki i nowoczesności z wygodą.

Glamour

Od kilku sezonów na dobre zagościł w modzie styl *glamour*. Kolory czerń, biel, czerwień, pudrowe róże, złoto i srebro w połączeniu z dobrą jakością tkanin sprawia, że możemy wyglądać jak hollywoodzka gwiazda, retro albo jak wielkomiejski wamp. W zależności od okazji. To styl zarówno dla dwudziestolatek, jak i dojrzałych kobiet.

Źródła: https://www.styl.pl/raporty/raport-odkryj-piekno/porady/news-jak-sie-ubierac-zgodnie-z-wiekiem,nId,1498241#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome; <https://viva.pl/moda/najmodniejsze-spodnice-w-stylu-boho-na-lato-2020-stylowe-modele-znajdziesz-w-reserved-i-zara-127101-r1/>; <https://aesthetics.fandom.com/wiki/Preppy>

4 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	wamp	a.	krótka czarna sukienka o prostym kroju
2.	dzidzia-piernik	b.	nawiązanie do sposobu ubierania się uczniów elitarnych amerykańskich szkół
3.	mała czarna	c.	kobieta uwodzicielska i demoniczna
4.	<i>dress code</i>	d.	kobieta, która mimo dość zaawansowanego wieku ubiera się, wygląda i zachowuje jak nastolatka
5.	trencz	e.	„kod ubierania się”, strój obowiązujący w danej firmie czy instytucji
6.	styl <i>vintage</i>	f.	powrót do przeszłości w połączeniu z nowoczesnością; łączenie stylów pochodzących z różnych epok
7.	stylizacja <i>preppy</i>	g.	rodzaj klasycznego płaszcza z dwurzędowym zapięciem i szerokim paskiem z kłamrą

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	d.					

5 Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat stylu ubierania się. Wykorzystaj pytania poniżej.

- Który ze stylów przywołanych w artykule jest Ci najbliższy?
- Jak należy ubrać się na ważne oficjalne spotkanie?
- Jak należy ubrać się na dyskotekę?
- Jak należy ubrać się do miejsca kultu religijnego?
- Jak należy ubrać się na rozmowę w sprawie pracy?

- f. Jak należy ubrać się na wycieczkę krajoznawczą?
g. Czy są miejsca lub sytuacje, w których odpowiedni strój nie jest wymagany?

6 Utwórz rzeczowniki od nazw kolorów i wpisz je we właściwej formie gramatycznej.

Wzór: ksiądz Korek zapewne lubi takie przylegające *fiolety* (fioletowy).

1. Jasne, zdecydowane kolory – mocne ..... (czerwony), ... (żółty),
ostre ..... (zielony), ... (granatowy) – wypełniają obrazy ogrodu,
który artystka ogląda z okien domu w Przegorzałach.
2. Na plecy narzuciła wzorzysty turecki szal z frędzlami koloru bordo, doskonale ożywia-
jącymi ponurą ..... (szary) sukni.
3. Senna, miękka ..... (biały) poduszki i kołdry odbijała się w ciemności pokoju
jak jakaś dziwna chmura.
4. Japońskie kimona, hinduskie sari, paryskie szyfony i welury wyglądają na tle .....
(czarny) fraków i smokingów jak rój różnobarwnych motyli.
5. Kiedyś przyszła do mnie dziewczyna i poprosiła o pofarbowanie włosów na kolor bluz-
ki, którą miała na sobie: ciemnego ..... (różowy) wpadającego we .....
(fioletowy).
6. Lubię ..... (czarny, lm.), ... (błękitny, lm.), więc w tych tonacjach
są moje kostiumy.
7. Zza zakrętu mignął ..... (brązowy) skórzanej kurtki. Tamten też biegł. Dzie-
liło ich sto metrów.
8. Wille, teraz pozamykane na dziesięć spustów, tonęły w jesiennym .....
(złoty), ... (brązowy), ... (czerwony) (...).
9. Nosił się niedbale, brudne buty, swetry z włóczki w dziwnych kolorach, gama mię-
dzy mętnym ..... (beżowy) a soczystym burakiem, kuse marynarki i pomię-
te spodnie.
10. Mimo że przez pewien okres mieściły się tu magazyny, we wnętrzach zachował się
kolorowy fryz oraz oryginalna ..... (zielony) ścian.

7 Uzupełnij dialog.

Klient: Dzień dobry.

Sprzedawca: .....

Klient: Tak. Szukam sukienki. Czy ma pani taką w innym rozmiarze?

Sprzedawca: .....

Klient: S.

Sprzedawca: .....

Klient: Wielka szkoda. A niebieską?

Sprzedawca: .....

Klient: Świetnie! Czy mogę ją przymierzyć?

Sprzedawca: .....

Klient: Dobrze, dziękuję

Sprzedawca: I jak? Czy pasuje?

Klient: .....

Sprzedawca: Dziś mamy ją w specjalnej ofercie. Kosztuje połowę ceny – 99 zł.

Klient: .....

Sprzedawca: Czy to wszystko?

Klient: .....

Sprzedawca: Czy chce pani zapłacić gotówką czy kartą?

Klient: .....

Sprzedawca: Dziękuję. Oto pani reszta i paragon.

Klient: .....

Sprzedawca: Do widzenia.

8 Podpisz zdjęcia odpowiednimi nazwami części ubrań:

sprzączka / kaptur / kieszeń / szelki / guzik / sznurowadło / kołnierzyk / zamek /
błyskawiczny / ramiączko / obcas

.....

.....

.....

.....

.....

9 Utwórz zdania z wyrazami z poniżej.

Wzór: guzik, marynarka – *Urwiał mi się guzik od marynarki.*

- kaptur, bluza .....
- bielizna, ramiączko .....
- sznurowadło, but .....
- kieszeń, spodnie .....
- szelki, spodnie .....
- zamek, kurtka .....
- kołnierzyk, koszula .....
- sprzączka, pasek .....
- obcas, but .....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

10 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	marynarka	a.	okrycie wierzchnie uszyte ze skór zwierzęcych
2.	szlafrok	b.	wyrób (np. bluza) wykonany z miękkiego, ciepłego materiału z włókna poliestrowego
3.	muszka	c.	regulaminowy ubiór ucznia lub członka organizacji młodzieżowej
4.	nauszniki	d.	luźny strój domowy, używany zazwyczaj do okrycia przed położeniem się do łóżka
5.	futro	e.	opaska z tkaniny chroniąca uszy przed zimnem
6.	koronka	f.	górna część garnituru lub kostiumu
7.	kapcie	g.	rodzaj krawata o kształcie kokardy
8.	mundurek	h.	miękkie, wygodne buty do chodzenia po domu
9.	polar	i.	ażurowa, lekka tkanina z różnorodnych splotów

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	d.							

CZY WIESZ, ŻE...

W latach 50. XX wieku próbowano zastąpić rodzimym odpowiednikiem zapożyczony z niemieckiego wyraz SZLAFROK. Na ogłoszony konkurs nadesłano setki propozycji, m.in.: *uroczyk, dyskretnik, niezbędnik, praktycznik, skromnik, domownik, pokojownik, leniwiec, luźnika, wygodnik, kokietnik, pokuśnik, okryjnik, narzutnik, pośpieszka, okryciałko, alkownik, tulipani*. W konkursie zwyciężyło słowo *podomka*, jednak nie zastąpiło ono szlafroka, ale przyjęło się w nowym znaczeniu – ubiór domowy przypominający płaszcz lub rozpinaną sukienkę, nakładany albo na bieliznę, albo na ubranie (pełni funkcję ochronną). *Szlafrok* pozostał szlafrokiem.

Cześć, Natalia!
Czy mogłabyś mi pomóc?

Władek: Cześć, Natalia! Czy mogłabyś mi pomóc?

Natalia: Chętnie! A o co chodzi?

Władek: Moja siostra ma urodziny, chcę jej kupić elegancki prezent, ale kompletnie nie znam się na modzie żeńskiej.

Natalia: Nie ma problemu, pomogę ci z prezentem, ale Władku, po polsku mówi się – „moda damska”.

Władek: Dlaczego? Nie rozumiem.

Natalia: „Żeński” odnosi się przede wszystkim do płci istot żywych i do rodzaju w gramatyce. Mówimy więc o płci żeńskiej, potomkach żeńskich (w genealogii) i szkole żeńskiej, o osobnikach żeńskich (w biologii). Przymiotnik „żeński” wchodzi również w skład

Źródło: <https://nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/zenski-damski-i-kobiety>

11 Napisz, jaki prezent chciałabyś dostać od bliskiej osoby lub jaki prezent chciałabyś jej kupić. W opisie wykorzystaj przymiotniki oznaczające kolor, rozmiary, kształty.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Lekcja 2

Zakupy i usługi

1 Gdzie można kupić wymienione poniżej rzeczy? Wyrazy z ramki dopisz do odpowiednich nazw sklepów poniżej.

pasek / róże / długopis / bilet tramwajowy / papierosy / pralka / skórzany portfel / złoty pierścionek / telewizor / sandały / papier do drukarki / butelka wina / kanapa / bułki / bukiet kwiatów / pomidory / krem do rąk / ciasto z orzechami / bluzka / lodówka / kolczyki / zeszyt / tabletki przeciwbólowe / książka / balsam do ciała / tort / rogaliki / ziemniaki / biurko / śmietana / piwo / odtwarzacz CD / syrop na kaszel / okulary / używana książka / album / zmywarka / kozaki / sweter / płyta CD / sok owocowy / gitara / akumulator

a. kiosk – .....
 b. jubiler – .....
 c. apteka – .....
 d. księgarnia – .....
 e. kwiaciarnia – .....
 f. drogeria – .....
 g. cukiernia – .....
 h. piekarnia – .....
 i. warzywniak – .....
 j. optyk – .....
 k. antykwariat – .....

l. sklep AGD – .....
 m. sklep RTV – .....
 n. sklep papierniczy – .....
 o. sklep obuwniczy – .....
 p. sklep monopolowy – .....
 r. sklep odzieżowy – .....
 s. sklep motoryzacyjny – .....
 t. sklep muzyczny – .....
 u. sklep meblowy – .....
 v. sklep spożywczy – .....
 w. galanteria skórzana – .....

2 Odpowiedz na pytania poniżej.

- Czy lubisz robić zakupy?
- Co najczęściej kupujesz?
- Co najbardziej denerwuje cię podczas zakupów w sklepach?

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

3 Połącz zdania z lewej kolumny z nazwami osób oferujących różne usługi. Odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	Chcesz obciąć włosy.	a.	stolarz
2.	Zepsuł ci się zegarek.	b.	krawcowa
3.	Rozkleił ci się but.	c.	mechanik
4.	Chcesz mieć piękny makijaż.	d.	ślusarz
5.	Woda cieknie z kranu.	e.	fryzjer
6.	Zepsuł ci się samochód.	f.	szklarz
7.	Chcesz skrócić spodnie.	g.	zegarmistrz
8.	Zatrasnęły się drzwi.	h.	szewc
9.	Wybiłaś szybę w oknie.	i.	hydraulik
10.	Chcesz mieć piękną drewnianą szafkę.	j.	taksówkarz
11.	Nie możesz prowadzić auta, a musisz gdzieś dotrzeć.	k.	kosmetyczka
12.	Nie masz prądu w pokoju.	l.	elektryk

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
							d.				

4 Ułóż trzy zdania z wybranymi wyrazami umieszczonymi w prawej kolumnie na s. 158.

.....

.....

.....

5 Wybierz jedną z usług. Opisz ją w taki sposób, aby koledzy i koleżanki z grupy mogli odgadnąć, co masz na myśli.

6 Wspólnie z koleżanką/kolegą przygotuj dialog, który mógłby wydarzyć się w zakładzie usługowym. Wybierz jedną z opisanych poniżej sytuacji.

a) Kupiłaś za długi płaszcz. Chcesz go skrócić. Idziesz do krawcowej.

b) Twój młodszy brat wybił szybę w domu sąsiadów. Rozmawiasz ze szklarzem.

c) Złamał ci się obcas w bucie. Idziesz do szewca.

7 Wysłuchaj wywiadu <https://www.youtube.com/watch?v=doeDYMoxzbo> z zegarmistrzem Walterem Chrzonszczem, a następnie zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Walter Chrzonszcz został zegarmistrzem przez przypadek.	P / F
2. Mężczyzna jest zegarmistrzem już 61 lat.	P / F
3. Zawód zegarmistrza od wielu lat się nie zmienia.	P / F
4. Zegarmistrz wyszkolił 11 uczniów.	P / F
5. Walter Chrzonszcz ma sny o zegarach.	P / F
6. Najstarsze zegary, które naprawił, mają ponad 100 lat.	P / F
7. Są różne rodzaje zegarków.	P / F
8. Czas dla zegarmistrza jest bardzo ważny.	P / F

8 Czy znasz jakiegoś zegarmistrza? Kim jest ta osoba? Opowiedz o niej.

9 Przeczytaj tekst „Zakupy przez internet – na co uważać?” i uzupełnij puste miejsca wyrazami z ramki, a następnie wykonaj zadania poniżej.

cena / ważności / uszkodzeniem / spotkanie / uczciwy / kontaktować / pieniędzy / minusem / opisy / ślubne / sklepy / modelce / poinformować / uważnym

Zakupy przez internet – na co uważać?

Internet w ciągu kilkunastu lat rozwinął się tak, że stał się dla nas jakby drugim światem. Światem wirtualnym, w którym możemy się ze sobą .....
....., poszukiwać i znajdować różne informacje czy załatwiać coraz więcej różnych spraw, nie tylko urzędowych, bez wychodzenia z domu. W internecie można również bez wychodzenia z domu zrobić zakupy.

(...) Największym jednak ..... zakupów w internecie jest ryzyko. Ryzykujemy, kupując cokolwiek bez obejrzenia produktu, przetestowania, itp. Poza tym w internecie łatwo jest o oszustwa. Dlatego zakupy przez internet trzeba robić z głową. Dokładnie należy czytać ..... produktów, patrzeć, co się wybiera, a nie klikać na oślep, bo chcę to i tyle. Na przykład niska ..... nie zawsze idzie w parze z jakością produktów. Niska cena jest kusząca, ale w rzeczywistości może być uwarunkowana jakąś wadą produktu, ..., naprawami, które produkt przeszedł. Dotyczy to przede wszystkim elektroniki, pojazdów czy AGD. Są pewne grupy produktów, których nie powinno się ani kupować ani sprzedawać przez internet. Jakie to produkty?

1. Produkty spożywcze

Trudno jest kupować produkty spożywcze, nie mogąc ich obejrzeć, przeczytać etykiet, a przecież na etykietach znajdują się ważne informacje w postaci składu produktów, wytyczne odnośnie do przechowywania oraz czasu, w jakim trzeba produkt zużyć. Nie możemy też zobaczyć ich daty .....
Trudno też po samym zdjęciu i opisie ocenić ich jakość.

2. Ubrania, buty

Tutaj jest największe pole do popisu dla sprzedawców, jeśli chodzi o oszukiwanie klientów, a zwłaszcza klientek, bo to kobiety częściej kupują ubrania

i często są to nawet drogie sukienki czy nawet suknie .....
 W internecie widzimy tylko zdjęcie ubrania na modelce. Nie możemy go dotknąć, obejrzeć, przymierzyć, a to jest bardzo ważne, by dobrać ubranie odpowiednio do swojej figury. W internecie roi się od porównań zdjęć ubrania ze strony sprzedawcy oraz dostarczonego po kupieniu. Wiele klientek pokazuje, jak wielkie są różnice i skarży się na ..... internetowe. Czy słusznie?

Z jednej strony słusznie, bo czasem różnice są naprawdę duże. Z drugiej strony mogą mieć pretensje do siebie. Kto kupuje ubranie w internecie, patrząc tylko na zdjęcie modelki, zamiast zastanowić się nad tym, czy na pewno będzie to dobrze leżało na jego własnym ciele? Kupowanie sukni ślubnej przez internet to już szczyt głupoty. Owszem, wiele kobiet po ślubach chce odsprzedać swoje suknie, których nie założy już przecież nigdy więcej, i odzyskać choć część wydanych na nią ..... Jednak nie można tak od razu kupować takich rzeczy. Większość kobiet, które skarżą się na internetowych sprzedawców i zamieszczają porównania zdjęć produktów z internetu z przysłanymi po zakupie na swoich profilach na Instagramie czy Facebooku, to kobiety niskie i grube. Wiadomo, że na takiej sukienka, która pięknie leży na wysokiej i szczupłej ....., nie będzie leżała dobrze.

3. Samochody

Lepiej nie kupować od razu, tylko umówić się ze sprzedawcą na .....
 ..... i nalegać na to nawet, jeśli on tego nie przewiduje. Samochód czy jakiegokolwiek urządzenie elektroniczne, AGD, to zakup na lata i każdy przed zakupem powinien go obejrzeć, przetestować. Należy też dobrze czytać ogłoszenia, a nie dać się przyciągnąć niskiej cenie jak opilek metalu magnesowi. Niska cena w tych przypadkach może oznaczać uszkodzenia, o których sprzedawca powinien ..... w opisie. Często też sprzedawcy potrafią oszukiwać klientów, nie informując o wadach sprzętu lub naprawach, jakie przeszedł. Mogą nawet tuszować to, że samochód jest po stłuczce. ....
 ..... sprzedawca powinien informować o wadach produktów, jeśli są, o gwarancji, jak i podać możliwości kontaktu w sprawie spotkania z zainteresowanym klientem w celu oględzin i przetestowania przez niego produktu.

Kupując przez internet, trzeba być bardzo ..... Czytać dokładnie opisy, wyłapywać wszystkie podejrzane szczegóły. Przede wszystkim trzeba myśleć, bo naprawdę można solidnie się naciąć, a to jest taka wada

zakupów internetowych, że wszystkie ich zalety przy niej bledną. Człowiek nie uważny się natnie, naiwnie da się oszukać i potem płacz, że pieniądze poszły w błoto.

Uważajmy więc, szczególnie kupując ubrania, samochody i inne urządzenia, bo w tych przypadkach o oszustwa najłatwiej.

Źródło: <https://poradnikizakupowe.pl/zakupy,ac219/zakupy-przez-internet-plusy-i-minusy-na-co-uwazac,7583>

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

10 Połącz według wzoru wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę na str. 163.

1.	ryzyko	a.	coś niepewnego
2.	oszustwo	b.	zachęcająca, pociągająca
3.	klikać	c.	ukrywać coś
4.	kusząca	d.	słowa wyrażające uczucie żalu i niechęci
5.	etykieta	e.	mocno domagać się czegoś
6.	skład	f.	zderzenie samochodu
7.	roi się	g.	naciskać klawisz myszy komputerowej
8.	pretensje	h.	naklejka na towarze z informacjami o nim
9.	nalegać	i.	występować w dużej liczbie
10.	tuszować coś	j.	zbiór składników czegoś
11.	stłuczka	k.	świadome mówienie komuś rzeczy niezgodnych z rzeczywistością
12.	giełda	l.	sprzedaż produktów organizowana w określonym miejscu i czasie

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
			b.								

11 W tekście zostały podkreślone potoczne wyrażenia. Co one oznaczają? Połącz je według wzoru ze znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę. Następnie uzupełnij poniższe zdania tymi wyrażeniami. Pamiętaj o właściwej formie.

1.	robić coś z głową	a.	możliwość pokazania tego, co się potrafi
2.	robić coś na opak	b.	dać się oszukać
3.	coś idzie w parze	c.	robić coś rozsądnie, z namysłem
4.	pole do popisu	d.	coś bardzo nierozsądnego
5.	szczyt głupoty	e.	pieniądze zostały wydane lekkomyślnie
6.	naciąć się (na coś)	f.	robić inaczej niż powinno być
7.	pieniądze poszły w błoto	g.	coś występuje równocześnie z czymś

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	f.										

- Zachowanie mojej siostry nie zawsze ..... z tym, co mówi.
- Adam kolejny raz ..... podczas kupowania używanego samochodu.
- Kupiłam nowy tapczan. Niestety, okazał się нефункциональный. Moje .....
- Sylwia w nowej pracy ma ..... Może pokazać, jak dobrze projektuje strony internetowe.
- Piotrek inwestuje pieniądze na giełdzie. Robi to ....., już ma duży zysk.
- Impreza z przyjaciółmi w środku sesji egzaminacyjnej to .....

7. Grzegorz zaczął poszukiwanie nowej pracy od wyjazdu na wakacje. On zawsze wszystko robi .....

12 Zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście powyżej brak na ten temat informacji (BI) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Musimy wyjść z domu, jeśli chcemy zrobić w internecie zakupy.	P / F / BI
2. Kiedy robimy zakupy w internecie, mamy pewność, że wszystko będzie wyglądało tak, jak na zdjęciu.	P / F / BI
3. Lepiej nie kupować w internecie produktów spożywczych.	P / F / BI
4. Kosmetyki najlepiej kupować w internecie.	P / F / BI
5. Ubrania kupione w internecie możemy najpierw zobaczyć i przymierzyć.	P / F / BI
6. Samochód, który ma niską cenę, może okazać się wadliwy.	P / F / BI
7. Wszystkie książki wystawione w internecie na sprzedaż są nowe.	P / F / BI

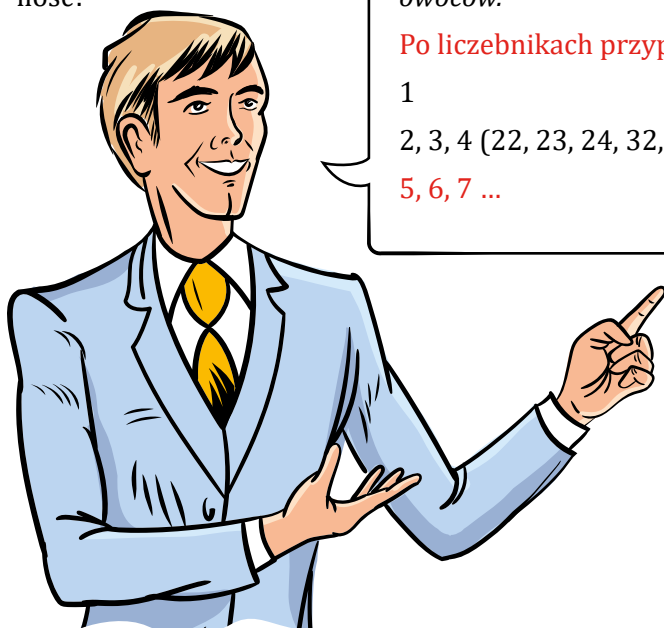
13 Jakie są wady i zalety zakupów przez Internet? Przeprowadź ankietę w grupie, zapisz odpowiedzi, a potem przedstaw je koleżankom i kolegom.

Czy pamiętasz, w jakim przypadku powinien być rzeczownik po wyrazie określającym ilość?

Po określeniach: *kilogram (kilo), dekagram (deka), litr, karton, plasterek, kieliszek, szklanka, kubek, stoik, butelka, puszka, paczka, kostka, tabliczka, pudełko, pół, mało, dużo, parę, kilka* rzeczownik jest w **D. lp. lub lm.**, np. *kilogram sera, parę owoców.*

Po liczebnikach przypadek zależy od liczebnika:

1	+ M. lp., np. <i>jeden plasterek</i>
2, 3, 4 (22, 23, 24, 32, 33, 34....)	+ M. lm., np. <i>dwie butelki</i>
5, 6, 7 ...	+ D. lm., np. <i>pięć pudełek.</i>

14 Podane wyrazy napisz we właściwej formie.

Pani Nowak poprosiła męża, żeby zrobił zakupy.

Miał kupić:

- 25, plasterek, szynka .....
- 1, paczka, makaron .....
- 2, butelka, mleko .....
- 2, słoik, dżem .....
- 4, karton, sok pomarańczowy .....
- 5, litr, wody .....

A kupił:

- 1, kilogram, kiełbasa .....
- 6, paczka, ryż .....
- 2, butelka, olej .....
- 2, słoik, miód .....
- 7, puszka, piwo .....
- 2, litr, mleko .....

15 Wyrazy podane w nawiasie zapisz w D. lp. lub lm.

Proszę 5 (jabłko) ....., kostkę (masło) ....., puszkę (kukurydza) ..... i karton (jajka) ..... W tej piekarni nie ma już (chleb) ..... ani (bułka) .....

Na targu kupiłam kilogram (malina) ....., 2 kilogramy (marchewka) ....., 5 (arbuz) ....., 10 (banan) .....

16 Uzupełnij zdania wyrazem *pieniądze*. Pamiętaj o użyciu tego słowa w odpowiedniej formie.

1. Wczoraj wieczorem poszedłem na zakupy do sklepu spożywczego. Przy kasie okazało się, że na mojej karcie płatniczej nie ma .....
2. Pod koniec każdego miesiąca moja siostra pożycza ode mnie .....
3. Z ..... są tylko same problemy. Każdy chciałby mieć ich jak najwięcej.
4. Od dawna wiadomo, że ..... rządzą światem.

5. Lubię mojego kolegę, ale denerwuje mnie, że ciągle mówi tylko o .....
6. Dlaczego tak przyglądasz się tym .....

17 Wspólnie z koleżanką/kolegą przygotuj dialog, który mógł towarzyszyć jednej z poniższych sytuacji.

- a. Twoja koleżanka chce urządzić przyjęcie urodzinowe, ale nie wie, co powinna kupić i gdzie znajdzie to, co będzie jej potrzebne. Pomóż jej wybrać odpowiednie produkty i powiedz, w których sklepach się one znajdują.
- b. Twój kolega ma nowe mieszkanie, ale nie wie, gdzie kupić wszystko to, co jest potrzebne do jego urządzenia. Doradź mu, jak może je urządzić i w których sklepach znajdzie potrzebne rzeczy.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

bojówki, bojówek (lm.) «spodnie wzorowane na wojskowych, z kieszeniami na udach»

штани карго

flanela, -i «mięka tkanina wełniana lub bawełniana, z delikatnym meshem» *фланель*

naciąć się, w tekście w znaczeniu potocznym 'dać się oszukać' *розм. дозволити себе*

ошукати

mankament, -u «wada, zwykle niewielka» *недолік, дефект*

popisywać się «robić coś dla wywarcia wrażenia» *хизуватися*

roić się, w tekście w znaczeniu 'czegoś jest dużo' *роїтися, кишіти*

stłuczka, -i, w tekście w znaczeniu 'niegroźny wypadek samochodowy' *зіткнення*

автомобілів, аварія

trencz, -u «luźny, dwurzędowy płaszcz ściągnięty szerokim paskiem, z patkami» *пальто*

tuszować (co?), w tekście w znaczeniu 'ukrywać, zacierać wady lub braki' *приховувати,*

маскувати недоліки

wamp, -a «kobieta uwodzicielska i demoniczna» *жінка-вамп, фатальна жінка*

wytyczna, -ej «wskazówka określająca sposób działania» *настанови, вказівки*

Rozdział 7

Na tropie zbrodni i występku

Lekcja 1

Przestępstwa

1 Zastanów się nad aforyzmem *Bezprawie może być dla kogoś prawem* i odpowiedz na pytania poniżej:

- Czym według Ciebie jest prawo?
- Czy ludzie posiadają świadomość prawną?
- Jak osiągnąć przestrzeganie prawa?

2 Zastanów się nad przysłowiem *Kłamcę można złapać na jego słowach, złodzieja – po jego śladach* i odpowiedz na pytania poniżej:

- Powiedz, co pomaga w zidentyfikowaniu przestępcy?
- Czy według Ciebie istnieje zbrodnia doskonała?

3 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	dłubanina	a.	sklep spożywczy
2.	spożywcza	b.	monety (nie banknoty)
3.	bilon	c.	mistrz
4.	szpalta	d.	strona czasopisma lub książki z wydrukowanym tekstem
5.	konglomerat	e.	drobiazgowa praca wymagająca cierpliwości i precyzji
6.	guru	f.	całość będąca połączeniem różnorodnych elementów

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	a.				

Na tropie zbrodni i występku

- 4** Podane poniżej wyrazy i wyrażenia ułóż w pary, tak by miały przeciwne znaczenia.

komplementarny / skuteczny / nieustępliwy / pogardliwie / niepasujący /
z szacunkiem / uległy / zawodny / beznadziejny / dobrze rokujący

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

- 5** Uzupełnij zdania, wykorzystując podane poniżej przymiotniki. Pamiętaj o właściwej formie wyrazów.

pogardliwy / komplementarny / skuteczny / nieustępliwy / beznadziejny

1. Natomiast dobra ..... to dobra uzupełniające się w zaspokajaniu określonej potrzeby.
2. Sprawa jest bardzo trudna, ale nie ..... Mamy nadzieję, że niedługo uda się zatrzymać zabójców – mówi jeden z funkcjonariuszy.
3. Anna jest twarda i ..... Krok po kroku realizuje swoje plany.
4. Jeśli walka z nadwagą ma być ..... – powinna być starannie przemyślana i dokładnie przygotowana.
5. Co za bezczelny człowiek – teraz uśmiecha się ..... i wyzywająco.

- 6** Przeczytaj artykuł „Polscy profilerzy”. Wcześniej odpowiedz na pytania:

- Jakie przestępstwa są popełniane najczęściej?
- Kto zajmuje się poszukiwaniem przestępców?
- Na czym według Ciebie polega praca profilerów?

ĆWICZENIA
LEKSYKALNEĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Polscy profilerzy

*Jeszcze dziesięć lat temu profilerów – policyjnych psychologów śledczych – traktowano jak wróżbitów. Dziś chyba każdy słyszał o **Bogdanie Lachu**. Mało kto jednak wie, że polskich profilerów odkryła i spopularyzowała autorka powieści kryminalnych Katarzyna Bonda.*

W 2005 r. w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach zjawiała się młoda kobieta. Wyglądała dość niepozornie: dredy na głowie, bluza z kapturem, trampki. Od kilku miesięcy próbowała skontaktować się z profilerem Bogdanem Lachem. Policjanci najpierw próbowali jej wmówić, że nie ma takiej osoby jak profiler. Potem się okazało, że Bogdan Lach istnieje, ale jest bardzo zajęty szefem policyjnych psychologów, nie można mu zawracać głowy. W końcu przyznali, że funkcja profilera jest operacyjna i policja nie chciałaby, aby dziennikarze to ujawnili. A Bogdan Lach już wtedy był skuteczny w rozwiązywaniu najtrudniejszych zagadek kryminalnych. Tyle że robił to właściwie po godzinach pracy. Dziennikarka była jednak nieustępliwa. W końcu dostała 30 minut na rozmowę.

Profiler, ujrzawszy przed sobą młodą dziewczynę w dziwnej fryzurze i ubraniu, potraktował ją pogardliwie. – Był dla mnie niemiły

– śmieje się dziś Katarzyna Bonda, była dziennikarka, dziś wyrastająca na gwiazdę wśród pisarzy kryminalistów. – Być może myślał, że będę go atakować, argumentować, że praca profilera to wróżenie z fusów. Szybko jednak udowodniłam mu, że wiem, o czym mówię. Przed rozmową z nim przekopałam całą dostępną literaturę, głównie brytyjską, i bibliotekę FBI. W Polce w tym czasie na temat profilerów prócz publikacji Instytutu Ekspertyz Sądowych nie było nic. Gdy Bogdan przekonał się do mnie i zaczęliśmy rozmawiać, wiedziałam, że trafiłam w końcu we właściwe miejsce i na właściwego człowieka. Z 30 minut rozmowy zrobił się prawie cały dzień. Kiedy wracałam z Katowic do Warszawy, już wiedziałam: bohaterem mojej pierwszej książki „Sprawa Niny Frank” będzie profiler. I tak stało się – profiler wkroczył do popkultury i zmieniał świadomość. Jako pierwsza z dziennikarzy napisałam wtedy też artykuł o polskich profilerach.

Na tropie zbrodni i występku

Było ich w tamtym czasie trzech: młody i ambitny Janek Gołębiowski, który dziś wykłada na SWPS, Darek Piotrowski.

Ale Lach był najlepszy. I tak, to prawda – to ja odkryłam Bogdana Lacha dla mediów. Uzurpuję sobie do tego prawo i wcale się tego nie wstydzę. Jestem terrorystką i zmusiałam go, aby wystąpił w moim artykule, tłumacząc mu, że lepiej będzie, jeśli wyjdzie z ukrycia, że warto mówić o tym, co robi, aby i policjanci wiedzieli, z czym się je profilowanie, i nie traktowali go na równi z jasnowidzem z Człuchowa. Bo takie wtedy były relacje – wspomina Katarzyna Bonda. Nawet wśród policjantów zdarzali się tacy, którzy śmiali się w kułak, słysząc o profilowaniu.

Ale i Katarzyny Bondy nie oszczędzali autorzy kryminałów oraz czytelnicy, gdy wydawała swoją książkę o komisarzu Hubercie Meyerze, którego pierwowzorem był Bogdan Lach. – Wyśmiewali się ze mnie, a dzisiaj to odszczekują. Nawet wydawca, który nie znał słowa „profiller”, chciał, abym zmieniła nazwę na inną. Nie da się jednak znaleźć lepszego polskiego odpowiednika na tę profesję – przyznaje autorka. Bohaterka jej najnowszej książki, która ukaże się 21 maja, Saszka Załuska, też będzie profilerką –

pierwszą taką bohaterką w polskiej prozie kryminalnej, wzorowaną na znanej brytyjskiej profilerce, uczeni nicy Davida Cantera, największego nauczyciela profilowania. No i dziś chyba każdy wie, co znaczy profiler. Choć wciąż jeszcze w małych jednostkach policji zdarza się, że policjanci boją się wezwać profilera i wzywają jasnowidza. Niemniej jednak stereotyp został przełamany. A nawet nadeszły czasy wielkiego boomu na profilerów w Polsce. W każdej komendzie musi być profiler. Szefowie policji wpadli więc na plan, żeby profilerzy wykształcili więcej osób – psychologów policyjnych.

Ale okazało się, że nie każdy się do tej roboty nadaje. Większość osób odpadła, nie skończyła szkolenia. Mieli wiedzę, byli policjantami, ale do tej roboty potrzebne są dar, iskra Boża. W rzeczywistości praca profilera jest żmudna i nudna. To analityczna dłubanina. W serialach wygląda to fascynująco, są emocje, w rzeczywistości więc też oczekuje się od profilera, że uczyni cud.

Katarzyna Bonda trafiła na ślad polskiego profilera po tym, kiedy w 2004 r. pojechała do Rawicza. Pisała reportaż o niewyjaśnionych zbrodniach. Zamordowano tam młodą, śliczną dziewczynę. – Byłam u jej rodziców, widziałam jej zdjęcie

Na tropie zbrodni i występku

na szafce – polska Laura Palmer, jak z „Miasteczka Twin Peaks” Davida Lyncha – opowiada. Dziewczyna pracowała w spożywczaku. Morderca wszedł do sklepu, zażądał pieniędzy, a kiedy się nie zgodziła, nożem, którym kroił chleb, zadał jej wiele ciosów. Zabrał garść bilonu, wszedł na rower i odjechał. Szukano sprawcy bardzo długo, bez powodzenia. To były czasy, kiedy badanie DNA było niezwykle drogie. Ludzie w miasteczku, w którym wydarzyła się tak straszna zbrodnia, byli rozgoryczeni. – Przejęła mnie ta historia – śmierć przypadkowa, zderzenie ciemnej i jasnej strony mocy. Wyjeżdżając z Rawicza, miałam wrażenie, że uczestniczę w niedokończonym filmie – opowiada Bonda. Jakiś czas później w jednej z regionalnych gazet, w małej szpalcie znalazła informację, że sprawca został zatrzymany. Zadzwoiła do komendanta: – Jak go namierzyliście? Sprawa wydawała się przecież beznadziejna. Komendant odpowiedział: – Przyjechał facet w czarnym płaszczu, wziął akta sprawy na noc, a rano dostałem plik kartek i jak je przeczytałem, wiedziałem, kogo szukać. Policjanci poszli prosto do 21-letniego młodego mężczyzny. Dziewczyna była jego trzecią ofiarą.

– Ale kto jest tym facetem w czarnym płaszczu? – chciała wiedzieć Bonda. Jednak nawet sam komendant dokładnie nie wiedział, czy zjawił się u niego profiler, czy może provider. Ale podał nazwisko: Bogdan Lach. A Bondzie zapaliła się lampka z tyłu głowy. Chciała pierwsza dotrzeć do polskiego profiler. Po 10 latach Bogdan Lach jest dziś guru profilowania w Polsce. I choć nadal nie ma w policji etatu dla profiler (występuje jako radca prawny), a policjanci zajmujący się profilowaniem mają inne etaty i wykonują też inne zadania, sytuacja wygląda już zupełnie inaczej. Lach na dniach wydaje swoją naukową książkę poświęconą profilowaniu. Szkoli innych, jeździ za granicę na seminaria. Zresztą z Katarzyną Bondą wydał też w 2009 r. książkę „Zbrodnia niedoskonała” – abecadło dla początkujących profilerów i wszystkich, których to interesuje.

Najstarszą instytucją w Polsce, która chlubiła się tym, że robi profile sprawców, badając niewyjaśnione morderstwa na podstawie akt spraw, jest Instytut Ekspertyz Sądowych. Ale dziś już wiadomo, że akta to za mało. Nie da się stworzyć profilu zabójcy, nie będąc na miejscu zdarzenia, nie posiadając dobrej dokumentacji fotograficznej

Na tropie zbrodni i występku

czy wideo. Profilowanie zaczyna się na miejscu zbrodni. Policjanci – śledczy, technicy – zbierają dane pod swoim kątem, a profiler zwraca uwagę na inne rzeczy. I sam powinien zbierać dowody, rozmawiać ze wszystkimi osobami pierwszy. Czerpie z tego, co zbiorą policjanci, ale de facto prowadzi własne śledztwo – powinien być niezależny, niepodległy.

Profilowanie jest konglomeratem wielu dziedzin: kryminologii, wiktymologii, medycyny sądowej i innych pokrewnych, jak np. prawo. Profiler musi mieć rozległą wiedzę ze wszystkich tych dziedzin, ale też określone predyspozycje i analityczny umysł. Umieć składać jak puzzle – zbudować obrazek na podstawie istniejących elementów. Ale ważne jest, do czego to służy – głównie do tego, by ograniczyć grono podejrzanych. Profiler może podać konkretne cechy charakteru sprawcy, określić płeć, wiek, status zawodowy, wie, czy to jest osoba o wykształceniu zawodowym czy bezrobotna, czy po studiach. Czy ma żonę, męża, czy żyje sama, czy ma partnerkę dochodzącą, czy ma dzieci, w którym miejscu może mieszkać (to tzw. profilowanie geograficzne), zwłaszcza gdy mamy do czynienia z seryjnym mordercą – profiler potrafi określić, gdzie

jest dla sprawcy strefa bezpieczna i strefa jego działania. Ale musi być na miejscu zdarzenia w trakcie sekcji zwłok. Musi oglądać zdjęcia i wielokrotnie analizować, żeby znaleźć klucz do sprawcy. Ciało ofiary jest niezwykle ważnym elementem w pracy profilerów. Obrażenia wskazują na związek ze sprawcą. Ofiara i sprawca są ze sobą komplementarni. Policjanci szukają krwi, spermy, włosów, łusek, kul, narzędzi zbrodni itd. Profiler w tym samym miejscu szuka tak zwanych śladów behawioralnych, czyli zachowania sprawcy. Jeśli ofiara miała zakrytą twarz szmatą, to profiler prawdopodobnie wyciągnie wniosek, że sprawca i ofiara się znali, chyba że to pozorowany motyw. Ale sprawca znający ofiarę chce zachować misterium śmierci, oddać rodzaj hołdu nawet przy brutalnej zbrodni. Zasłania oczy, aby ofiara nie patrzyła.

Pierwszy profil Bogdana Lacha był zapisany na kartce w kratkę i zawierał 20 słów. Płeć, wieki, wiek, status zawodowy i miejsce zamieszkania – ale nie dokładny adres, tylko przybliżony teren. Odkrył, dlaczego doszło do zbrodni w Rawiczu: bo ofiara była dzielna. Gdyby dała przestępcy pieniądze, których zażądał, żyłaby. Ale się postawiła. Profiler wie, że to w ofierze

Na tropie zbrodni i występku

jest punkt zaczepienia, hak, który jeśli znajdzie – to znajdzie sprawcę. Dlatego kluczowa jest tzw. ostatnia linia życia ofiary, jego modus operandi i odkrycie, co poszło inaczej.

Przykładem obrazującym, czego na miejscu zbrodni szuka profiler, może być kolejna zbrodnia, która wydarzyła się naprawdę. Mężczyzna ważący 130 kg, wielki, silny, znaleziony trzy dni później we własnym mieszkaniu w kałuży krwi. Zginął od ciosów zadanych nożem. Przeanalizowano jego życie: nie wylewał za kołnierz, miał kolegów, z którymi miał zatargi. Ale nikogo nie dopasowali. Profiler na miejscu zdarzenia znalazł pod szafką małą piłeczkę do zabawy dla zwierzaka, ze śladem kociego pazura. Pytał techników: – Gdzie jest kot? Czy był tu kot? Patrzyli na niego jak na świra, ale przyznali, że kot musiał być, bo zebrali jego sierść. Profiler swoje: – To którędy wyszedł? Bo go nie ma. Ale dla policjanta, który szuka twardych dowodów, te pytania były absurdalne. Profiler w końcu ustalił, że kot nie mógł sam wyjść z mieszkania – zabójca musiał go wypuścić. Jaki zabójca w tak brutalny sposób morduje silnego mężczyznę, a lituje się nad kotem? Wbrew materiałom, jakie zebrali policjanci, postawił hipotezę, że sprawcą może być kobieta. Policjanci znaleźli ją

na drugim końcu Polski. Przyznała się. Była zdziwiona, jak do niej doszli. A dla nich – jak ona to zrobiła – miała 145 cm wzrostu. Motyw: bardzo chciała, aby się z nią ożenił, a on odmówił.

Nie ma obawy, że sprawcy poznają tajniki pracy profilerów. Jest cała masa rzeczy, których sprawca nie jest w stanie przewidzieć i nie da rady wszystkiego kontrolować. Brak śladów na miejscu zdarzenia też jest śladem dla profilerów. Sprawca profilerów nie przechytrzy. Profiler nie odpowiada na pytania: kto, ale dlaczego zabił i jak to zrobił. Dopiero wtedy policjanci mogą znaleźć odpowiedź na pytanie: kto?

W tej chwili profilerzy w Polsce pracują też, biorąc komercyjne zlecenia, dla prywatnych firm. Na przykład firma jest okradana, potrzebuje profilu złodzieja, ale zależy jej na dyskrecji. To dla profilerów dobra szkoła – nie ma ryzyka pomyłki, a nie chodzi o życie ludzkie. Bo im częściej profiler praktykuje, tym jest lepszy, tym jego profile są dokładniejsze.

Źródło: <https://i.pl/polscy-profilerzy-o-tym-kto-ich-odkryl-i-na-czym-polega-ich-praca/ar/3375589>

Na tropie zbrodni i występku

7 W każdym akapicie tekstu znajdź wyrazy i wyrażenia, których znaczenie objaśniono poniżej. Przepisz zdania zawierające poszukiwane słowa.

Wzór:

Początkowy akapit (przed pierwszym akapitem)

- a. prawdopodobnie, być może *Dziś chyba każdy słyszał o Bogdanie Łachu.*
 b. nikt, niewiele *Mało kto jednak wie, że polskich profilerów odkryła i spopularyzowała autorka powieści kryminalnych Katarzyna Bonda.*

pierwszy akapit:

- a. nakłonić, przekonać .....
 b. nie dawać spokoju, suszyć głowę .....

drugi akapit:

- a. przepowiadanie przyszłości .....
 b. wejść, wstąpić .....

trzeci akapit:

- a. domagać się, dopominać się .....
 b. ujawnić się, dać o sobie znać .....

czwarty akapit:

- a. kpić, nabijać się .....
 b. realnie, na żywo .....

piąty akapit:

- a. razy, ukłucia .....
 b. winowajca, przestępca .....

szósty akapit:

- a. trafić, dojść .....
 b. dotyczący, mówiący o .....

siódmy akapit:

- a. dochodzenie, postępowanie .....
 b. przestępstwo, zabójstwo .....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Na tropie zbrodni i występku

ósmego akapitu:

- a. wielokrotny .....
- b. ciało, zmarły, trup .....

dziewiątego akapitu:

- a. zamordowany, poszkodowany .....

dziesiątego akapitu:

- a. konflikty, kłótnie .....
- b. morderca .....

8 Zaznacz poprawne znaczenie idiomów.

1. śmiać się w kułak

a. śmiać się skrycie	b. śmiać się otwarcie
----------------------	-----------------------
2. wróżyć z fusów

a. zgadywać coś	b. być pewnym czegoś
-----------------	----------------------
3. iskra boża

a. biedronka o siedmiu kropkach	b. talent dany od Boga
---------------------------------	------------------------
4. jasna strona mocy

a. ogół zjawisk uważanych za dobre	b. coś nagłego i niespodziewanego
------------------------------------	-----------------------------------
5. komuś zapala się czerwona lampka

a. ktoś ma problemy z samochodem	b. komuś coś się wydaje podejrzanego
----------------------------------	--------------------------------------
6. przekopać literaturę

a. dokładnie coś zbadać	b. usunąć książki
-------------------------	-------------------
7. nie wylewać za kołnierz

a. nie pić alkoholu	b. chętnie pić alkohol
---------------------	------------------------

Na tropie zbrodni i występk

9 Wybierz pięć fraz z ćwiczenia nr 7 i utwórz z nimi zdania tak, by oddawały ich znaczenie:

- a. ....
 .....
 .....
- b. ....
 .....
 .....
- c. ....
 .....
 .....
- d. ....
 .....
 .....
- e. ....
 .....
 .....

10 Odnosząc się do tekstu, odpowiedz na pytania:

- Czym zajmuje się profiler?
- Jak stworzyć profil zabójcy?
- Jakie cechy przestępcy może ujawnić profiler?
- Czym różni się praca profilera od działań policji?
- Czy istnieje zbrodnia doskonała?

Przygotowując odpowiedź, skorzystaj ze schematu poniżej.

Zrozumienie pytania	Jak rozumiesz to pytanie? Czy istnieje zbrodnia doskonała? ....
---------------------	---

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Na tropie zbrodni i występku

Teza	Według mnie ...../ Sądzę, że ....
Argumenty + przykłady	Na wstępie .....; Po pierwsze / po drugie .....; Z jednej strony .....; Natomiast .....; Na zakończenie .....; Reasumując, ...
Podkreślenie własnego zdania	Uważam, że .....; Jestem pewny / pewna, że ....

11 Przeczytaj fragment tekstu „Krótka obsługa sądu – jak wygląda rozprawa sądowa?” Następnie wpisz w luki przyimki znajdujące się w ramce. Uwaga: dwa z nich są zbędne.

na / o / dla / dla / do / do / w / w / z / przez / przy / na / wobec

Krótka obsługa sądu – jak wygląda rozprawa sądowa?

Rozprawa sądowa zawsze jest sporym przeżyciem – zarówno dla stron sporu, jak i ..... wezwanych świadków. Wiele osób ma wątpliwości, jak należy zachowywać się ..... sędzie – jak zwracać się ..... sądu, gdzie usiąść, jak odnaleźć się ..... sądowych korytarzach. Niniejszy artykuł jest poświęcony podstawowym zasadom sądowego savoir-vivre’u.

Na tropie zbrodni i występku

Nawet najprostsza sprawa może ciągnąć się miesiącami, a ..... jej przebieg może być zaangażowanych wiele różnych osób. Podstawowymi bohaterami procesu sądowego są zawsze:

powód: to osoba, która rozpoczyna sprawę, wnosząc pozew sądowy;

pozwany: to osoba, która odpowiada ..... wniesiony pozew;

świadkowie: zarówno powód, jak i pozwany, broniąc swoich praw, mogą domagać się przeprowadzenia rozmaitych dowodów, m.in. dowodu ..... zeznań świadków. Świadek nie musi „wyrażać zgody” na powołanie ..... tej roli – jeśli osoba otrzymuje wezwanie na rozprawę, musi się stawić i złożyć zeznania, jeśli posiada istotne ..... sprawy informacje.

Na sali rozpraw oprócz stron i ich pełnomocników znajduje się również **sąd** reprezentowany ..... sędziego (większość spraw odbywa się ..... udziale jednego sędziego) oraz **protokolant**. Zadaniem protokolanta jest protokołowanie rozprawy, tj. utrwalanie przebiegu sprawy w formie pisemnej.

Źródło: <https://poradnikpracownika.pl/-krotka-obsługa-sadu-jak-wygląda-rozprawa-sadowa>

12 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Proste sprawy trwają nie dłużej niż miesiąc.	P / F
2. Powód to inaczej przyczyna postępowania sądowego.	P / F
3. Nie jest wymagana zgoda świadka na udział w procesie.	P / F
4. W każdej sprawie może uczestniczyć tylko jeden sędzia.	P / F
5. Tylko pozwany może domagać się zeznań świadków.	P / F
6. Protokołowanie nie wymaga zapisu rozprawy.	P / F

W rozkazach zawierających negację najczęściej używamy czasowników niedokonanych, np. *Nie pij tego soku!* Zdanie: *Nie wypij tego soku!* jest odbierane jako dziwne, wymaga dodatkowego wyjaśnienia – staje się bardziej ostrzeżeniem niż rozkazem, np. *Nie wypij przez przypadek tego soku, jest zepsuty.*

W rozkazach bez negacji częściej występują czasowniki dokonane, np.: *Wypij ten sok!*, Zdanie: *Pij sok!* ma charakter ogólnego zalecenia.

Na tropie zbrodni i występku

13 Utwórz czasowniki dokonane, tak by odpowiadały czasownikom niedokonanym podanym w pierwszej kolumnie tabeli. Następnie wybierz trzy czasowniki dokonane i trzy niedokonane oraz ułóż z nimi sześć zdań rozkazujących: trzy zakazy i trzy rozkazy. Pamiętaj o zastosowaniu właściwej formy czasownika.

Wzór: czasownik niedokonany: *pić*; czasownik dokonany: *wypić*

Zakaz: *Nie pij soku!* Rozkaz: *Wypij sok!*

Czasownik niedokonany	Czasownik dokonany
przestawiać	
dotykać	
zabierać	
zostawiać	
podawać	
pozwalać	
fotografować	
uciekać	
zacierać	

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

Jeżeli nie wiesz, czy dany czasownik jest dokonany czy nie – spróbuj utworzyć czas teraźniejszy. Czasowniki dokonane nie mają czasu teraźniejszego. Natomiast czas przyszły jest tworzony bez słowa posiłkowego *być*, np. czasownik niedokonany *przestawiać*: 1 os. lp. cz. przyszły: *przestawię* (coś jutro). Czasowniki niedokonane mają czas teraźniejszy, a czas przyszły jest tworzony przez dodanie słowa posiłkowego *być* w odpowiedniej formie do bezokolicznika lub czasownika w formie osobowej, np. czasownik dokonany *przestawić*: 1 os. lp. cz. teraźniejszy: *(teraz coś) przestawiam*, 1 os. lp. cz. przyszły *będę przestawiać / będę przestawiała* (coś jutro).

Na tropie zbrodni i występku

W języku polskim zakazy możemy też wyrażać za pomocą konstrukcji **bezosobowych**, ze słowem *należy/ nie należy, nie wolno*, np. *nie należy przestawiać przedmiotów*.

- 14** Przekształć zakazy wyrażone konstrukcją bezosobową na zdania rozkazujące z czasownikiem osobowym w 2 os. lp. Które z tych form są według Ciebie bardziej oficjalne?

Wzór: Nie należy przestawiać przedmiotów – *Nie przestawiaj przedmiotów!*

Nie należy dotykać narzędzi zbrodni .....

Nie należy zabierać rzeczy z miejsca przestępstwa .....

.....

Nie należy zostawiać rannego bez pomocy .....

Nie należy podawać rannemu środków przeciwbólowych .....

.....

Nie należy fotografować ofiary .....

Nie należy uciekać z miejsca przestępstwa .....

Nie należy zacierać śladów wypadku .....

Na tropie zbrodni i występku

Nie należy pozwalać poszkodowanemu oddalać się z miejsca przestępstwa .....
.....

15 Przeczytaj kolejny fragment tekstu „Krótka obsługa sądu – jak wygląda rozprawa sądowa?” Następnie przekształć podkreślone czasowniki na tryb rozkazujący (2 os. lp.) i utwórz z nimi zdania rozkazujące. Ułóż też inne, istotne według Ciebie, reguły zachowania w sądzie – możesz to zrobić, korzystając z informacji w tekście.

W czasie trwania rozprawy należy zawsze zachować spokój i nie odzywać się niepytanym. Należy również wyłączyć lub wyciszyć telefon komórkowy. Okrzyki, przerywanie wypowiedzi świadka czy drugiej strony, komentowanie słów sądu są zachowaniami absolutnie niedopuszczalnymi. Niewłaściwe zachowanie w czasie rozprawy, przybycie do sądu w stanie nietrzeźwości czy pod wpływem środków odurzających lub ignorowanie poleceń wydawanych przez sąd może skutkować nałożeniem kary grzywny lub nawet kary aresztu.

Źródło: <https://poradnikpracownika.pl/-krotka-obsługa-sadu-jak-wygląda-rozprawa-sadowa>

16 Zapoznaj się z fragmentami utworów polskich twórców. Podkreśl w nich te informacje, na których podstawie można określić rodzaj popełnionej zbrodni. Następnie pod każdym tekstem zapisz nazwę zbrodni, która jest w nim opisana.

Nazwy zbrodni: *kradzież, zabójstwo, oszustwo, handel ludźmi, rozbój, otrucie, włamanie.*

- a. Adam Mickiewicz „Lilie”
Zbrodnia to niesłychana,
Pani zabija pana;
Zabiwszy grzebie w gaju,
Na łączce przy ruczaju,
Grób liliją zasiewa,
Zasiewając tak śpiewa:
„Rośnij kwiecie wysoko,
Jak pan leży głęboko;

Na tropie zbrodni i występku

Jak pan leży głęboko,

Tak ty rośnij wysoko.

.....

b. Juliusz Słowacki „Balladyna”

Balladyna: „Dajcie mi chleb z solą.

Posłowie, ufam drożdżom tego ciasta.

Chodź tu, Kostrynie. Winnam ci tak wiele,

Że ci połowa zdobytego miasta,

Połowa kraju i chleba połowa

Słusznie należy...

wyjmuje nóż zatruty po jednej stronie i rozcina na dwoje chleb

Wszystkim się podzielę,

A serce weźmiesz całe”.

.....

c. Stefan Żeromski „Przedwiośnie”

– Nie ma waszej walizki...

– Gdzież się podziała? – pytali w pasji, jeden przez drugiego.

– Czy ja wiem, gdzie się podziała! Nie ma jej.

– Ale pomyślże, towarzyszu – perswadował Cezary. – Kwit...

– Cóż ty mi z twoim kwitem w oczy leziesz!... – odparł tamten nie bez gniewu. – Kwit
twój widzę, a czemodanczika twojego nie widzę. Zrozumiałeś?

– Gdzieś go podział? – zaperzył się Cezary.

– Czy ja wiem, gdzie on się mógł podziać? Nie ma go!

– Ukradli mi tę walizkę! – krzyknął Seweryn w uniesieniu.

– Złodzieje! – potwierdził Cezary.

– Oddawaj mi moją własność! – krzyknął starszy chwytając za rękaw opiekuna
rzeczy złożonych na przechowanie.

.....

d. Halina Poświatowska „Berenika”

kiedy bosą Berenikę

sprzedawali na rynku

aj aj aj

miała płaczące kolczyki

Na tropie zbrodni i występku

i bransoletki
które śpiewały cienko
aj aj
przyszedł z ciemną brwią ubogi
a miał tylko dwadzieścia lat
aj aj
przystanął
popatrzył na jej nogi
na tańczące kolczyki
aj
Berenika czarnooka bosa
zarzuciła ręce na głowę
palce wmodliła we włosy
bransoletki ciężko
aj aj
odszedł z ciemną brwią ubogi
Bereniko .....
przyszedł
z workiem pieniędzy starzec
i zarzucił na szyję powrózek
poprowadził
aj
Berenikę bosostopą
w rozplakanych kolczykach
na stypę
na stypę
aj aj aj
.....

Na tropie zbrodni i występku

17 Wybierz jeden z poniższych nagłówków i napisz krótkie opowiadanie o tym, co mogło się wydarzyć (170 słów). Wykorzystaj 7 „złotych pytań”, którymi kierują się śledczy, prowadząc badanie kryminalistyczne.

- **CO** się zdarzyło? Czy jest to przestępstwo, wypadek, a może samobójstwo?
- **GDZIE** nastąpiło zdarzenie? Czy wszystko, co istotne, zdarzyło się w jednym miejscu, czy w kilku?
- **KIEDY** wydarzenie miało miejsce? Czy było jednorazowe, powtarzalne, nagłe albo rozciągnięte w czasie?
- **JAK** przebiegało zdarzenie?
- **CZYM** popełniono czyn? Jakie narzędzia zostały użyte?
- **DLACZEGO** zdarzenie miało miejsce? Jakie były motywy sprawców?
- **KTO** był sprawcą?

Źródło: <https://porady-detektywistyczne.pl/kryminalistyka/czym-polegaja-ogledziny-miejsca-zdarzenia/>

KRWAWY ROMEO

NIEUDANE ŻYCIE KAMILA K.

FATALNE ZAUCZENIE

ZDEPTANE UCZUCIE

NIEWIDZIALNA RĘKA

Słowniczek trudniejszych wyrazów

bezprawie, -a «sytuacja lub czyn sprzeczny z prawem» *безправ'я, безправність*

komercyjny, -ego «nastawiony na zysk» *комерційний*

niedopuszczalny, -ego «taki, którego nie można tolerować» *недопустимий*

nieustępliwy, -ego «taki, który łatwo nie ustępuje» *непоступливий, впертий*

obrażenia, obrażeń (lm.) «uszkodzenia ciała jako skutek uderzenia, skaleczenia, złamania» *пошкодження, травми*

partner dochodzący, -a, -ego «partner w intymnym związku, który mieszka osobno» *гостювий партнер*

sekcja, -i zwłok (drugi człon nieodmienny) «badanie zwłok w celu stwierdzenia zmian chorobowych i ustalenia przyczyny zgonu» *розтин*

seryjny, -ego «następujący jeden po drugim» *серійний*

seryjny morderca, -ego, -y «osoba, która dokonała wielu morderstw» *серійний вбивця*
ślad, -u «znak świadczący o tym, że coś istniało lub działało się» *слід*

śledczy, -ego «prowadzący śledztwo» *слідчий*

wyśmiewać «odnieść się do kogoś lub czegoś drwiąco, z szyderstwem» *висміювати*

zauroczenie, -a «fascynacja kimś lub czymś» *захопленість*

zdeptany, -ego, w tekście w znaczeniu 'poniżony' *принижений*

zidentyfikować (coś, kogoś) «rozpoznać coś lub kogoś po wybranych cechach specyficznych» *ідентифікувати, впізнавати*

żmudny, -ego «wymagający dużo czasu, pracy i cierpliwości» *важкий, тяжкий, копіткий*

The background of the entire page is a photograph of a mountain range, likely the Tatras, with a red overlay. The mountains are rugged and covered in sparse vegetation. The sky is a deep red, and the overall tone is monochromatic.

Rozdział 8

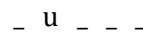
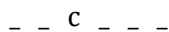
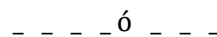
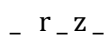
Klimat w Polsce

Wiosna

1 Podane przysłowia mówią, kiedy należy spodziewać się wiosny. Podkreśl nazwy ptaków, które zapowiadają wiosnę. Wpisz je pod właściwym zdjęciem.

„Gdy na Józefa bociek siedzie¹, więcej zimy już nie będzie”.

2 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	gniazdować	a.	wydobycie się zwierząt z jaj lub wychowywanie potomstwa
2.	wyprowadzać	b.	strumyki i inne płynące wody
3.	łęgi	c.	mający czegoś dużo
4.	żerowisko	d.	zakładać gniazda
5.	posadowiony	e.	prowadząc, ułatwić komuś wyjście skądś
6.	cieki	f.	osadzony na stabilnym podłożu
7.	zasobny	g.	miejsce, w którym żerują zwierzęta

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
		a.				

3 Przeczytaj kolejno fragmenty tekstu z „Poradnika ochrony bociana białego” i zaznacz prawdziwą informację dotyczącą danego fragmentu.

Co czwarty bocian jest Polakiem! Według danych, gromadzonych w latach 2004–2005 podczas IV Międzynarodowego Spisu Bociana Białego, szacunkowo w Polsce gniazduje około 52 500 par. To najwięcej spośród wszystkich krajów europejskich! Na drugim miejscu pod względem liczebności znalazła się Hiszpania, dalej Ukraina, Białoruś, Litwa i Łotwa. Chociaż areał występowania bociana białego obejmuje całą Europę, a także fragmenty Azji Mniejszej i Afryki, to właśnie w tych kilku krajach gniazduje znaczący procent światowej populacji.

Źródło: https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1. Na początku XXI w. w Polsce żyło więcej niż 100 tysięcy bocianów.
2. Bocian biały w Europie gniazduje tylko w Polsce, Hiszpanii, Ukrainie, Białorusi, Litwie i Łotwie.
3. Najwięcej bocianów gnieździ się poza Europą.

Pierwsze bociany mogą pojawiać się w Polsce nawet w końcu lutego, choć przylot wiosenny rozciąga się na ogół między trzecią dekadą marca a połową maja, przy czym większość bocianów powraca na gniazda przed 10 kwietnia. Początek składania jaj przypada na I dekadę kwietnia, natomiast ostatnie jaja, pochodzące z późnych lęgów, mogą być składane nawet na początku czerwca. Do lęgów przystępują jedynie bociany dojrzałe płciowo – zazwyczaj są to ptaki mające powyżej 4, a nawet 5 lat.

Źródło: https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf

1. Pierwsze bociany pojawiają się w Polsce już pod koniec zimy.
2. Pierwsze bociany wylęgają się w Polsce już pod koniec zimy.
3. Pierwsze bociany składają jaja już pod koniec zimy.

Dorosłe ptaki opiekują się potomstwem, dostarczając mu pożywienia, w razie potrzeby ogrzewając własnym ciałem lub zasłaniając skrzydłami przed piekącym słońcem czy ulewnym deszczem. Na ogół jedna bociana para wyprowadza 2 lub 3 młode, rzadziej 4. W latach obfitujących w pożywienie lęgi z 4 młodymi zdarzają się częściej.

Źródło: https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf

1. Bociany wspólnie wychowują parę młodych.
2. Bociany wspólnie dbają o potomstwo.
3. Ilość potomstwa nie zależy od możliwości zdobycia pokarmu.

Do szczęśliwego wyprowadzenia lęgu nie wystarczy solidnie posadowione gniazdo. Ogromnie ważna jest obecność w okolicy gniazda zasobnych w pokarm żerowisk, do których należą przede wszystkim podmokłe łąki, pastwiska, zbiorniki i cieki wodne, a okresowo także pola uprawne. Wbrew pozorom żaby i inne płazy nie zawsze należą do podstawowej diety bocianów. Bocian biały jest tzw. oportunistą pokarmowym, czyli gatunkiem polującym przede wszystkim na pokarm najłatwiej dla niego dostępny, którego w środowisku jest najwięcej.

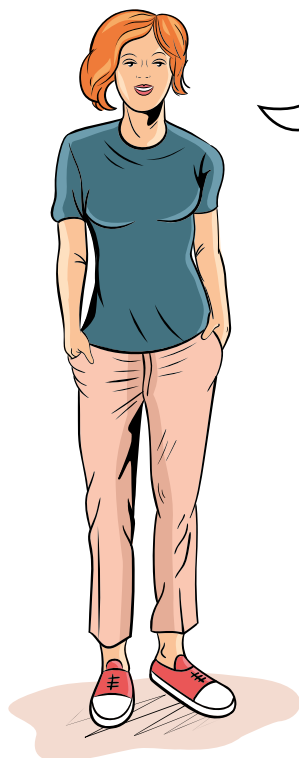
Źródło: https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf

1. Płazy są podstawowym składnikiem pokarmu bocianów.
2. Bociany znajdują pożywienie wśród niskiej roślinności i w płytkich wodach.
3. Bociany polują w każdym środowisku.

Znany jest sierpniowy zwyczaj bocianów, podczas którego zbierają się one w miejscach wspólnego żerowania na tzw. sejmiki. Zachowanie to jest związane z wędrówką na zimowiska, jaką bociany podejmują mniej więcej w połowie sierpnia. Ptaki, które przystąpiły do lęgów późno, mogą w tym czasie jeszcze karmić młode, a odlot rozpoczynać dopiero we wrześniu.

Źródło: https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf

1. Wszystkie bociany odlatują na zimowiska w sierpniu.
2. Na sejmikach bociany spotykają się w celu wspólnego żerowania.
3. Odlot bocianów zapowiada wspólne gromadzenie się na żerowiskach.

Gdy chcemy poinformować o jakichś czynnościach, ale nie znamy osób, które je wykonały, lub nie chcemy ich ujawniać – wówczas możemy użyć **nieosobowych form czasownika**.

Gdy mówimy o przeszłości, możemy użyć form zakończonych na *-no*, *-ono* lub *-to*. To, jaką końcówkę dodamy, zależy od zakończenia tematu (części, która zostaje po odcięciu końcówki *ć*) bezokolicznika danego czasownika.

Formy z końcówką *-no* dodajemy do:

- tematu bezokolicznika zakończonego na *-a*, np. *sprząta-ć*, *sprzątano*
- tematu bezokolicznika zakończonego na *-e*, np. *słysze-ć*, *słyszano*

Formy z końcówką *-ono* dodajemy do:

- tematu bezokolicznika zakończonego na *-i*, np. *robi-ć*, *robiono*
- tematu bezokolicznika zakończonego na *-y*, np. *tańczy-ć*, *tańczono*
- czasowników z końcówką w bezokoliczniku *-ść*, np. *gnieść*, *gnieciono*
- czasowników z końcówką w bezokoliczniku *-źć*, np. *gryźć*, *gryziono*
- czasowników z końcówką w bezokoliczniku *-c*, np. *tluc*, *tluczono*

Formy z końcówką *-to* dodajemy do:

- tematu bezokolicznika zakończonego na *-ą*, np. *zdjąć-ć*, *zdejto*
- krótkich czasowników z *-i/-y-*, np. *pić*, *ryć*, *pito*, *ryto*

Uwaga! Do form nieosobowych nie dodajemy słowa posiłkowego *być*. Prawidłowe zdanie z formą nieosobową: Wczoraj **mówiono** o wioskach bocianich. Błąd: Wczoraj ~~było~~ mówiono o wioskach bocianich.

Gdy chcemy przekazać w zdaniu jakieś twierdzenie ogólne, wówczas możemy użyć konstrukcji z 3 osobą lp. i zaimkiem *się*.

Czasowniki użyte w tych konstrukcjach mogą być w trybie oznajmującym (w każdym czasie) lub przypuszczającym. W czasie przeszłym i przyszłym czasownik występuje w rodzaju nijakim.

Na przykład:

*W dawnej Polsce **dbało się** o gniazda bocianie.*

*W Polsce **dba się** obecnie o gniazda bocianie.*

*W Polsce zawsze **będzie się dbało** o gniazda bocianie.*

*Jeżeli nie **dbałoby się** o gniazda bocianie, to byłoby coraz mniej tych ptaków.*

- 4** Przeczytaj tekst „Bocian w kulturze”, a następnie wykonaj ćwiczenia znajdujące się poniżej.

Bocian w kulturze

Generalnie bociana białego uważano za ptaka przynoszącego szczęście – w folklorze przyjęło się sądzić, iż zabicie go ściągą nieszczęście. Bocian zwiastował wiosnę, a jego gniazdo na budynku symbolizowało szczęście i obfitość plonów. Sprzyjało temu powiedzenie „Gdzie bocian na gnieździe siedzi, tam piorun nie uderzy”. Jego mądrość kojarzono ze staniem na jednej nodze, co przypominało medytację. Przekonanie o przynoszeniu dzieci przez bociany bardzo się w Europie rozpowszechniło.

Słowianie postrzegali tego ptaka jako istotę pomocną w zabiegach związanych z pobudzaniem płodności, a jego obecność kojarzono z miłością, małżeństwem i rodzicielstwem. Gdy dziewczyna na wiosnę ujrzała parę bocianów, wróżyło jej to szybkie zamążpójście. Ptaka latającego nad domem uważano za znak zbliżających się narodzin, a para młodych bocianów, która usiadła na dachu domu, zapowiadała wesele i powodzenie. Do bocianów kierowano nawet specjalne prośby o przyniesienie dziecka, np. „Bocię, bocię ostry, przynieś mi dwie siostry”, „Bocię dokoła, przynieś mi dziecko z kościół”. Podczas obchodzenia uroczystości narodzin do domu przychodził człowiek przebrany za bociana: składał życzenia zdrowia i szczęścia, a na koniec zwracał się do rodziców z obietnicą przyniesienia następnych dzieci.

Sny i wróżby z udziałem bociana oznaczały brzemienność, urodzenie syna lub ślub. Dziewczyna niezamężna miała zakaz patrzenia na bociana, by nie zejść w ciążę. (...)

Bociana kojarzono z odnową życia, odradzaniem się przyrody. Swym przylotem zapowiadał albo sprowadzał wiosnę. (...) W przekonaniu mieszkańców wsi bocian był ptakiem wieszczym, zapowiadającym nadchodzące wydarzenia i ostrzegającym przed niebezpieczeństwem. Spóźnione przybycie ptaków zwiastowało warunki atmosferyczne korzystne dla przyszłych plonów. Obserwowano też bacznie, czy ptaki nie wyrzucają z gniazd piskląt lub jaj. Oceniano po tym, jaki będzie rok – głodny i nieurodzajny czy obfity, deszczowy czy suchy. Widok białego bociana wieszczył pogodę suchą, a pojawienie się czarnego wskazywało na zbliżającą się słotę. Wzmógłony kłopot ptaków zapowiadał burzę i ulewę. Wczesny lub późny odlot zwiastował chłodny albo ciepły sezon. Pierwszy zauważony na wiosnę bocian w locie wróżył dobre samopoczucie przez najbliższy rok, a ptak siedzący – kłopoty zdrowotne. (...) Kiedy stado ptaków długo krążyło nad grupą ludzi, stanowiło to wyraźny znak, że wkrótce jedna z tych osób umrze.

Źródło: http://bocianimy.pl/wp-content/uploads/2019/05/Ciconia-ciconia_Bocian-w-kulturze_kwartalnik-TATRY_wiosna-2014_W%C5%82Cichocki_str_84_87.pdf

5 Znajdź w tekście nieosobowe formy czasowników, następnie dopisz je do podanych poniżej bezokoliczników, podkreślając ich zakończenia.

Wzór: liczyć – *liczono*; zwracać się – *zwracano się*

- kierować .....
- kojarzyć .....
- obserwować .....
- oceniać .....
- przyjąć .....
- uważać .....
- wróżyć .....

6 Przekształć zdania tak, by zawierały nieosobowe formy czasowników.

Wzór: Ludzie sądzą, że zabicie bociana przynosi nieszczęście.

a. *Sądzono, że zabicie bociana przynosi nieszczęście.*

b. *Sądzi się, że zabicie bociana przynosi nieszczęście.*

1. Słowianie postrzegali tego ptaka jako istotę pomocną w zabiegach związanych z pobudzaniem płodności.

a. ....

b. ....

2. Producenci wykorzystywali wizerunek bociana jako motyw dekoracyjny wielu popularnych produktów.

a. ....

b. ....

3. Widok białego bociana wieszczył pogodę suchą.

a. ....

b. ....

4. Wzmógłony klekot ptaków przepowiadał burzę i ulewę.

a. ....

b. ....

5. Pierwszy zauważony na wiosnę bocian w locie wróżył dobre samopoczucie.

a. ....

b. ....

7 Przyjrzyj się uważnie obrazowi Józefa Chełmońskiego „Bociany”, a następnie opisz go według schematu:

Wstęp:

- podaj informacje dotyczące autora i tytuł jego dzieła,
- określ tematykę obrazu (co na nim przedstawiono),
- zaznacz, czy jest to portret, pejzaż lub martwa natura,
- opisz wymiary obrazu oraz zastosowaną technikę (np. obraz olejny).

Rozwinięcie:

- przedstaw szczegółowo to, co na obrazie zostało przedstawione,
- opisz przedstawione postaci, zwierzęta, co robią, jak wyglądają, oraz przedmioty,
- zwróć uwagę na miejsce, czas i pogodę (co można usłyszeć, poczuć),
- opisz nastrój tego dzieła (zwróć uwagę na barwy).

Zakończenie:

- zaprezentuj opinię na temat obrazu, jakie wrażenia wywołuje u Ciebie ten obraz,
- podkreśl, co jest warte uwagi w opisywanym dziele.

Źródło: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/510861>

Lekcja 2

Lató

1 Jak ciekawie spędzić lato?

- a. Które z miejsc przedstawionych na fotografiach wydaje Ci się najbardziej interesujące? Nazwij zaprezentowane miejsce i uzasadnij swój wybór.

- b. Zapoznaj się z poniższymi propozycjami obozów letnich i na podstawie zdjęć przedstaw ofertę wyjazdu na wakacje.

obóz sportowo - rekreacyjny
we Władysławowie
 Turnus I: 02.08.2021 r. - 12.08.2021 r.
 Turnus II: 13.08.2021 r. - 23.08.2021 r.

okazja 1500 zł
 zadatek 200 zł do wyczerpania miejsc

W cenie:

- Transport
- Nocleg w pokojach -6 osobowych z łazienkami
- Wyżywienie (3 posiłki dziennie+deser)
- Zajęcia Sportowe w Ośrodku Przygotowań Olimpijskich "Cetniewo"-pływanie, piłka nożna, siatkówka, koszykówka, tenis ziemny
- Rejs statkiem lub szybką motorówką • Paintball
- Nauka tenisa ziemnego (płatny dodatkowo)
- Wycieczka do Słowińskiego Parku Narodowego na ruchome wydmy, wycieczka do "Domu do góry nogami"
- Basen + nauka i doskonalenie pływania
- Spotkanie z Kapelą Kaszubską • Dyskoteka • Neptunia
- Wieczorne Animacje (nauka tańca) • Ognisko z kiełbaskami
- Wykwalifikowana kadra Wychowawców - trenerów
- Ubezpieczenie NNW

aktywni zaraz

RICO-Sport
 www.rico-sport.pl

Szczegóły:
 Małgorzata Soboń 509 090 713
 Ryszard Soboń 501 337 642

**Obóz młodzieżowy
i wczasy rodzinne w Grecji**
Riviera Olimpijska
01.08 - 11.08.2021 r.

**OFERTA
LATO 2021**

350€ + 500zł / os.
zadatek 100€ (do wyczerpania miejsc)

Liczba miejsc ograniczona!

W cenie Obozu: Transport, Zakwaterowanie: w hotelu z ładnymi, przestronnymi, 2-4 osobowymi pokojami z łazienkami, lodówką, TV, A/C i balkonem. Obiekt trzypiętrowy, posiadający windę, bezpłatny dostęp do Wi-Fi. Na zewnątrz ogródek ze stolikami. Odległość do piaszczystej plaży ok. 200 m. **Zajęcia** sportowo rekreacyjne: tenis, siatkówka, koszykówka, piłka nożna. **Wyżywienie:** 2 posiłki (śniadanie i obiadokolacja) - do posiłków woda. **Wycieczka na Olimp. Nauka j. greckiego** - 3 h. **Dyskoteka.** Ubezpieczenie NNW. **Opieka** wychowawców-instruktorów oraz **polskiego rezydenta.**

Klimatyzacja płatna dodatkowo.

Wycieczki fakultatywne: Meteora - 33 €, Wyspa Skiathos - 39 €, Wieczór Grecki - 26 €, Rejs Piracki - 26 €, Ateny - 47 €, Saloniki - 26 €, Edessa - Pozar - 26 €, Nurkowanie: młodzież - 60 €, dorośli - 70 €

Szczegóły:

Małgorzata Soboń Ryszard Soboń
509 090 713 501 337 642

Atrakcje w Polsce czynią nasz kraj niezwykle ciekawym turystycznie miejscem. Wspaniałe okazy dzikiej flory i fauny, bajkowe plaże, majestatyczne pasma górskie, zapierające dech w piersiach wysokościowce, zabytkowe kościoły i zamki – nie musimy przekraczać granicy, by móc podziwiać to wszystko.

Źródło: <https://www.national-geographic.pl/traveler/artukul/piramidy-parki-rozrywki-czy-zamki-najciekawsze-atrakcje-w-polsce>

2 Aby dowiedzieć się, jakie niezwykle miejsca możesz odwiedzić w czasie wakacji, połącz nazwy atrakcji turystycznych z informacją dotyczącą tego obiektu. Wyniki zapisz w tabeli poniżej według wzoru.

1.	Piramidy	a.	Pamiętają czasy, w których nasz kraj dopiero przyjmował wiarę chrześcijańską. Wielokrotnie niszczone i odtwarzane, niektóre z nich nie przypominają już pierwotnych obiektów, ale w wielu przypadkach udało się odtworzyć ich unikatowe cechy. Najstarszy zabytek architektury sakralnej najprawdopodobniej znajduje się w Poznaniu, na Ostrowie Tumskim.
2.	Wodospady	b.	Siedziby dawnych władców i fortyfikacje obronne stanowią jedną z wizytówek Starego Kontynentu. W granicach naszego kraju można znaleźć ponad 400 tego typu obiektów! Każdy z nich ma swoją historię, każdy zachwyca, inspirowa i wprawia w osłupienie.
3.	Parki narodowe	c.	Mimo że to pojęcie brzmi tak samo nieprawdopodobnie, jak pustynie w Polsce, to w kraju nad Wisłą znajdziemy całkiem sporo budowli inspirowanych grobowcami dawnych władców Egiptu – znajdują się na Kujawach. Kolejne, wznoszone w XVII, XVIII, XIX i XX wieku, znajdziemy na Opolszczyźnie, Warmii i Mazurach, Podkarpaciu, Lubelszczyźnie, w Małopolsce i Wielkopolsce.

Klimat w Polsce

4.	Stare kościoły	d.	Rzecz w tym, że spoglądając na świat z poziomu ludzkiego wzroku, nie da się dostrzec całego piękna otaczających nas miejsc. Znacznie więcej widać z lotu ptaka, a z takiej perspektywy pozwalają nam spojrzeć wznoszone w tym celu obiekty.
5.	Zamki	e.	Dziś podziemne korytarze wiją się kilometrami i tworzą najprawdziwsze podziemne miasta. Niektóre z nich zostały udostępnione do zwiedzania. Bez dwóch zdań, warto wybrać się na taką wycieczkę, nie tylko po to, by na własne oczy przekonać się, jak ciężka jest praca górników.
6.	Skanseny	f.	Zostały powołane do życia, by chronić najwspanialsze, najrzadsze i zagrożone wyginięciem okazy flory i fauny. To jedne z ostatnich miejsc w naszym kraju, które nie zostały skażone ingerencją człowieka.
7.	Wieże widokowe	g.	Niesiony na znaczne odległości szum spływającej wody tworzy wyjątkowy nastrój, a widok majestatycznych kaskad działa wręcz hipnotyzująco. W granicach naszego kraju nie ma ich zbyt wiele.
8.	Kopalnie	h.	Gromadzą zachwycające okazy dawnej architektury oraz przedmioty, które kiedyś towarzyszyły ludziom na co dzień, a dziś są już zapomniane. To jedne z tych miejsc, które dają wrażenie odbywania autentycznej podróży w czasie.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
						d.	

Gdy chcemy porównać dwa obiekty – używamy konstrukcji porównawczych z przymiotnikiem w stopniu wyższym. Konstrukcje te są budowane poprzez zestawienie dwóch rzeczowników, przymiotnika w stopniu wyższym oraz odpowiedniego przyimka.

- a. **rzeczownik (M.) + czasownik (być) + przymiotnik w stopniu wyższym (M.) + niż + rzeczownik (M.)**

Morze Bałtyckie jest zimniejsze niż Morze Czarne.

Rzeka Wisła jest dłuższa niż rzeka San.

- b. **rzeczownik (M.) + czasownik (być) + przymiotnik w stopniu wyższym (M.) + od + rzeczownik (D.)**

Wilk jest szybszy od sarny.

Mewy są głośniejsze od kormoranów.

Gdy chcemy zestawić kilka obiektów, wówczas używamy konstrukcji porównawczych z przymiotnikiem w stopniu najwyższym. Konstrukcje te są budowane z rzeczownika w liczbie pojedynczej, przymiotnika w stopniu najwyższym przyimka oraz rzeczownika w liczbie mnogiej lub rzeczownika w liczbie pojedynczej w miejscowniku (oznaczającego jakiś obszar, zbiór itp.).

- a. **rzeczownik (M.) + czasownik (być) + przymiotnik w stopniu wyższym (M.) + z (spośród) + rzeczownik (M. lm.)**

Śniardwy są największe z wszystkich jezior w Polsce.

Biebrzański Park Narodowy jest największy spośród parków narodowych w Polsce.

- b. **rzeczownik (M.) + czasownik (być) + przymiotnik w stopniu wyższym (M.) + w + rzeczownik (Ms.)**

Opatowiec jest najmniejszym miastem w całej Polsce.

Gerlach jest najwyższym szczytem w Karpatach.

3 Uzupełnij zdania przymiotnikami w odpowiedniej formie i stopniu.

Wzór: Najważniejsze z polskich zamków należą również do *największych* (duży).

- Trudno spośród ogromnej ilości zamków wybrać te, które są ..... (ciekawy).
- Wawel jest jedną z ..... (znany) budowli w kraju.
- Malbork jest ..... (duży) ceglana twierdzą w całej Europie.

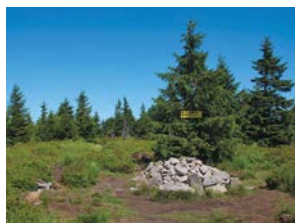
- d. Zamek Książ zalicza się do jednych z ..... (intrygujący) budowli zamkowych.
- e. W zamku Bobolice straszy duch kobiety, której krewni po śmierci dwóch starszych synów chcieli odebrać również ..... (młody) dziecko.
- f. W zamku Ogrodzieniec straszy potworny pies. To duch jednego z ..... (okrutny) kasztelanów, który prześladował zarówno poddanych, jak i rodzinę.
- g. W zamku Krzyżtopór straszą dwa duchy, ale ..... (straszna) od jeźdźca w husarskiej zbroi jest Biała Dama bez głowy.

4 Góry w Polsce przyciągają zarówno wspinaczy, jak i miłośników wspaniałych krajobrazów. Znajduje się tu wiele szczytów, z których można obserwować malownicze i niepowtarzalne widoki. Porównaj dane dotyczące wysokości wymienionych szczytów i uzupełnij zdania przymiotnikami: wysoki, niski w odpowiednim stopniu i formie.

Wzór: Śnieżka jest wyższa niż *Tarnica*. (Tarnica).

Śnieżka (1603 m n.p.m.)

Wysoka Kopa (1126 m n.p.m.)

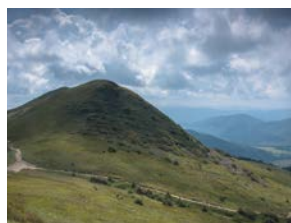
Rysy (2501 m n.p.m.)

Sokolica (747 m n.p.m.)

Turbacz (1310 m n.p.m.)

Tarnica (1346 m n.p.m.)

- a. Turbacz jest ..... od ..... (Sokolica).
- b. Sokolica jest ..... niż ..... (Rysy).
- c. Wysoka Kopa jest ..... od ..... (Śnieżka).

- d. Rysy są ..... ze wszystkich szczytów w Polsce.
 e. Sokolica jest ..... wśród szczytów pokazanych na zdjęciach.
 f. Tarnica jest ..... (wysoki) w ..... (Bieszczady).

5 „Tam spędziłem/spędziłam moje najlepsze wakacje” – opisz miejsce, które poleciałbyś/poleciłabyś znajomym.

Wstęp:

- napisz, dokąd i kiedy pojechałeś/pojechałaś na wakacje.

Rozwinięcie:

- opisz najbardziej charakterystyczne elementy tego miejsca,
- podkreśl, co Ci się najbardziej podobało,
- spróbuj opisać atmosferę tego miejsca.

Zakończenie:

- oceń swoje wakacje,
- poleć to miejsce znajomym.

Lekcja 3

Jesień

- 1** Przeczytaj fragmenty polskich dzieł literackich i powiedz, jakie odczucia wywołują zawarte w nich opisy jesieni.

Jesień już, beznadziejna, szara jesień. Jakże nie lubię wieczorów jesiennych. Deszcz bije o szyby, a nim zmierzch zapadnie, drzewa stoją w parku takie smutne. W tym roku wcześniej potraciły liście i teraz stoją czarne trupy na tle bladego nieba.

Stanisław Brzozowski „Płomienie”

I dreszcz szedł po wielkich konarach drzew w obawie nadchodzącej zimy. Liście i kwiaty, i zioła przeróżne czuły, że kres idzie, żółkły im lica i wędły ciała. Uśmiechały się jeszcze do słońca, ale już przedśmiertnie, boleśnie, wspominając z żalosnym poszumem miniony, złoty maj. Tylko grzyby panoszyły się butnie, słyszeć nie chcąc o jakiejś tam zimie; zaledwo wyrzały na świat Boży i były pełne pretensji.

Helena Mniszkówna „Trędowata”

O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdzu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgle mokną
I światła szarego blask sączy się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny...

Leopold Staff „Deszcz jesienny”

2 Odpowiedz na pytania:

- Z jakimi zjawiskami pogodowymi kojarzy się jesień?
- Czy w środkowej Europie ciągle można mówić o wyraźnym podziale na 4 pory roku?
- Jak anomalie pogodowe wpływają na długość pór roku i jakie mogą mieć skutki dla ludzi?

3 Podpisz zdjęcia, wykorzystując słowa: *upał, huragan, susza, ulewa, mróz, powódź*.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Poniżej są zapisane nazwy zjawisk atmosferycznych i katastrof. Z jakim żywiołem są związane? Zapisz je w odpowiednim miejscu w tabeli. Czy są zjawiska, które łączą działania kilku żywiołów?

powódź / huragan / tsunami / tornado / podtopienie / wybuch wulkanu / zalanie / pożar / trzęsienie ziemi / upał / wichura / orkan / potop / osuwisko / trąba powietrzna / erozja gleby / śnieżyca

woda	
ogień	
powietrze	
ziemia	

5 Wypowiedz się na temat skutków zmiany klimatu, wykorzystując poznane słownictwo i odnosząc się do zaprezentowanych zdjęć. Jakie według Ciebie mogą być konsekwencje zmian klimatu dla człowieka i przyrody?

Przysłówki to wyrazy, które w zdaniu określają czasownik, np. *wiatr **mocno** wieje*, lub przymiotnik, np. *wiatr jest **wyjątkowo** porywisty*.

Najczęściej przysłówki tworzy się przez dodanie do rdzenia przymiotnika następujących sufiksów²:

-o, np.: *drog-o* (*drogi*); *duż-o* (*duży*); *interesując-o* (*interesujący*),

-e, który dodajemy do przymiotników zakończonych na *-ny*, *-ły*, np.: *ładni-e* (*ładny*), *doskonał-e* (*doskonały*),

-u, w konstrukcjach z przyimkiem *po*, w których przysłówek pochodzi od przymiotnika na *-ski*, np. *po polsk-u*, (*polski*), *po królewsk-u* (*królewski*).

Czasem mogą też powstawać przysłówki tworzone od jednego rdzenia za pomocą tych dwóch sufiksów, np. *tęskn-o*, *tęskni-e*; *pochmurn-o*, *pochmurni-e*.

W języku polskim są też przysłówki, które nie mają swojego odpowiednika wśród innych części mowy, np.: *dziś*, *jutro*, *wczoraj*, *nagle*, *bardzo*, *potem*, *następnie*.

² Sufiks (inaczej: przyrostek) to część, którą dodaje się do rdzenia wyrazu (inaczej: podstawy słowotwórczej), gdy chcemy stworzyć nowy wyraz, np. od przymiotnika *such-y* (rdzeń: *such-*) tworzymy przysłówek *such-o* przez dodanie sufiksu *-o*.

Większość przysłówków podlega stopniowaniu – podobnie jak przymiotniki, od których pochodzą.

Możemy wyróżnić:

- stopniowanie regularne – natężenie intensywności danej cechy wyrażamy przez dodanie sufiksów: *-ej* (stopień wyższy) oraz *naj-* i *-ej* (stopień najwyższy) do podstawy słowotwórczej, np. *słonecznie, słoneczni-ej, naj-słoneczni-ej*,
- stopniowanie nieregularne – przysłówki oznaczające natężenie cechy mają różne podstawy słowotwórcze, np. *źle, gorzej, najgorzej*,
- stopniowanie opisowe – natężenie intensywności danej cechy wyrażamy przez dodanie do przysłówka stopniowanego drugiego przysłówka *bardzo* lub *mało* w stopniu wyższym lub najwyższym, np. *sucho – bardziej/mniej sucho, najbardziej/najmniej sucho*.

Lepiej, jeżeli to możliwe, wybierać stopniowanie regularne (np. *wesoło, weselej, najweselej*) niż opisowe (*wesoło, bardziej wesoło, najbardziej wesoło*).

Uwaga: Nie można stopniować przysłówków nazywających cechy, których natężenie nie ulega zmianom, np. *wczoraj, boso, wiecznie*.

Użycie przysłówków w stopniu wyższym w porównaniach

Pływam **szybciej od** (kogo? – D.) Tomka.

Ola skacze **wyżej ode**³ (kogo? – D.) mnie.

Ula biega **szybciej niż** (kto? – M.) Monika.

Halny wieje **mocniej niż** (co? – M.) zefir.

Użycie przysłówków w stopniu najwyższym

Pływam **najszybciej w** (kim? czym? – Ms.) całej grupie.

Ola skacze **najwyżej z** (kogo? czego? – D.) całej grupy.

Ula biega **najszybciej ze**⁴ (kogo? – D.) wszystkich.

Wczoraj halny wiał **najmocniej od** (kogo? czego? – D.) wielu lat.

³ Jest to wyjątkowa forma przyimka. Samogłoska *e* pojawia się jedynie wówczas, gdy przyimek *ode* znajduje się przed wyrazem *mnie*.

⁴ Taką postać przyimka stosujemy wówczas, gdy znajduje się on przed wyrazem zaczynającym się od *wsz-*, *ws-* (ze wschodu), czasami także od *s-* (*ze sobą*), *z-* (*ze zdrowego*)

6 Przeczytaj tekst, a następnie wykonaj zadania znajdujące się poniżej.

W Ministerstwie Środowiska oraz Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej zostały opracowane specjalne modele pozwalające przewidzieć, jak będzie się zmieniał klimat w Polsce w ciągu najbliższych dziesięcioleci. Modele te są zgodne w przewidywaniu, że do 2050 roku możemy się w Polsce spodziewać następujących zjawisk:

- a. mniejszej liczby dni w roku z ujemną temperaturą powietrza, a co za tym idzie, dłuższego okresu wegetacyjnego roślin;
- b. większej liczby dni w roku z temperaturą maksymalną wyższą od 25°C, czyli silniejszych tzw. fal upałów;
- c. większego chwilowego natężenia opadów, tj. wielkości opadów w ciągu jednej doby, a co za tym idzie, częstszych podtopień lokalnych;
- d. większej prędkości wiatrów i częstszego występowania tornad (trąb powietrznych) czy huraganów;
- e. dłuższych i silniejszych susz, w szczególności w centralnej i wschodniej części Polski;
- f. dalszego podnoszenia się poziomu Morza Bałtyckiego, a tym samym m.in. szybszej erozji brzegów morskich.

7 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

a. Można przewidzieć, jak będzie zmieniać się Polska.	P / F
b. Im więcej będzie cieplejszych dni, tym krótszy będzie okres wzrostu roślin.	P / F
c. Długotrwałe opady przyczynią się do częstszych zalewań.	P / F
d. Z brakiem opadów i niskim stanem wód będzie się zmagać środkowo-wschodnia Polska	P / F
e. Tereny nadmorskie będą zmagać się z zalewaniem.	P / F

8 Utwórz przysłówki z przymiotników wybranych z tekstu.

Wzór: specjalny – *specjalnie*

- a. zgodny .....
- b. następujący .....
- c. ujemny .....
- d. długotrwały .....
- e. chwilowy .....

9 Utwórz przysłówki z przymiotników oraz ułóż z nimi zdania, wykorzystując konstrukcje porównawcze z przyimkami: *niż*, *od (ode)*, *z (ze)*. Pamiętaj, że nie stopniują się przysłówki wskazujące cechy, które nie mogą być bardziej natężone. Jeżeli znajdziesz taki przysówek w przykładach, to pomini ten podpunkt.

Wzór: bliski – *blisko*

- a. *On stoi bliżej niż ja.*
- b. *On stoi bliżej ode mnie.*
- c. *On stoi najbliżej ze wszystkich.*

- 1. wesoły .....
  - a. ....
  - b. ....
  - c. ....
- 2. wąski .....
  - a. ....
  - b. ....
  - c. ....
- 3. lekki .....
  - a. ....
  - b. ....
  - c. ....
- 4. biały .....
  - a. ....

b. ....

c. ....

5. czerwony .....

a. ....

b. ....

c. ....

6. coroczny .....

a. ....

b. ....

c. ....

7. radosny .....

a. ....

b. ....

c. ....

10 Przekształć frazy (a-f) z tekstu z ćwiczenia 6. Zastąp przymiotniki przysłówkami w odpowiednim stopniu. Zachowaj sens tych zdań.

Wzór: (fragment tekstu) ... możemy się w Polsce spodziewać następujących zjawisk:

a. mniejszej liczby dni w roku z ujemną temperaturą powietrza, a co za tym idzie, dłuższego okresu wegetacyjnego roślin;

Możemy się spodziewać, że

a. będzie mniej dni w roku z ujemną temperaturą powietrza, a co za tym idzie, okres wegetacyjny roślin będzie trwać dłużej;

Możemy się spodziewać, że:

b. ....

c. ....

d. ....

e. ....

f. ....

11 Porównaj jesień w Polsce i na Ukrainie. Posłuż się jednym ze sposobów porównania przedstawionych w tabeli. W tekście wykorzystaj stopniowanie przymiotników i przysłówków.

Jesień w Polsce i na Ukrainie.

Porównywanie na zasadzie podobieństwa	Porównywanie na zasadzie kontrastu
Znajdź jak najwięcej cech wspólnych porównywanych zjawisk. Pamiętaj o używaniu synonimów.	Znajdź jak najwięcej przeciwieństw porównywanych zjawisk. Pamiętaj o używaniu antonimów.

Lekcja 4

Zima

1 Podpisz fotografie wyrazami z ramki, a następnie dopasuj teksty z opisami sportów zimowych ze s. 214 do zdjęć. Pod zdjęciem zapisz numer tego tekstu. Uwaga: jeden opis nie pasuje do żadnej fotografii.

narciarstwo alpejskie / łyżwiarstwo figurowe / snowboard / curling / bobsleje / hokej

.....
Tekst .....

.....
Tekst .....

.....
Tekst .....

.....
Tekst .....

.....
Tekst .....

.....
Tekst .....

I. Sport zespołowy rozgrywany na prostokątnej tafli lodu przez dwie drużyny liczące po 4 zawodników. Do gry używa się ciężkich granitowych kamieni, które są wypuszczane na lodzie w kierunku celu zwanego domem. Liczba przyznanych punktów zależy od ilości kamieni znajdujących się najbliżej środka domu. Sport ten jest często nazywany szachami na lodzie ze względu na poziom umiejętności, precyzji i złożoności wykonywanych zagrań oraz odpowiednią strategię.

II. Zimowa dyscyplina sportu, polegająca na zjeździe zawodników osiągających prędkość 130 km/h na specjalnych saniach po sztucznym torze lodowym o długości 1500–2000 m i o średnim spadku 8–12%. Od 1924 r. dyscyplina ta jest konkurencją zimowych igrzysk olimpijskich.

III. Gra zespołowa rozgrywana na lodowisku, w której rywalizują ze sobą dwie drużyny. Celem gry jest umieszczenie krążka w bramce przeciwnika.

IV. Dyscyplina zaliczana do sportów zimowych, polegająca na jak najszybszym zjeździe po stoku na nartach na trasie wyznaczonej przez specjalne tyczki. W skład tej dziedziny narciarstwa wchodzi takie konkurencje, jak: slalom, slalom gigant, zjazd, super gigant, kombinacja i superkombinacja.

V. Dyscyplina sportowa polegająca na jeździe po śniegu na jednej, szerokiej nartcie. Zawody rozgrywane są w slalomie specjalnym, równoległym, gigancie oraz w supergigancie. Oddzielną konkurencję stanowią akrobacje. Od 1998 r. sport ten jest dyscypliną olimpijską.

VI. Jeden z najmłodszych wyczynowych sportów zimowych. Dyscyplina ta narodziła się w USA i Kanadzie. Wyścigi odbywają się na bardzo krótkim torze, którego pętla standardowo wynosi 111,12 m, a sam tor jest wyznaczany na tafli lodowiska. W konkurencji tej startuje od czterech do sześciu zawodników z jednej linii. Dystanse to 500, 800, 1000, 1500, 3000, 5000 m. Rozgrywane są biegi indywidualne oraz sztafety, w których zawodnik wypycha swojego zmiennika, aby nabrał prędkości.

VII. Zimowa dyscyplina sportu, polegająca na jeździe na łyżwach oraz wykonywaniu dodatkowych elementów, tj. skoków, piruetów, spiral, podnoszeń, kroków. W wyniku ich łączenia powstają sekwencje i kombinacje. Sport ten w wielkim stopniu przypomina gimnastykę akrobatyczną, ale również balet. Dlatego uprawiające go osoby powinny mieć zdolności taneczne, poczucie rytmu, dobrą giętkość ciała oraz koordynację ruchów. Zawody rozgrywane są indywidualnie, w parach bądź zespołach (tzw. formacjach).

Źródło: http://www.narta.fit.nazwa.pl/sportyzimowe/zimowe_aktywnosci/sporty_zimowe,402,1,0.html

Czasowniki niefleksyjne to:

można, szkoda, trzeba, warto, wiadomo, wolno.

Są też nazywane nieosobowymi, ponieważ nie odmieniają się przez osoby. Pojawiają się w zdaniach w sąsiedztwie bezokoliczników,

np. **Można** już iść, **trzeba** jechać, **warto** się uczyć.

Nie odmieniają się przez czasy tak jak zwykłe czasowniki, jednak możemy używać ich w konstrukcjach z odpowiednią formą czasownika posiłkowego *być*:

– w czasie przeszłym, np. **Trzeba było** uważać,

– w czasie przyszłym, np. **Można będzie** tego posłuchać.

Mogą też tworzyć tryb przypuszczający: *Gdyby nie było zakazu, **wolno by było** to robić.*

2 Uzupełnij zdania odpowiednim czasownikiem.

można / trzeba / warto / wiadomo / wolno

1. Przed wyjściem w góry ..... sprawdzić prognozę pogody.
2. Nie we wszystkich miejscach ..... jeździć na snowboardzie.
3. Nie ..... nie wiedzieć, kim jest Justyna Kowalczyk.
4. Aby uniknąć kontuzji, ... zadbać o solidną rozgrzewkę.
....., że najlepsze stoki narciarskie są w Alpach.

3 Wpisz odpowiednią formę czasownika, zwracając uwagę na kategorię czasu i trybu.

Wzór: Nie ma już wolnych miejsc! *Trzeba było* (trzeba) przyjść wcześniej!

1. .... (warto) wybrać się wreszcie na jakąś wycieczkę. To był udany wyjazd.
2. Na te łyżwy ..... (trzeba) jeszcze trochę poczekać. To rzadki model.
3. .... (nie można) patrzeć na ten upadek. Omal się nie zabił!
4. Nie mogę się doczekać chwili, kiedy znowu ..... (można) jeździć na nartach.
5. Ze względu na zagrożenie lawinowe przez cały poprzedni tydzień nie.....
(wolno) wychodzić w góry.
6. .... (warto) pomyśleć o tym wcześniej.

7. Ciągłe ..... (nie wiadomo), co się stało z turystami, którzy w zeszłą sobotę zaginęli w górach.
8. Niech się zacznie sezon narciarski i ..... (wolno) w końcu jeździć na nartach!

4 Wysłuchaj audycji dotyczącej historii zimowych igrzysk olimpijskich i odpowiedz na pytania. <https://www.youtube.com/watch?v=WhMTIB2efAg>

- a. W jakich dyscyplinach konkurowali uczestnicy pierwszej zimowej olimpiady?
- b. Które miasta miały zaszczyt być gospodarzem zimowych igrzysk olimpijskich dwukrotnie?
- c. Od którego roku w zawodach narciarstwa alpejskiego na olimpiadzie uczestniczyć mogą kobiety?
- d. Jakim największym sukcesem na zimowych igrzyskach poszczycić się mogą polscy hokeiści?
- e. W jakiej dyscyplinie olimpijskiej rywalizowano zarówno na letnich, jak i zimowych igrzyskach?
- f. Które miejsce zajęła Elwira Seroczyńska podczas zimowej olimpiady w 1960 roku?

5 Napisz relację na osobnej kartce z zimowych zawodów sportowych.

Wstęp:

- Napisz, gdzie, kiedy odbyły się zawody, kto w nich uczestniczył.

Rozwinięcie:

- Przedstaw wydarzenia w porządku chronologicznym.
- Zwróć uwagę na najważniejsze fakty (kto zwyciężył, jaki był wynik, jaka była nagroda).

Zakończenie:

- Oceń te zawody.
- Wyraź swoje spostrzeżenia dotyczące zaobserwowanych zdarzeń.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

areal, -u «powierzchnia ziemi uprawnej» *сільськогосподарські угіддя*

butny, -ego «zbyt pewny siebie» *самовпевнений*

ceglany, -ego «zbudowany z cegły» *цегляний*

dojrzały, -ego płciowo (drugi człon nieodmienny) «zdolny do rozrodu» *статеводозрілий*

het (wyraz nieodmienny) dawne znaczenie 'bardzo dawno temu' *дуже давно, бозна-коли*

husarz, -a, dawne znaczenie 'żołnierz służący w husarii' *гусар*

kasztelan, -a, dawne znaczenie 'urzędnik zarządzający w imieniu panującego grodem' *каштелян*

okres wegetacyjny, -u, -ego «okres w ciągu roku, kiedy roślina intensywnie rośnie, kwitnie i owocuje» *вегетаційний період*

pasma górskie, -a, -ego «grupa gór położonych jedna za drugą» *гірські хребти*

płaz, -a «zwierzę należące do gromady kręgowców, np. żaba, ropucha» *плазун*

posadowione, -ego, w tekście w znaczeniu 'coś osadzone na mocnym podłożu lub fundamencie' *встановлений, надійно закріплений*

rozciągać się między (czymś a czymś) «zajmować pewną przestrzeń» *розміщуватись, розташовуватись у просторі*

spodziewać się (czegoś) «przewidywać, że coś nastąpi» *сподіватись, передбачати*

ściągać nieszczęście (drugi człon nieodmienny) «przyczyniać się do nieszczęścia» *притягувати нещастя*

twierdza, -y «stała fortyfikacja obronna składająca się z fortów i umocnień połączonych w całość» *фортеця, замок*

wieszcz, -ego «proroczy, wróżebny» *пророцький, віщий*

wieszczyć (coś) «przepowiadać przyszłość, mówić o czymś, co się wydarzy z dużą pewnością» *віщувати*

wnet (wyraz nieodmienny) «w krótkim czasie po czymś» *незабаром*

wprawiać w osłupienie (drugi człon nieodmienny) «zaskakiwać kogoś» *ошелешити, приголомшити когось, здивувати*

wzmoczony, -ego «odznaczający się dużą intensywnością» *посилений*

Rozdział 9

Szlachetne zdrowie

Lekcja 1

U lekarza

1 Co, Twoim zdaniem, jest najważniejsze dla zdrowia? Opowiedz, jak dbasz o zdrowie.

2 Nazwy z ramki dopasuj do opisów specjalizacji poszczególnych lekarzy.

geriatra / kardiolog / laryngolog / okulista / nefrolog / pediatra / chirurg / internista / pulmonolog / gastrolog / ortopeda / ginekolog / endokrynolog / neurolog / psychiatra / anestezjolog / alergolog / dermatolog / onkolog

- a. Zajmuje się profilaktyką i leczeniem nowotworów – .....
- b. Zajmuje się chorobami układu oddechowego, np. płuc – .....
- c. Zajmuje się zaburzeniami pracy układu hormonalnego, np. tarczycy – .....
- d. Zajmuje się chorobami układu pokarmowego, np. żołądka – .....
- e. Zajmuje się profilaktyką i leczeniem chorób skóry – .....
- f. Zajmuje się leczeniem chorób uszu, nosa, krtani i gardła – .....
- g. Zajmuje się chorobami ośrodkowego układu nerwowego – .....
- h. Zajmuje się leczeniem chorób wywołanych przez alergeny – .....
- i. Zajmuje się znieczuleniem pacjenta przed operacją – .....
- j. Zajmuje się chorobami wieku starczego – .....
- k. Zajmuje się chorobami serca i układu krążenia – .....
- l. Zajmuje się chorobami układu ruchu – .....
- m. Zajmuje się chorobami narządu wzroku – .....
- n. Zajmuje się chorobami nerek i układu moczowego – .....
- o. Zajmuje się diagnozowaniem i leczeniem chorób wewnętrznych – .....
- p. Zajmuje się chorobami wieku dziecięcego – .....
- q. Zajmuje się leczeniem chorób w sposób operacyjny – .....
- r. Zajmuje się chorobami układu rozrodczego kobiety – .....
- s. Zajmuje się leczeniem chorób i zaburzeń psychicznych – .....

3 Uzupełnij zdania, wpisując właściwą nazwę lekarza specjalisty. Pamiętaj o użyciu odpowiedniej formy.

- a. Moja mała siostrzyczka ma wysoką temperaturę i bardzo płacze. Pewnie jest chora. Rodzice pojadą z nią do .....
- b. Każdego roku wiosną mam katar i swędzą mnie oczy. Muszę udać się do .....
- c. Moja koleżanka jest w ciąży i szuka dobrego .....
- d. Mam na skórze czerwone plamy i pęcherze. Umówiłam się na wizytę u .....
- e. Od miesiąca męczy mnie kaszel. Syrop, który kupiłem w aptece, niestety, nie pomaga. Za kilka dni mam wizytę u .....
- f. Mój brat mówi, że boli go prawa nerka. Powiedziałem, żeby umówił się na wizytę do .....
- g. Mój tata miał zawał serca. Teraz musi być pod kontrolą .....
- h. Adam ma katar, kaszel i boli go gardło. Ma też wysoką temperaturę. Po południu ma wizytę u .....

4 Przeczytaj artykuł „5 ważnych rzeczy, o których musisz pamiętać przed wizytą u lekarza”, a następnie przyporządkuj tytuły do odpowiednich części tego tekstu.

1. Przed wizytą u lekarza zastanów się, co chcesz mu powiedzieć i o co zapytać.
2. Zbieraj informacje na temat swoich dolegliwości w jednym miejscu.
3. Na każdą wizytę u lekarza zabieraj teczkę z wynikami badań, notes z pytaniami oraz długopis.
4. Wyobraź sobie przebieg rozmowy z lekarzem.
5. Stosuj się do wszystkich zaleceń lekarza i pamiętaj o wizycie kontrolnej.

5 ważnych rzeczy, o których musisz pamiętać przed wizytą u lekarza

Każdy z nas prędzej czy później trafia do gabinetu lekarskiego. Niestety wielu z nas nie przygotowuje się w żaden sposób do takiej wizyty i jest to zły nawyk, który warto zmienić.

Większość chorych deklaruje, że bez problemu jest w stanie na bieżąco odpowiedzieć na pytania zadawane przez lekarza. Teoretycznie każdy wie, że to, w jaki sposób opowiemy o naszych dolegliwościach, ma wpływ na skutecz-

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

ność leczenia oraz podejście lekarza do naszego przypadku. Mimo to wciąż przychodzimy nieprzygotowani na taką rozmowę.

Jak przygotować się do wizyty u lekarza?

.....

Załącz teczkę lub zeszyt z napisem „ZDROWIE”, ewentualnie załącz specjalny folder w swoim komputerze. W tym miejscu zbieraj wyniki badań, wypisy ze szpitala, zalecenia z poprzednich wizyt, listę leków wraz z dawkowaniem. Gromadź notatki na temat swojego samopoczucia i ewentualnych skutków ubocznych. Ludzka pamięć jest zawodna i wiele szczegółów nam umyka. Takie notatki można łatwo prowadzić w swoim kalendarzu bądź telefonie. Nie musisz tego robić codziennie, ale pamiętaj, aby notować, kiedy i w jakiej sytuacji odczuwasz konkretne dolegliwości lub pogorszenie samopoczucia. Zebrane informacje będą bardzo pomocne podczas wizyty u lekarza.

Konieczne zanotuj swoje pytania. Jeśli leczysz się u kilku specjalistów, przygotuj listę leków, które przyjmujesz wraz z dawkowaniem. Lekarze inaczej traktują pacjentów, którzy są zaangażowani i w odpowiedzialny sposób podchodzą do tematu swojego zdrowia. Sukces terapii zależy nie tylko od lekarza, ale przede wszystkim od pacjenta.

.....

Przed wizytą u lekarza uporządkuj w głowie kolejność zagadnień do poruszenia. Wielu z nas często nawet nie wie, o co pytać swojego lekarza, szczególnie, gdy choroba lub dolegliwości pojawiają się po raz pierwszy. Często jesteśmy zestresowani, a nawet przerażeni i przyjmujemy wszystko to, co lekarz mówi, nie rozumiejąc problemu. Jeśli u danego specjalisty jesteś po raz pierwszy, poproś o szczegółowe wytłumaczenie istoty Twoich dolegliwości!

.....

Podczas rozmowy z lekarzem rób krótkie notatki i pytaj. Nie wahaj się i nie krępuj zadawać pytań, nawet takich, które dotyczą spraw intymnych. Jeżeli coś boli, to mów, że boli i nie bagatelizuj problemu. Wszystko, co zostaje powiedziane w gabinecie, jest objęte tajemnicą lekarską. Mając notatki z wizyty, będziesz wiedział, co robić dalej, i w dowolnym czasie będziesz mógł wrócić do wszystkich ustaleń.

„Leki nie działają u tych, którzy ich nie biorą”.

Jeżeli odczuwasz skutki uboczne, skontaktuj się z lekarzem, to on powinien zredukować dawkę leku lub zamienić go na inny. Nie rób tego na własną rękę! Pamiętaj też, że czasowa poprawa samopoczucia nie oznacza, że zostaliśmy wyleczeni. Przedwczesne odstawienie leków może spowodować nawrót choroby ze zdwojoną siłą.

Źródło: <https://www.nzozrevita.pl/blog/5-waznych-rzeczy-o-ktorych-musisz-pamietac-przed-wizyta-u-lekarza>

5 Zakreśl właściwe znaczenie wyrazu lub wyrażenia.

1. *zły nawyk* to:

a. zły humor	b. przyzwyczajenie	c. samopoczucie

2. *na bieżąco* znaczy:

a. na chwilę	b. bez opóźnienia	c. na później

3. *dolegliwość* to:

a. choroba	b. nastrój	c. uczucie

4. *dawkowanie* oznacza:

a. tłumaczenie	b. nasilanie	c. dozowanie, odmierzanie

5. *istota czegoś* to:

a. sens czegoś	b. brak czegoś	c. objawy czegoś

6. *krępować się* oznacza:

a. wstydzić się	b. bać się	c. śmiać się

7. *sprawy intymne* to:

a. sprawy osobiste	b. sprawy rodzinne	c. sprawy koleżeńskie

8. *bagatelizować* oznacza:

- a. lekceważyć   b. szanować   c. bronić

9. *skutki uboczne* to:

- a. działania inne niż zamierzone   b. dodatkowa terapia   c. substancje dodatkowe w leku

10. *tajemnica lekarska* oznacza:

- a. zakaz ujawniania informacji   b. obowiązek ujawniania informacji o pacjencie   c. przyjmowanie pacjentów poza kolejnością

11. *robić coś na własną rękę* to:

- a. robić coś samemu, bez pomocy innych   b. robić coś starannie, dokładnie   c. robić coś szybko

12. *robić coś ze zdwojoną siłą* to:

- a. robić coś z energią, aktywnie   b. robić coś w grupie   c. robić coś obiema rękami

6 Przygotuj streszczenie artykułu i przedstaw je koleżance/koledze z ławki.

7 Opowiedz, w jaki sposób przygotowujesz się na wizytę u lekarza specjalisty.

8 Uzupełnij dialog wyrazami z ramki, a następnie odpowiedz na pytania, które znajdują się pod dialogiem.

zaczerwienione / tabletki / dolega / rano / siadać / łzawić / skierowanie /
dolegliwości / alergia / przychodni / termin / lekarstwa / recepta

Igor: Dzień dobry panie doktorze.

Lekarz: Dzień dobry. Proszę ..... Co panu .....?

Igor: Od kilku tygodni mam katar i ..... mi oczy. Są też mocno .....

Lekarz: A czy często pan kicha?

Igor: Tak, bardzo często. Ostatnio te ..... nasiliły się jeszcze bardziej.

Lekarz: A czy oczy łzawią, kiedy pan jest w domu?

Igor: Nie, tylko wtedy, kiedy wychodzę na zewnątrz.

Lekarz: Myślę, że to ..... na pyłki drzew. Dla pewności wystawię panu ..... na testy alergiczne. Proszę je wykonać jak najszybciej.

Igor: Dobrze, dziękuję. Gdzie mogę wykonać te testy?

Lekarz: Tutaj w ..... w każdy wtorek i czwartek. W rejestracji proszę pokazać to skierowanie i umówić się na najbliższy wolny ..... Potem proszę przyjść do mnie z wynikami badań.

Igor: Dobrze. Czy mógłby pan doktor teraz przepisać mi jakieś ....., które złagodzą te dolegliwości?

Lekarz: Tak. Przepiszę panu ....., które należy przyjmować codziennie ..... na czczo. Powinny pomóc, ale musimy poczekać na wyniki testów. Proszę, tu jest.....

Igor: Dziękuję. Teraz idę umówić się na badania i na kolejną wizytę do pana doktora. Do widzenia.

Lekarz: Do widzenia.

9 Odpowiedz na pytania:

- U jakiego specjalisty był Igor?
- Co dolega Igorowi?
- Jakie badania musi wykonać Igor?
- Czy lekarz przepisał Igorowi jakieś lekarstwa?

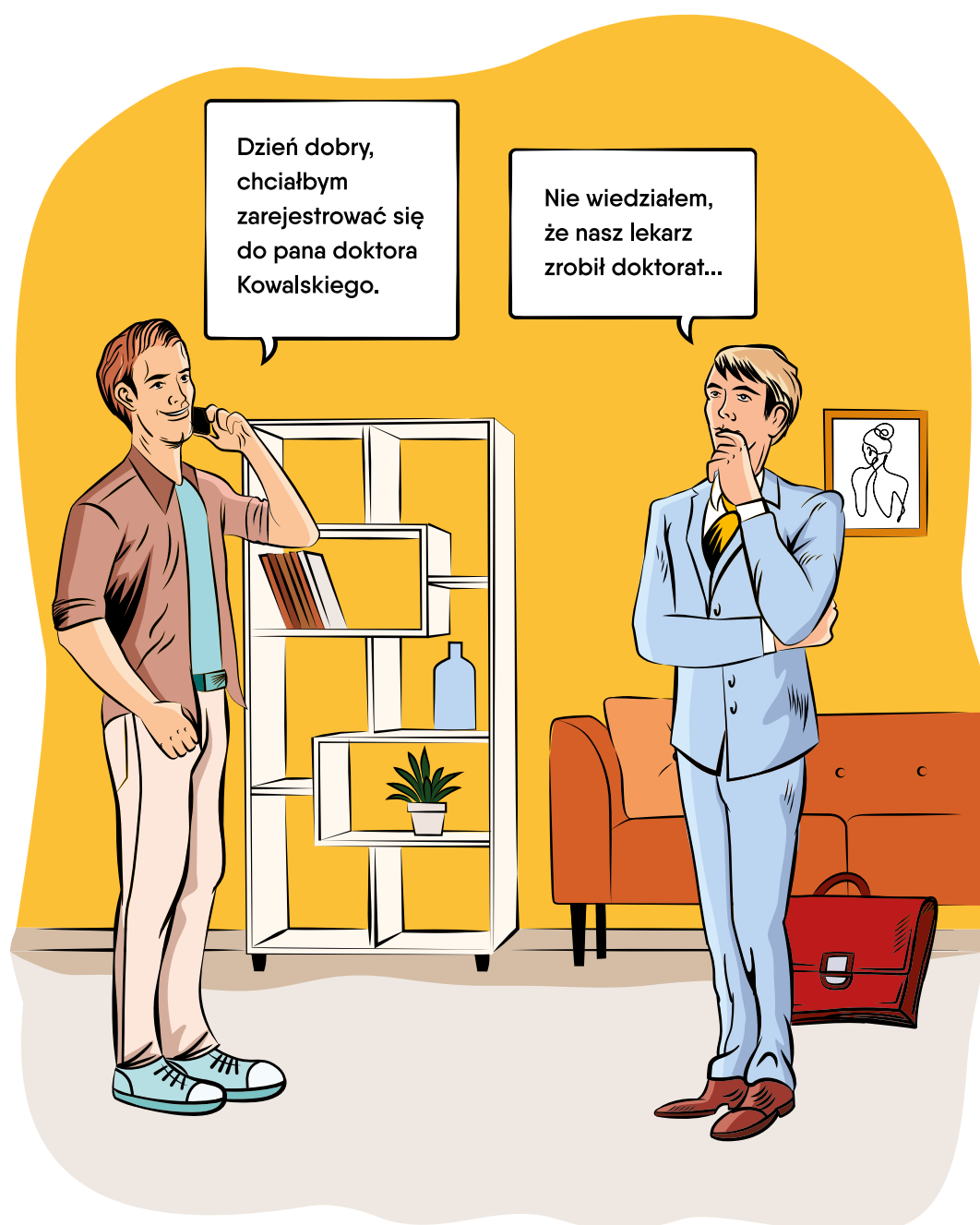
10 Wysłuchaj nagrania <https://www.youtube.com/watch?v=mHj79ehV6MM> „Komunikacja Lekarz – Pacjent” i odpowiedz na pytania.

1. Jakie dolegliwości ma pacjentka?
2. Jaką diagnozę postawił lekarz?
3. Po ilu sekundach lekarze przerywają wypowiedź pacjenta? Dlaczego tak się zachowują?
4. Kiedy pacjenci mówią lekarzowi o najważniejszych dolegliwościach?
5. Jak powinien zachowywać się lekarz w kontakcie z pacjentem?
6. Jak działa mózg pacjenta w relacji z lekarzem?

11 Wysłuchaj dialogu lekarza z pacjentką jeszcze raz i, pamiętając o wskazówkach (radach) udzielonych w nagraniu, stwórz poprawny dialog pomiędzy lekarzem a pacjentką. Możesz pracować z koleżanką/kolegą z ławki.

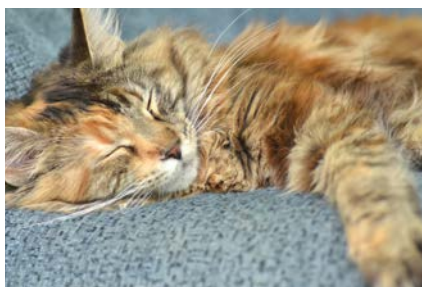

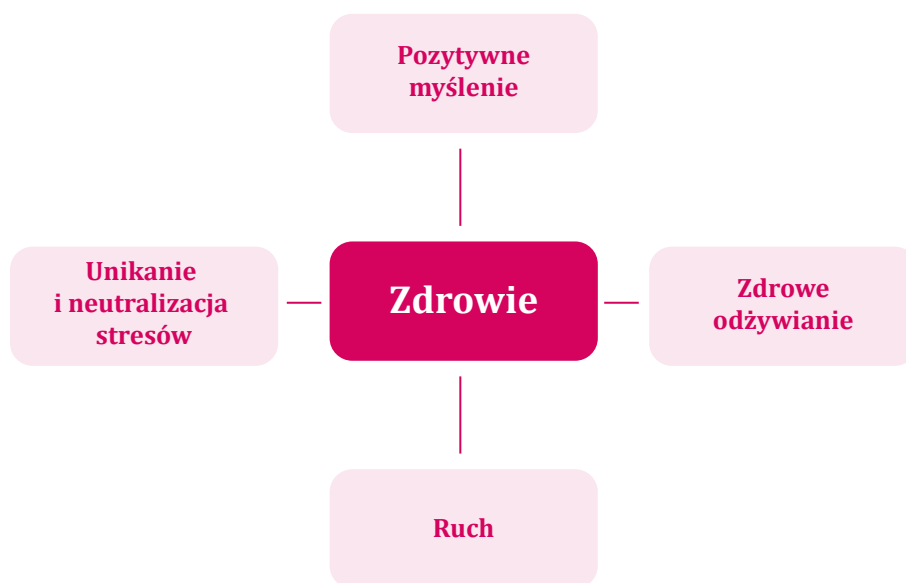

Lekcja 2

W zdrowym ciele zdrowy duch

- 1** Powiedz, co według ciebie oznacza powiedzenie „W zdrowym ciele zdrowy duch”.
- 2** Powiedz, co widzisz na zdjęciach. Na podstawie tych zdjęć powiedz, co powinniśmy robić, aby żyć zdrowo.

**ĆWICZENIA
LEKSYKALNE**

3 Połącz zwroty z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej, a następnie ułóż z nimi zdania.

1.	gubić się	a.	tracić orientację w jakiejś sytuacji
2.	gąszcz informacji	b.	wybór pojawiający się na skutek przypadku
3.	wdrożyć w życie	c.	gęstwina, pełno, tysiące informacji
4.	przypadkowy wybór	d.	urzeczywistnić, zrealizować coś

1.	2.	3.	4.

.....

.....

.....

.....

.....

4 Przeczytaj artykuł „8 wskazówek zdrowego stylu życia”, a następnie dopisz tytuły do odpowiednich fragmentów tekstu.

1. ***Zacznij pić wodę.***
2. ***Pozbądź się dodanego cukru.***
3. ***Zaplanuj posiłki.***
4. ***Przyjrzyj się swojej codziennej diecie.***
5. ***Zadbaj o codzienną aktywność fizyczną.***
6. ***Unikaj tzw. monodiet i diet oczyszczających.***
7. ***Naucz się zwalczać stres.***
8. ***Zadbaj o sen i regenerację.***

Chciałbyś zacząć się zdrowo odżywiać i zmienić coś w swoim stylu życia, ale gubisz się w gąszczu informacji dostępnych w Internecie? Nasza rada jest bardzo prosta: zacznij od podstaw! Poniżej przedstawiamy kilka prostych zmian, które warto wdrożyć w życie, aby poprawić jego jakość i czuć się dobrze w swoim ciele.

.....

Po pierwsze, zastanów się, czy na co dzień odżywasz swój organizm? Czy dostarczasz mu odpowiednią ilość makro- i mikrośladników? A może dokonujesz przypadkowych wyborów żywieniowych, które nie zawsze są trafne?

Nie chodzi tu oczywiście o skrupulatne wyliczanie spożywanych kalorii, ale o intuicyjne podejście do tematu. Zadbajmy o to, aby wyeliminować z naszej diety wszystkie mocno przetworzone produkty (gotowe dania ze sklepu: konserwy, sosy ze słoiczków, słodzone płatki śniadaniowe itp.). Bazujmy na naturalnych produktach (kasze, warzywa i owoce, dobrej jakości nabiał i mięso). Jednym słowem, nasza dieta powinna być jak najbardziej gęsta odżywczo, dzięki czemu dostarczamy z pożywieniem dużą ilość niezbędnych dla nas substancji.

.....

Dobra organizacja to połowa sukcesu. Na początku tygodnia stwórz „grafik”, w którym zaplanujesz, co zjesz na śniadanie, obiad i kolację każdego dnia. Dzięki temu unikniesz sytuacji, w której wracasz głodny do domu i zamiast zdrowego posiłku zjadasz to, co znajdziesz w lodówce. Warto poświęcić na to trochę czasu, aby później w ciągu ciężkiego tygodnia nie zastanawiać się nad tym, co zjeść dzisiaj na obiad. Oprócz tego warto przygotować sobie listę zakupów, aby wszystkie potrzebne produkty zawsze mieć pod ręką.

.....

Mimo że wszyscy doskonale o tym wiedzą, nadal nie każdy pamięta. Wiele badań potwierdziło pozytywny wpływ regularnego picia wody na odchudzanie czy zapobieganie wielu chorobom. Aby nauczyć się pić wodę, warto skorzystać z kilku trików. Przede wszystkim dzień zacznij od szklanki wody – niech to się stanie Twoim codziennym nawykiem. Zawsze zabieraj ze sobą do pracy/szkoły butelkę wody (dodatkowo ciekawym sposobem jest zaznaczanie na butelce markerem godzin, w których powinniśmy wypić konkretną ilość wody). Kiedy jesteś w domu, postaw szklankę z wodą w miejscu, gdzie spędzasz najwięcej czasu. Obecnie istnieją nawet specjalne aplikacje na telefon, które wysyłają przypomnienie, aby sięgnąć po wodę. Nie możesz przekonać się do smaku wody? Twórz swoje własne wody smakowe – dodawaj owoce, trochę miodu, kostki lodu, miętę. Na pewno w końcu znajdziesz swój idealny smak i pokochasz wodę.

.....

Chodzi tutaj przede wszystkim o aktywność pozatreningową, czyli wszystkie czynności, jakie wykonujemy w ciągu dnia oprócz pracy i zaplanowanych treningów. Warto wdrożyć w życie kilka prostych zmian, które spowodują, że będziemy na co dzień bardziej aktywni. Może to być np. codzienny wieczorny spacer po parku, powrót z pracy na rowerze zamiast autobusem, krótka poranna sesja jogi czy korzystanie ze schodów zamiast z windy.

Właściwie powinno być to główne założenie u osób, które starają się zdrowo odżywiać i utrzymywać prawidłową wagę. Jak wiemy, cukier jest wszędzie. Producenci dodają go pod różnymi postaciami i nazwami do produktów, w których często w ogóle się go nie spodziewamy.

Ważna jest świadomość nas – konsumentów – gdzie znajduje się cukier i w jakich ilościach (warto w tym celu sprawdzać skład produktów oraz tabele odżywcze). Jak ograniczyć cukier w naszej diecie? W myśl zasady: „nie mam w domu – nie sięgam” – wyrzucimy wszystkie słodkości, które zalegają w naszych szafkach i nie kupujemy słodczy „na zapas”. Postaramy się wprowadzić zdrowy nawyk – kiedy mamy ochotę na coś słodkiego, wypijmy szklankę wody z cytryną (często mylimy pragnienie z lekkim głodem) lub zjedzmy kilka suszonych owoców albo banana. Szukajmy zdrowych zamienników słodkości, pomogą nam one przetrwać kryzysy na „cukrowym detoksie”. Niekiedy osoby, które odczuwają niepohamowaną ochotę na słodkie, mają problemy z gospodarką węglowodanową. Warto wykonać profilaktyczne badania, dzięki którym przekonamy się, czy ten problem nas nie dotyczy.

Kiedy mówimy o zdrowych nawykach, nie sposób nie wspomnieć o wpływie stresu na jakość życia. Można bowiem stosować najlepiej zbilansowaną dietę, a i tak mieć problemy ze zdrowiem i otyłością. Przyczyną może być właśnie stres, który (jeśli jest długotrwały i permanentny) negatywnie oddziałuje na nasz organizm poprzez np. zaburzenie produkcji hormonów odpowiedzialnych za odczuwanie głodu i sytości.

U wielu osób objawia się to tzw. zjadaniem stresu, czyli spożywaniem nadmiernej ilości kalorii pod wpływem sytuacji stresowych. Jak sobie z tym radzić? Warto przede wszystkim znaleźć przyczynę stresu i spróbować ją wyeliminować (może to być np. toksyczny związek, niesatysfakcjonująca praca, problemy rodzinne, ale też zbyt ciężkie treningi czy diety-głodówki). Na co dzień warto zadbać o kontakt z naturą, aktywność fizyczną, rozmowę z bliską osobą czy poświęcanie czasu na coś, co naprawdę lubimy robić. Czasem wprowadzenie niewielkich zmian w naszym trybie życia może przynieść duże korzyści.

.....

Punkt ten jest ściśle związany z poprzednim – brak snu i regeneracji prowadzi bowiem do przewlekłego stresu. Wiele badań potwierdza związek między brakiem snu a zwiększonym ryzykiem otyłości. Mała ilość snu wpływa między innymi na zmniejszenie tolerancji glukozy i wrażliwości na insulinę, zwiększenie poziomu greliny czy podwyższenie wieczornego kortyzolu. Wszystkie te hormony mają bezpośredni wpływ na utrzymanie prawidłowej wagi. Co powinniśmy zrobić, aby lepiej spać? Starajmy się kłaść codziennie mniej więcej o tej samej porze (najlepiej między godziną 22 a 23), dzięki czemu uregulujemy nasz naturalny rytm dobowy. W 2017 r. trzech naukowców, Jeffrey C. Hall, Michael Rosbash i Michael W. Young, nagrodzonych nagrodą Nobla za odkrycie mechanizmów kontrolujących rytm okołodobowy, potwierdziło, że rozregulowany rytm biologiczny zwiększa apetyt oraz ryzyko wprowadzenia niezdrowych nawyków żywieniowych.

.....

Monodiety, czyli diety jednoskładnikowe, są szczególnie popularne wśród osób, którym zależy na zrzuceniu zbędnych kilogramów. Należy jednak zaznaczyć, że nie mają one nic wspólnego ze zdrową dietą. Po pierwsze, są one często niedoborowe – nie dostarczają organizmowi wszystkich niezbędnych składników odżywczych. Poza tym, jak łatwo się domyślić, są to diety bardzo monotonne i często niesmaczne, co powoduje szybkie zniechęcenie u osób je stosujących. Ponadto uzyskanie efektu jo-jo po zakończeniu takiej diety jest bardzo prawdopodobne. Warto pamiętać, że nasz organizm jest fizjologicznie przystosowany do oczyszczania się – do tego służą wątroba, nerki czy gruczoły potowe. Jedyne, czego potrzebuje od nas, to zdrowa, zbilansowana dieta, która będzie mu dostarczała składników, jakich on sam nie jest w stanie wytworzyć. Warto więc zadbać o podstawy – pić wodę, spożywać odpowiednią ilość białek, tłuszczu i węglowodanów z dobrych źródeł, być aktywnym fizycznie i pamiętać o regeneracji, a nasz organizm na pewno to doceni.

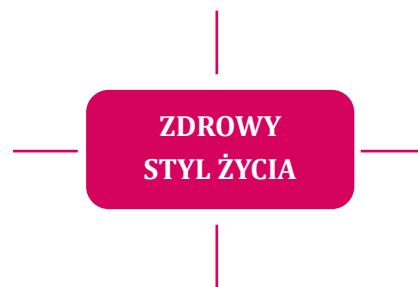
Źródło: <https://spozywo.pl/8-wskazowek-zdrowego-stylu-zycia/>

5 Przeczytaj tekst jeszcze raz i odpowiedz na pytania:

- Jak powinna być skomponowana nasza dieta, aby była zdrowa i odżywcza?
- Co zrobić, aby ograniczyć cukier w diecie?
- Jakie czynniki wywołują stres w naszym życiu?
- Dlaczego nie powinniśmy stosować monodiety?

6 Wypisz z tekstu najważniejsze – Twoim zdaniem – słowa, które wiążą się ze zdrowym stylem życia.

7 Przygotuj krótkie streszczenie artykułu „8 wskazówek zdrowego stylu życia”. W streszczeniu wykorzystaj słowa, które podałeś w odpowiedziach na pytania z ćwiczenia 5.

[illegible]

8 W tekście znajdują się podkreślone wyrazy. Wpisz je w odpowiednie miejsca w tabeli.

Liczba pojedyncza		Liczba mnoga	
Czasowniki dokonane	Czasowniki niedokonane	Czasowniki dokonane	Czasowniki niedokonane

Pamiętaj! Formy trybu rozkazującego w zdaniu twierdzącym tworzymy od czasowników dokonanych i niedokonanych, np. *Starajmy się kłaść codziennie o tej samej porze, Postarajmy się wprowadzić zdrowy nawyk.*

W zdaniu przeczącym używamy tylko czasowników niedokonanych, np. *Nie kupujmy słodyczy „na zapas”.*

9 Uzupełnij zdania według wzoru.

Wzór: Ona często chodzi na spacer. Ty też często *chodź!*

1. Paweł dużo się uczy. Ty też .....!
2. My nie oglądamy telewizji w nocy. Wy też .....!
3. Oni dbają o swoje zdrowie. My też .....!
4. Zosia przeczytała całą trylogię Henryka Sienkiewicza. Ty też .....!
5. Oni już zrobili zakupy na przyjęcie. Wy też .....!
6. Ja nie spóźniam się na zajęcia. Ty też .....!
7. Weronika zdrowo się odżywia. Ty też .....!

10 Dokończ zdania według wzoru.

Wzór: Jeżeli jesteś chory, to *idź do lekarza*.

1. Jeżeli jesteś zmęczony, to .....
2. Jeżeli masz problem z gramatyką, to .....
3. Jeżeli chcesz uprawiać sport, to .....
4. Jeżeli chce ci się pić, to .....
5. Jeżeli masz kiepski nastrój, to .....
6. Jeżeli twój budzik nie zadzwonił, to .....

11 Wyrazy w nawiasach podaj w 1 osobie liczby mnogiej trybu rozkazującego.

Wzór: *Kupmy* bilety do teatru.

(Zrobić) ..... coś szalonego. (Pojechać) ..... na zakupy do Anglii.
 (Wypić) ..... gorącą czekoladę we Lwowie. (Zjeść) ..... bagietkę
 w Paryżu. (Opalać się) ..... na plaży w Turcji. (Wziąć) ..... ślub w Las
 Vegas. (Zatańczyć) ..... w czasie karnawału w Rio de Janeiro. (Zamówić)
 ..... pizzę we Włoszech.

12 Wyjeżdżasz do domu na weekend. Przygotuj swojemu współlokatorowi/współlokatorce listę obowiązków do wykonania. Użyj form trybu rozkazującego.

Wzór: 1. *Wynieś śmieci*.

2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

14 Na podstawie informacji zawartych w tekście „8 wskazówek zdrowego stylu życia” oraz własnych doświadczeń stwórz dekalog zdrowego człowieka, a następnie zaprezentuj go grupie. Pamiętaj o użyciu form trybu rozkazującego.

[illegible]

Lekcja 3

Sport

1 Podpisz obrazki nazwami z ramki, a następnie wybierz jeden ze sportów i opowiedz o nim kolegom z grupy.

golf / siatkówka / spadochroniarstwo / piłka nożna / koszykówka / kolarstwo / joga /
taniec / narciarstwo / badminton / łyżwiarstwo / gimnastyka artystyczna / tenis /
aerobik / boks / nurkowanie / jazda na deskorolce / surfing / bieganie / jazda konna

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

2 Czy ważna jest dla Ciebie aktywność fizyczna? Opowiedz, jaki rodzaj aktywności fizycznej najczęściej wybierasz.

3 Przeczytaj tekst „Sport to zdrowie... i nie tylko, czyli co nam daje aktywność fizyczna?” i odpowiedz na pytanie postawione w tytule artykułu.

Sport to zdrowie... i nie tylko, czyli co nam daje aktywność fizyczna?

Powszechnie przyjęło się powiedzenie, że sport to zdrowie. Jednak podejmowanie wszelkiego rodzaju aktywności fizycznej daje nam o wiele więcej korzyści. Sport wpływa nie tylko na poprawę naszego zdrowia i kondycji, ale też pozytywnie oddziałuje na nasz nastrój. Ludzie, którzy choć trochę się ruszają, mają więcej energii, lepszy humor, samopoczucie oraz samoocenę.

Jakie korzyści może nam przynieść sport?

Jedną z podstawowych korzyści, jaką daje nam sport, jest mniejsze prawdopodobieństwo zapadnięcia na wiele chorób. Aktywność fizyczna:

- powoduje obniżenie poziomu cukru we krwi,
- reguluje przemianę materii,
- obniża ryzyko powstawania zaburzeń sercowo-naczyniowych,
- obniża ciśnienie krwi,
- zapobiega osteoporozie,
- wzmacnia system immunologiczny.

Dodatkową korzyścią z podejmowania aktywności fizycznej jest utrzymanie prawidłowej wagi ciała. Podczas ćwiczeń nasila się szybkość spalania kalorii, co wpływa na redukcję tłuszczu i trwałe osiągnięcie idealnej sylwetki.

Kolejną istotną korzyścią wynikającą z uprawiania sportu jest poprawa nastroju, ponieważ:

- poprzez ruch polepsza się nasza wydajność umysłowa, czyli zwiększa się zdolność zapamiętywania,
- regularne ćwiczenia obniżają prawdopodobieństwo zachorowania na depresję i inne zaburzenia nastroju – dzieje się tak, ponieważ podczas ćwiczeń wydzielana jest serotonina odpowiedzialna za poczucie szczęścia,
- sport daje poczucie satysfakcji, przez co wzrasta nasza samoocena,
- poprzez ruch rozładowujemy negatywne emocje.

Jeśli to dla Ciebie ważne, znajdziesz sposób, jeśli nie,
znajdziesz wymówkę!

Pomimo tak wielu korzyści płynących z uprawiania sportu wiele osób wybiera bierny tryb życia. Często można usłyszeć, że ktoś chciałby zacząć ćwiczyć, ale sport nie jest dla niego, ponieważ brak mu na to czasu. Jedną z najczęstszych wymówek jest to, że po powrocie do domu, po ciężkim dniu w pracy czeka na nas masa innych rzeczy do zrobienia, a potem jesteśmy już tak zmęczeni, że nie mamy siły na jakiegokolwiek ćwiczenia. Tak naprawdę jednak między tymi ważnymi sprawami poświęcamy mnóstwo czasu na te mniej ważne – siedzenie przed telewizorem czy komputerem. A możliwe jest takie dobranie ćwiczeń, aby zrelaksować się i móc czerpać z nich przyjemność.

Taniec

Modną formą rekreacji ruchowej dla osób w każdym wieku jest taniec. Oferuje on aktywność fizyczną tym, którzy nie czują się sportowcami. Taniec pozwala uzyskać i utrzymać formę, poprawia elastyczność ciała oraz ułatwia poznanie własnego ciała, poprawiając postawę i równowagę. Taka forma aktywności umożliwia również poznawanie nowych ludzi, którzy mają podobne zainteresowania – w ten sposób taniec pomaga budować umiejętności społeczne. Poprzez taniec zwiększamy także pewność siebie.

Źródło: <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-sport-to-zdrowie-i-nie-tylko>

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

4 Połącz wyrazy i wyrażenia z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	samoocena	a.	stan psychiczny utrzymujący się przez pewien czas
2.	kondycja	b.	choroba kości polegająca na zmniejszaniu ich masy
3.	nastrój	c.	najczęściej przyjmowany układ ciała w pozycji stojącej
4.	przemiana materii	d.	układ odpornościowy człowieka
5.	osteoporoza	e.	reakcja człowieka na samego siebie
6.	ciśnienie krwi	f.	stan fizjologiczny organizmu
7.	system immunologiczny	g.	nacisk wywierany przez płynącą krew na tętnice
8.	postawa	f.	procesy chemiczne zachodzące w komórkach ciała

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		a.					

5 Wybierz trzy słowa/wyrażenia z ćwiczenia 4 i ułóż z nimi zdania, tak by oddawały ich sens.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6 Zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Aktywność fizyczna nie ma dużego znaczenia dla zdrowia człowieka.	P / F
2. Sport może być przyczyną wielu chorób.	P / F
3. Uprawianie sportu poprawia nastrój.	P / F
4. Aktywność fizyczna podnosi ciśnienie krwi.	P / F
5. Wiele osób woli oglądać telewizję niż uprawiać sport.	P / F
6. Taniec jest jednym z rodzajów sportu.	P / F
7. Taniec obniża pewność siebie.	P / F

7 W tekście artykułu są podkreślone wyrazy. Przepisz je i ustal, jaka to część mowy (na jakie pytania odpowiada). Zastanów się, jakie znaczenie mają te wyrazy i w jaki sposób powstały.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gdy jakaś czynność lub stan jest przedmiotem naszych rozważań (a często też podmiotem zdania), wtedy, by o niej opowiedzieć, używamy **rzeczowników odczasownikowych**. Np. ***Siedzenie** na kanapie nie jest zdrowe.*

Rzeczowniki odczasownikowe są tworzone od wszystkich czasowników i mają właściwości takie jak inne rzeczowniki, np. odmieniają się przez przypadki, są rodzaju nijakiego. Natomiast dość rzadko odmieniają się przez liczby – jeżeli mają konkretne znaczenie, np. *Klasa miała w zeszłym miesiącu trzy wyjścia do kina.* Jednak typowe rzeczowniki odczasownikowe mają tylko liczbę pojedynczą. Tym, co różni je od zwykłych rzeczowników, jest aspekt – mogą mieć aspekt dokonany i niedokonany, np. *robienie* i *zrobienie*. Przeczenie *nie-* z rzeczownikami odczasownikowymi piszemy łącznie, np. *nieposiadanie, nieużywanie* itp.

Gdy chcemy utworzyć rzeczownik od czasownika, to musimy sprawdzić, jak kończy się ten czasownik w bezokoliczniku i zastosować poniższe reguły.

1. Do tematów czasowników zakończonych na *-ać* lub *-ować*, np.: *pisać, czytać, malować, kopiować*, dodajemy sufiks **-anie** i powstają rzeczowniki: *malow-anie, czyt-anie, pis-anie, kopiow-anie*.
2. Do tematów czasowników zakończonych na *-eć, -yć, -ić*, np.: *myśleć, liczyć, mówić*, dodajemy sufiks **-enie** i powstają rzeczowniki: *myśl-enie, licz-enie, mówi-enie*.
3. Do czasowników jednosylabowych, np.: *myć, pić, bić*, dodajemy sufiks **-cie** i powstają rzeczowniki: *my-cie, pi-cie, bi-cie*.
4. Do tematów czasowników zakończonych na *-ąć*, np.: *rozpocząć, przyjąć*, dodajemy sufiks **-ęcie** i powstają rzeczowniki: *rozpocz-ęcie, przyj-ęcie*,
5. Do tematów czasowników zakończonych na *-nąć*, np.: *zamknąć, krzyknąć*, dodajemy sufiks **-nięcie** i powstają rzeczowniki: *zamk-nięcie, krzyk-nięcie*.

8 Do wyrazów, które zapisałeś/zapisałaś w ćwiczeniu 7, dopisz czasowniki, od których wyrazy te pochodzą. Ustal ich aspekt.

Wzór: *podejmowanie - podejmować (czasownik niedokonany)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 Wyrazy w nawiasach podaj w odpowiednich formach.

Wzór: (czytać) – *czytanie*

1. (Drukować) ..... materiałów do pracy zajmuje mi dużo czasu.
2. Maria twierdzi, że częste (pożyczać) ..... pieniędzy od przyjaciół nie stanowi dla niej problemu.
3. Dzięki studiom za granicą moje (żyć) ..... stało się pasjonujące.
4. (Pisać) ..... tekstów naukowych czasami jest trudne.

5. Męczy mnie codzienne (chodzić) ..... po galerii z moją dziewczyną.
6. Uważam, że (palić)..... papierosów jest szkodliwe dla zdrowia.
7. Częste (myć) ..... rąk powinno być podstawą codziennej higieny.
8. Dla mojego brata (uczyć się) ..... języków obcych jest prawdziwą pasją i sprawia mu to ogromną przyjemność.
9. Twoje ciągłe (narzekać) ..... na pracę jest irytujące.
10. Uwielbiam (leżeć) ..... na plaży i (opalać się) .....

10 Zapisz czasowniki, od których pochodzą podane rzeczowniki.

Wzór: czytanie – *czytać*

1. pracowanie – .....
2. myślenie – .....
3. robienie – .....
4. liczenie – .....
5. bycie – .....
6. zadanie – .....
7. płacenie – .....
8. branie – .....

11 Utwórz rzeczowniki odczasownikowe. Zapisz je według wzoru z podanym rzeczownikiem

Wzór: pisać list – *pisanie listu*

1. kopiować podręcznik – .....
2. być studentem – .....
3. analizować tekst – .....
4. liczyć uczniów – .....
5. instalować drukarkę – .....
6. kierować zespołem – .....
7. wlewać wodę – .....
8. kochać rodziców – .....
9. dzielić cukierki – .....
10. myć twarz – .....

12 Wyrazy w nawiasach podaj w odpowiednich formach.

Nie wiem, jak długo jeszcze będę to znosić. (Żyć) ..... z tobą stało się dla mnie męczące. To twoje ciągłe (narzekać) ..... i (marudzić) ..... Wieczne (spóźniać się) ..... i (spać) ..... do południa. (chodzić) ..... przez cały dzień w piżamie i (kąpać się) ..... późno w nocy. (Wychodzić) ..... w weekendy i (wracać) ..... nad ranem. I jeszcze to (palić) ..... papierosów i (pić) ..... dużej ilości kawy. (Rozmawiać) ..... godzinami przez telefon i (plotkować) ..... o wszystkich znajomych. (Mieszkać) ..... z tobą jest niemożliwe. Odchodzę!

Niekiedy lepiej zamiast rzeczownika odczasownikowego użyć w zdaniu innego rzeczownika o podobnym znaczeniu – zwłaszcza gdy chcemy zwrócić uwagę nie na samą czynność, ale na jej cechy, np. zdanie: *Podróż była bardzo ciekawa*, brzmi zdecydowanie lepiej niż zdanie: *Podróżowanie było bardzo ciekawe*.

13 Zadecyduj, który rzeczownik lepiej pasuje w poniższych zdaniach.

(sen/spanie) ..... chłopca był/było niespokojny/niespokojne.
 (bieg/bieganie) ..... to sposób na aktywne spędzenie wolnego czasu.
 (zbiór/zbieranie) ..... owoców to pracowita czynność.
 (sen/spanie) ..... w tej pozycji naraża cię na bóle pleców.
 (nauka/nauczanie) ..... polskiego nie jest trudna/trudne. Uczę się już dwa lata.
 Zbudził/zbudziło go ..... (śpiew/śpiewanie) ptaków.
 (śpiew/śpiewanie) ..... to jego ulubione zajęcie.

14 Twój kolega chciałby zacząć uprawiać sport. Niestety, nie może się zdecydować, jaką dyscyplinę mógłby trenować. Pomóż mu podjąć decyzję i opisz wybrany rodzaj sportu tak, aby zainteresować nim kolegę.

Słowniczek trudniejszych wyrazów

bagatelizować (coś) «uważać coś za drobnostkę, lekceważyć» *легковажити*

bazować (na czymś) «przyjmować coś za podstawę, opierać się na czymś» *опиратись, базуватись*

ewentualnie «możliwie, przypuszczalnie» *можливо, ймовірно, припустимо;*

gąszcz, -u, w tekście w znaczeniu ‘gęste skupisko, bezład, chaos’ *хащі; тут: хаос, безлад*

gęstwina, -y, w tekście w znaczeniu ‘nagromadzenie, stłoczenie rzeczy lub ludzi’ *тут: юрба людей, нагромадження чогось*

gruczoł, -u «narząd składający się z komórek wydzielających substancje niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania organizmu» *залоза*

kiepski, -ego, potocznie «marny, nędzny, zły» *кепський*

tarczyca, -y «narząd, który znajduje się w przedniej części szyi i odpowiada za prawidłowe działanie hormonów» *щитоподібна залоза*

umykać «uciekać, szybko się oddalać» *втікати*

wspinaczka, -i «wspinanie się na skały lub szczyty górskie» *скелелазіння*

wyeliminować (coś, kogoś) «usunąć coś lub kogoś, usunąć przeciwnika» *усунути*

zapaść (w coś), w tekście w znaczeniu ‘wpaść w chorobę’ *тут: захворіти*

zalecić, w tekście w znaczeniu ‘doradzić wykonanie czegoś’ *тут: порадити, порекомендувати*

Rozdział 10

Podróże z pasją

Lekcja 1

Podróżowanie z pasją

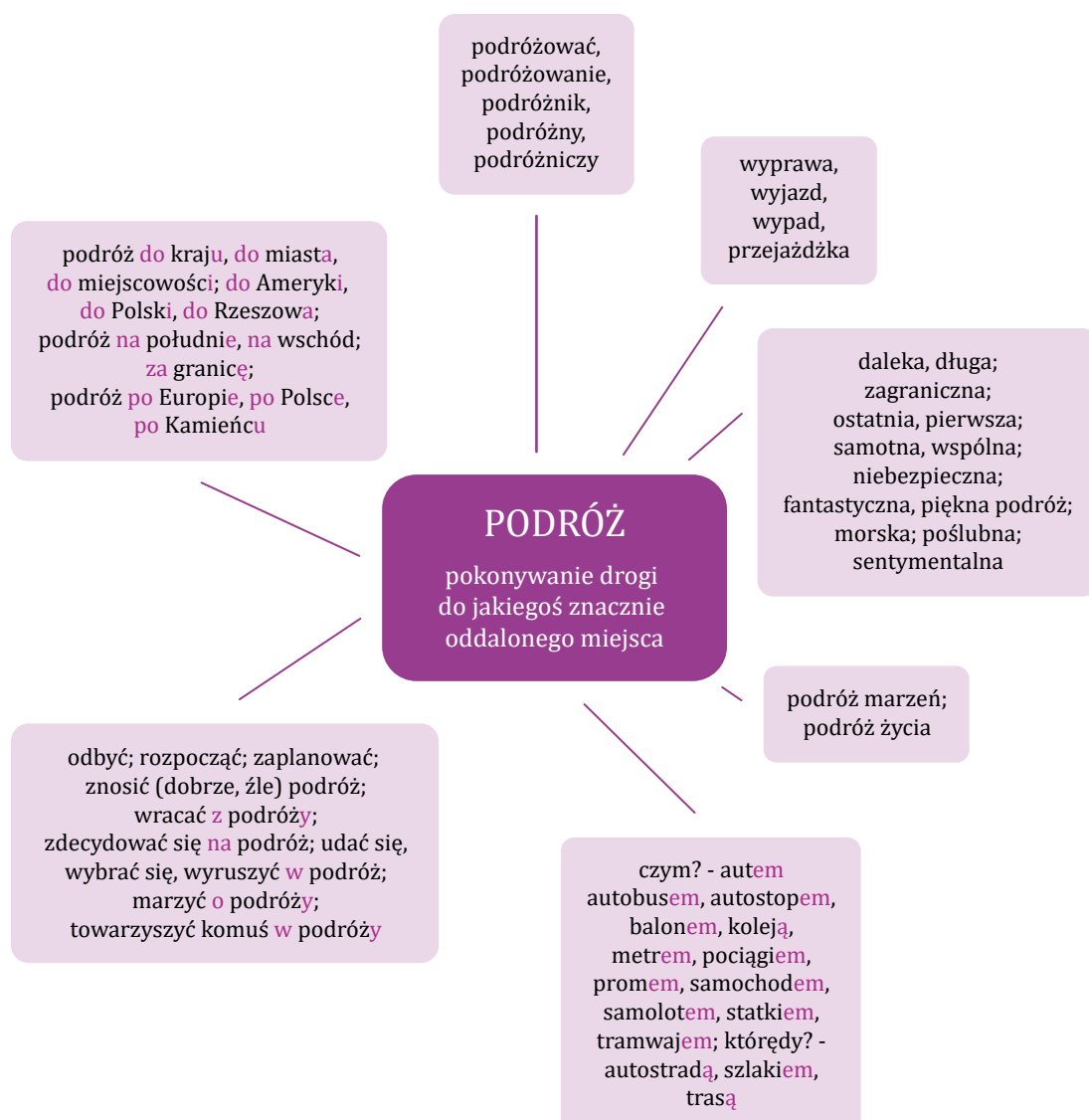
Motto: Podróżować jest bosko

1 Czy zgadzasz się z mottem lekcji? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

2 Połącz wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	egzotyczny	a.	drobiazgowo, dokładnie i starannie; z drobiazgową dokładnością
2.	skurczyć się	b.	łódź używana na statku do celów ratowniczych i szkoleniowych, a także do komunikacji z lądem
3.	banalny	c.	zmniejszyć się; stracić na wartości
4.	doza	d.	zewnętrzne oznaki świetności lub bogactwa, lub zaszczyt, lub honor, którego ktoś doznaje
5.	splendor	e.	właściwy krajom o całkowicie odmiennym klimacie i cywilizacji; cudzoziemski lub niezwykle, ciekawy
6.	szalupa	f.	pozbawiony oryginalności, pospolity; bardzo łatwy
7.	skrupulatnie	g.	pewna ilość czegoś, porcja

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

3 Uzupełnij tekst, używając wyrazów z ćwiczenia 2.

Co to był za dzień! Miało odbyć się zapowiadane od dawna kolokwium z gramatyki. Maciek ..... uczył się do tego sprawdzianu wiedzy. Od tego mogła zależeć ocena semestralna. Student był przekonany, że jego wiadomości będą wystarczające, dlatego ze spokojem czekał, aż nauczyciel rozda testy. Jednak gdy zobaczył pytania, poczuł się, jakby był w jakimś ..... kraju. Nic nie rozumiał, wszystkie słowa zlewały mu się w jeden ciąg znaków. W głowie miał pustkę, a czas jakby .....- miał wrażenie, że kolokwium dopiero się rozpoczęło, a tu zostało tylko pół godziny do końca! Ratunku! Przydałaby się ....., żeby uciec stąd jak najdalej. Gdy już chciał zrezygnować i oddać pustą kartkę, przypomniał sobie wskazówkę, jak radzić sobie ze stresem, której udzielili mu kiedyś dziadkowie. Natychmiast w wyobraźni przeniósł się do swojego ulubionego miejsca. .... spokoju, która pojawiła się dzięki temu, pozwoliła mu opanować zdenerwowanie. Pytania na kolokwium stały się dla niego

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

..... Okazało się, że wszystko napisał śpiewająco, a piątka w indeksie wyglądała imponująco i dodała ..... jego właścicielowi.

4 Przeczytaj fragment wywiadu z Jackiem Pałkiewiczem „O pasji życia i podróży”, a następnie dopasuj poniższe pytania i wypowiedzi dziennikarki do odpowiedzi bohatera wywiadu.

- a. Jeszcze przed wyjazdem?
- b. Ale paradoksalnie chyba kilkadziesiąt lat temu łatwiej było stać się podróżnikiem. Dziś jest już niewiele miejsc do odkrycia i opisania.
- c. Ostatnia pana książka dotyczy Dubaju. Skąd pomysł, by opisać właśnie to miejsce?
- d. Kiedy czytam listę pana wypraw i doświadczeń, choćby tych związanych z pracą w kopalni diamentów w Sierra Leone czy złota w Ghanie, mam wrażenie, że to gotowy scenariusz na film. Kiedy postanowił pan, że zostanie podróżnikiem?
- e. Co zrobić, by podczas podróży zobaczyć kawałek prawdziwego życia?
- f. I na „wakacjach życia” powstała książka o Dubaju?
- g. Pana pierwsze większe wyprawy to lata 70. Wówczas wyjazdy nie były tak proste jak dziś. Transport lotniczy nie był rozpowszechniony, dla Polaków wszystko było drogie...

O pasji życia i podróży

O życiu odkrywcy w dobie globalizacji i pierwszych w życiu wakacjach z Jackiem Pałkiewiczem, podróżnikiem, odkrywcą i członkiem brytyjskiego Królewskiego Towarzystwa Geograficznego, rozmawia Agnieszka Niewińska (fragmenty).

A.N. ....

J.P.: Pamiętam głównie opowiadania swojej mamy na ten temat, bo moja droga do kariery podróżniczej **miała** swój początek w dzieciństwie. Nie **chodziłem** jeszcze do szkoły, gdy ciocia **czytała** mi dostępne książki podróżnicze. Od taty **dostałem** globus i **podróżowałem po nim palcem**. Egzotyczne nazwy jak Timbaktu czy Samarkanda leżąca na starożytnym Jedwabnym Szlaku **utkwiliły** mi w pamięci i już jako dziecko **marzyłem** o tym, żeby tam pojechać.

A.N. ....

J.P.: Przede wszystkim problemem **było** zdobycie paszportu. A kiedy się już go **miało**, to można **było** wywieźć z kraju pięć dolarów. Nie **było** ani tak dostępnego transportu jak dzisiaj, ani sprzętu, komputera, Internetu czy kart płatniczych. Kiedy w 1975 roku samotnie **przepływałem** szalupą ratunkową Atlantyk, **miałem** tylko kompas. Nikt nie **wyobrażał** sobie, że powstanie jakiś GPS. W Afryce, gdy **chciałem się** z kimś skontaktować, **szedłem** na pocztę, **podawałem** numer telefonu w Polsce. **Gdy pytałem**, kiedy możliwe będzie połączenie, **dowadywałem się**, że może za godzinę, może za trzy, a może następnego dnia.

A.N. .....

J.P.: Wówczas potrzebna **była** pasja do tego, by w ogóle się ruszyć, znaleźć sposób na wyjazd. Dzisiaj tej pasji tak wiele nie potrzeba, bo wszystko mamy podane na tacy. Świat się **skurczył**. Dwa lata temu **zjadłem** śniadanie w Warszawie, obiad w Lizbonie, kolację w Buenos Aires i nocowałem w Montevideo. Tymczasem mój tata w latach 30. do Ameryki Południowej **płynął** statkiem miesiąc. Dziś w Europie nie ma granic, zdobycie wizy na jakiś dalszy wyjazd jest bardzo proste, a koszty nie są już tak duże. Uważam jednak, że i teraz potrzebna jest chociażby minimalna doza pasji, bo bez tego trudno wrócić zadowolonym z wyjazdu. Potrzebna jest do tego, by w odwiedzonym miejscu znaleźć coś niebanalnego, wyjść poza zapchane turystyczne ścieżki, spotkać miejscową ludność, spróbować lokalnej kuchni. Dziś w odległych zakątkach świata proponowane nam jedzenie to pizza i McDonald's.

A.N. .....

J.P.: Trzeba sobie najpierw wszystko dobrze zaplanować.

A.N. .....

J.P.: Tak. Organizacja wyjazdu to temat podstawowy. Jeśli ktoś się do tego nie zabierze, ryzykuje, że straci czas, wróci bez żadnego wyniku i niezadowolony. Nieraz o mnie mówią, że ponieważ **urodziłem się** w Niemczech, to wyprawy organizuję z pruską dokładnością. Ja wolę przesadę niż zdanie się na szczęście. Skrupulatne przygotowanie to podstawa. I nie musi to być wyprawa w Himalaje. Wyjazd w Bieszczady czy nad Bałtyk też dobrze jest zaplanować w każdym szczególe.

A.N. .....

J.P.: Książka **powstała** za sprawą mojej żony Lindy. Nigdy nie **byliśmy** na prawdziwych wakacjach. Linda uznaje tylko pięciogwiazdkowe wyjazdy, a u mnie z tymi gwiazdkami **było** różnie. **Jeździliśmy** na kilka dni do Pary-

Źródło: <https://www.gazetakoncept.pl/artykuly/nie-ma-podrozy-bez-pasji,633,b.html>

[illegible]

Podróże z pasją

6 Na podstawie wypowiedzi Jacka Pałkiewicza porównaj, jak podróżowanie wyglądało kiedyś, a jakie jest dziś. Zastanów się, z jakimi problemami musieli się zmagać podróżnicy? Czy dzisiejsi globtroterzy też muszą stawiać im czoła? Weź pod uwagę różne aspekty. Swoje obserwacje zapisz w tabeli.

	Jak ludzie podróżowali kiedyś	Jak podróżują dziś
Dokumenty		
Środki transportu		
Czas/odległości		
Koszty		
Sprzęt		

W języku polskim czasowniki w liczbie mnogiej mają dwa rodzaje: **męskoosobowy i niemęskoosobowy**.

Gdy w grupie jest choć jeden mężczyzna – wówczas użyjemy rodzaju męskoosobowego. Natomiast, gdy w grupie nie ma mężczyzn – wówczas używamy rodzaju niemęskoosobowego.

Podróżowali śmy	Podróżowali śmy	Podróżowa łyśmy
Podróżowali ście	Podróżowali ście	Podróżowa łyście
Podróżowali	Podróżowali	Podróżowa ły

7 Zapisz właściwą formę czasownika.

- Turyści (*tłoczyły/tłoczyli*) ..... się przed kasą biletową.
- Podróżni ze zdenerwowaniem (*czekali/czekali*) ..... na przyjazd pociągu.
- Przed naszymi oczami (*rozciągały/rozciągały*) ..... się przepiękne widoki, a w oddali owce (*skubali/skubaty*) ..... zieloną, soczystą trawę.
- Kobiety (*nie rozumieli/nie rozumiały*) ....., co do nich mówiliśmy. Widocznie (*nie znali/nie znaty*) ..... angielskiego.
- W tym roku Polacy zdecydowanie (*postavili/postawily*) ..... na turystykę krajową. Najpopularniejszymi miejscami turystycznymi (*byli/były*) ..... Mazury i Sudety. Turyści chętnie (*zwiedzali/zwiedzaly*) ..... też polskie miasta, zwłaszcza Gdańsk i Wrocław.

8 Połącz części zdań tak, by tworzyły logiczną całość, potem stwórz poprawną formę czasu przeszłego czasowników podanych w nawiasach.

Podróże z pasją

Wzór:

Tomek i Natalia jadą na weekend do Kamieńca Podolskiego, *tak jak postanowili w zeszłym roku.*

tak jak *postanowili* (postanowić) w zeszłym roku

1. Mam doskonale opracowany plan zwiedzania Warszawy, ...
.....
- a. ponieważ nigdy wcześniej nie .....
..... (płynąć) żaglówką.
2. Magda i Kasia uwielbiają odkrywać nowe smaki, ...
.....
.....
- b. zwłaszcza moment, gdy dzieci z bijącym sercem ..... (schodzić) do jamy smoka wawelskiego.
3. Tę wycieczkę do Krakowa czwartoklasiści zapamiętają na długo, ...
.....
.....
- c. .... (kupić) bilety, ...
..... (zarezerwować) pokój w hotelu i ..... (spakować się).
4. Państwo Kowalscy chętnie spędzają czas na łonie przyrody, ...
.....
.....
- d. dzięki temu, że .....
(przeglądać) chyba wszystkie przewodniki po mieście, które udało mi się znaleźć w księgarni.
5. Ania była bardzo podekscytowana tym rejsem, ...
.....
- e. ponieważ ..... (zdecydować się) wziąć udział w wyprawie rowerowej dookoła Polski.
6. Jakub i Andrzej codziennie pokonują rowerem kilkukilometrowe trasy, ...
.....
.....
- f. dlatego i tym razem .....
(wynająć) drewniany domek w górach.
7. Wygląda na to, że jesteśmy już dobrze przygotowani do podróży .....
.....
- g. więc ..... (wybrać się) w podróż szlakiem tradycyjnych potraw podkarpackich.

- 9** Ułóż zdania z orzeczeniem w czasie przeszłym. Wykorzystaj wyrazy lub związki wyrazowe znajdujące się w ramce. Możesz spróbować ułożyć z tych zdań historię.

znaleźć sposób na / nocować / miejscowa ludność / książki podróżnicze / turystyczne ścieżki / pięciogwiazdkowe wyjazdy

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 10** Uzupełnij tekst „Niezwyczajna podróż” czasownikami w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

Niezwyczajna podróż

Jednym z najoryginalniejszych podróżników polskich ..... (być) urodzony w 1761 roku w Pikowie na Podolu Jan Potocki. .... (zajmować się) on historią. .... (interesować) go przede wszystkim dzieje Słowian oraz innych ludów, które w dawnych czasach ..... (zamieszkiwać) tereny dzisiejszej Ukrainy. Uznanie ..... (przynieść) mu niezwykła powieść – „Rękopis znaleziony w Saragossie”. .... (zjeździć) niemal całą Europę, ... (podróżować) też po Turcji, Egipcie, Maroku oraz Mongolii. Jednak najniezwyklejszą jego podróżą był lot balonem nad Warszawą, który ..... (odbyć się) w 1790 roku. Tym sposobem ..... (zostać) pierwszym polskim lotnikiem. Ze swoich podróży Potocki ..... (spisywać) bardzo interesujące relacje. Lot balonem też prawdopodobnie ..... (opisać), ale niestety tekst ..... (zaginać).

Na szczęście relację z tego wydarzenia ..... (zdać) Jean Pierre Blanchard, aeronauta francuski, któremu Potocki .....
..... (towarzyszyć) w tej ekscytującej podróży. Oto relacja Francuza:

„Po zbudowaniu łodzi i balonu ..... (dokonać) w Warszawie mego 36 wzlotu o godzinie 7 rano, zaszczycony towarzystwem pana hrabiego Jana Potockiego, posła poznańskiego. Dostojnik ten ....
..... (wsadzić) swego Turka [służącego] (...) do pomieszczenia przeciwnego temu, które my ..... (zajmować). .....
(1. os. lm. wznieść się) około 7 lub 8 tysięcy stóp ponad miasto w momencie, kiedy publiczność najmniej się tego ..... (spodziewać), ponieważ nie ..... (1. os. lm. zawiadomić) nikogo. Po upływie pół godziny ..... (1. os. lm. zacząć) opuszczać się spokojnie na równiny Woli około 1 mili od Warszawy”. „.....
(1. os. lm. móc) odbyć dalszą podróż – dodaje Blanchard w przypisie – lecz hrabia ..... (oświadczyć) mi, że chciałby zdążyć na obrady sejmowe; ponieważ ..... (być) to powód ważny, ...
(przystąpić) natychmiast do opuszczania maszyny”. Co ciekawe – w swoją podróż powietrzną Jan Potocki ..... (wziąć) nie tylko służącego, ale również swojego ulubionego psa, rzymskiego pudła.

(Tekst relacji wg: R. Kaleta, *Sensacje z dawnych lat*, Wrocław 1986, s. 101–102)

Znaczek z 1984 r. z serii „Rozwój lotnictwa polskiego” przedstawiający „Pierwszy balon” wg drzeworytu S. Ostoi Chrostowskiego. 14.05.1790 r. – pierwszy lot załogowy Jean Pierre Blancharda i Jana Potockiego. (Źródło: www.samolotypolskie.pl/samoloty/489/126/Blanchard-Potocki-balon2)

11 Zastanów się nad słowami Jacka Pałkiewicza o tym, że świat się skurczył. Co to według Ciebie oznacza? Wynotuj w zeszycie najistotniejsze hasła, pomysły, argumenty pomocne do rozwinięcia tej kwestii.

Lekcja 2

Bądź gotowy dziś do drogi...

1 Zastanów się i powiedz:

- Czy dużo podróżujesz?
- Wolisz zorganizowany wyjazd w biurze podróży czy podróżujesz na własną rękę?

2 Czy i w jaki sposób przygotowujesz się do podróży? Zapisz swoje przemyślenia poniżej.

3 Jacek Pałkiewicz powiedział: „Organizacja wyjazdu to temat podstawowy”. Wysłuchaj nagrania, którego tematem jest planowanie podróży, a następnie ułóż w kolejności rady, których udzielili Paulina i Michał.

Źródło: https://www.youtube.com/watch?v=iLVY_U_iB8U

Rada nr	Wybór środka transportu.
Rada nr	Nie zawsze wszystko musi być zaplanowane na tip-top.
Rada nr	Należy zwracać uwagę na możliwości i koszty komunikowania się – telefon i Internet.
Rada nr	Określenie celu podróży oraz miejsc, które warto zwiedzić po drodze.
Rada nr	Dobrze jest wziąć ze sobą przynajmniej dwie karty płatnicze, posiadać też gotówkę.
Rada nr	Trzeba być przygotowanym na dodatkowe nieprzewidziane koszty.

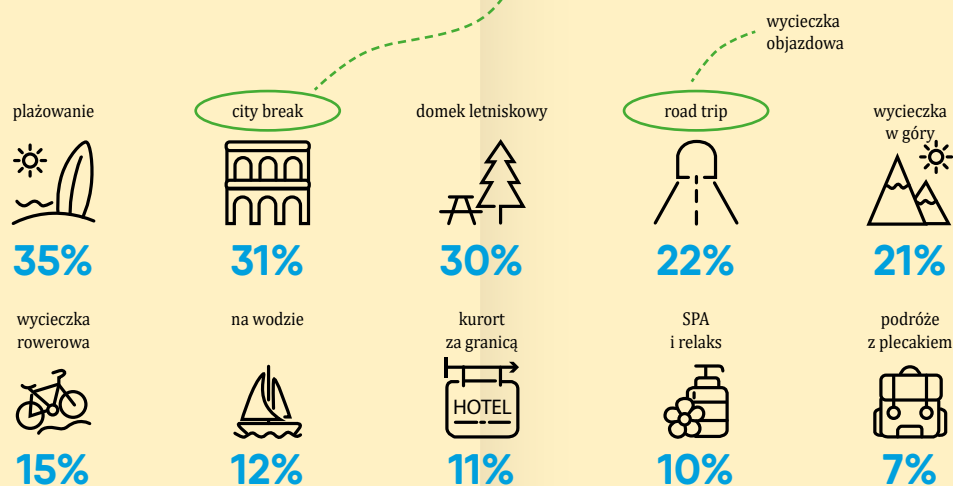

- 4 Przeanalizuj dane z raportu opracowanego przez agencję Devire (całość raportu dostępna na: https://www.devire.pl/wp-content/uploads/2020/07/On-line-czy-off-line_Jak-Polacy-spędzają-wakacje_Raport-Devire.pdf, a następnie wykonaj polecenia poniżej tekstu.

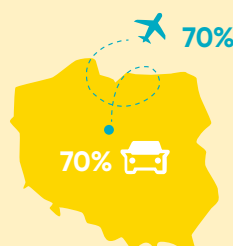
Okres wakacyjny to czas ładowania baterii i odpoczynku od codziennych wyzwań. Zadbanie o work-life balance to jednak spore wyzwanie. Część z nas lubi „wylogować się do życia”. Inni nie wyobrażają sobie być off-line nawet przez chwilę. Postanowiliśmy więc zapytać Polaków o to, jak i gdzie spędzają urlop oraz czy w trakcie wakacyjnych wojaży są podłączeni do sieci.

Gdzie będziemy podróżować w 2020?

Miesiące izolacji mocno odbiły się na wakacyjnych planach Polaków. Aż 70% z nas planuje w tym roku wypoczynek w kraju. Najchętniej wybieremy się na plażę oraz na **krótkie wycieczki do innych miast**. Popularne są też domki letniskowe w kraju i za granicą.

**Większość Polaków
zdecyduje się
na wypoczynek w kraju.**

Źródło: https://www.devire.pl/wp-content/uploads/2020/07/On-line-czy-off-line_Jak-Polacy-spędzają-wakacje_Raport-Devire.pdf

- a. Przedstaw wyniki raportu w krótkiej wypowiedzi pisemnej. Użyj czasowników z ramki, zwróć uwagę na ich formę.

zdecydować się / woleć / chcieć / preferować / postanowić / planować /
mieć zamiar / zamierzać / mieć w planach

Wzór: Jak wynika z raportu, w 2020 roku 35% (*procent*) Polaków *chce* spędzić wakacje na plaży, 31 % *zdecydowało się* na .....

.....

.....

.....

.....

.....

- b. Zastanów się, kto wybiera poszczególne formy spędzania urlopu. A Ty co najbardziej lubisz robić na wakacjach?

Np. Plażowanie wybierają ludzie, *którzy* lubią słońce, raczej mało aktywni.

Wycieczki miejskie wybierają osoby, *które* interesują się historią i kulturą, są ciekawe świata i ludzi.

.....

.....

.....

.....

Raport pokazuje, że bardzo popularną formą podróżowania są krótkie wycieczki do różnych miast. Zapraszamy Cię na taką eskapadę do kilku miast województwa podkarpackiego. Zanim wybierzesz się na wirtualny spacer po mieście, wykonaj poniższe ćwiczenia.

5 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	starówka	a.	średniowieczny pałac lub zamek
2.	relikt	b.	zbudować coś dla wspólnoty na swój koszt
3.	rotunda	c.	związany z religią, sprawowaniem kultu
4.	palatium	d.	ciąg frontów kamienic tworzący bok rynku, ulicy
5.	ufundować	e.	coś, co pochodzi z dawnych czasów
6.	pierzeja	f.	najstarsza część miasta z zabytkową zabudową
7.	sakralny	g.	reprezentacyjna i okazała siedziba jakiegoś dostojnika
8.	rezydencja	h.	budynek zbudowany na planie koła

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
			a.				

6 Uzupełnij zdania wyrazami z zadania 5.

- Przemyska ..... to najpiękniejsza część miasta.
- W północnej ..... przemyskiego rynku znajdują się najciekawsze kamienice.
- Średniowieczne ..... to siedziba piastowskich książąt.
- Kaplica ma kształt ....., jest najstarszą ..... budowlą w mieście.
- Te skamieniałości to ..... epoki, w której żyły prehistoryczne zwierzęta.
- Kościół został ..... przez Kazimierza Wielkiego.
- Nad miastem wznosiła się okazała ..... księcia.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

7 Obejrzyj film: <https://www.youtube.com/watch?v=u0ZDk3Hvw2c>, a następnie przyporządkuj informacje z filmu do poszczególnych miast Podkarpacia. Informacje są zapisane pod tabelą.

Miasto	Informacje o mieście
Rzeszów	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Przemyśl	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Krosno	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Sanok	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
Leżajsk	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Jarosław	....
Przeworsk	....

- a. Muzeum wyróżnia się największą w Europie **kolekcją** lamp naftowych.
- b. Latem w **zabytkowych wnętrzach** kościołów rozbrzmiewa muzyka sprzed wieków.
- c. Nad miastem góruje **zamek**, a u stóp wzgórza zamkowego król Jagiełło ufundował **katedrę**.
- d. Wyjątkową atrakcją miasta jest otoczony **murami obronnymi** gotycki kościół.
- e. Atrakcją jest pociąg wycieczkowy, który kursuje na trasie Przeworsk – Dynów.
- f. Od XVI do XVIII wieku miasto pełniło funkcję **grodu warownego**.
- g. Centrum Starego Miasta stanowi **malowniczy rynek** otoczony **zabytkowymi kamienicami** z charakterystycznymi arkadowymi podcieniami.
- h. Latem miasto staje się mekką miłośników muzyki.
- i. W **muzeum historycznym** znajdują się niezwykle cenne zbiory ikon oraz **galeria** prac wybitnego malarza – Zdzisława Beksińskiego.
- j. Turyści mogą obejrzeć tajemnicze zakamarki miasta dzięki **podziemnej trasie turystycznej**.
- k. Panoramę tego miasta można oglądać z wysokiej **wieży zegarowej** – siedziby Muzeum Dzwonów i Fajek.
- l. W mieście warto też zobaczyć **zespół pałacowo-parkowy** Lubomirskich.
- m. Odbывается tu festiwal, który cieszy się ogromnym zainteresowaniem organizacji polonijnych rozsiansych po całym świecie.
- n. Znajduje się tu perełka polskiego baroku.
- o. Atrakcją turystyczną jest późnorenesansowa bazylika ojców Bernardynów.
- p. Sercem miasta jest rynek z neorenesansowym **ratuszem** pośrodku.
- q. Można tu spotkać bohatera książki Jaroslava Haška – Szwejka, z którym turyści chętnie się fotografują.

8 Napisz, co możesz polecić turystom zwiedzającym Twoje miasto. Którą z atrakcji turystycznych w Twoim mieście lubisz najbardziej? Dlaczego?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

W każdej okolicy są miejsca niezwykle i warte zobaczenia – osobiwe. Podobnie jest w języku. Polszczyzna jest pod tym względem bardzo interesująca, m.in. dzięki tzw. **osobliwościom w odmianie rzeczowników**. Nietypową odmianę mogą mieć pojedyncze rzeczowniki lub całe grupy rzeczowników.

Należą tu m.in. (między innymi) rzeczowniki:

- męskie zakończone na *-a* – w liczbie pojedynczej odmieniają się jak rzeczowniki żeńskie, a w liczbie mnogiej – jak męskoosobowe, np.: *turysta* – *turyści*;
- męskie zakończone na *-anin* – w liczbie mnogiej tracą część *-in*, np. *mieszczanin* – *mieszczaninowi*; *mieszczanie* – *mieszczanom*;
- nijakie zakończone na *-ę* – w odmianie otrzymują dodatkową spółgłoskę, np.: *cielę* – *cielęcia*; *imię* – *imienia*;
- mające odmianę przymiotnikową – zachowują się jak przymiotniki, np.: rzeczownik *myśliwy* odmienia się jak przymiotnik *łatwy*, (por.: D. *myśliwego* – *łatwego*; C. *myśliwemu* – *łatwemu* itd.). Niektóre z tych rzeczowników mogą w zdaniu występować jako rzeczowniki lub przymiotniki – np. przymiotnik: *podróżny dokument*; *podróżne dokumenty* – rzeczownik: *podróżny* wyszedł z samolotu; *podróżni* wyszli z samolotu;
- których temat w liczbie pojedynczej i mnogiej różni się od siebie, np. *człowiek* – *ludzie*, *rok* – *lata*.

A także rzeczowniki, które mają niepełną odmianę:

- rodzaju nijakiego zakończone na *-um* (*liceum*, *muzeum*) nieodmienne w liczbie pojedynczej, np. np. M. co? *muzeum*, D. czego? *muzeum*, itd. i odmienne w liczbie mnogiej, np. M. co? *muzea*; D. *muzeów*;
- mające tylko liczbę pojedynczą – oznaczają cechy abstrakcyjne; materiał, z którego przedmiot jest wykonany, np. *zazdrość*; *cyna*, *żelazo*;
- mające tylko liczbę mnogą – np. te *wakacje*; *drzwi*.

Istnieją też rzeczowniki nieodmienne – to słowa obcego pochodzenia, także nazwy geograficzne np. *kakao*, *emu*, *Palermo*, *Kilimandżaro*.

Występują też rzeczowniki, które możemy traktować jako nieodmienne albo odmieniać zgodnie z zasadami polskiej fleksji, np. rzeczownik *bistro* możemy pozostawić bez odmiany: *Kupiłam kawę w bistro* lub odmienić *Kupiłam kawę w bistrze*.

Uważać trzeba też na odmianę rzeczowników „normalnych”. Mogą wystąpić zmiany w temacie, które nazywamy obocznościami, np. *kościół*, ale w *kościółce*; *miasto*, ale w *mieście*.

9 W zdaniach poniżej wybierz i zapisz poprawną formę rzeczownika.

Wzór: Odkąd zostało otworzone nowe przejście graniczne z Ukrainą, *podróźni* (podróźni/podróżnym) nie muszą już czekać godzinami na przekroczenie granicy.

- a. I Liceum Ogólnokształcące w Rzeszowie im. Stanisława Konarskiego to jedno z najstarszych ..... (liceumów/liceów) w Polsce.
- b. Wieża ..... (kościół/kościół) to najwyższy punkt widokowy w ..... (miastie/mieście).
- c. Na ..... (wakacjach/wakacji) chcemy ruszyć Szlakiem Architektury Drewnianej województwa podkarpackiego. Chcemy zobaczyć drewniane ..... (cerkwie/cerekwie), które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.
- d. Osoby podróżujące ze ..... (zwierzami/zwierzętami) powinny być przygotowane na różne ograniczenia. Nie wszędzie można wejść ze swoimi ulubieńcami. Może warto pomyśleć o hotelu dla ..... (zwierząt/zwierzętom)?
- e. Współcześnie w domu tego ..... (artysta/artysty) mieści się muzeum. W Krakowie jest kilka ..... (muzeum/muzeów) tego typu.
- f. Z podróży można przywieźć różne pamiątki. Ja zawsze przywożę ..... (perfum/perfumy). Zawsze wtedy, gdy ich używam, wracają wspomnienia dalekich wojaży.
- g. Dzisiejsze popołudnie zapowiada się bardzo interesująco. Idziemy na spotkanie z podróżnikiem, który będzie opowiadał o swojej wyprawie do ..... (Peru/Pera).
- h. Decyzja o wynajęciu przewodnika po zamku była naprawdę dobra. Jego opowieści o ..... (dzieji/dziejach) tej budowli i jej mieszkańców były niezwykle zajmujące.

10 Uzupełnij tekst poprawną formą wyrazów w nawiasach.

Wzór: Końcem czerwca byliśmy już wszyscy po *egzaminach* (egzamin).

A więc – witaj, ...! (przygoda) Z ..... (przyjaciół – lm.) ze ..... (studia) postanowiliśmy uczcić zaliczoną ..... (sesja) i początek ..... (wakacje). 1 lipca wybraliśmy się na weekendową wycieczkę do Warszawy. Zdecydowaliśmy się na jazdę ..... (pociąg), ponieważ nie zmieścilibyśmy się wszyscy w ..... (auto). Poza tym podczas drogi mogliśmy grać w ..... (makao) – to nasza ulubiona gra w karty. Odjazd pociągu był o 7.35,

więc umówiliśmy się na ..... (dworzec) o 7.00, żeby bez ..... (problem) kupić bilety. Zaczęły się wakacje i na stacji mogło być wielu ..... (podróżny). Na szczęście wszystko poszło sprawnie i o czasie wyruszyliśmy w naszą podróż. Na początku, gdy dotarliśmy do stolicy, zjedliśmy drugie śniadanie w dworcowym ..... (bistro), a następnie udaliśmy się do hotelu, żeby zostawić ..... (bagaż). Na pierwszy dzień zaplanowaliśmy zwiedzanie Starego Miasta – chcieliśmy przejść się Krakowskim Przedmieściem, zobaczyć Zamek Królewski. Z kolei na Placu Zamkowym mieliśmy okazję kupić kilka ..... (pamiątka). Tymczasem zaczęliśmy się rozglądać za jakąś ..... (restauracja), w której można zjeść smaczne i niedrogie dania bezmięsne, ponieważ wszyscy jesteście ..... (wegetarianin). Po obiedzie udaliśmy się do ..... (Centrum) Nauki Kopernik. To bardzo interesujące miejsce. Zostaliśmy tam aż do ..... (wieczór). Po wyjściu stamtąd postanowiliśmy przespacerować się ..... (brzeg) Wisły. To był świetny pomysł – było ciepło, więc usiedliśmy w jednej z wielu ..... (knajpka). Atmosfera była niesamowita. Potem spokojnie wróciliśmy do hotelu. To był dzień pełen ..... (wrażenie), a to dopiero połowa wycieczki. Nazajutrz po ..... (śniadanie) wyszliśmy, żeby zwiedzać ..... (Muzeum) Powstania Warszawskiego. Byliśmy już w wielu ..... (muzeum), ale to jest absolutnie wyjątkowe. Na zakończenie wycieczki poszliśmy do ..... (zoo), by pooglądać egzotyczne ..... (zwierzę). Naszą uwagę przykuły ..... (goryl), ... (emu) oraz rzadkie okazy ..... (wąż) żyjących w specjalnie dla nich przygotowanych ..... (terrarium). Z zoo wyszliśmy już późnym ..... (popołudnie). Trzeba było myśleć o ..... (powrót). ..... (tramwaj) dojechaliśmy do hotelu, a następnie ..... (metro) na stację. W pociągu dzieliliśmy się wrażeniami z wycieczki. Wszyscy odczuwali ..... (radość) i ..... (zadowolenie). Warszawa nas oczarowała. W końcu dotarliśmy do Rzeszowa. To był naprawdę wspaniały czas, spędzony w gronie ..... (przyjaciół). Lepszego rozpoczęcia wakacji nie mogliśmy sobie życzyć!

11 Tam, gdzie jest to możliwe, zamień formę zaznaczonych rzeczowników na liczbę mnogą. Pamiętaj o tym, by dopasować formy czasownika, przymiotnika lub zaimka.

Wzór: Turysta był zachwycony sposobem udostępniania zwiedzającym najcenniejszych eksponatów muzeum. *Turyści byli zachwyceni sposobem udostępniania zwiedzającym najcenniejszych eksponatów muzeum.*

- a. Modernizacja pałacu trwała cały rok, ale za to teraz odzyskał on dawny blask.
.....
.....
- b. Do stworzenia wielu rzeszowskich pomników wykorzystano brąz.
.....
.....
- c. W przeszłości każdy mieszczanin mógł korzystać ze studni miejskiej, która znajdowała się na rzeszowskim rynku.
.....
.....
- d. Tereny zielone nad rzeką to przepiękne miejsce, gdzie człowiek może spokojnie odetchnąć i naładować baterie.
.....
.....
- e. Zwyczaj wieszania kłódek na mostach jest znany na całym świecie. Mają one symbolizować wieczną miłość.
.....
.....

12 Kolejnym etapem planowania podróży jest wybór środka transportu. Przeczytaj poniższy tekst, podkreśl i wynotuj z niego możliwe sposoby podróżowania. Który z nich preferujesz i dlaczego? Spróbuj wyjaśnić, czym jest *carpooling*. Co sądzisz o podróżach autostopem?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podróże nie muszą być drogie

Ale, ale - budżet nie musi Cię ograniczać! Na tym polega urok studenckich podróży. Budapeszt, Praga, Berlin czy Wiedeń - co wybierasz? Wystarczy dobre planowanie i nowy semestr rozpocznieś, zwiedzając stolicę sąsiadującego z Polską kraju albo na drugim końcu Europy! Zaczynij od przejrzenia aktualnych promocji - sprawdź ofertę tanich linii lotniczych albo śledź popularne portale, aby złapać okazję na bardziej egzotyczne kierunki. Do wielu europejskich miast dojedziesz autobusem - sprawdź ofertę firm transportowych. Podróż trwa wprowadzić dłużej, ale możesz kupić bilety już od złotówki. Warto zapisać się do newsletterów przewoźników na interesujących Cię trasach - dzięki temu nie przegapisz żadnej promocji. Świetnie działa też *carpooling* - poszukaj, może ktoś inny jedzie w to samo miejsce co Ty i ma wolne miejsce w aucie. Natomiast jeżeli chcesz po danym kraju podróżować pociągiem, to sprawdź, czy nie mają weekendowych promocji, dzięki którym zakupiony bilet będzie uprawniał Cię do nieograniczonej liczby przejazdów w danym czasie. Studia to też dobry czas na poznanie zalet podróżowania autostopem! Żaden inny środek transportu nie dostarczy Ci tylu przygód.

Na podstawie: Joanna Pele Czas na przerwę, „Koncept”, 2017, nr 49; <https://gazetakoncept.pl/artykuly/czas-na-przerwe,668,b.html> (fragment)

- 13** Wielu ludzi wybiera autobus. To bardzo popularny środek transportu. Spójrz na rycinę poniżej, a następnie odpowiedz na pytania.

1. WYSZUKAJ MIĘDZYNARODOWE POŁĄCZENIE AUTOKAROWE

WYSZUKAJ KURS Rozwiń

Legenda: Wyjazd Przyjazd Przewoźnik Czas podróży

Wybierz POŁĄCZENIE WYJAZDOWE

RZESZÓW, PL
KAMIENIEC PODOLSKI, UA

02/08/2021

Płacę w walucie: **PLN** **ZMIENŃ**

104,00 PLN / 1 OS. IDEAL TRAVEL M. Myrna Sp.j.

(poniedziałek) 2 sie 2021, 21:15
RZESZÓW, Dworzec PKP, przystanek Wagabunda
⌚ 14h 25m Rozkład jazdy

(wtorek) 3 sie 2021, 12:40
KAMIENIEC PODOLSKI, Dworzec autobusowy, ul. Książąt Koriatowiczow

☐ **REZERWUJ DLA 1 OSOBY**

- a. Jak jest miejsce docelowe podróżnego? .....
- b. Kiedy rozpoczyna się podróż? .....
- c. Skąd pasażer wyrusza w podróż? .....

- 14** Zastanów się, jakie dane musisz podać, by zarezerwować bilet. Jakie inne informacje znajdują się na bilecie?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15 Istnieje wiele sposobów na upamiętnienie podróży – można robić zdjęcia, kręcić filmy. Kupujemy też pamiątki. Inną formą jest spisywanie relacji z wydarzeń, w których uczestniczyliśmy podczas wyjazdu. Wtedy tworzymy sprawozdanie, czyli wierne, dokładne i rzeczowe opisanie autentycznych wydarzeń, w których autor brał udział lub był ich świadkiem.

W sprawozdaniu powinny znaleźć się następujące informacje:

- co się wydarzyło?
- czas wydarzenia – kiedy?
- miejsce zdarzenia – gdzie?
- przyczyna lub cel (dlaczego? po co?)
- przebieg wydarzenia – co się działo?
- jakie skutki?
- ocena/wnioski.

Uwaga – przebieg zdarzeń należy przedstawić w porządku chronologicznym.

16 Przeczytaj tekst z ćwiczenia 10 jeszcze raz, a następnie uzupełnij tabelę:

Co się wydarzyło?	
Kiedy?	
Gdzie?	

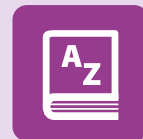
Przyczyna/cel	
Przebieg (plan zdarzeń)	1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... 6. ....
Skutki/ocena	
Określenia wskazujące następstwo czasowe	

17 Napisz podobne sprawozdanie ze swojej najciekawszej podróży. Wykorzystaj słownictwo z lekcji. Pamiętaj o chronologii. Użyj wyrażen określających następstwo czasowe (należy wybrać z ramki).

w/na końcu; dalej; potem; na/z początku; później; wkrótce; następnie; zacząć; tymczasem; na zakończenie; najpierw; wreszcie; dalej; skończyć; podczas; z kolei; po pewnym czasie; wówczas; na wstępie

Słowniczek trudniejszych wyrazów

doza, -y, w tekście w znaczeniu 'pewna ilość czegoś' *доза*

mekka, -i «miejsce stanowiące centrum określonej działalności, przyciągające zwawców, miłośników, hobbystów». Uwaga! *Mekka* to przede wszystkim nazwa miasta w Arabii Saudyjskiej. Gdy tego wyrazu używamy w znaczeniu nazwy miasta, wtedy zapisujemy go wielką literą; *мекка*

perłka, -i; perła, -y (czegoś) «o kimś lub o czymś szczególnie wyróżniającym się, znakomitym» *перлина*

podcień, -a (lub podcienie, -a) «otwarte, zewnętrzne pomieszczenie w przyziemiu budynku, wzdłuż jego elewacji, ograniczone słupami, filarami lub kolumnami» *підтіння*

pierzeja, pierzei «frontowa ściana zabudowy ulicy lub placu» *фасад*

podekscytowany, -ego «podniecony, pobudzony; też: świadczący o czymś podnieceniu» *схвилюваний, збуджений*

skrupulatny, -ego «drobiazgowo dokładny i staranny» *скрупульозний, старанний*

szalupa, -y «łódź używana na statku do celów ratowniczych i szkoleniowych» *шлюпка*

trakt, -u «szlak komunikacyjny; gościniec» *дорога, шлях*

zakamarek, zakamarka «małe, trudno dostępne miejsce w jakimś pomieszczeniu, mieście, lesie itp.» *закуток, закапелок*

żaglówka, -i «łódź sportowa lub turystyczna z żaglem» *вітрильник*

Rozdział 11

W świecie mediów

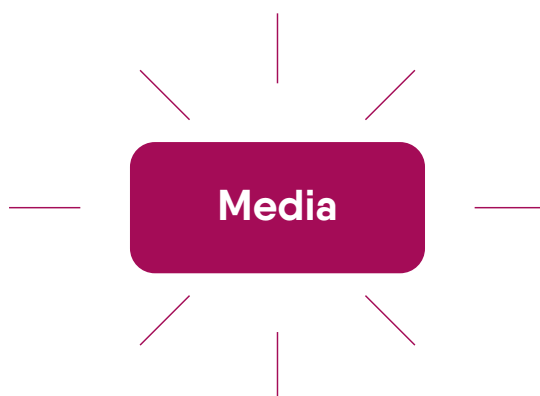

Lekcja 1

Świat w mediach

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

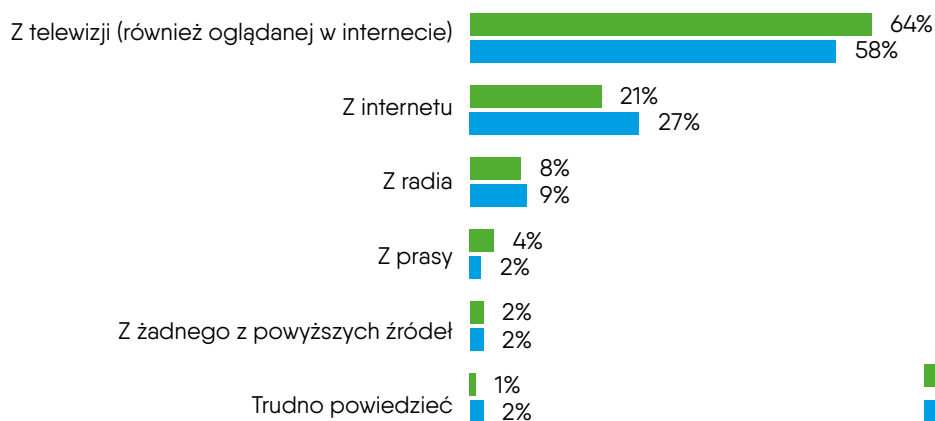
- 1 Co kojarzy Ci się z mediami? Uzupełnij mapę skojarzeń.

- 2 Przyglądnij się wynikom badań Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS). Powiedz, skąd ludzie czerpią informacje o wydarzeniach na świecie. W której grupie Ty się znajdujesz?

RYS. 1 Skąd przede wszystkim czerpie Pan(i) informacje o wydarzeniach w kraju i na świecie?

CBOS

■ IV 2017
■ IV 2019

Źródło: CBOS https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_070_19.PDF

W świecie mediów

3 O czym mogą świadczyć zamiany, które dokonały się na przestrzeni 2 lat?

.....

.....

4 Obejrzyj materiał dziennikarski, a następnie zaproponuj tytuł artykułu; uzasadnij swoją propozycję. <https://rzeszow.tvp.pl/40930458/nowa-siedziba-kuriera-galicyjskiego-najwiekszej-polskiej-gazety-na-ukrainie>

.....

.....

5 Oglądnij film jeszcze raz, tym razem skoncentruj się na słuchaniu. Podczas słuchania wykreśl z tekstu poniżej słowa, których nie było w materiale. Zapisz je także w tabeli.

„Kurier Galicyjski” – największa polska gazeta na Ukrainie, a od kilku lat także portal internetowy, radio i telewizja – ma w końcu własną siedzibę. Wcześniej redakcja mieściła się w kolejnych wynajmowanych mieszkaniach. To bardzo ułatwi pracę dziennikarzy, którzy mają swoich wiernych czytelników i słuchaczy. Działalność „Kuriera” dofinansowuje polski Senat, teraz za pośrednictwem Fundacji Wolność i Demokracja.

Początki „Kuriera” – niezależnej gazety	1. ....
dla Polaków na Ukrainie, którego pierwszy	2. ....
numer ukazał się w sierpniu 2007 roku, były	3. ....
trudne. Brakowało siedziby, dziennikarze pra-	4. ....
cowali dużo w domu, a na kolegiach spotykali	5. ....
się w kawiarni. Potem był jeden duży pokój,	6. ....
a gdy redakcja zaczęła się rozwijać i papiero-	7. ....
wa druga wersja gazety została rozszerzona	8. ....
o wydanie internetowe, a później radio i te-	9. ....
lewizję z audycjami dostępnymi także w on-	10. ....
-line, wynajmowano kolejne mieszkania	11. ....
w różnych częściach Lwowa.	12. ....

W końcu redakcja otrzymała własną siedzibę. Na parterze jednej z kamienic przy ulicy Czuprynki w bliskim sąsiedztwie polskiej szkoły imienia Marii Magdaleny. Choć miejsca jest trochę mniej niż w poprzednim wynajmowanym mieszkaniu, to jest tu i radiowe studio, miejsce na telewizyjny sprzęt, a przede wszystkim komputery, w których powstają już kolejne teksty o Polakach i dla Polaków mieszkających we Lwowie, ale też w całej zachodniej Ukrainie.

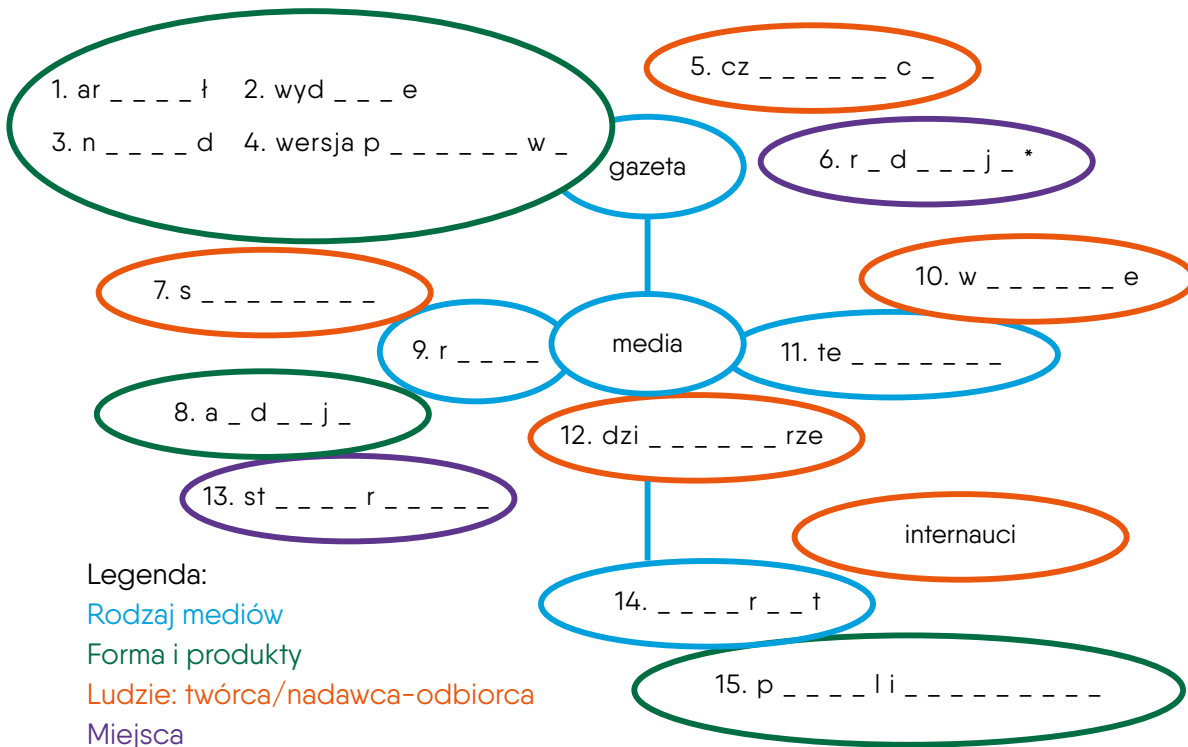
Stały kontakt z czytelnikami, słuchaczami i widzami daje wszystkim dziennikarzom „Kuriera” przekonanie, że są potrzebni i że to, co oni robią, jest rodzajem ważnej misji, którą realizują, przygotowując kolejne artykuły i audycje. Redakcja „Kuriera Galicyjskiego” liczy kilkanaście osób, które bardzo dbają o jakość tego, co robią – od tematów po polszczyznę, którą się posługują. Polacy z tej części Ukrainy mają w „Kurierze” znakomite źródło informacji, źródło wiedzy. Tylko papierowe wydanie „Kuriera” ma nawet 10-tysięczny nakład, największy w sezonie turystycznym, bo gazetę chętnie kupują też goście z Polski, którzy, odwiedzając Lwów, zawsze traktują „Kuriera” jako pamiątkę z wyjazdu – polską pamiątkę.

13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....
32. ....
33. ....
34. ....
35. ....
36. ....
37. ....
38. ....

Źródło: <https://rzeszow.tvp.pl/40930458/nowa-siedziba-kuriera-galicyjskiego-najwiekszej-polskiej-gazety-na-ukrainie>

W świecie mediów

6 Opierając się na tekście o „Kurierze Galicyjskim”, uzupełnij słowniczek. Dopisz swoje słówka.

7 Podkreśl wyraz niepasujący do pozostałych.

- rzetelny, wiarygodny, prawdziwy, wątpliwy
- dostępny, minimalny, otwarty dla wszystkich, masowy
- nowoczesny, innowacyjny, awangardowy, najnowszy
- błyskawicznie, bezzwłocznie, stopniowo, natychmiast
- lokalny, ogólnosiwiatowy, globalny, powszechny

8 Uzupełnij luki w tekście, wykorzystując wyrazy z zadania 7.

- Informacje o podwyżkach rozeszły się ..... W ciągu godziny pisały już o nich wszystkie gazety.
- Lokalna prasa donosi, że jutro na Uniwersytecie Rzeszowskim zostanie otwarta nowa hala sportowa. To bardzo ..... obiekt.
- Międzynarodowa Agencja Energii informuje o radykalnym spadku zużycia węgla w ostatnich latach. Wydaje się, że ta tendencja jest ....., bo zjawisko można zaobserwować w wielu miejscach na świecie.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNEĆWICZENIA
LEKSYKALNEĆWICZENIA
LEKSYKALNE

- d. Zanim wyrobię sobie opinię na ten temat, chcę poszukać ..... informacji.
- e. Wiele muzeów i galerii sztuki zdecydowało się na prezentowanie swoich zbiorów w internecie. Dzięki temu sztuka jest bardziej .....

9 Czy chętnie czytujesz prasę? Kto dziś czyta gazety? Co jest główną przyczyną zmian na rynku prasy? Jaka będzie jego przyszłość? Zastanów się nad tymi kwestiami. Zapisz swoje pomysły.

.....

.....

.....

.....

10 Przeczytaj artykuł „Prasa drukowana – przeszłość i przyszłość”, uzupełnij luki wyrazami z ramki. Następnie porównaj go ze swoimi przemyśleniami na temat przyszłości prasy. Podkreśl fragmenty, w których wyrażone zostały podobne myśli.

zakątku / przyszłość / wielokrotnie / popularnością / politycznym / ograniczony / internetowych / przetrwać / komunikowania / wolnego / kioskach / czytelników / dostępna / zasięgu / dostępu / częstotliwością / medialne / sfer / zagrożeniem

Prasa drukowana – przeszłość i przyszłość

W świecie, w którym informacja to podstawa, trudno wyobrazić sobie życie bez środków ..... masowego. Współcześni ludzie mają dostęp do wiadomości serwowanych im w bardzo różnej postaci. Począwszy od tradycyjnej prasy drukowanej, aż po nowoczesne platformy .....
..., w których można znaleźć każdą interesującą kogoś informację. Media towarzyszą odbiorcom w ich domach, w miejscu pracy, w samochodach, w podróży i w każdym ..... świata. Warto jednak pamiętać, że początek rozwoju znanych dzisiaj środków masowego przekazu przypadł na wiek XX, a niezwykle dynamiczny stał się dopiero w obecnym tysiącleciu. Wcześniej przez wiele wieków jedynym i często ograniczonym pod względem .....
..... źródłem informacji była prasa drukowana. To od niej zaczyna się historia

W świecie mediów

współczesnych mediów. Warto zatem prześledzić **jej** początki, jak również zastanowić się nad **tym**, czy **taka** forma komunikacji ma szansę .....

..

Historia prasy jest długa, ale rozpoczęła **się** dosyć skromnie. Co prawda, trudno obecnie wyobrazić **sobie** życie bez ..... do informacji, ale w czasach starożytnych czy w średniowieczu większość ludzi musiała się bez **nich** obejść. Jeszcze przed **naszą** erą pojawiły **się** pierwsze materiały, które można byłoby porównać do środków komunikowania. **Ich** zasięg był jednak ..... Wiele zmieniło **się** w XV wieku, czyli w momencie wynalezienia słynnych ruchomych czcionek. Od **tego** czasu prasa drukowana stawiała **się** coraz powszechniej ..... Wiek XIX, a zwłaszcza początek XX, przyniosły rozwój dziennikarstwa. Przez wiele dekad było **ono** związane wyłącznie z prasą drukowaną, przez **co** zyskiwała **ona** na znaczeniu.

Obecnie na rynku medialnym działa wiele tradycyjnych redakcji prasowych. Wydawane tytuły pojawiają **się** z różną ....., ale każdy z **nich** musi trafiać do rąk czytelników co najmniej raz w ciągu roku. Największą ..... cieszą **się** natomiast wydawane codziennie dzienniki, jak również pojawiające się raz w tygodniu tygodniki. Poszczególne tytuły dotyczą różnych ..... życia. Wśród najbardziej znanych można wymienić tytuły poświęcone sprawom społecznym czy ..... Niemniej jednak wielu czytelników sięga po gazety poświęcone bardziej konkretnej tematyce. Prasa specjalistyczna nadal cieszy **się** dużym uznaniem, głównie z uwagi na jakość i rzetelność prezentowanych **w niej** informacji. Popularne są tytuły skierowane do kobiet bądź mężczyzn, ale także te związane ze sposobami spędzania ..... czasu czy konkretnymi zawodami.

Czy prasa drukowana przetrwa? **Jaka** będzie **jej** .....? Konkurencja na rynku medialnym jest niemała. Zwłaszcza nowoczesne media wydają się poważnym ..... dla tradycyjnie publikowanych informacji. Zmierzch gazet drukowanych ogłaszany był już ..... Ostatecznym ciosem miało by powstanie wydań ..... poszczególnych tytułów. A jednak mimo to gazety drukowane nadal pojawiają się w sklepach i ..... **Tych** ostatnich jest coraz mniej, ale wciąż wielu ..... właśnie **takie** punkty odwiedza i nie wyobraża **sobie** życia bez gazety w ręku.

Źródło: <http://prasaimedia.pl/prasa-drukowana-przeszlosc-i-przyszlosc/>

11 W tekście i w poleceniach do ćwiczeń pojawiło się wiele zaimków, zaznaczonych podkreśleniem. Pogrupuj je ze względu na ich funkcję – zapisz je w formie, w której wystąpiły w tekście.

Osobowe	Wskazujące	Dzierżawcze	Pytające/ względne	Inne
			<i>którym</i>	<i>sobie, się, każdym</i>

Zaimki, choć to „zamienniki” innych części mowy, są bardzo ważnym elementem języka. Dzięki nim możemy uniknąć powtórzeń lub skrócić wypowiedź. W niektórych sytuacjach – jak np. wyrażenie przynależności – są niemal niezbędne. Używając zaimków, musimy pamiętać o kilku rzeczach.

1. Jest wiele typów zaimków, które możemy rozróżniać ze względu na zastępowaną część mowy (rzeczowne, przymiotne, itd.) lub pełnioną funkcję (osobowe, wskazujące, dzierżawcze, itd.).
2. Niektóre zaimki są bezrodzajowe (np. *ja, wy*).
3. Odmiana zaimków nie należy do zbyt regularnych (tabele odmian dostępne na stronie: <https://www.polskinawynos.com/bank-gramatyki/>).
4. Zaimki osobowe mają po dwie lub nawet trzy formy w jednym przypadku (np. dopełniacz zaimka *on* to: *jego, niego, go*), a użycie tych form jest regulowane zasadami:

Formy krótkie *mi, cię, ci, go, mu* mają wspólny akcent z wyrazem, z którym się łączą. Mogą one wystąpić tylko w pozycji nieakcentowanej w zdaniu, bardzo często po czasowniku. Nie używamy ich na początku zdania.

Formy *niego, niemu, niej* występują tylko po przyimkach, np. *Rozmawiam z nią*.

5. Nie używa się zaimków osobowych 1. i 2. osoby, jeśli oznaczają wykonawcę czynności (w funkcji podmiotu), chyba że chcemy podkreślić, kto tę czynność wykonuje. W innym wypadku zaimek pomijamy, gdyż to samo znaczenie wyraża końcówka czasownika: *Czytam gazetę*, nie: **Ja** czytam gazetę.
6. Obok zaimków dzierżawczych *mój, twój, jego, jej, nasz, wasz, ich* dodatkowo stosowany jest zaimek *swój*, który zastępuje każdy z poprzednich zaimków, jeżeli przedmiot posiadania należy do podmiotu. Zaimka *swój* nie używa się tylko wtedy, gdy akcent zdaniowy pada na określenie właściciela przedmiotu, np.: *To jest **mój** kot.* – W tym zdaniu właściciel nie jest podmiotem, stąd użyto zaimka *mój*.
*(Ja) karmię **swojego** kota.* – Podmiotem jest „ja”, kot należy do podmiotu, stąd jedyną poprawną formą jest „swoj”.
*(Ja) karmię nie **mojego** kota, a **twojego**.* Mówiący chce podkreślić do kogo należą zwierzęta, i używa zaimków *mój* i *twój*.
7. Zaimki pytajne *kto, co, który, jaki* służą do tworzenia pytań, np. **Kto** napisał ten artykuł? **Jacy** ludzie pracują w redakcji?
8. Zaimki względne – są identyczne z zaimkami pytajnymi, ale używane są jako spójniki łączące zdanie główne ze zdaniami podrzędnymi, np. *Chcę poznać tego, **kto** napisał ten artykuł. Nie wiem, **jacy** ludzie pracują w redakcji.*

12 Zadecyduj, której formy zaimka należy użyć, następnie wpisz ten zaimek w puste miejsce w zdaniu.

Wzór: Nie mam *ci* (tobie/ci) nic do powiedzenia w tej sprawie.

1. Nie wiesz, co słyszać u Oli? Nie widziałam ..... (jej/niej) już długo. Dzwoniłam do ..... (jej/niej), ale nie odbiera telefonu. Martwię się o ..... (ją/nią).
2. To naprawdę wspaniały człowiek. Dzięki ..... (jemu/niemu/mu) mogliśmy zrealizować nasz projekt. Chcę podziękować ..... (jemu/niemu/mu) osobiście.
3. Powiem ..... (tobie/ci) coś w sekrecie. Ale pamiętaj! – mówię to tylko ..... (tobie/ci).
4. Nie widziałas gdzieś mojego telefonu? Chyba zostawiłam ..... (jego/niego/go) w domu. Muszę się po ..... (jego/niego/go) wrócić. .... (Jego/Niego/Go) brak może przeszkadzać ..... (mi/mnie) w pracy.

5. Gdy znajomi brata weszli do pokoju, Kasia wzięła ..... (jej/swoją) książkę i wyszła z ..... (jego/niego/go). Nie miała ochoty na rozmowy z ..... (jego/swoimi) kolegami.

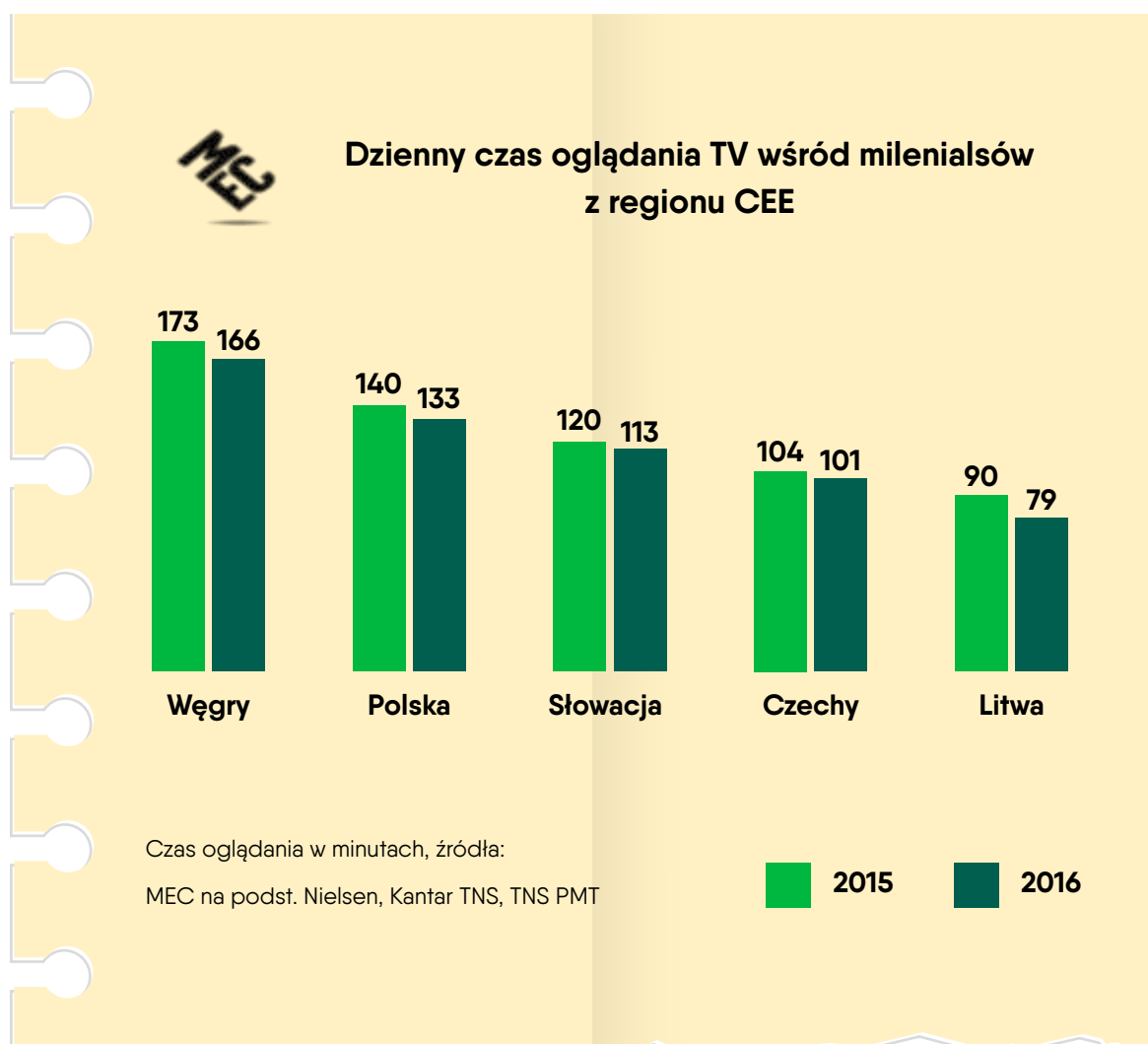
13 Uzupełnij zdania odpowiednią formą zaimka w nawiasie. Pamiętaj o dopasowaniu rodzaju i liczby tam, gdzie jest to konieczne.

1. – Dla ..... (ja) najważniejsza w dziennikarstwie jest prawda – powiedział znany reporter w wywiadzie, gdy dziennikarka zapytała ..... (on) o to, ... (co) kieruje się w ..... (swoją) pracy.
2. – Do ..... (kto) w redakcji mogę się zwrócić z prośbą o nagłośnienie sprawy nielegalnego wysypiska śmieci w okolicach ..... (nasz) miasta?
– To jest Tomasz Nowak. .... (on) specjalizuje się w ..... (te) tematach. Prowadzi dział interwencji w ..... (nasz) gazecie. Proszę z ..... (on) rozmawiać.
– Dziękuję za ..... (ta) informację. Bardzo ..... (ja) zależy na rozwiązaniu ..... (ten) problemu.
3. Do prac przy ..... (ten) serialu zaproszono ekspertów. Dzięki ..... (oni) znajdziemy w ..... (on) interesujące i rzetelne odtworzenie szczegółów historycznych. Poza (to) ..... (swoją) udział zapowiedzieli ..... (mój) ulubieni aktorzy z pierwszych stron gazet. To będzie hit sezonu.
4. – Do ..... (czyj) tekstów powinnam sięgnąć, żeby dowiedzieć się ..... (coś) o sprawach społecznych Afryki?
– Myślę, że najlepiej zacząć od *Hebanu* Ryszarda Kapuścińskiego. To jedna z ..... (jego) najlepszych i jednocześnie z najciekawszych relacji reporterskich, ... (który) poruszają problematykę ..... (ten) kontynentu.
5. – ..... (jaki) dziennikarze powinni znaleźć się w redakcji nowego miesięcznika popularnonaukowego?
– To miejsce dla ..... (ci), ... (który) nie tylko są ekspertami w danej dziedzinie, ale jeszcze umieją w przystępny i ciekawy sposób przekazać o ..... (ona) wiedzę. Wbrew pozorom, to może okazać się trudniejsze niż redagowanie tekstów w prasie specjalistycznej i branżowej.

Lekcja 2

Na szklanym ekranie

1 Przyjrzyj się wykresowi, który pokazuje, ile czasu spędzają przed telewizorem tzw. milenialsi (grupa wiekowa 13–29 lat) z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a następnie porównaj to ze swoimi doświadczeniami. Jaką ogólną tendencję możemy zaobserwować?

a. Wypisz gatunki programów telewizyjnych i spróbuj określić, do kogo są one adresowane.

wzór: serial obyczajowy - dla rodzin

[illegible]

b. Czy któryś z programów wydał Ci się interesujący? Dlaczego?

[illegible]286

3 Połącz wyrazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1.	kablówka	a.	działalność polegająca na sprawianiu, że jakieś idee lub działania stają się powszechnie znane lub stosowane
2.	premiera	b.	taki, który jest współtworzony przez uczestnika lub użytkownika i dlatego wymaga jego aktywnej współpracy
3.	interfejs	c.	telewizja kablowa – system służący do przekazywania na odległość obrazu i dźwięku
4.	nagrywarka	d.	uiszczana regularnie opłata za korzystanie z czegoś lub otrzymywanie czegoś przez określony czas
5.	popularyzacja	e.	to, co ktoś wybiera, stawianie kogoś lub czegoś wyżej niż inne osoby lub rzeczy
6.	platforma cyfrowa	f.	dostosowywanie urządzeń, usług lub ofert do potrzeb konkretnego indywidualnego użytkownika
7.	preferencje	g.	część systemu operacyjnego lub oprogramowania, którą użytkownik lub programista widzi na swoim komputerze, telefonie lub innym urządzeniu mobilnym podczas obsługi go
8.	interaktywny	h.	pakiet programów radiowych i telewizyjnych udostępniany za pomocą satelity
9.	personalizacja	i.	pierwszy publiczny pokaz sztuki teatralnej, opery, filmu lub czegoś przeznaczonego do sprzedaży
10.	abonament	j.	urządzenie pozwalające na dokonywanie nagrań na płycie kompaktowej

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		g.							

4 Obejrzyj film przedstawiający różne modele oglądania telewizji, a następnie odpowiedz na pytania (https://www.youtube.com/watch?v=_VMkq-2Qyvw).

a. Jaki jest tradycyjny model oglądania telewizji?

.....

.....

b. Jaka jest ogólna zasada funkcjonowania telewizji na życzenie/żądanie (VOD)?

.....

.....

c. Na czym polega świadome oglądanie telewizji?

.....

.....

d. Czego internet nauczył odbiorców telewizji?

.....

.....

e. Jaki jest związek telewizji na żądanie z piractwem internetowym?

.....

.....

5 W filmie pojawiły się zapisane poniżej związki wyrazowe. Spróbuj wyjaśnić ich znaczenie. Następnie wybierz jeden ze związków i utwórz z nim zdanie.

– słono zapłacić – .....

– dostępny od ręki – .....

– pierwsza jaskółka – .....

6 Połącz wyrazy tak, by tworzyły pary przeciwieństw, a następnie wybierz dwa słowa i ułóż z nimi zdania.

1. stymulujący

a. kreatywność

2. schematyczność

b. ogromny

3. różnorodność

c. klasyczny

4. odważny

d. hamujący

5. niekonwencjonalny

e. monotonia

6. malutki

f. zachowawczy

.....
 .....
 .....
 .....
 7 Analitycy portalu www.wirtualnemedi.pl przygotowali prognozę sytuacji mediów w Polsce na 2021 rok. Zapoznaj się z jej fragmentem poświęconym telewizji. Uzupełnij tekst formami czasu przyszłego znajdującymi się w ramce. Następnie odpowiedz na pytania poniżej tekstu.

sprawi / będzie przybywać / przyśpieszy / wpłyną / będą realizowali /
 będą oferowały / staną się / umacniał będzie się / wkroczymy / wzrośnie

Nadchodzi złota era seriali

Dla telewizji to ma być rok nowych pomysłów. Tak uważa Radosław Sławiński, dyrektor kanałów tematycznych w Telewizji Polsat. – Liczę na to, że ograniczenia wynikające z pandemii ..... stymulująco na kreatywność twórców treści telewizyjnych. Czekam na świeże, odważne pomysły. To jest świetny moment dla młodych producentów. To osoby z pokolenia wychowanego na YouTube i mediach społecznościowych ..... wkrótce producentami programów telewizyjnych. Ten mariaż ....., że w niedalekiej przyszłości spodziewać się możemy, że młodzi ..... nowe, rewolucyjne pomysły. Myślę, że pandemia ..... ewolucję telewizji – mówi Sławiński. Jego zdaniem ..... rynek klasycznych produkcji telewizyjnych – seriali fabularnych i programów rozrywkowych. – Konkurencja platform VOD wpłynęła bardzo ożywczo na rynek produkcji telewizyjnych, głównie serialowy. Spodziewam się, że powoli ..... w złotą erę produkcji seriali telewizyjnych. Na świecie to już się dzieje. W Polsce musieliśmy chwilę poczekać – zaznacza.

W 2021 najprawdopodobniej ..... znaczenie kanałów tematycznych. – Mamy na rynku około dwustu kanałów w języku polskim, nie sądzę, żeby dochodziło do dalszej znaczącej fragmentaryzacji, ale istniejącym kanałom tematycznym widowni na pewno ..... Konkurencja

W świecie mediów

jest ogromna. Przyszłość należy do grup medialnych, które .....
 ..... dużą różnorodność programową: seriale fabularne, tele-
 turnieje, programy reality, przyrodnicze, ale też dokumenty historyczne.

Źródło: <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/twitteryzacja-dziennikarstwa-radykalizacja-redakcji-zlota-era-seriali-prognozy-dla-mediow-na-2021-rok> (fragmenty)

- Jak myślisz, co oznacza sformułowanie *złota era*?
- Czy zgadzasz się z prognozami zaprezentowanymi w tekście? Czy rzeczywiście możemy mówić o złotej erze seriali? Uzasadnij swoją opinię.
- Masz jakiś ulubiony serial? Powiedz o nim kilka słów. Użyj wyrazów: serial, sezon, odcinek, fabuła, obsada.

Gdy tworzymy formy czasu przyszłego, musimy pamiętać o kilku rzeczach.

1. W języku polskim występuje czas przyszły **prosty** i **złożony**.
2. **Czas przyszły prosty** mają tylko czasowniki dokonane. Wskazują one na czynność, która zostanie zakończona w przyszłości. Tworzy się go za pomocą końcówek czasu teraźniejszego czasowników niedokonanych, np.: przeczytać

<i>przeczytam</i>	<i>przeczytamy</i>
<i>przeczytasz</i>	<i>przeczytacie</i>
<i>przeczyta</i>	<i>przeczytają</i>
3. **Czas przyszły złożony** mają czasowniki niedokonane. Istnieją dwa sposoby tworzenia czasu przyszłego złożonego:
  - a. czasownik posiłkowy *być* w czasie przyszłym + bezokolicznik, np. *będę czytać; będzie czytać; będziecie czytać;*
  - b. czasownik posiłkowy *być* w czasie przyszłym + formy 3 osoby liczby pojedynczej lub mnogiej czasu przeszłego, np. *będę czytał/ będę czytała; będzie czytał/ będzie czytała; będziemy czytali; będziecie czytali.*

Uwaga! Konieczne jest dopasowanie rodzaju!

Uwaga! Zarówno formy z bezokolicznikiem, jak i z użyciem form przeszłych są poprawne. Formy czasu przeszłego stosujemy zawsze w czasownikach modalnych (*będę chciała, będę mógł, będą musieli*).

- 8 Przepisz tekst do zeszytu, przekształcając podkreślone czasowniki na formy czasu przyszłego.

Pokolenie telewizji a pokolenie YouTube'a, czyli co wybrała generacja Z

W Polsce ogromny telewizor wciąż stanowi symbol statusu, tymczasem na Zachodzie trendy są inne. Młodzi ludzie nie potrzebują ani tradycyjnej telewizji, ani samego odbiornika – wybierają streaming na mniejszym ekranie. Telewizja tradycyjna nadal dominuje wśród polskich odbiorców, jednak polscy post-millenialsi wykazują coraz mniej zainteresowania tym medium. Jest to związane między innymi z dużą liczbą reklam, brakiem dopasowanych do ich gustu programów, a także ze zmianą sposobu konsumpcji¹ treści. Dlaczego YouTube jest bliższy generacji Z? Amatorskie filmy na YouTube coraz częściej stanowią konkurencję dla telewizji tradycyjnej, nabierają popularności, a ich twórcy są uważani za liderów opinii. To najczęściej rówieśnicy widzów, znajomi z podwórka, którzy mają podobne poglądy, zainteresowania i problemy. Popularność tej platformy i łatwość dotarcia do post-milenialsów spowodowała również to, że coraz więcej stacji telewizyjnych stworzyło swoje kanały na YouTube.

Telewizor wyłączamy, ale usług telewizyjnych nie. Większość stacji telewizyjnych wykorzystuje także możliwości internetu. Poszczególne programy dostępne są w sieci, na portalach stacji, dosłownie w kilka minut po zakończeniu emisji na żywo. Wszystkie wysokobudżetowe show telewizyjne mają swoje kanały na YouTube'ie, gdzie w kilka minut po emisji można obejrzeć skróty programu.

Źródło: <https://nowymarketing.pl/a/27206,pokolenie-telewizji-a-pokolenie-youtube-a-czyli-co-wybiera-generacja-z> (fragmenty).

¹ Konsumpcja – 'korzystanie z'.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

Lekcja 3

Po co nam ten cały internet?

Uwaga!

Obecnie dopuszczalna jest dwojaka pisownia słowa „internet” – a zatem można zapisać Internet (jako nazwa własna) lub internet - jako rzeczownik pospolity. Dowiedz się więcej:

https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1032:internet-71&catid=44&Itemid=208

1 Zapisz wyrazy z ramki w odpowiedniej rubryce tabeli.

przeglądarka / listy do redakcji / dziennikarz / post / blog / rubryka / program / na łamach / pilot / portal / stacja / kanał / podcast / polubienie (lajk) / serial / tygodnik / influencer / czat

media tradycyjne	internet

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

2 Uporządkuj fragmenty różnych wypowiedzi tak, aby powstały spójne i logiczne teksty. Odpowiedzi zapisz w tabeli. Następnie podkreśl najistotniejsze według Ciebie informacje, które mogą pomóc w odpowiedzi na pytanie zawarte w tytule pierwszego fragmentu.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
A.							

Po co nam cały ten internet?

rozmawiała Miłada Jędrysik

Wzór: 1. A. U internautów, którzy coraz mądrzej korzystają z sieci, wzrasta poziom zadowolenia z życia, zaufanie do innych, liczba przyjaciół i umiejętność radzenia sobie w świecie.

Miłada Jędrysik: Dlaczego dobrze jest korzystać z internetu?

Kamil Henne, psycholog: Z badań, które prowadzimy wspólnie z prof. Kryną Skarżyńską, i z wielu innych wynika, że u użytkowników internetu wzrasta tzw. dobrostan, czyli po prostu poczucie zadowolenia z życia. Osoby, które korzystają z internetu, są szczęśliwsze, mają więcej przyjaciół, większe wsparcie od innych. Charakteryzują się również większym...

... **B. Uzupełnieniem fragmentu powyższej rozmowy jest raport Ministerstwa Cyfryzacji:**

Resort cyfryzacji zbadał, dlaczego Polacy korzystają lub nie korzystają z sieci.

Łatwy dostęp do wiedzy, możliwość dokształcania się, ale i bankowość elektroniczna – to największe – zdaniem Polaków – zalety korzystania z internetu. Blisko 60 proc. uważa, że medium to pozwala...

... **C.** tym częściej korzysta z możliwości, jakie daje globalna sieć.

Badanie objęło też osoby w wieku 45–64 lat niekorzystające z internetu. Badani do najczęstszych przyczyn niekorzystania z sieci zaliczają: brak potrzeby, brak wystarczających umiejętności i brak pieniędzy na kupno sprzętu do obsługi internetu. – *Co ciekawe, zgodnie z deklaracjami respondentów, korzyść w formie dostępu do informacji mogłaby przekonać 33 proc. osób niekorzystających z sieci do rozpoczęcia korzystania z niej* – dodaje szef MC.

Źródło: <https://www.telko.in/resort-cyfryzacji-zbadal-dlaczego-polacy-korzystaja-lub-nie-korzystaja-z-sieci>

...D. częściej niż dorośli korzystają z sieci na kilku różnych urządzeniach (np. na komputerze i na urządzeniach mobilnych).

– Zdaniem zdecydowanej większości „Polaków-internautów” internet pozwala m.in. na łatwy dostęp do wiedzy, daje możliwość dokształcania się czy zarządzania kontem bankowym – mówi minister cyfryzacji **Marek Zagórski**. – Co ciekawe, internauci przede wszystkim dostrzegają użytkowy aspekt korzystania z internetu. Kwestie rozrywki przenoszą na dalszy plan – dodaje. Badani bowiem najczęściej wskazywali na to, że internet ułatwia wyszukiwanie...

...E. poziomem kapitału społecznego, czyli np. częściej biorą udział w wyborach, angażują się w różnego rodzaju organizacje i stowarzyszenia.

– ***W jaki sposób internet sprawia, że nasze życie jest lepsze? Tak konkretnie? Nie musimy stać w kolejce na pocztę albo w banku, żeby zapłacić rachunki, możemy taniej robić zakupy, mamy naszych znajomych i przyjaciół zawsze pod ręką. Możemy zapłacić podatki, skonsultować się z ludźmi, którzy mają te same problemy co my. Co jeszcze?...***

...F. informacji oraz pozwala łatwiej poszerzać wiedzę. Podkreślali także, że pozytywnie wpływa on na możliwość rozwoju pasji i zainteresowań. Wraz z wiekiem internautów rośnie poczucie wzrostu jakości życia związanej z internetem. Potwierdziła się też reguła, że im młodsza osoba, ...

...G. zaoszczędzić czas i podnosi jakość życia. Takie wyniki przyniosło badanie, które w końcu ubiegłego roku przeprowadziło Ministerstwo Cyfryzacji (MC) w ramach projektu dotyczącego upowszechniania internetu, realizowanego wspólnie z NASK (Narodowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy).

Badania potwierdziły też, że z netu częściej korzystają osoby z wyższym wykształceniem. Najmłodszy internauci natomiast ...

...H. – Internet może nam dziś ułatwić prawie każdy aspekt życia. Ja np. kupiłem sobie samochód przez internet za granicą, bo w Polsce taki model był niedostępny.

– ***A ja kupuję na Allegro moją ulubioną neapolitańską kawę, w Warszawie trudno dostępną.***

Źródło: https://wyborcza.pl/1,76842,7561129,Po_co_nam_caly_ten_internet_.html

3 Wyszukaj w tekście synonimy słowa „internet”, następnie zapisz je poniżej.

.....

.....

.....

4 Po co nam ten internet? Co robimy w internecie lub za jego pomocą? Dobierz wyrazy z obu kolumn, tak by tworzyły poprawne zwroty.

1. przeglądamy	a. ze znajomymi
2. płacimy	b. muzyki
3. robimy	c. w dyskusji
4. rozmawiamy	d. zdjęcia
5. bierzemy udział	e. zakupy
6. wyszukujemy	f. rachunki
7. zamieszczamy	g. strony internetowe
8. słuchamy	h. w szkoleniu
9. udzielamy się	i. informacje

A może dodasz jeszcze inne aktywności związane z internetem?

[illegible]

W świecie mediów

5 Powstałe zwroty zamień na wyrażenia z rzeczownikami odczasownikowymi, a następnie zapisz w tabeli tak, by pasowały do narzędzi/aplikacji internetowych służących do wykonywania poszczególnych czynności. Wzór w pierwszym wierszu.

Czynność		Narzędzie/aplikacja
<i>udzielanie się w dyskusji</i>	A.	forum internetowe
	B.	bankowość elektroniczna
	C.	webinarium
	D.	serwisy streamingowe
	E.	przeglądarka
	F.	sklep internetowy
	G.	media społecznościowe
	H.	komunikator
	I.	wyszukiwarka

6 W jakim celu Ty najczęściej używasz internetu? Dokończ zdania.

Z sieci korzystam **w celu** .....

Najczęściej wchodzę do internetu, **aby** .....

Surfuję po internecie, **żeby** .....

7 Użyj wyrazu podanego w nawiasie i przekształć zdanie tak, by nie zmieniło swojego sensu.

Wzór:

Młodzi internauci częściej niż dorośli korzystają z sieci na różnych urządzeniach.

(od)

Młodzi internauci częściej od dorosłych korzystają z sieci na różnych urządzeniach.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

- a. Łatwy dostęp do wiedzy, możliwość dokształcania się, ale i bankowość elektroniczna – to największe – zdaniem Polaków – zalety korzystania z internetu.

(należą)

.....
 .....

- b. Badanie objęło też osoby w wieku 45–64 lat niekorzystające z internetu.

(badaniem)

.....
 .....

- c. Podkreślali także, że pozytywnie wpływa on na możliwość rozwoju pasji i zainteresowań.

(jego)

.....
 .....

- d. Osoby, które korzystają z internetu, charakteryzują się większym poziomem kapitału społecznego.

(cechuje)

.....
 .....

Internet może nam dziś ułatwić prawie każdy aspekt życia.

(dzięki)

.....
 .....

8 Internet nie tylko dostarcza rozrywki czy pomaga w nauce, sieć daje również możliwości pracy. Przeczytaj tekst „Praca marzeń... praca on-line”, a następnie napisz, na czym miałaby polegać praca online.

PRACA MARZEŃ... PRACA ONLINE

Ach, a gdyby tak móc sobie siedzieć przed komputerem cały dzień. Z kubkiem gorącej kawy rozsiąść się w wygodnym fotelu, gdy za oknem pada deszcz... Koronawirus szaleje na świecie, więc może lepiej byłoby zostać w domu, przeczekać ten okres. Gdyby jeszcze ktoś zapłacił za to siedzenie... byłoby idealnie.

Tryb przypuszczający (warunkowy)

1. Używamy go do wypowiedzania hipotez, przypuszczeń możliwych i niemożliwych, ale także do wyrażania prośb, życzeń, rozkazów i sugestii, np.:

*Gdybym była młodsza, **wyjechałabym** stąd.*

***Zrobiłbyś** wreszcie to, o co cię proszę.*

*Czy **mógłbyś** podać mi sól?*

2. Tworzymy go od czasowników niedokonanych i dokonanych.
3. Tworzymy go poprzez dodanie do **3.osoby liczby pojedynczej** lub **mnogiej czasu przeszłego** **cząsteczek charakterystycznych dla trybu przypuszczającego** (partykuła *by* + końcówka osobowa):

zrobiłbym, zrobiła**by **zrobilibyśmy, zrobiłybyśmy W trybie przypuszczającym

zrobiłbyś, zrobiła**byś **zrobilibyście, zrobiłybyście wyróżniamy rodzaje!

***zrobiłby, zrobiła**by **zrobiliby, zrobiły**by*

4. Partykuła *by* może występować samodzielnie. Wtedy piszemy ją przed czasownikiem, np.:

*Miło **by** **było** się spotkać.*

*Ty na pewno **byś** to **kupił**.*

5. Partykuła *by* może łączyć się ze spójnikami – wtedy piszemy ją łącznie, podobnie jak z osobowymi formami czasownika, np. *jeśli**by**, jak**byśmy**, gdy**byś**.*

*Jak**byśmy** przyszli wcześniej, mieli**byśmy** lepsze miejsca.*

6. Z nieosobowymi formami czasownika *by* piszemy rozdzielnie, np.. *można **by**, zrobiono **by**, znać **by**.*

7. Uwaga! W formach typu: *należał**oby**, zrobił**oby** się*, itp. *by* piszemy łącznie, ponieważ czasowniki te zbudowane są jak formy 3. osoby liczby pojedynczej rodzaju nijakiego.

8. Partykuła *by* nie jest akcentowana. W czasownikach w trybie przypuszczającym akcent pada na trzecią, a nawet na czwartą sylabę od końca, np. *zrobił**oby**, przeczytał**ibyśmy**.*

9 Uzupełnij zdania. Użyj prawidłowej formy czasowników podanych w nawiasach. Pamiętaj o pisowni.

- a. Jeślibym miał pieniądze, ... (pojechać) na wakacje.
- b. Gdybyś nie gdybał, tylko ..... (działać), już dawno ..... (skończyć) tę pracę.

- c. Gdybym była na twoim miejscu, to..... (powiedzieć) mu, co o tym myślę.
- d. Jakbyśmy ..... (wiedzieć – r. mos.) o tym wcześniej, nasz projekt ..... (zostać) zrealizowany dużo wcześniej.
- e. Gdyby ta książka pojawiła się w księgarni, to z pewnością ..... (poinformować) nas o tym.
- f. Gdybyś ..... (pilnować – r. m.) dziecka, nie ..... (przewrócić się) i nie ..... (rozbić) sobie kolana.
- g. Gdyby monitoring ..... (działać), nie ..... (zbić) tego okna.
- h. Gdybyśmy ..... (chcieć – r. nmos.), to ..... to ..... (zrobić).

10 Uzupełnij zdania prawidłowymi formami czasowników w trybie przypuszczającym, a następnie określ, czy zdania wyrażają prośbę (P), życzenie (Ż), sugestię (S), przypuszczenie (PP).

- a. .... (kupić – ty r. m.) wreszcie nowy komputer, ten jest już stary i nie spełnia minimalnych wymagań dla oprogramowania potrzebnego mi w pracy. – .....
- b. Czy ..... (móc – ty r. ż.) przełączyć kanał? Zaraz zaczniesz się mój ulubiony serial. – .....
- c. .... (zaprosić my – r. mos.) w ten weekend Grześka i Ewelinę. .... (móc – my r. mos.) zrobić sobie maraton seriali. Cały sezon naszego ulubionego serialu jest już dostępny na platformie. – .....
- d. .... (chcieć – ja r. ż.) mieć to już za sobą! – .....
- e. Może ..... (napisać – wy r. mos.) wniosek, żeby zdobyć fundusze na realizację tego projektu. Wiele osób tak robi. – .....

11 A teraz pogdybajmy trochę...

Gdybać – oznacza rozważać, co by było, gdyby..., zastanawiać się nad możliwymi następstwami sytuacji, które nie zaistniały lub nie zaistnieją. Można więc zapytać: – Po co to robić? Jak przekonują psychologowie: – Gdybanie to rzecz ludzka i jak się okazuje, wcale nie jest bezużyteczna... Daje możliwość wyciągnięcia wniosków lub spojrzenia na sprawę z innej perspektywy... Jest treningiem intelektualnym 😊

12 Przeanalizuj informacje zawarte w tabeli. Zwróć uwagę, jak zmieniło się nasze życie dzięki mediom. Podkreśl fragmenty dotyczące internetu, a następnie zastanów się, co by było, gdyby nie było sieci.

Czynność	Rok 1913	Rok 2013
Transport	Kolej parowa, samochód, transport wodny	Samolot, samochód, szybka komunikacja kolejowa
Komunikacja głosowa	Przewodowy telefon stacjonarny, ograniczona dostępność ze względu na duże koszty użytkowania	Bezprzewodowe telefony komórkowe, powszechna dostępność, niskie, elastyczne koszty użytkowania
Komunikacja interpersonalna	Komunikacja osobista, korespondencja pisemna	Szybka komunikacja głosowa, rozmowy wideo, wiadomości SMS/MMS, poczta elektroniczna, Internet
Przekazywanie informacji i wiedzy	W formie drukowanej, przekaz słowny, radio, przyswajanie wcześniej zredagowanych informacji	Internet, telewizja, radio, stały dostęp do pożądanych informacji, bezpośrednia wymiana informacji, interakcja
Nabywanie produktów i usług	Konieczność fizycznego odwiedzenia sprzedawcy, ograniczony dostęp do szczegółowych informacji o produktach, cenach i usługach	Zakupy przez internet, bez wychodzenia z domu, z dostawą w wybrane miejsce, możliwość porównania cen produktów, przeglądanie opinii użytkowników o produktach i usługach
Zarządzanie finansami	Jednostki lokalne banków, чеки, zapisy w księgach rachunkowych	Bankowość internetowa, bankowość mobilna, płatności internetowe, karty płatnicze

Tabela 1. Sposób realizacji wybranych czynności obecnie oraz 100 lat temu

Źródło: opracowanie własne. www.mediaispoleczenstwo.ath.bielsko.pl/art/04_lysik_machura.pdf

Wzór: *Gdyby nie było internetu, nie moglibyśmy wysyłać e-maili i na wiadomości musielibyśmy czekać przynajmniej kilka dni.*

.....

.....

.....

.....

.....

303

Słowniczek trudniejszych wyrazów

cyfryzacja, -i «rozpowszechnianie i popularyzowanie techniki cyfrowej oraz wprowadzanie na szeroką skalę infrastruktury elektronicznej» *оцифровування, диджитизація*

kablówka, -i, potocznie 'telewizja kablowa' *кабельне телебачення*

mariaż, -u «związek czegoś z czymś lub kogoś z kimś» *зв'язок, союз*

na łamach (wyrażenie przyimkowe nieodmienne) «na stronach czasopisma, gazety, prasy, pisma, portalu» *на шпальтах*

postmilenialsi, -ów (lm.) «wszystkie osoby (pokolenie) urodzone między połową lat 90. a rokiem 2000, pokolenie Z» Uwaga! Wyraz ten jest zapożyczeniem, nie jest notowany w słownikach, w publikacjach spotyka się pisownię *post-milenialsi*, jednak taki zapis nie jest zgodny z zasadami polskiej ortografii; *пост-міленіали, міленіали*

prognoza, -y «przewidywanie czegoś oparte na określonych danych, obliczeniach; prognoza pogody, prognoza na następny rok» *прогноз*

przystępny, -ego «łatwy do zrozumienia lub do przyswojenia» *доступний*

status, -u «funkcja, ranga lub znaczenie czegoś» *статус*

streaming, -u «dostarczanie danych multimedialnych; transmisje na żywo» Uwaga! Wyraz ten jest zapożyczeniem z języka angielskiego, nie notują go polskie słowniki; *стрім, відео, пряма трансляція*

wyszukiwarka, -i «program komputerowy służący do wyszukiwania danych określonego typu» *пошукова система*

Rozdział 12

Młodzi ludzie i ich sprawy

Lekcja 1

Upodobania i zainteresowania

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1 Znajdź w diagramie jak najwięcej wyrazów oznaczających sposób spędzania wolnego czasu.

R	X	N	G	I	E	R	A	D	K	Y	R	U	S	P	Ł	I	E	Y	R	J	M	H
A	R	E	I	Z	T	J	O	N	K	M	V	U	G	V	O	I	D	W	P	M	P	D
E	A	G	H	H	A	P	R	P	J	Y	V	G	M	P	W	K	F	O	W	A	E	W
C	J	S	M	V	E	N	D	M	V	A	X	I	J	D	I	N	I	L	Ę	J	R	P
N	K	N	F	N	T	Ś	X	D	A	Z	W	J	G	T	E	D	T	O	D	S	Z	T
Y	T	V	U	A	J	P	Z	O	I	Q	Q	T	Y	S	N	L	F	N	K	T	E	A
R	F	M	Q	S	J	I	B	S	S	Z	C	U	N	T	I	L	M	T	A	E	Ż	N
R	Y	F	K	B	I	E	G	A	N	I	E	V	C	N	E	I	Q	A	R	R	B	I
B	Y	T	G	H	Z	W	Y	C	I	E	C	Z	K	I		G	Ó	R	S	K	I	E
X	H	P	T	B	L	Y	J	A	P	L	D	X	V	S	R	E	G	I	T	O	E	C
N	U	M	I	Z	M	A	T	Y	K	A	A	D	B	D	Y	P	Z	A	W	W	N	P
H	K	X	X	R	F	O	T	O	G	R	A	F	I	A	B	A	Z	T	O	A	I	Z
Q	K	S	M	O	D	E	L	A	R	S	T	W	O	Y	G	Y	R	X	E	N	E	J
G	R	A		N	A		I	N	S	T	R	U	M	E	N	C	I	E	Q	I	F	U
W	P	P	I	R	P	G	O	T	O	W	A	N	I	E	D	V	M	J	L	E	D	K
E	H	K	C	S	P	T	M	A	L	O	W	A	N	I	E	S	U	Z	X	S	G	C

2 Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat zainteresowań. W wypowiedzi wykorzystaj pytania:

- Jakie znasz inne formy spędzania wolnego czasu?
- Czy masz jakieś hobby?
- Czy słyszałeś/-aś o jakimś ciekawym/nietypowym hobby?

Młodzi ludzie i ich sprawy

3 Połącz zwroty z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	umierać z nudów	a.	wykonywać zajęcie po pracy lub wyznaczonym na to czasie
2.	mieć swojego konika	b.	stan, gdy nie dzieje się nic ciekawego
3.	robić coś / zajmować się czymś / uprawiać coś amatorsko	c.	wywoływać w kimś zainteresowanie, zaciekawienie czymś
4.	wzbudzać w kimś ciekawość czymś	d.	mieć hobby, pasję, ulubione zajęcia
5.	sypać pomysłami jak z rękawa	e.	bardzo się czymś interesować, mieć manię na punkcie czegoś
6.	mieć bzika/hopla/fioła na punkcie czegoś	f.	mieć bardzo dużo pomysłów
7.	robić coś po godzinach	g.	robić coś bez fachowego przygotowania, z zamiłowaniem

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
					e.	

4 Przeczytaj tekst „Jak znaleźć hobby?” i podkreśl właściwą formę wyrazów podaną w nawiasach.

Jak znaleźć hobby?

Jak znaleźć hobby? To pytanie stawia sobie wielu z nas. Gdy mamy trochę wolnego czasu, chcielibyśmy oddać się jakiejś pasji. Nie zawsze bowiem mamy możliwość łączenia hobby z pracą czy nauką. Nie zmienia to jednak faktu, że w każdej chwili możemy znaleźć sobie jakiejś zajmujące zajęcie „po godzinach”.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1. Poszukiwanie hobby

Jakie można mieć hobby, pasje i zainteresowania? Wiele zależy od naszych osobistych preferencji. W związku z tym przy wyborze hobby warto odpowiedzieć sobie na kilka przykładowych pytań:

1. Czy wolimy spędzać wolne chwile w domu, czy raczej na dworze?
2. Czy chcemy realizować nasze pasje w towarzystwie, czy jednak w samotności?
3. Czy nastawiamy się na czynności manualne, czy też na aktywność umysłową?
4. Czy wolimy zajęcia spokojne, czy jednak takie, które podnoszą poziom adrenaliny?
5. Czy zamierzamy z naszego hobby uczynić źródło zysku, czy raczej nie oczekujemy żadnych korzyści finansowych?

Dopiero po odpowiedzi na te pytania warto rozpocząć .....
 ..... (*poszukiwany, poszukiwanie, poszukaj*) swojej pasji. Co to jest hobby? Najkrócej mówiąc, jest to zamiłowanie do wykonywania określonej czynności. Hobby to przede wszystkim czas relaksu.

Wiele pasji może mieć charakter kolekcjonerski. Ludzie od wieków lubią zbierać różne przedmioty. Obecnie popularnością cieszy się między innymi ..... (*zbieranie, zebranie, zbiórka*) znaczków, monet, kapsli, książek, płyt, kaset, telefonów, militariów. Osoby bardziej majątne kolekcjonują samochody czy dzieła sztuki.

Wybór hobby to czasem decyzja na całe życie – warto zatem zastanowić się, jakie formy aktywności najbardziej nam odpowiadają. Poniżej znajdziecie kilka przykładowych form spędzania wolnego czasu.

2. Czytanie książek

To jedno z najbardziej popularnych hobby, preferowane zwłaszcza przez osoby lubiące intelektualne wyzwania i stawiające na spokojne formy rozrywki. .... (*Czytelność, Czytanie, Czytanka*) książek to wspaniała odskocznia od codzienności i bardzo rozwijające, a przy tym ciekawe hobby.

Zazwyczaj czytanie książek wiąże się z wyborem interesującego nas obszaru tematycznego. Niektórzy lubią czytać tylko książki kryminalne, inni wolą fantasy czy poezję. Można oczywiście czytać regularnie książki należące do różnych gatunków i typów literatury. Osoby o aspiracjach akademickich preferują publikacje naukowe.

Zdarza się, że osoby czytające książki kolekcjonują ulubione utwory. .... (Kolekcjonowanie, Kolekcjonować, Kolekcjonerski) książek to kolejne fascynujące hobby. Niektóre kolekcje zyskują z czasem na dużej wartości – jest tak zwłaszcza w przypadku starodruków, czyli książek sprzed 1800 roku. Takie książki były zwykle wydawane w pięknych, skórzanych oprawach ze złoceniami, zawierały wspaniałe ryciny i tekst wydrukowany na tzw. papierze czerpanym.

3. Uprawianie sportu

Wiele osób bardzo lubi aktywność fizyczną. Takich ludzi nie trzeba przekonywać do regularnych ćwiczeń i treningów. .... (Uprawa, Uprawianie, Uprawiali) sportu może okazać się też znakomitym hobby dla osób, które prowadzą na co dzień siedzący tryb życia. Czy może być lepsza odskocznia od codziennej rutyny niż odrobina ruchu?

Uprawianie sportu może przybierać różne formy. Nie trzeba od razu rzucać się na głęboką wodę i trenować bez wytchnienia dzień w dzień. Czasami wystarczy regularne .... (spacer, spacerować, spacerowanie). To zresztą idealne rozwiązanie dla osób, które z różnych względów nie mogą sobie pozwolić na bardziej wymagające ćwiczenia. Jeśli jednak nie istnieją żadne przeciwwskazania, z uprawiania sportu można zrobić sobie ciekawe hobby na lata. (...)

Amatorzy muzyki mają do dyspozycji bogaty wybór instrumentów. W domowym zaciszu sprawdzi się na przykład gitara. .... (Gracz, Granie, Graczka) na tym instrumencie może okazać się fantastyczną pasją na długie lata. To znakomity, a przy tym względnie niedrogi sposób na hobby w domu. Wielu początkujących gitarzystów korzysta z pomocy bardziej doświadczonych kolegów, ale niektórzy potrafią samodzielnie nauczyć się gry na tym instrumencie. Podstawą są regularne ćwiczenia – tyczy się to zresztą każdego instrumentu.

4. Podróżowanie

Któż z nas nie lubi odwiedzać nowych, ciekawych miejsc? Pasja podróżowania tkwi w wielu ludziach. Chętnie poznajemy nowe miejsca, zgłębiany ich historię i kulturę, korzystamy z różnych atrakcji, przygotowanych z myślą o turystach. .... (Podróżnik, Podróżować, Podróżowanie) nie musi wiązać się z wysokimi kosztami. W Polsce istnieje wiele

bardzo interesujących miejsc, które warto odwiedzić. Niekiedy w obrębie jednego województwa znajduje się dużo miejscowości, które kuszą licznymi atrakcjami turystycznymi zarówno dla pojedynczych zwiedzających, jak i całej rodziny.

Niektórzy lubią podróżować w bardziej odległe miejsca. Fascynuje ich historia, kultura i przyroda odległych zakątków świata. To dla nich sposób na ..... (*realizator, realizowanie, realizacja*) marzeń i .....
..... (*oddanie, oddać, oddany*) się pasji podróżowania. Bardzo często łączą to z innymi hobby, np. nauką języków obcych i historii. Nierzadko kolekcjonują również pamiątki związane ze swoimi podróżami.

5. Słuchanie muzyki

Muzyka towarzyszy ludzkości od zarania dziejów. Dziś, w dobie nowych technologii, ... (*słuchanie, słuch, słuchać*) muzyki jest łatwiejsze niż kiedykolwiek wcześniej. Jest to też wspaniała pasja, która może być dla nas czasem relaksu i odskoczni od codziennych obowiązków.

Wielu ludzi lubi słuchać ulubionych, najczęściej powszechnie znanych artystów. Niektórzy zgłębiają jednak bardziej szczegółowo różne gatunki muzyczne. Poszukują przy tym twórców niekoniecznie znanych, za to w niczym nieustępujących (a niekiedy nawet przewyższających) tym, którzy są najbardziej popularni. Tacy pasjonaci zgłębiają historię różnych artystów i zespołów muzycznych, czytają wywiady z muzykami, jeżdżą na koncerty – krótko mówiąc, interesują się całą otoczką związaną z branżą muzyczną.

Słuchanie muzyki to świetne hobby, które można także połączyć z kolekcjonerstwem. .... (*Gromada, Gromadka, Gromadzenie*) płyt to hobby zyskujące na popularności. Od kilku lat przeżywamy wręcz renesans popularności płyty winylowej – nośnika, który odegrał kluczową rolę w rozpowszechnieniu muzyki na całym świecie.

Źródło: <https://www.focus.pl/artykul/jak-znalezc-hobby-praktyczne-porady-i-50-pomyslow-na-ciekawe-zajecia?page=1>

Imiesłów przymiotnikowy bierny

Tworzy się od tematu czasu przeszłego czasowników przechodnich:

1. Jeśli temat czasownika w czasie przeszłym kończy się na *-a*, to imiesłów przymiotnikowy bierny przybiera sufiks *-ny*:

malować – malował – malowany

2. Jeśli temat czasownika kończy się na spółgłoskę (oprócz *r*) lub sufiks *-i/-y*, dodaje się sufiks *-ony*:

chwalić – chwale – chwalony

3. Do czasowników bez przyrostka, z tematem czasu przeszłego na samogłoski *a, e, i, y, u* lub spółgłoskę *r*, dodaje się przyrostek *-ty*:

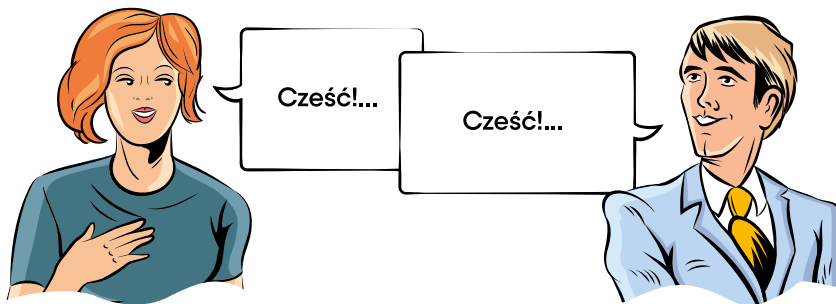
szyć – szyję – szyty

5 Utwórz imiesłowy przymiotnikowe bierne od podanych czasowników.

Wzór: schować – *schowany*

bić .....
 lubić .....
 zakonserwować .....
 spóźnić się .....
 gryźć .....
 znaleźć .....
 podać .....
 zużyć .....
 słuchać .....
 wytrzeć .....
 łowić .....
 wymarzyć .....
 umyć .....
 zbudować .....
 przemyśleć .....
 wymyślić .....
 zmarnować .....
 karmić .....
 wziąć .....

Igor: Cześć, Natalia! Wyglądasz dziś bardzo ładnie, nawet wyjątkowo! Co to za przepiękna bluzka?

Natalia: Cześć, Igor! Dziękuję bardzo. Cieszę się, że zwróciłeś uwagę. Ta bluzka jest stara, została wyhaftowana przez moją babcię 50 lat temu.

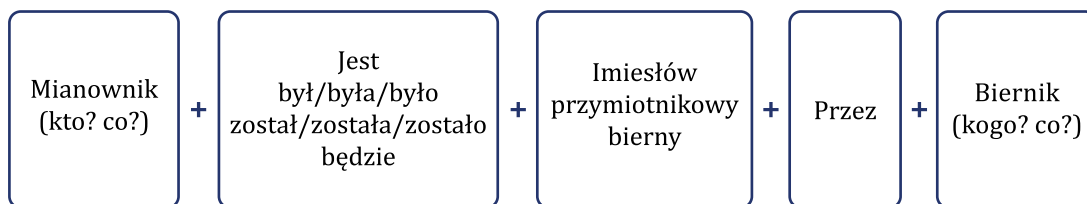
Igor: Naprawdę? Unikatowa rzecz! Ale poczekaj... Powiedziałaś „przez babcię”. Nie rozumiem. Można „iść przez ulicę”, można „czytać przez godzinę”. A co znaczy „wyhaftowana przez babcię”?

Natalia: Masz rację. We wszystkich tych sytuacjach używamy przyimka „przez”. Konstrukcja, o którą pytasz – to strona bierna. Można powiedzieć, „tę piosenkę wykonała moja siostra”, a można inaczej – „ta piosenka została wykonana przez moją siostrę”. Oba zdania znaczą to samo. Rozumiesz?

Igor: Chyba tak. Czyli mogę powiedzieć, że te ziemniaki i kapusta zostały kupione przeze mnie?

Natalia: Tak.

Strona bierna – schemat budowy

6 Utwórz imiesłowy przymiotnikowe bierne od podanych czasowników.

Wzór: Matejko namalował obraz „Bitwa pod Grunwaldem”.

Obraz „Bitwa pod Grunwaldem” został namalowany przez Matejkę.

- a. Pani Dorota zrobi na drutach ciepły i bardzo ładny sweter.

.....

Młodzi ludzie i ich sprawy

- b. Garncarze wykonali te garnki z gliny.
.....
- c. Mama upiekła tort urodzinowy.
.....
- d. Dzieci w przedszkolu wycięły te ozdoby papierowe.
.....
- e. Kto posprząta ten pokój?
.....
- f. Policjanci zatrzymali przestępcę.
.....
- g. Znana orkiestra zagrała w filharmonii jedyny koncert.
.....
- h. Posadziliśmy w ogrodzie drzewa i kwiaty.
.....
- i. Rodzice wynajęli żagłówkę.
.....
- j. Politycy wykorzystali te argumenty w swoim przemówieniu.
.....
- k. Uczestnicy kółka technicznego zaprojektowali te kolorowe latawce.
.....
- l. Władze miasta organizują coroczny festiwal rękodzieła.
.....
- m. Dziekanat odwołał zajęcia z powodu choroby profesora.
.....
- n. Wzięłam te dane z najnowszego artykułu.
.....
- o. Paweł przez całe lato zbierał i suszył rośliny do zielnika.
.....
- p. Fundacja zbierze pieniądze na zakup sprzętu szpitalnego.
.....
- q. Moja koleżanka uczesze mnie na studniówkę.
.....
- r. Telewizja polska emituje programy informacyjne i rozrywkowe.
.....
- s. Andrzej wyrzeźbił ptaka z drewna.
.....

7 Obejrzyj film „Zainteresowania – inspiracja do działania i sposób na relaks” <https://www.youtube.com/watch?v=tRwvykWkp74>. Następnie zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Asia jako małe dziecko uwielbiała oglądać fotografie ludzi. P / F
2. Rodzice podarowali Asi album fotograficzny. P / F
3. Asia dzięki swoim zainteresowaniom poznała wiele osób pasjonujących się fotografią. P / F
4. Piotrek z niecierpliwością czeka na każdy poniedziałek. P / F
5. Piotr chce być w przyszłości takim informatykiem jak jego nauczyciel. P / F
6. W życiu zachwycamy się spektakularnymi zjawiskami przyrody. P / F
7. Już w dzieciństwie kształtują się zainteresowania i predyspozycje. P / F
8. Asia w dzieciństwie kształtowała umiejętności techniczne. P / F
9. Ciekawość, marzenia i pragnienia inspirują nas do poznawania świata. P / F
10. Rozwijanie zainteresowań nie ma istotnego wpływu na wybór szkoły czy zawodu. P / F

8 Uzupełnij luki w tekście „Nietypowe zainteresowania gwiazd” jednym z wyrazów podanych w tabeli.

1.	wyskoczą	doskoczą	zaskoczą
2.	urastała	dorastała	przerastała
3.	nagrała	zagrała	wygrała
4.	przepada	spada	dopada
5.	określa	podkreśla	skreśla
6.	określając	podkreślając	kreśląc
7.	nadmienić	wymienić	zamienić
8.	włożyć	ułożyć	założyć
9.	znać	doznać	przyznać
10.	uzasadniona	uzależniona	niezależna
11.	zachwalić	pochwalić się	chwalić
12.	sprawia	wyprawia	uprawia

Nietypowe zainteresowania gwiazd

Czym zajmują się celebryci w wolnych chwilach? Co ich interesuje? Pasje gwiazd z pewnością was ..... (1).

Każdemu z nas brakuje czasu. Nie wspominając już o celebrytach, którzy muszą go dzielić między występy, wywiady, przygotowania i inne projekty, w które się angażują. Wydawać by się mogło, że prowadząc tak szalony tryb życia, gwiazdy nie mogą mieć czasu na własne pasje i hobby. Nieprawda! Znanne osoby pielęgnują swoje zainteresowania. O których mowa?

Beyoncé: gry komputerowe

Piosenkarka ..... (2), grając w kultową grę „Super Mario”. Do tej pory w wolnych chwilach uwielbia gry wideo, szczególnie z konsoli Nintendo Wii. Najbardziej lubi „Love Guitar Hero” czy kultowego „Tetrisa”. ..... (3) nawet materiał do gry „Rhythm Heaven”. W Polsce podobną pasję co Beyoncé ma Agnieszka Chylińska, która ..... (4) za Simsami!

Brad Pitt: projektowanie wnętrz i architektura

Przystojny aktor, życiowy partner Angeliny Jolie ..... (5) aktorstwo jako swój zawód, ... (6), że projektowanie wnętrz oraz architektura zawsze były jego największą pasją. Wystarczy ..... (7), że Brad Pitt znalazł się wśród architektów pracujących nad wizerunkiem ekskluzywnego, ekologicznego kompleksu wypoczynkowego w Dubaju.

Edyta Jungowska: wydawnictwo

Znudzona aktorstwem siostra „Bożenka” z serialu „Na dobre i na złe” postanowiła ..... (8) własną firmę wydającą... **audiobooki** Astrid Lindgren, autorki znanych książek o Pippi Langstrumpf (Pippi Pończoszance).

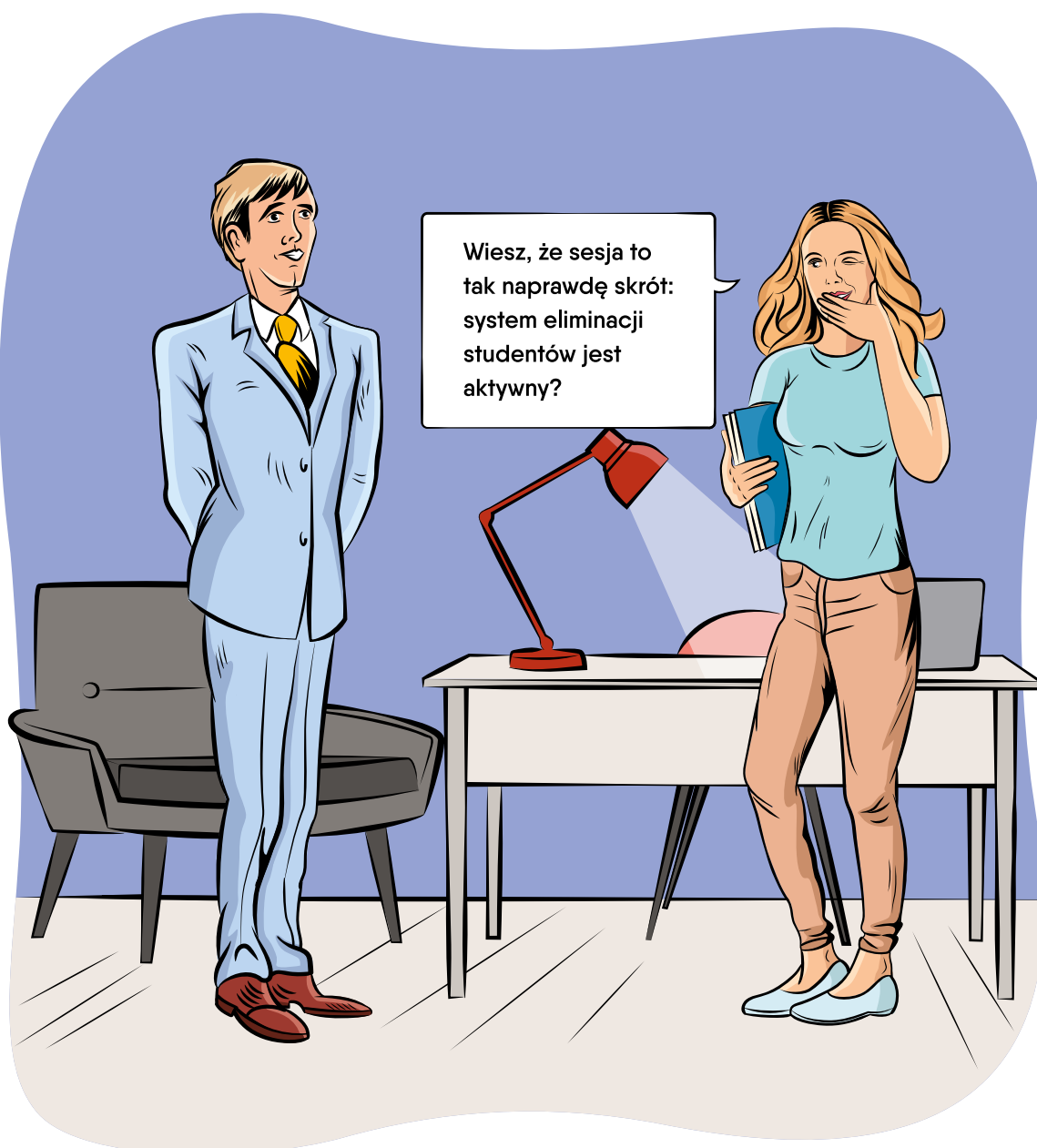
Demi Moore: zabawki

Trzeba ..... (9), że to nietypowe hobby. Słynna aktorka jest wprost ..... (10) od kolekcjonowania **pluszowych małąp**, a także innych **maskotek**. W swojej kolekcji ma około 3 tys. **artystycznych lalek**, nie licząc setek Barbie. Swoje zabawki kupuje zwłaszcza na pchlich targach.

Grażyna Wolszczak: joga

Polska aktorka twierdzi, że to jej sposób na zdrowe życie. Pewnie dlatego w wieku 53 lat może ..... (11) nienaganną figurą i świetną kondycją. Grażyna Wolszczak ..... (12) jogę od sześciu lat. Poza tym aktorka dużo pływa i odwiedza saunę. Nic, tylko pozazdrościć!

Źródło: <https://www.papilot.pl/gwiazdy/z-zycia-gwiazd/12402/nietypowe-zainteresowania-gwiazd>

Lekcja 2

Jak ogarnąć sesję?

- 1 Napisz jak najwięcej skojarzeń do wyrazów „sesja egzaminacyjna”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 2 Przeczytaj kolejne fragmenty tekstu „Jak ogarnąć sesję?”, a następnie zaznacz prawidłową odpowiedź pod każdym z fragmentów.

„Jak ogarnąć sesję?”

1. Dobry plan to podstawa

Może to i śmieszne, ale dobrze wiemy, że prawie każdy student miał kiedyś uczucie, że sesja go zaskoczyła. To zrozumiałe, że nie lubimy myśleć o trudnych rzeczach, ale nie oszukujmy się: sesja zawsze przychodzi.

Pewnie powiesz, że to oczywiste i banalne, ale czytaj dalej. Wiesz, kiedy jest sesja i kiedy zaczynają się zaliczenia. Pierwszy krok (po zdaniu sobie sprawy, że sesja Cię nie ominie), to ogarnięcie, ile, kiedy i jakie egzaminy i zaliczenia Cię czekają. Zapisz to. Najlepiej w kalendarzu, już z terminami.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- najlepiej ogarnąć sesję, kiedy już jest.
- najlepiej zapisać w kalendarzu porządek egzaminów i zaliczeń.
- pierwszy krok to zrozumieć, że sesja Cię nie ominie.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Co jeszcze powinnaś/powinieneś zaplanować? Oczywiście czas na naukę. Pamiętaj, żeby Twój plan był realny. Nie dasz rady siedzieć nad książkami kilkanaście godzin dziennie. No dobrze, może dasz... ale raczej z marnym efektem. Jeśli zostało Ci za dużo materiału i za mało czasu, przyda się selekcja materiału. I jeszcze bardzo ważna rzecz! Zaplanuj odpoczynek – spotkanie z przyjaciółmi, wypad w plener, weź pod uwagę juwenalia. Nierealny plan, którego nie zrealizujesz, podziła na Ciebie tylko demotywująco.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- a. w planowaniu nauki ważny jest czas, aby móc siedzieć nad książkami kilkanaście godzin dziennie.
- b. marne efekty nauki wynikają ze spędzania zbyt dużo czasu na odpoczynku.
- c. w planowaniu nauki ważne jest uwzględnienie odpoczynku i selekcja materiału.

2. Przygotuj się do walki

Nie chodzi tu o zgromadzenie zapasów kawy, energetyków i szybkiego w przygotowaniu jedzenia. Chociaż może miałyby to sens. Przede wszystkim zgromadź materiały – książki, notatki, opracowania.

Warto zrobić to wcześniej. Nie marnuj czasu i energii tuż przed sesją na zgromadzenie materiałów do nauki. Jest to dobre również z logistycznego punktu widzenia. W najgorętszym okresie tuż przed egzaminami trudno będzie pożyczyć najlepsze notatki czy zdobyć do wypożyczenia książki, których są 3 egzemplarze w bibliotece.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- a. materiały do nauki warto zgromadzić wcześniej.
- b. przed sesją warto postarać się o szybkie w przygotowaniu jedzenie.
- c. z logistycznego punktu widzenia gromadzenie zapasów ma sens.

Młodzi ludzie i ich sprawy

3. Morale jest ważne

Bez obaw, oszczędzimy Ci motywacyjnej przemowy mistrza coachingu. Chcemy tylko, żebyś zauważył pewną różnicę między nauką w szkole a studiami. W szkole w pewnym sensie musiałaś/musiałeś się uczyć. Studia, jakby nie patrzeć, to był Twój wybór. Co więcej, wybierając kierunek i uczelnię, miałaś/miałeś pewien wpływ na to, czego będziesz się uczyć.

Kiedy sobie to uświadomisz, przypomnij sobie swoją motywację. Bo przecież robisz to po coś. Może po to, żeby być świetnym lekarzem, architektem, dziennikarzem. A może po prostu po to, żeby zdobyć tytuł licencjata/magistra. Miej na uwadze swój cel i przypominaj to sobie przed każdą sesją.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- ważna jest motywacja, cel, dla którego studiujesz.
- różnica pomiędzy szkołą a studiami nie jest najważniejsza.
- w zależności od wyboru kierunku studiów zdobędziesz tytuł licencjata/magistra.

4. Panika to Twój wróg. Nie dramatyzuj

Panika to najgorsze, co może Cię dopaść przed sesją. Wiesz, co pomaga? Realizm i zdroworozsądkowe podejście. Zadać sobie jedno bardzo ważne pytanie: co najgorszego może się stać, jeśli nie pójdzie Ci egzamin?

Jeśli zawalisz egzamin, to zdasz poprawkę. Jeśli nie zdasz poprawki, to weźmiesz warunek. Naprawdę mało prawdopodobny jest scenariusz, w którym z powodu niezdanych egzaminów wylatujesz z uczelni. Oczywiście jeśli tylko Ci na tym zależy i choć trochę przykładasz się do nauki. A jeśli Ci nie zależy, to nie płacz nad niezdaną sesją.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- jeżeli nie zdasz egzaminu, wykreślą Cię z listy studentów.
- jeżeli nie zdasz egzaminu, to nie płacz nad niezdaną sesją.
- jeżeli nawet nie zdasz egzaminu, będziesz mieć możliwość poprawki.

5. Dobra taktyka – ucz się skuteczniej

Zaczynasz naukę od czytania wszystkiego, co masz w notatkach i źródłach? Lecisz od pierwszego wykładu/zagadnienia do ostatniego? Jeśli tak, to prawdopodobnie kończy się to zwykle tym, że zdążysz tylko wszystko pobieżnie przeczytać lub nie wystarczy Ci czasu na wszystkie zagadnienia. W efekcie nie masz żadnej ugruntowanej wiedzy, a jedynie luźne skojarzenia, z których trudno skorzystać.

Pracując nad dużą partią materiału, spróbuj podejść do nauki nie linearnie, a metodą od ogółu do szczegółu. Wyselekcjonuj z całego przedmiotu wiedzę bazową, najważniejszą. Taka podstawa stanowi zazwyczaj jakieś 30–40% całego materiału. To tę część opracuj gruntownie, na wszystkie strony: przeanalizuj, rozrysuj, zrób mapę myśli. To Twoja baza, do której łatwiej będzie Ci „doczepiać” bardziej szczegółowe informacje, powiązane zagadnienia.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- trzeba wyselekcjonować notatki i źródła.
- trzeba wyselekcjonować wiedzę bazową i opracować ją gruntownie.
- linearne podejście do nauki gwarantuje sukces.

Raz przeczytany materiał to porozrzucane po Twojej głowie luźne fakty, które trudno przywołać, kiedy są potrzebne. To tylko złudzenie, że przygotowałeś/przygotowałaś się do egzaminu. Natomiast dobrze utrwalone podstawowe zagadnienia to taki regał, na którym poukładasz bardziej szczegółowe informacje. I jest spora szansa, że w odpowiedniej chwili na egzaminie z łatwością do nich sięgniesz.

A jeśli czas na naukę będzie jednak za krótki, to przy zastosowaniu tej metody zostanie Ci w głowie najważniejsza wiedza. Przy odrobinie szczęścia, większej dawce wysiłku i fantazji zdołasz wokół tego nadbudować coś, co wystarczy, aby zdać egzamin.

Źródło: <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>

Z tego tekstu wynika, że:

- a. raz przeczytany materiał, przy odrobinie szczęścia i fantazji, wystarczy, by zdać egzamin.
- b. dobrze utrwalone podstawowe zagadnienia stanowią bazę dla szczegółowych informacji.
- c. złudzenie, że przygotowałeś/przygotowałaś się do egzaminu, wynika z nadbudowania szczegółowych informacji.

3 Uczenie się jest sztuką. A Ty w jaki sposób się uczysz? Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na ten temat. Wykorzystaj poniższe pytania:

1. Gdy uczysz się czegoś nowego, w jaki sposób robisz to najchętniej?
2. Czy Twój pokój jest posprzątany, a może nie zwracasz uwagi na porządek?
3. Wolisz się uczyć w ciszy czy przy muzyce?
4. Czy zostawiasz większość materiału do nauki na ostatnią chwilę, czy jednak wolisz uczyć się systematycznie?
5. Czego najbardziej nie lubisz, podczas gdy ktoś Cię uczy?
6. Najlepiej zapamiętujesz informacje, oglądając materiał graficzny (np. teksty, prezentacje), słuchając i dyskutując z innymi, czy poprzez zaangażowanie w aktywność ruchową (np. odgrywanie ról, eksperymenty, badania)?

4 Połącz według wzoru wyrazy z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	ogarnąć/ogarniać (się)	a.	potocznie: egzamin/wpis warunkowy, czyli pozwolenie na ponowne zaliczenie niezdanego przedmiotu w następnym roku
2.	zaskoczyć/zaskakiwać	b.	mieć pełną świadomość czegoś; rozumieć, wiedzieć coś, uświadamiać sobie coś
3.	poprawka	c.	potocznie: nie dotrzymać terminu wykonania czegoś lub zrobić coś źle
4.	zdawać sobie sprawę	d.	zorganizować coś, załatwić, poradzić sobie z czymś; poradzić sobie z problemami, niewiedzą
5.	wylecieć	e.	e. coroczne święto studenckie odbywające się w formie festynów, zabaw i korowodów na ulicach miast
6.	dawać radę	f.	o sytuacjach, zjawiskach, które zdarzyły się lub wystąpiły nieoczekiwanie dla kogoś
7.	juwenalia	g.	potocznie: wypaść z czegoś; zostać zwolnionym lub usuniętym skądś
8.	zawalić	h.	h. potocznie egzamin poprawkowy, czyli drugi termin egzaminu studentów, którzy nie zdali lub nie przystąpili do zaliczenia przedmiotu w pierwszym terminie
9.	warunek	i.	nie poddawać się; dobrze sobie z czymś radzić, często w niesprzyjających okolicznościach

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
						e.		

Młodzi ludzie i ich sprawy

Cześć!

Zastanawiamy się z Igorem, jak spędzimy wakacje w roku dwutysięcznym dwudziestym pierwszym. Może pojedziemy w Bieszczady pod namioty albo wybierzemy się na szlaki rowerowe Roztocza.

Cześć!

To świetne plany na wakacje. Pomyliłeś się! Zwróć uwagę na odmianę liczebników. Tylko raz mieliśmy rok *dwutysięczny* i jeden raz był rok *tysięczny*. Mówimy: *w roku dwa tysiące dwudziestym pierwszym*. Pozwól, że ci przypomnę: odmieniając liczebniki porządkowe wielowyrazowe, odmieniamy:

- tylko dwa ostatnie wyrazy – tylko one mają postać liczebników porządkowych, wcześniejsze wyrazy mają formę liczebników głównych, np. rok **tysiąc pięćset** dwudziesty piąty, w roku **tysiąc pięćset** dwudziestym piątym
- ostatni wyraz, jeśli liczebnik nie zawiera dziesiątek, np. rok *tysiąc osiemset pierwszy*, i ostatni wyraz, jeśli liczebnik nie zawiera dziesiątek i jedności, np. rok *tysiąc osiemsetny*.

Liczebnik główny odpowiada na pytanie: *ile?*, np. *dwa domy, dwie osoby, dwoje ludzi*.

Liczebnik porządkowy odpowiada na pytanie: *który/która z kolei*, np. *pierwszy egzamin*.

Liczebniki te można też zapisywać cyfrą, wtedy liczebniki główne piszemy bez kropki, a porządkowe – z kropką. Wyjątek stanowi zapis godzin, np. *we wtorek o 19* (*we wtorek o dziewiętnastej*) oraz dat zapisywanych cyfrą przed nazwą miesiąca, np. *21 maja* (*dwudziesty pierwszy maja*).

Uwaga! Pisownia liczebników porządkowych z cyfrą i końcówką jest błędem. Nie powinniśmy pisać np. **22-ego maja*.

5 Zamień cyfry na liczebniki główne. Pamiętaj o odpowiedniej formie liczebnika.

- 2 egzaminy ..... egzaminy
- 34 wykłady ..... wykłady
- 6 zadań ..... zadań
- 25 sal ..... sal

6 Zamień cyfry na liczebniki porządkowe. Pamiętaj o odpowiedniej formie liczebnika.

- 2. egzamin ..... egzamin
- 34. wykład ..... wykład
- 6. zadanie ..... zadanie
- 25. sala ..... sala

7 Wpisz liczebniki słowami w odpowiedniej formie.

1. Polska jest członkiem Unii Europejskiej od (1) ..... maja (2004) .....
..... roku na mocy traktatu podpisanego (16) .....
kwietnia (2003) ..... roku w Atenach.
2. Wieloletnie starania dyplomatyczne oraz reformy przeprowadzone m.in. w sferze obron-
ności zaowocowały (12) ..... marca (1999) .....
..... roku przyjęciem Polski do Sojuszu Północnoatlantyckie=
go. Obecnie w skład NATO wchodzi (29) ..... państw.
3. (2) ..... grudnia (1991) .....
..... roku Polska, jako (1) ..... kraj na świecie, uznała niepod-
ległość Ukrainy.
4. W (XVIII) ..... wieku Polska utraciła niepodległość. Jej ziemie
zostały podzielone w trzech rozbiorach między sąsiadujące z nią mocarstwa: w I roz-
biorze w (1772) .....
roku – Rosję, Prusy i Austrię, w II rozbiorze w (1793) .....
..... roku – Rosję i Prusy, w III rozbiorze w (1795)
..... roku – Rosję, Prusy
i Austrię. Dopiero po (123) ..... latach niewoli, (11) .....
..... listopada (1918) ..... roku ogłoszono ustano-
wienie państwa polskiego.

5. Uniwersytet Rzeszowski jest największą uczelnią na Podkarpaciu, swoją działalność rozpoczął (1) ..... września (2001) ..... roku, ale jego historia sięga (1965) ..... roku, kiedy to powołano Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Rzeszowie.
6. Na początku (2016) ..... roku Ukraina miała (802) ..... uniwersytety. Najstarszą uczelnią Ukrainy jest Akademia Kijowsko-Mohylańska założona w (1615) ..... roku.
7. W (966) ..... roku władca Polan Mieszko (I) ..... przyjął chrzest, który zapoczątkował proces chrystianizacji polskich ziem.
8. Ruski książę Włodzimierz Wielki, kanonizowany w (XII) ..... wieku, przyjął w (998) ..... roku chrzest i wprowadził z Bizancjum chrześcijaństwo jako religię państwową Rusi Kijowskiej.

8 Wpisz poprawną formę liczebników.

Historia toru Le Mans rozpoczyna się w roku (1906) ....., kiedy to zorganizowano (1) ..... wyścigi Grand Prix o Wielką Nagrodę Francji. Trasę wyścigu wytyczono na około (103) ..... kilometrowym odcinku dróg publicznych w okolicach miejscowości Le Mans. Kierowcy mieli do pokonania aż (1248) ..... kilometrów. Dziś tor Le Mans ma długość ponad (13) ..... kilometrów. W (1965) ..... roku w Le Mans zbudowano również mniejszy Bigatti Circuit o długości nieco ponad (4) ..... kilometrów.

(1) ..... wyścig na torze nieopodal holenderskiej miejscowości Zandvoort, odbył się jednak dopiero w (1949) ..... roku. Pierwotna wersja toru miała długość około (3) ..... kilometrów. (3) ..... lata później trasa stała się miejscem zmagania kierowców międzynarodowych wyścigów samochodowych. W (1973) ..... roku zginął tu brytyjski kierowca Roger Williamson. Niestety, tor został wycofany z Formuły – F1, a w (1989) ..... skrócono go o około (500) ..... metrów.

9 Uważnie obejrzyj film „Jak się uczyć i wszystko pamiętać – Szkoła Szpiegów”, <https://www.youtube.com/watch?v=rl1ZFS2N35Q>, a następnie zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Najważniejszą bronią agenta wywiadu jest jego własny mózg. P / F
2. Nasze wspomnienia powiązane są z miejscem i okolicznościami, w jakich powstały. P / F
3. Gdybyś chciał przypomnieć sobie wydarzenia z dzieciństwa, np. z pobytu u babci na wsi, to znacznie łatwiej przyszedłoby Ci to, siedząc u siebie w salonie na kanapie. P / F
4. Wszystkie miejsca, odczucia, zapachy i dźwięki rozpraszają naszą uwagę. P / F
5. Znacznie lepiej uczyć się, siedząc na krześle przy biurku, czyli w warunkach najbardziej podobnych do szkolnych. P / F
6. Aby zmniejszyć ryzyko pomieszczenia podobnych informacji, trzeba uczyć się możliwie jak najwięcej takich samych zagadnień w trakcie jednej sesji nauki. P / F
7. Niemiecki psycholog Hermann Ebbinghaus dowiódł, że po godzinie od nauki badani pamiętali tylko 25% informacji. P / F
8. Jeśli masz trochę ponad jeden dzień, to optymalny schemat powtórek wygląda tak: pierwsza powtórka po 45–50 minutach od nauki, druga po 10–12 godzinach i trzecia po 24 godzinach, czyli w następnym dniu. P / F
9. Lepiej zapamiętujemy obrazy niż słowa. P / F
10. Jeśli musisz zapamiętać ciąg jakichś cyfr, to należy wyobrazić sobie historyjkę składającą się z tych obrazków. P / F
11. Sztuczki z obrazami możesz też stosować do liter, łączyć je z cyferkami i dzięki temu zapamiętywać wzory chemiczne, numery rejestracyjne. P / F

Lekcja 3

Dlaczego warto studiować w Polsce?

- 1 Zapoznaj się z wypowiedziami studentów na temat studiowania w Polsce.

a. Panupong z Tajlandii, absolwent Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego

Wybrałem studia w Polsce ze względu na ciekawy program nauczania, a poza tym niewiele osób z mojego kraju uczy się tutaj, co czyni mnie w jakiś sposób wyjątkowym. Program studiów w Polsce jest dla nas bardzo elastyczny. Nie tylko w kwestiach naukowych, ale także administracyjnych.

b. Rouven z Niemiec, student Szkoły Głównej Handlowej

Zajęcia nie skupiają się wyłącznie na suchej teorii. Robimy dużo prezentacji, co jest zupełną odmianą w porównaniu do niemieckich uczelni. Studia w Polsce w porównaniu do nauki w Wielkiej Brytanii czy Niemczech są bardzo tanie. Podobnie jest z cenami mieszkań. Mniej też wydaje się w restauracjach i klubach.

c. Tristan z Francji, student Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego

Przyjechałem do Polski, ponieważ słyszałem, że to piękny kraj, oraz chciałem zwiedzić kolejne państwo Unii Europejskiej. Moi polscy znajomi z uczelni są przeważnie bardzo sympatyczni i zainteresowani innymi kulturami. Polacy dobrze mówią po angielsku i są bardzo pomocni oraz skorzy do zabawy.

Źródło: „Czy warto studiować w Polsce?” <https://www.wprost.pl/edukacja/184834/czy-warto-studiowac-w-polsce.html>

2 Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat studiów w Polsce. W wypowiedzi wykorzystaj poniższe pytania.

- Dlaczego studia w Polsce są atrakcyjne dla obcokrajowców?
- Czy masz znajomych, którzy studiują lub studiowali w Polsce? Jeżeli tak, jakie są ich opinie na temat studiowania w Polsce?
- Czy zastanawiałeś/-aś się kiedyś nad studiami poza granicami swojego kraju?

3 Połącz według wzoru podane wyrażenia z ich znaczeniami, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	akademik	a.	dokument potwierdzający zdanie egzaminu z języka obcego w wymaganym przepisami zakresie
2.	akredytacja	b.	egzamin, którego termin jest wcześniejszy niż ten w sesji, ustala go wykładowca; nie jest on obowiązkowy, zwiększa ilość możliwych podejść do egzaminu
3.	asystent	c.	Europejski Obszar Gospodarczy, którego celem jest rozszerzenie rynku wewnętrznego UE na państwa należące do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA)
4.	certyfikat językowy	d.	potwierdzenie jakości kształcenia nadawane kierunkom studiów przez Państwową Komisję Akredytacyjną (PKA)
5.	czesne	e.	dom studencki, miejsce zakwaterowania studentów zamiejscowych
6.	deklaracja bolońska	f.	najmłodszy pracownik naukowo-dydaktyczny uczelni, zwykle magister lub magister inżynier.
7.	ECTS	g.	opłata za studia w szkole wyższej
8.	egzamin „zerowy”	h.	dokument zobowiązujący do prowadzenia wspólnej polityki edukacyjnej dla wspierania szkolnictwa wyższego; jest w nim mowa m.in. o porównywaniu stopni z różnych uczelni

Młodzi ludzie i ich sprawy

9.	EOG	i.	Europejski System Transferu Punktów w ramach programu Erasmus; ułatwia wymianę międzynarodową i wzajemne uznawanie okresu studiów odbywanych za granicą
----	-----	----	---

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
			a.					

4 Przeczytaj tekst „Dlaczego warto studiować w Polsce?”, a następnie dopasuj nagłówki, które są w ramce, do poszczególnych fragmentów tekstu.

Miesięczne wydatki (wartość średnia) / Wysoki poziom kształcenia / Konkurencyjne ceny zakwaterowania i studiowania / Proces boloński / Nowoczesność / Tradycja

Dlaczego warto studiować w Polsce?

1. ....

Polskie tradycje uniwersyteckie są jednymi z najstarszych w Europie. W 1364 roku król Kazimierz Wielki założył Akademię Krakowską znaną dziś jako Uniwersytet Jagielloński. Akademia Krakowska to jedna z najstarszych uczelni na świecie, wzorująca się na akademiach w Bolonii i Padwie. Był to drugi uniwersytet po uczelni w Pradze, założony w Europie Środkowej. Około dwa wieki później, w 1579 roku, król Stefan Batory przekształcił istniejące w Wilnie kolegium jezuickie w Akademię Wileńską, a w roku 1661 król Polski Jan Kazimierz przekształcił kolegium jezuickie funkcjonujące we Lwowie w Akademię Lwowską. Tak więc już pod koniec XVII wieku Królestwa Polski i Litwy miały trzy kwitnące uczelnie kształcące studentów z kraju i z zagranicy.

2. ....

Polski system szkolnictwa wyższego szybko się rozwija. Polska zajmuje czwarte miejsce w Europie (po Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji) pod względem liczby osób zapisanych do szkół wyższych. Ogółem liczba studentów w ponad 400 szkołach wyższych wynosi prawie 2 miliony. Co roku pra-

wie pół miliona młodych ludzi wstępuje w progi uczelni. Polskie szkoły wyższe oferują ponad 600 kierunków studiów, które stanowią integralną część Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Większość szkół oferuje kursy w językach obcych.

3. ....

Polska bierze aktywny udział w procesie bolońskim. Dzięki wprowadzeniu trójstopniowego szkolnictwa wyższego ukształtowanego na podstawie podziału na studia licencjackie/magisterskie/doktoranckie, a także Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS) zarówno studenci polscy, jak i cudzoziemcy studiujący w Polsce zachowują pełną mobilność i mogą bez żadnych problemów kontynuować naukę w innym kraju Unii Europejskiej. W ramach samego programu Erasmus, który ma już ponad 20-letnią tradycję, na studia w Polsce przyjechało ponad 43 tysiące studentów zagranicznych, podczas gdy około 100 tysięcy studentów z Polski odbyło część studiów w innym kraju Unii Europejskiej. Studenci zagraniczni przyjeżdżający do Polski otrzymują atrakcyjne i zróżnicowane możliwości kształcenia, spełniające wysokie europejskie standardy. Mogą studiować medycynę, biotechnologię i inżynierię, ale także sztukę i ekonomię. Dyplom zdobyty po ukończeniu studiów jest uznawany nie tylko w całej Europie, ale także na świecie.

4. ....

Polski system szkolnictwa wyższego jest dobrze rozwinięty. Poziom kształcenia jest stale monitorowany i regularnie poddawany ocenie. Główne instytucje odpowiedzialne za zapewnienie jakości szkolnictwa wyższego to: Polska Komisja Akredytacyjna, Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich. W Polsce każdy z oferowanych kierunków studiów musiał uzyskać aprobatę Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wśród nich jest wiele kierunków, które otrzymały ocenę wyróżniającą. Lista ocen kierunków studiów jest dostępna na stronie internetowej Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

5. ....

W porównaniu do innych krajów UE opłaty z tytułu czesnego są w Polsce bardzo konkurencyjne, a koszty utrzymania są ułamkiem tego, co student zagraniczny musiałby wydać w innych krajach europejskich.

W porównaniu do innych państw europejskich Polska jest stosunkowo tanim miejscem do zamieszkania i nauki. Ceny w dużym stopniu zależą od

Młodzi ludzie i ich sprawy

miasta, ale student może utrzymać się za około 300 euro miesięcznie. Średnie koszty utrzymania studenta wynoszą od 350 do 550 euro. Należy pamiętać, że aby móc studiować w Polsce, studenci spoza UE/EOG muszą dysponować wystarczającymi środkami na pokrycie kosztów utrzymania. Poniżej podajemy kilka przykładów, aby dać Ci wyobrażenie, ile studenci wydają miesięcznie.

6. ....

Pokój w wynajmowanym wspólnie z innymi osobami

mieszkania (lub w akademiku) 80–150 euro

Wyżywienie 100–150 euro

Transport (w dużych miastach) 15–20 euro

Komórka, internet, telewizja 20–30 euro

Materiały na studia 30–50 euro

Pozostałe koszty (czas wolny / rozrywka) 70–100 euro

Przykładowe ceny

Chleb (1 bochenek) 0,80 euro

Mleko (1 litr) 0,70 euro

Obiad w stołówce 3,00 euro

Kawa w kawiarni 2,50 euro

Bilet do kina 5,00 euro

Źródło: <https://study.gov.pl/pl/koszty-utrzymania-w-polsce>

5 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Akademia Krakowska wzorowana była na akademiach w Rzymie i Padwie. P / F
2. W 1661 roku król Stefan Batory przekształcił wileńskie kolegium jezuickie w Akademię Wileńską. P / F
3. Pod koniec XVII wieku Królestwa Polski i Litwy miały trzy uczelnie. P / F
4. Polskie szkoły wyższe oferują naukę w ponad 400 uczelniach. P / F
5. W Polsce funkcjonuje trójstopniowe szkolnictwo wyższe. P / F
6. W ramach samego programu Erasmus na studia w Polsce przyjechało ponad 100 tysięcy studentów zagranicznych. P / F

7. Studenci w Polsce zachowują pełną mobilność i mogą bez żadnych problemów kontynuować naukę w innym kraju Unii Europejskiej. P / F
8. Główne instytucje odpowiedzialne za zapewnienie jakości szkolnictwa wyższego to: Polska Komisja Akredytacyjna, Rada Główna Opiekuńcza. P / F
9. Średnie koszty utrzymania studenta wynoszą od 350 do 550 euro. P / F
10. W Polsce, w porównaniu do innych państw europejskich, koszty utrzymania i opłaty za naukę są bardzo wysokie. P / F

6 Napisz, jakie dostrzegasz zalety i wady studiowania za granicą.

Zalety	Wady

Liczebniki nigdy nie były moją mocną stroną. Nazwy liczb odmieniają się w tak nieoczywisty sposób, że niekiedy nie ogarniam tego. Pięć zmienić się potrafi w pięciu, piątego, piąty i tak dalej. A jeszcze gorzej jest, gdy do akcji wkroczy polska waluta. Jak powinniśmy mówić: *złoty* czy *złotych*? *5 złoty* czy *5 złotych*?

Formę *złoty* zastosujemy, gdy łączy się z liczebnikiem *jeden*, np. *To kosztuje jeden złoty*. Dla liczb z zakresu 5–14 lub gdy ostatnia cyfra liczby wynosi **1, 5, 6, 7, 8, 9, 0** mówi i pisze się: *złotych*, np. *21 złotych, 61 złotych, 18 złotych, 85 złotych*. Gdy natomiast ostatnia cyfra liczby to 2, 3, 4 – mówi i pisze się *złote*, np. *42 złote, 104 złote*.

- 7** Odmień wyraz *złoty* przez przypadki, a następnie zapisz słownie ceny produktów w poniższych zdaniach.

Wzór: *179,00 zł - sto siedemdziesiąt dziewięć złotych*

OFERTA SKLEPU INTERNETOWEGO. PRZECENY!

1. Biały czytnik ebook Amazon Kindle, cena: (418,00 zł) .....
nowa cena: (382,00 zł) .....
2. Smartfon Motorola Moto G8, cena: (771,00 zł) .....
nowa cena: (665,00 zł) .....
3. Dysk SSD Silicon Power 512GB, cena: (316,00 zł) .....
nowa cena: (274,00 zł) .....
4. Dysk przenośny PNY Elite 240GB, cena: (173,00 zł) .....
nowa cena: (128,00 zł) .....
5. Zestaw klawiatura i mysz Silver Monkey Business, cena: (72,00 zł) .....
..... nowa cena: (45,00 zł) .....
6. Słuchawki Philips ActionFit, cena: (245,00 zł) .....
nowa cena: (133,00 zł) .....

- 8** Zapisz słownie liczebniki oraz rozwiąż skrót „zł” z nawiasów.

Jak wynika z danych WIB, obecnie aż 62 procent studentów pracuje, ale jedynie co czwarty zarabia „na rękę” powyżej (2000 zł) .....
..... Jeszcze ciekawiej prezentują się oczekiwania młodych Polaków co do preferowanych zarobków wpływających co miesiąc na konto za 10 lat. Aż 93 procent z badanych nie wyobraża sobie, aby wtedy dostawać „na rękę” mniej niż (4000 zł) ..... Najwyższe ambicje, aby zarabiać ponad (10 000 zł) ..... ma 25 procent z nich. Największe szanse zaspokoić takie oczekiwania mają absolwenci kierunków technicznych i ścisłych. Jak wynika z danych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, średnie zarobki w rok po uzyskaniu dyplomu w tym przypadku wynoszą (3781 zł) .....
..... brutto – w przypadku nauk technicznych i (3429 zł)
.....

..... brutto – w przypadku nauk ścisłych. Na znacznie mniejsze dochody mogą z kolei liczyć absolwenci kierunków artystycznych (2333 zł) ..... brutto i przyrodniczych (2116 zł) ..... brutto.

Źródło: <https://pieniadze.rp.pl/finanse-domowe/art17466441-student-ledwo-wiaze-koniec-z-koncem-duzy-wzrost-wydatkow>

- 9** Uważnie obejrzyj film <https://www.youtube.com/watch?v=e2pwgKjMr88> (pierwsze 2 min 16 s nagrania) „Dlaczego nie potrzebujesz pozwolenia, aby zmienić swoje życie? Po prostu zrób to!” i wpisz w luki właściwe słowa.

Wyobraź sobie, że Twoje życie jest jak podróż statkiem. Możesz być ..... (zakotwiczyć, zakotwiczony, zakotwiczq) w porcie albo gdzieś przy brzegu i będziesz tam całkowicie bezpieczny. Ale statek nie do tego jest stworzony. On ma pokonywać wzburzone fale i płynąć do ..... (wyznaczanych, wyznaczonego, wyznaczonej) celu pomimo niesprzyjającej pogody. To ryzykowne, tak, no ale nic Ci nie da ..... (omijanie, ominąć, ominiętego) każdego ryzyka na tym świecie. Przy brzegu niby będziesz ..... (bezpiecznej, bezpiecznego, bezpieczny), ale z tęsknotą będziesz spoglądać w stronę horyzontu.

Celem tego filmiku jest dodanie Ci odwagi. Odwagi do czego? Do realizacji Twoich marzeń i pragnień. Wszyscy przecież o czymś ..... (marzq, marzemy, marzyć), ale strach nas blokuje. Założenie własnej firmy, ... (rozpoczęcie, rozpocząć, rozpoczęty) robienia kariery, poderwanie osoby, która tak bardzo Ci się podoba, napisanie książki, ... (wyruszyli, wyruszenie, wyrusz) w podróż, na pewno masz marzenia, które odkładasz na bliżej nieokreślony termin. To, o czym marzysz, obojętnie, co to jest, na pewno jest ryzykowne, tak jak ryzykowna jest podróż statku przez ocean. Ale jeśli w nią nie wyruszysz, to ..... (zgnijesz, zgnij, zgnijemy) w porcie i na 100 procent będziesz tego żałował. Pierwsza rzecz, o jakiej powinienes pamiętać – nigdy nie nadejdzie właściwa chwila.

Młodzi ludzie i ich sprawy

Najlepszy czas na ..... (*działalność, działanie, działalny*) nigdy nie znajduje się gdzieś tam w przyszłości, za miesiąc czy za 5 lat. Na pewno znasz mnóstwo osób, które tak boją się koniecznych zmian, że .... (*podporządkowany, podporządkowały, podporządkowali*) swoje życie oczekiwaniom rodziców, bliskich czy znajomych. Ciężko powiedzieć, że te osoby w ogóle żyją, bo raczej funkcjonują.

Całą wieczność snują plany. Tak długo czekają na właściwy moment, aż wreszcie stwierdzają, że życie im ..... (*przeleciało, przeleciała, przeleciał*), a marzenia jakoś zdechły, bo człowiek nawet nie podjął próby ich realizacji. Jedyną motywacją było ..... (*skonsumował, skonsumowanie, skonsumować*) wieczornego programu telewizyjnego albo pogranie na komputerze, albo chłonięcie Facebooka i Instagrama.

Nasz czas życiowy biegnie ..... (*nieubłagana, nieubłagany, nieubłaganie*). Zapamiętaj, że najlepszy moment do działania zawsze był wczoraj. Drugi najlepszy moment jest dzisiaj. Jeśli dzisiaj zrobisz pierwszy krok, to już jutro, za ..... (*miesiące, miesiąc, miesięcy*) i za rok będziesz się cieszył, że to zrobiłeś. Żyj swoim życiem teraz, najlepszy moment na jakiegokolwiek zmiany to właśnie ta chwila.

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=e2pwwgKjMr88>

Słowniczek trudniejszych wyrazów

aspiracja, -i, w tekście w znaczeniu ‘pragnienie realizacji ambitnych planów’

прагнення, поривання

banalny, -ego, w tekście w znaczeniu ‘pozbawiony oryginalności, pospolity’

банальний, звичайний, повсякденний

czesne, -ego «opłata za naukę w szkole prywatnej lub społecznej» *плата за*

навчання

dawać radę (drugi człon nieodmienny), w tekście w znaczeniu potocznym ‘nie poddawać się; dobrze sobie z czymś radzić, często w niesprzyjających okolicznościach’

справлятися

- juwenalia, -ów (Im.),** w tekście w znaczeniu ‘coroczne święto studenckie odbywające się w formie festynów, zabaw i korowodów na ulicach miast’ *студентське свято, ювеналія*
- kapsel, kapsla** «metalowa przykrywka używana do zamykania butelek» *металева пляшкова кришка*
- manualny, -ego** «odnoszący się do ręki, wykonywany rękami albo wymagający ręcznej obsługi» *мануальний*
- odskocznia, -i,** w tekście w znaczeniu ‘to, co pozwala oderwać się od zwykłych zajęć i daje wypoczynek’ *перепочинок*
- ogarnąć/ogarniać (się),** w tekście w znaczeniu potocznym ‘poradzić sobie z czymś, zrozumieć, przeczytać; poradzić sobie z problemami, niewiedzą’ *впоратись із чимось, виконати справи*
- otoczka, -i,** w tekście w znaczeniu ‘okoliczności towarzyszące jakiemuś wydarzeniu’ *обставини події*
- pasja, -i,** w tekście w znaczeniu ‘wielkie zamiłowanie do czegoś’ *хобі, уподобання*
- poprawka, -i,** w tekście w znaczeniu potocznym ‘egzamin poprawkowy, czyli drugi termin egzaminu’ *повторний екзамен*
- rycina, -y** «rysunek, reprodukcja fotografii, odbitka graficzna» *ілюстрація, репродукція*
- tkwić (w czymś),** w tekście w znaczeniu ‘(o uczuciach) pozostawać na długo w pamięci’ *закарбуватись, тривати*
- warunek, warunku,** w tekście w znaczeniu potocznym ‘egzamin / wpis warunkowy, czyli pozwolenie na ponowne zaliczenie niezdanego przedmiotu w następnym roku akademickim’ *умова, тут: розм. незадовільна оцінка з можливістю перескладання*
- wylecieć (z czegoś),** w tekście w znaczeniu potocznym ‘zostać zwolnionym lub usuniętym skądś’ – *розм. «вилетіти», бути відрахованим, звільненим*
- zaskoczyć (kogoś, czymś),** w tekście w znaczeniu ‘(o sytuacjach, zjawiskach) zdarzyć się lub wystąpić nieoczekiwanie dla kogoś’ *здивувати когось*
- zawalić (coś),** w tekście w znaczeniu potocznym ‘nie dotrzymać terminu wykonania czegoś lub zrobić coś źle’ – *розм. «завалити» справу, не виконати зобов’язань*

Rozdział 13

Wyrażanie uczuć i emocji

Lekcja 1

Jak zwracamy się do bliskich?

1 W nagłówkach listów elektronicznych zapisz, jak rozpoczniesz nieoficjalną wiadomość, którą wyślesz.

a. Do mamy lub taty

 Nowa wiadomość ▼ — ↻ ×

.....@gmail ▼

Do

Pozdrowienia z Rzeszowa

Temat

.....

.....

.....

b. Do kolegi z uczelni

 Nowa wiadomość ▼ — ↻ ×

vladyslav.koval@gmail ▼

Do

Notatki z ostatnich ćwiczeń

Temat

.....

.....

.....

Wyrażanie uczuć i emocji

c. Do bliskiego przyjaciela lub przyjaciółki

 Nowa wiadomość

▼

—

×

.....▼

Do

.....

Temat

.....

.....

.....

d. Do swojego chłopaka / swojej dziewczyny

 Nowa wiadomość

▼

—

×

.....▼

Do

.....

Temat

.....

.....

.....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

2 Przeczytaj fragmenty listów Wojciecha Kossaka do żony¹ i podkreśl te zwroty kierowane do adresata, za pomocą których autor wyraża swoje uczucia. Jak w Twoim języku wyraża się uczucia? Przetłumacz je na język polski.

List nr 1

Kraków, czwartek (26 czerwca 1884 r.)

Mój skarbie najdroższy.

Już piąta godzina, a ja dopiero siadam pisać do Ciebie, moja najśłodsza żono, ale widzisz, miałem dziś masę rzeczy na głowie, więc się nie gniewaj, aniołku mój najśłodszy, gdyby się ten list spóźnił, Maryś. Jak mi tęskno, jak mi smutno bez Ciebie, jedyne moje szczęście. (...)

Wczoraj, będąc na kolei w nadziei, że zobaczę Stasia wysiadającego z pociągu, zobaczyłem nie jego, tylko Chałubińskiego z nadobną połowicą i córeczkami, ucieszył się bardzo nade mną, a gdym mu powiedział, że po ślubie jedziemy do Zakopanego, tak się ucieszył, jak gdyby mu rzeczywiście co na tym zależało. (...) Swoją drogą jeszcze mi smutniej na duszy, jak żona zapomina o tak bardzo kochającym ją mężu. Już to w ogóle niewielką pociechą muszą być dla Ciebie moje terażniejsze listy, ale jeżeli Tobie tęskno, to wiesz, jakie to przygnębiające uczucie. (...)

Do widzenia Ci, kobieto moja najśłodsza, moje Marysiątko śliczne, milusie, apetyczne do zjedzenia. (...)

Ja w dobrym humorze, co mi się teraz rzadko trafia, poszedłem spać, myśląc, co to za nadziemskie szczęście będzie można bez pończoszki każdy z tych paluszków najśłodzonych wyczuwać. Masz ochotę powiedzieć: „głuptiś” – wiem o tym, ale to się na nic nie przyda, kotku mój najśłodszy, każdy wyczuję i basta. Do widzenia, droga Pani, do widzenia, słodkości moje najmilsze, całuję oczka, nosio, buzię (tak, Pani), uszka, nóżki, rączki i... a tak to już niby wszystko.

Okropnie znudzony i zły – Wosinek.

Kochasz???

¹ W. Kossak, *Listy do żony i przyjaciół (1883–1942)*, t. 1: *Lata 1883–1907*, Kraków 1985.

Wyrażanie uczuć i emocji

List nr 2²

Kraków, piątek (27 czerwca 1884 r.)

Maryś, aniołku mój, żono moja ukochana.

Czekam z upragnieniem listonosza, może mi przyniesie list od Ciebie, a przydałby mi się bardzo, bo zaczynam być tak zmęczony i udręczony tym oczekiwaniem i tą niepewnością, że mi już najrozmaitsze koncepta do głowy przychodzą.

Ale co Ty tam, skarbie mój najmilszy, musisz przechodzić. Widzę Stasia schodzącego na śniadanie, ani słówkiem nie dając Ci poznać, czy jedzie, i prawdopodobnie w humorze pod czarnym psem, widzę Marysiątko moje śliczne, chcące swymi oczkami najśliczniejszymi wyczytać cokolwiek, a boisz się zacząć tej kwestii – szalenie zabawne położenie, wystawiam sobie. (...)

Wiesz, że gdyby mi kto dzisiaj powiedział, że czasy narzeczonych są najmilsze, tobym już nie wytrzymał, tylko bym palnął jakieś głupstwo z pewnością. (...) Nie gniewaj się, kotku mój najśłodzy, że się trochę zapominam, ale jestem trochę w takim humorku, jak na weselu Stefy Woy(czyńskiej), żeby mi się kto nawinał, to....

I to biedactwo moje najdroższe śpieszyło się tak ze swymi interesami w Warszawie, a tymczasem na wiele to było potrzebne?

Przepraszam Cię, bubciu moja słodziutka, Marysiątko, na przeproszenie całuję moje nóżki i łyczeczki milion razy – dobrze?

3 Znajdź i podkreśl właściwe znaczenie podanych wyrażen, następnie ułóż zdanie z każdym z tych wyrażen, które oddaje jego sens.

1. masa rzeczy

a. ciężar

b. wielość

.....

² Tamże.

2. nadobna połowica
a. piękna żona
.....
b. niedobra żona
.....
3. pod psem
a. wspaniale
.....
b. kiepsko
.....
4. ktoś się nawinął
a. ktoś dużo mówi
.....
b. ktoś zjawił się niespodziewanie
.....
5. niewielka pociecha
a. mała radość
.....
b. niemałe szczęście
.....
6. palnąć głupstwo
a. powiedzieć coś bez sensu
.....
b. strzelić niecelnie
.....

4 Przeczytaj tekst „Co zamiast imion? Czułe słówka i zdrobnienia miłosne stosowane przez Polaków”, następnie uzupełnij tekst fragmentami zdań, które są zapisane poniżej. Wpisz je w miejsce luk w tekście. Uwaga: jeden fragment jest zbędny.

- a. potrafią być bardzo kreatywni w wyszukiwaniu pseudonimów, za pomocą których zwracają się do swoich drugich połówek
- b. wszystko, co jest piękne lub przedstawia sobą jakąś wartość (*skarb*), również służy jako dobra baza do tworzenia pieszczotliwych określeń dla ukochanego lub ukochanej.
- c. czerpać garściami z polskiego języka, który pełen jest czułych zwrotów używanych w sytuacjach, gdy chcemy okazać przywiązanie.
- d. również z czułymi zwrotami należy uważać, aby za bardzo nie przesadzić.
- e. przez drugą połówkę, sprawia, że na sercu robi się cieplej, a ewentualne ciężkie chwile, jakie w tym momencie może przeżywać, nie wydają się już tak trudne.
- f. do partnera za pomocą nie tylko zdrobniałych imion, ale również czułych słówek, okazujemy mu przywiązanie i miłość
- g. tj. rodziny i przyjaciół, można pozwolić sobie na zwracanie się do siebie w czuły sposób, o ile wiecie
- h. celują przede wszystkim we wszystko to, co jest słodkie, stąd przy dosłownym tłumaczeniu angielskich czułych słówek otrzymujemy: *miód (honey)* czy *słodkości (sweetie)*.

Co zamiast imion? Czułe słówka i zdrobnienia miłosne stosowane przez Polaków

Czułe słówka to nie tylko zdrobnienia imion. Zakochani Polacy mogą ..... Na rynku dostępny jest słownik afektynimów, zgodnie z którym najpopularniejsze zwroty, jakimi Polacy lubią się obdarzać, to kolejno: 1. *Kochanie*, 2. *Misiu*, 3. *Kotku*, 4. *Skarbie*, 5. *Słoneczko*, 6. *Myszko*, 7. *Dziubku*, 8. *Żabko*, 9. *Serduszko*, 10. *Tygrysku*.

Mimo, że zakochani ..... , niektóre słowa są od lat wyjątkowo popularne. Dla zakochanej osoby nie ma jednak dużego znaczenia to, że słowo *kochanie* jest oklepiane i wiele osób często go używa. Gdy zostaje wypowiedziane ..... Czułe słówka mają bowiem dużą moc.

Obok nieśmiertelnego *kochanie* Polacy lubią tworzyć zdrobnienia od zwierząt, które dobrze się kojarzą, np. z przytulaniem (*misiu*), bajką (zaklęta w *żabę* królewna lub zaklęty królewicz), pieścizotami, takimi jak głaskanie (*kotek*, *tygrysek*). W użyciu są również wyrazy kojarzące się z ciepłem i miłością (*słoneczko* oraz *serduszko*). Dodatkowo .....

Co ciekawe, niektórzy rodacy używają zdrobnień zapożyczonych z języka angielskiego. Co prawda rzadko, ale można usłyszeć na polskiej ulicy *bejb*. Nie wiadomo, skąd się to bierze. Być może „winne” są anglojęzyczne filmy i programy, lata spędzone na emigracji lub związki z obcokrajowcami, w jakie coraz częściej i chętniej wchodzi Polacy. Osoby anglojęzyczne ..... Obcokrajowcy, podobnie jak Polacy, sięgają również do krainy bajek, stąd na liście najpopularniejszych zdrobnień miłosnych w języku angielskim znalazła się księżniczka (*princess*). Nie podzielają jednak z Polakami słabości do zdrobnień miłosnych pochodzenia zwierzęcego.

W domowym zaciszu, kiedy to zakochani są dla siebie jedynym towarzystwem, używanie miłosnych zdrobnień jest jak najbardziej wskazane. Buduje intymność i zaangażowanie niezbędne w związku dwóch bliskich sobie osób. Jednak jak ze wszystkim, ... Słowem również można „zagłaskać”, stąd i w stosowaniu słodkich pseudonimów należy zachować umiar. Używanie tego typu zdrobnień jest miłe dla ucha, szczególnie kobiecego, jednak nie powinno być nadużywane.

Jak się natomiast zachować w towarzystwie? Naturalnie, zależy to w głównej mierze od konkretnej sytuacji i osób, z którymi jako para w danej chwili obcujemy. Wśród bliskich, ..., ..., że nikt nie będzie czuł się zakłopotany. Należy jednak pamiętać, że pary, które nadużywają czułych słówek w towarzystwie innych osób, nawet bardzo bliskich, odbierane są jako śmieszne lub irytujące.

W sytuacjach, podczas których w towarzystwie znajdują się osoby, z którymi zakochani nie są w bliskich relacjach, para powinna powstrzymać się od nazywania się nawzajem *kochaniem*, *skarbem* czy jakimkolwiek innym, nieformalnym zwrotem.

Źródło: <https://www.edarling.pl/porady/zwiazek/czule-slowka> (na podstawie K. Hirt, *Co zamiast imion? Czułe słówka i zdrobnienia miłosne stosowane przez Polaków*)

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

5 Uzupełnij tabelę słowami, które kierujemy do bardzo bliskich osób³

Grupa znaczeniowa	Zwroty adresatywne
zwierzęta	Kotku!, ...
rośliny	Kwiatuszkule!, ...
części ciała	.....
cenne rzeczy	.....
zwroty oddające uczucia	Kochanie!, ...
nazwy ciał niebieskich	Słońce!, ...
nazwy postaci z bajek	.....
inne	.....

³ Tabela opracowana na podstawie: A. Rudyk, *O afektonimach w języku polskim i rosyjskim*, „Acta Universitas Lodziensis. Folia Linguistica Rossica” 2013, t. 9.

Wołacz jest przypadkiem, który nie wchodzi w związki z innymi wyrazami w zdaniu.

Wołacz rzeczowników męskich może mieć następujące końcówki:

końcówka -e, gdy rzeczownik w mianowniku zakończony jest spółgłoską twardą, np.: *M. Filip, W. Filipi-e!*, *M. skarb, W. skarbi-e!*

końcówka -u, gdy rzeczownik w mianowniku zakończony jest miękką głosek lub *-k, -g, -ch* oraz *-cz, -ż, -sz, -rz, c*, np. *M. Staś, W. Stasi-u!* *M. miś, W. misi-u!* *M. Tomek, W. Tomk-u!* *M. kwiatek, W. kwiatk-u!*; *M. Władek, W. Władk-u!* *M. Bartosz, W. Bartosz-u!*, *M. mąż, W. męż-u!* *M. rodzic, W. rodzic-u!*

Niektóre rzeczowniki męskie mogą mieć inną końcówkę lub możemy spotkać się z dwiema formami wołacza – bardziej uroczystą i mniej oficjalną. Jest to związane z dawną odmianą rzeczowników męskich zakończonych na *-k, -g, -ch* oraz *-c*, np. *M. Bóg, W. Boż-e!*, *M. ojciec, W. ojcz-e!*, *M. człowiek, W. człowiecz-e* (uroczyście w dawnych tekstach), *W. człowiek-u!*

Wołacz jest równy mianownikowi, jeśli rzeczowniki o odmianie przymiotnikowej kończą się na *-i* lub *-y*, np. *M. Jeremi, W. Jeremi!*, *M. podróżny, W. podróżny!* Podobnie jest w sytuacji, gdy imiona męskie kończą się na *-o*, np. *M. Bruno, W. Bruno!*, *M. tato, W. tato!*

Rzeczowniki męskie zakończone na *-a* odmieniają się w lp. jak rzeczowniki żeńskie (zob. niżej wołacz rzeczowników żeńskich).

Uwaga! Męskie tytuły naukowe lub zawodowe odmieniają się według powyższych reguł, np.: *Panie Profesorze!* *Panie Ministrze!*

Warto też wiedzieć, że w niektórych regionach Polski, np. w okolicach Krakowa, popularne jest używanie zdrobnień w wołaczu w funkcji mianownika, np. *Jasiu był dzisiaj w szkole* zamiast: *Jaś był dzisiaj w szkole*.

Wołacz rzeczowników żeńskich może mieć następujące końcówki:

końcówka -o, gdy rzeczownik w mianowniku jest zakończony na -a, np.: M. *Anastazja*, W. *Anastazj-o!*, M. *Natalia*, W. *Natali-o!*, M. *dziewczyna*, W. *dziewczyn-o!*, M. *żabka*, W. *żabk-o!*

W ten sposób są też tworzone formy wołacza rzeczowników męskich zakończonych na -a, np. M. *sędzia*, W. *sędzi-o!*, M. *mężczyzna*, W. *mężczyzn-o!*

końcówka -u, gdy rzeczownik w mianowniku to zdrobnienie imienia typu *Ania*, *Kasia* lub pochodzącego od innej nazwy, np. *Mysia*, *Kicia*, np.: M. *Ania*, W. *Ani-u!*, M. *Kicia*, W. *Kici-u!*

końcówka -y/-i, gdy rzeczownik w mianowniku kończy się spółgłoską, np. M. *noc*, W. *noc-y!*, M. *miłość*, W. *miłość-i!*

Wołacz jest równy mianownikowi, jeżeli rzeczownik zakończony jest w mianowniku na -i oraz w imionach obcego pochodzenia zakończonych spółgłoską, np. M. *Lili*, W. *Lili!*, M. *pani*, W. *pani!*, M. *Nikol*, W. *Nikol!*

Uwaga! Żeńskie tytuły naukowe lub zawodowe nie odmieniają się, np. W. *Pani Profesor!*, W. *Pani Prezydent!* Jeżeli użyjemy żeńskich form, to wówczas nazwy tytułów i stopni będą się odmieniać zgodnie z regułami zapisanymi powyżej, np.: W. *Pani Profesorko!*, *Pani Prezydentko!*

Wołacz rzeczowników nijakich jest zawsze równy mianownikowi, np. M. *dziecko*, W. *dziecko!*, M. *słońce*, W. *słońce!*

W liczbie mnogiej wołacz, niezależnie od rodzaju rzeczownika, również ma takie same formy jak mianownik, np. M. *panie*, W. *panie!*, M. *panowie*, W. *panowie!*, M. *dzieci*, W. *dzieci!*

Nazwiska w wołaczu zawsze są równe mianownikowi, np. *Barbaro Nowak!*, *Tomaszu Kowalski!*, *Panie Nowakowicz!*

Wyrażanie uczuć i emocji

6 Utwórz prawidłową formę rzeczownika w wołacz.

Wzór: (Tomek) *Tomku*, gdzie są moje klucze?

1. (Kotek) ..... masz ochotę na spacer?
2. Dlaczego nie oddzwoniłaś do mnie, (Kasia) .....?
3. (Pani Magda) ....., zapomniała pani zabrać swój kapelusz.
4. (Szanowni państwo) ....., proszę usiąść.
5. (Kochana mama) ....., przesyłam Ci najserdeczniejsze pozdrowienia.
6. (Szanowny pan profesor) ....., składam Panu najserdeczniejsze życzenia z okazji imienin.
7. (Pani dyrektor) ....., proszę podpisać ten dokument.
8. Co robisz, (słońce moje) .....?
9. Tęsknię za Tobą, (skarb) .....
10. (Dzieci) ....., natychmiast wracajcie do domu!
11. (Janusz Kot) .....! Co się z panem dzieje?!

7 Wysłuchaj rozmowy https://www.youtube.com/watch?v=R0AN_7fdH48, a następnie odpowiedz na pytania:

- a. Czy warto śledzić swojego partnera?
- b. Po czym poznać, że partner zdradza?
- c. Dlaczego lepiej informować o swoich uczuciach i niepokojach?
- d. Dlaczego mężczyźni nie chcą rozmawiać o problemach w związku?
- e. Co zrobić, aby otrzymać od swojego partnera taki prezent, o jakim się marzy?
- f. Jak rozmawiać z partnerem skutecznie?

8 Napisz do swojego chłopaka / do swojej dziewczyny zaproszenie na romantyczną kolację w formie wiadomości SMS (do 30 słów).

Pamiętaj:

- zwracając się do drugiej osoby, używaj formy wołacza,
- pisz zaimki osobowe dużą literą.

Lekcja 2

Uczucia i emocje

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

1 Opisz, jakie uczucia i emocje wyrażają osoby na zdjęciach. Zwróć uwagę na gesty, postawę ciała, mimikę.

1.

2.

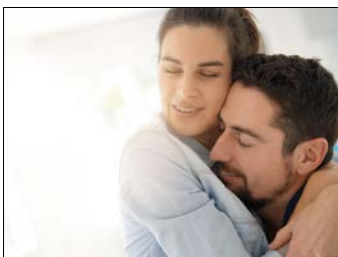
3.

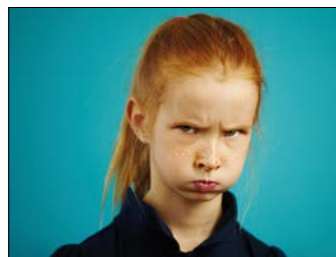
4.

5.

6.

2 Do podanych zwrotów dopisz definicję podaną poniżej.

Wzór:

1. umierać ze strachu: (a) *bardzo się bać, być przerażonym.*
2. umierać z miłości .....
3. najeść się strachu .....
4. trzymać emocje na wodzy .....
5. „komuś” puściły nerwy .....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Wyrażanie uczuć i emocji

6. pogrążyć się w smutku .....
7. patrzeć z zazdrością na „coś”/„kogoś” .....
8. kipieć ze złości .....
9. skakać z radości .....
10. wpaść w furję .....

- a. bardzo się bać, być przerażonym
- b. panować nad emocjami, kontrolować je
- c. przykreść spowodowana brakiem czegoś, co bardzo chce się mieć; odczuwać niepokój, że ukochana osoba mogłaby nas zdradzić
- d. być bardzo zirytowanym, rozgniewanym, rozzłoszczonym
- e. stracić panowanie nad sobą, być nieobliczalnym, szalonym
- f. być bardzo szczęśliwym, cieszyć się z czegoś
- g. silnie się zdenerwować; stracić panowanie nad emocjami
- h. przeżyć silny lęk, niepokój, przerazić się
- i. być bardzo przygnębionym, zasmuconym
- j. być mocno, niewyobrażalnie zakochanym

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
a.									

3 Zastąp w zdaniach podkreślone zwroty wyrazami znanymi z definicji zapisanych w poprzednim ćwiczeniu.

1. Na samą myśl o rozmowie z dyrektorem Kasia umierała ze strachu.
2. Paweł nigdy nie był naprawdę zakochany, dlatego twierdzi, że tylko w filmach ludzie umierają z miłości.
3. To naprawdę dobry horror, oglądając go sama w środku nocy, niejednemu raz najadłam się strachu.
4. Podczas dyskusji o polityce Adam trzymał emocje na wodzy.
5. Mojej przyjaciółce puściły nerwy, gdy okazało się, że towar kupiony przez Internet jest wadliwy.
6. Jola jest pogrążona w smutku z powodu śmierci swojego dziadka.
7. Codziennie Kamil patrzył z zazdrością na luksusowy dom sąsiada.
8. Tadeusz kipiał ze złości, gdy oglądał uszkodzenia nowego samochodu.

9. Krzysztof skakał z radości, kiedy dowiedział się o awansie na stanowisko starszego specjalisty.
10. Nasz dyrektor jest zazwyczaj spokojny i opanowany, ale czasem wpada w furję, wtedy najlepiej nic nie mówić.

4 Przeczytaj tekst „Po co nam emocje? Czy emocje są naszym sojusznikiem czy wrogiem?”, następnie wykonaj ćwiczenia poniżej.

Emocje, uczucia, nastroje, namiętności towarzyszą nam stale i przenikają życie psychiczne człowieka. W człowieku są obecne cztery podstawowe emocje: radość, smutek, złość i strach. Na ich bazie, w zależności od percepcji, intensywności i natężenia danej emocji, powstaje wiele innych uczuć, np. wesołość, nadzieja, ekstaza, wzruszenie, bezradność, współczucie, zawiść, irytacja, wściekłość, obawa, wzruszenie itp. Niektórzy uważają, że z tej „wybuchowej” mieszanki czterech głównych emocji rodzi się – miłość.

Po co nam emocje? Dlaczego mamy emocje? Emocje „czynią nas ludźmi”, pomagają nam odczuwać. Emocje definiują nas jako ludzi i czujemy, kiedy mamy emocje. To głęboki, pierwotny sposób reagowania na rzeczywistość. Emocje są w pewnym stopniu wyznacznikiem naszego życia: to, czy czujemy się dobrze, czy źle, jakie mamy samopoczucie, rzutuje na wszystko, co robimy.

Emocje są ważnym sygnałem, pozwalają nam na orientację w środowisku. Dzięki emocjom możemy wiele reakcji wykonywać automatycznie i na wykwowo. Ich źródłem są starsze ewolucyjnie obszary naszego mózgu. Emocje uznawane są za jeden z kluczowych mechanizmów adaptacji. Informują nas o istotności sytuacji i zdarzeń. Gdy pojawia się zagrożenie, czujemy strach, gdy coś bezpowrotnie utracimy, odczuwamy smutek. Emocje mobilizują nas do działania, na przykład ucieczki w sytuacji zagrożenia, ale pełnią też funkcję komunikacyjną.

Emocje są podłożem uczuć, stanowią o naszej indywidualności. Korzystając z emocji, jesteśmy w stanie tworzyć wspólnoty, nawiązywać relację z innymi ludźmi, walczyć, kiedy jest taka potrzeba. Dzięki emocjom możemy rozwijać naszą duchowość, poszukiwać odpowiedzi na pytania egzystencjalne, rozwijać się i lepiej funkcjonować w społeczeństwie i otaczającym nas świecie.

Każdemu ważnemu wydarzeniu życiowemu towarzyszą emocje**Czym są emocje?**

Istnieje wiele definicji, czym są emocje. Ze względu na wielostronność i wielofunkcyjność bardzo trudno o jednoznaczną definicję. Obejmują one bowiem całą osobę ludzką i dotyczą stanu wewnętrznego człowieka oraz jego działań i zachowań. Wielu autorów i ekspertów z dziedziny psychologii ma swoje własne definicje. Według jednej z nich „emocja” (łac. *emovere* – poruszać) to system obejmujący uczucia, uznawane za składnik subiektywny, pobudzenie fizjologiczne wraz ze specyficzną ekspresją oraz zmiany zachowania.

Dokładniej rzecz ujmując, emocje są subiektywnymi doświadczeniami wewnętrznymi, które obejmują zarówno „stan psychiczny”, jak również „stan fizjologiczny”. Przez „stan psychiczny” rozumiemy wewnętrzną etykietę poznawczą, której używamy. Na przykład wzruszenie, podniecenie, niepokój i gniew. Przez „stan fizjologiczny” rozumiemy powiązane odczucia fizyczne lub uczucia w naszym ciele. Na przykład przyspieszone bicie serca, wzrost poziomu adrenaliny, „motyle w żołądku”, gdy odczuwamy niepokój lub uczucie ciepła i ciśnienia wzrastające w nas, gdy jesteśmy źli.

Aby doświadczyć emocji, obie te rzeczy muszą być obecne. I tak np., gdy mamy lęk wysokości, odczuwamy niepokój, jeśli towarzyszy temu „stan fizjologiczny”, taki jak np. szybsze bicie serca, przerywany oddech, duszność. Jednak gdy ćwiczymy i nasze serce bije szybciej i czasem brakuje nam tchu, to tego stanu nie określimy mianem „niepokoju”, bo nasz „stan psychiczny” nie postrzega tej sytuacji jako niebezpiecznej, gdyż wiemy, że te fizjologiczne zmiany są bezpośrednim rezultatem naszego wysiłku fizycznego.

Porzuć opisywanie emocji jako „dobre” lub „złe”

Wiele osób ma tendencję do skrajnego wartościowania i opisywania emocji jako „dobrych” lub „złych”. Za emocje „dobre” uznajemy np. radość, entuzjazm, podniecenie, zadowolenie, zachwyt, za emocje „złe” strach, złość, smutek, cierpienie. Jeśli przypisujesz emocjom atrybut „złe”, nastawiasz się od razu na odczuwanie jeszcze większej liczby negatywnych emocji. Po co oceniać swoje uczucia i etykietować je jako „złe”, a tym samym dodać dodatkowe nieprzyjemne emocje?

Aby odzyskać kontrolę nad swoimi uczuciami, nie powinieneś w ten sposób wartościować i oceniać swoich emocji. Lepszym podejściem jest traktowanie wszystkich emocji jako „dobrych”. Co najwyżej Twoje emocje mogą być „przyjemne” lub „nieprzyjemne”.

Charakterystyczne dla emocji „przyjemnych” jest wzbudzanie tendencji do podtrzymywania danej aktywności lub określonego kontaktu (z sytuacjami, przedmiotami), który te emocje wywoływały. Emocje „nieprzyjemne” mają za zadanie sprowokować nas do przerywania aktywności, która stała się ich przyczyną, bądź przerywania kontaktu ze źródłem tych emocji. Mogą one też zwiększać motywację do kontynuowania wysiłków – wiąże się to z faktem, że przeszkody lub niepowodzenia mogą stwarzać dla nas zagrożenie.

Jeśli nie jesteś przekonany, że emocje są „przyjemne” lub „nieprzyjemne”, a nie „dobre” lub „złe”, nasuwa się pewna analogia z użyciem fizycznego bólu, która może Cię przekonać.

Wyobraź sobie, że przypadkowo dotknąłeś metalowego elementu w gorącym piekarniku. Co czujesz? Prawdopodobnie odpowiesz, że odczuwasz uczucie pieczenia lub bólu. Co więc robisz, gdy poczułeś ten ból? Prawdopodobnie czym prędzej chciałbyś zabrać rękę z tego gorącego przedmiotu, aby powstrzymać dalsze oparzenia i uniknąć poważniejszych obrażeń. I w tym leży sedno. Czy to dobrze, że poczułeś ból? Tak, ponieważ zmotywowało Cię to do usunięcia ręki z gorącego przedmiotu, jednak ból jest zdecydowanie nieprzyjemny.

Nasze emocje powinny być postrzegane w podobny sposób.

Źródło: <https://rosnijwsile.pl/dlaczego-mamy-emocje-po-co-nam-emocje-czy-emocje-to-sojusznik-czy-wrog/>

5 Zadecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F) – zakreśl odpowiednią literę.

1. Według niektórych miłość rodzi się z czterech podstawowych emocji. P / F
2. Emocje przeszkadzają nam w komunikacji z innymi ludźmi. P / F
3. Uczucia powstają na bazie emocji. P / F
4. Za emocje „złe” uznajemy strach, złość, podniecenie, zachwyt. P / F
5. Emocje obejmują tylko „stan psychiczny”, nie są wyrażane przez „stan fizjologiczny”. P / F

Wyrażanie uczuć i emocji

6. Lepiej opisywać emocje jako „przyjemne” lub „nieprzyjemne”. P / F
7. Podczas wysiłku fizycznego, gdy serce bije szybciej i czasem brakuje nam tchu, stan ten możemy określić mianem „niepokoju”. P / F
8. Przez „stan fizjologiczny” rozumiemy odczucia fizyczne lub uczucia w naszym ciele, np. przyspieszone bicie serca, wzrost poziomu adrenaliny. P / F
9. Dzięki emocjom zapominamy, że możemy rozwijać naszą duchowość, poszukiwać odpowiedzi na pytania egzystencjalne. P / F
10. Emocje „nieprzyjemne” mają za zadanie sprowokować nas do przerywania aktywności, która stała się ich przyczyną. P / F

Igor: Rozmawiałem dzisiaj z Natalią na temat przyjaźni. Doszliśmy do wniosku, że w przyjaźni najważniejsza jest szczerłość, lojalność i uczciwość, bo te cechy budują zaufanie, które jest fundamentem prawdziwej relacji.

Olga: Też tak myślę, te cechy stanowią podstawę autentycznej relacji. Wiesz, w swojej wypowiedzi przywołałeś kilka rzeczowników abstrakcyjnych.

Igor: Czy mogłabyś mi przypomnieć, co to są rzeczowniki abstrakcyjne?

Olga: Oczywiście, rzeczowniki abstrakcyjne to takie, które nazywają zjawiska, jakich nie można poznać za pomocą zmysłów. Używane są do oznaczania czegoś niematerialnego, takiego jak stan, zdarzenie, pojęcie, uczucie, jakość itp., np. *przyjaźń*, *grzeczność*, *nienawiść*, *milczenie*. Warto zapamiętać, że najczęściej rzeczowniki te mają tylko liczbę pojedynczą. Rzeczowniki abstrakcyjne tworzymy od przymiotników.

6 Od podanych przymiotników utwórz rzeczowniki abstrakcyjne.

1. wrogi – .....
2. cierpliwy – .....
3. wierny – .....
4. skromny – .....
5. uczciwy – .....
6. stary – .....
7. wrażliwy – .....
8. dumny – .....
9. spokojny – .....
10. szczęśliwy – .....
11. głupi – .....
12. ciemny – .....

7 Znajdź 10 rzeczowników abstrakcyjnych w tekście „Po co nam emocje? Czy emocje są naszym sojusznikiem czy wrogiem?” i utwórz z nimi zdania.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8 Uważnie obejrzyj film <https://www.youtube.com/watch?v=P4PTBvdqGpk> „Jak wydobywa się emocje?”, a następnie porozmawiaj z kolegą/koleżanką na jego temat. W rozmowie wykorzystaj podane pytania.

- a. Jakie są podstawowe emocje?
- b. Jak rozpoznajemy, że ktoś jest smutny?
- c. Jak wyrażamy złość?

Wyrażanie uczuć i emocji

- d. W jaki sposób zachowują się ludzie radośni?
- e. Jaką postawę przyjmują ludzie, kiedy odczuwają wstręt?
- f. W jakich sytuacjach pomaga nam strach?

9 Uzupełnij dialogi wyrazami z poniższych ramek.

a.

się cieszyć / szczęśliwy / podekscytowany / przygnębiony / świetny

Tomek: Cześć, Władek. Wiesz, właśnie dostałem pracę w firmie międzynarodowej.

Władek: Gratulacje. To świetna wiadomość! Bardzo .....

Tomek: Jestem taki ..... Nie muszę się już więcej martwić o znalezienie pracy i rozmowę kwalifikacyjną.

Władek: Musisz być .....

Tomek: Tak. Będziemy dziś świętować, ja stawiam! A co z Igorem? Powinniśmy do niego zadzwonić?

Władek: Nie wiem. Jest trochę ..... Trudno mu teraz znaleźć pracę.

Tomek: Mogę skierować go do mojej firmy. To może pomóc.

Władek: To ..... pomysł!

b.

płaczesz / smutna / sfrustrowana / bezradna / denerwuje / pocieszyć / tęsknię

Olga: Nastia, dlaczego .....? Co się stało?

Anastazja: Moja mama trafiła do szpitala i jestem bardzo ....., ... i ....., bo jestem daleko od domu, nie mogę nic zrobić, żeby jej pomóc.

Olga: Rozumiem. Ale jest pod opieką lekarzy. Bądź dobrej myśli.

Anastazja: Wiem, że i tak nie mogę jej pomóc, ale nadal bardzo ..... mnie, że nic nie mogę zrobić.

Olga: Chciałabym jakoś cię ....., podnieść na duchu.

Anastazja: Dziękuję za wsparcie. Wiesz, ... za domem i mam ochotę zobaczyć moją mamę i ją mocno przytulić!

c.

zirytowany / wściekły / wkurzony / stresować się / nieprzyjemna

Olga: Dlaczego jesteś taki .....

Tomek: Jestem naprawdę ..... Dziś dowiedziałem się, że inny facet dostał awans. Jest głupi jak but, nic nie wie, tylko przez całe dni robi do dyrektora słodkie oczy.

Olga: To rzeczywiście ..... sytuacja.

Tomek: Jestem po prostu ....., że kierownictwo nie widzi, jaki on jest naprawdę.

Olga: Spójrz na to z innej strony. Przynajmniej masz pracę. A szef przekona się, jaki jest ten gość, którego awansował.

Tomek: Tak, masz rację. Nie powinienem już więcej ..... z tego powodu.

d.

wyrzucić / szalony / uczuciach / wystraszę / zauroczenie

Władek: Co tu robisz na ławce? Jesteś tu od godziny.

Igor: Po prostu myślę o Kasi. Nie mogę ..... jej z głowy. Myślę, że się zakochuję.

Władek: ..... chłopak. Ledwo ją znasz.

Igor: To nie ma znaczenia. Podoba mi się w niej wszystko, jak mówi, chodzi, jej włosy i usta. Dałbym wszystko, żeby ją pocałować.

Władek: Czy powiedziałeś jej o swoich .....

Igor: Nie ma mowy. Boję się, że ..... ją.

Władek: Nie dowiesz się, dopóki jej nie powiesz.

Igor: Może później. Ale teraz myślę tylko o niej. Jest taka piękna.

Władek: Stary, jesteś ślepy. Po prostu się w niej zakochałeś.

Igor: Te uczucia są zbyt silne. To nie jest .....

Władek: Zobaczymy za kilka tygodni.

Wyrażanie uczuć i emocji

10 Poniżej są zapisane nazwy podstawowych emocji. Wpisz te wyrazy w odpowiednich rubrykach tabeli.

lęk / bezradność / spokój / nostalgia / tęsknota / zagubienie / wstyd / frustracja / samotność / rozczarowanie / euforia / duma / furia / niepokój / zawiść / przygnębienie / przerażenie / obawa / apatia / nadzieja / ekstaza / wrogość / rozpacz / zwątpienie / zazdrość / zauroczenie / irytacja / obojętność / entuzjazm / poczucie winy / podniecenie / zachwyt / ekscytacja / wściekłość / zawód / panika / ulga / upokorzenie

Radość	Smutek	Strach	Złość

11 Porozmawiaj z kolegami/koleżankami z grupy o emocjach, których nazwy są zapisane poniżej. Napisz, co je wywołuje.

← Wstręt →

← Zaskoczenie →

← Rozbawienie →

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Lekcja 3

Wyrażanie uczuć i potrzeb

1 Uzupełnij dialogi wyrazami z ramki.

zaskoczony / pomyśleć / zrobisz zakupy / oczekujesz / czepiała /
zmęczona / zdenerwowało

Natalia: Znów się cały dzień obijałeś, nawet do sklepu nie chciało Ci się pójść, żeby zrobić zakupy!

Tomek: Jesteś głodna i wkurzona? Pewnie ..... też?

Natalia: Tak, jestem wkurzona! Jestem głodna! Miałam nadzieję, że skoro jesteś po południu w domu, to ..... i nawet może coś ugotujesz.

Tomek: Jestem ..... tym, co mówisz, bo nie wiedziałem, że tego ode mnie .....
..... Gdybyś mi o tym powiedziała lub napisała, zakupy byłyby zrobione. Proszę, mów mi o takich rzeczach, żebym nie musiał się domyślać, dobrze?

Natalia: Przecież te sprawy są oczywiste. Skoro ja ciężko pracuję, a ty masz wolne.... Wystarczyło tylko .....

Tomek: Masz rację, nie domyśliłem się. Gdybym tylko wpadł na taki pomysł, zakupy byłyby zrobione. Może mi powiesz, co cię tak ..... w pracy?

Natalia: Szefowa znowu dzisiaj się mnie ..... Wiesz, może faktycznie powinnam zadzwonić lub napisać z pracy, żebyś zrobił zakupy.

czuję się / wiedzieć / wyglądasz / będziesz / interesuję się / przemyślałam

Mama: Tak pójdziesz ubrana na przyjęcie do cioci? ..... jak pajac! Idź się natychmiast przebierz! Najlepiej ubierz białą bluzkę.

Lenka: Mamo, w tym ubraniu ..... dobrze. W dodatku ta biała bluzka nie pasuje do mojego stylu.

Mama: To Ty masz jakiś styl? Dziecko, masz dopiero szesnaście lat. Co Ty możesz ..... na temat mody?

Lenka: Mamo, ... modą i mam swój styl. Jestem hipsterką.

Mama: Bądź sobie, kim tam chcesz, ale w tej szarej bluzie z kapturem nie pójdziesz.

Wyrażanie uczuć i emocji

Lenka: Mamo, spróbuj mnie zrozumieć, ja poprzez strój wyrażam siebie. Dokładnie ....., w co się ubiorę na przyjęcie.

Mama: Dobrze, ale pamiętaj, że jak ..... czuła się nieswojo, to będzie to twoja wina.

2 Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat dialogów. Odpowiedz na pytania.

1. Co sądzisz na temat rozmowy pomiędzy Natalią i Tomkiem?
2. Co sądzisz na temat rozmowy pomiędzy mamą i Lenką?
3. Co jest powodem nieporozumienia pomiędzy osobami w dialogach?
4. Czy jedna ze stron w swoich wypowiedziach jest bardziej dominująca? Jak sądzisz, dlaczego?
5. Czy byłeś/aś kiedyś w podobnej sytuacji? Jak się wtedy czułeś/aś?
6. Dlaczego ludzie podnoszą głos, znieważają innych w trakcie rozmowy?

3 Zapisz wyraz z ramki w odpowiedniej rubryce tabeli.

dziękuję / porażka / przepraszam / przegrany / strona / proszę / radość / bieda / rozkosz / miesiąc / szczęście / marnie / atrakcyjny / dziecko / wstręt / niedobry / czarujący / głupi / doskonałość / wieczorem / elegancki / fantastyczny / zły / oszust / kochany / książka / wstyd / gratulacje / sukces / nos / nienawiść / niesamowity / anioł / ciemniak / złodziej / chłopiec

Słowa o znaczeniu pozytywnym	Słowa o znaczeniu negatywnym	Słowa o znaczeniu neutralnym

- 4 Przeczytaj tekst „Język żyrafy – rozpoznawanie i wyrażanie uczuć i potrzeb”. Następnie wykonaj zadania poniżej.**

Język żyrafy – rozpoznawanie i wyrażanie uczuć i potrzeb

W ostatnich latach dużo można usłyszeć o porozumieniu bez przemocy (ang. *Nonviolent Communication*, NVC). Jest ono nazywane również językiem empatii lub językiem serca, ponieważ opiera się na rozpoznawaniu uczuć i potrzeb – swoich oraz drugiej osoby – i na otwartym ich wyrażaniu. Przemoc jest zaś rozumiana jako każda forma wywierania wpływu, stawiania się ponad drugim człowiekiem, ignorowania jego potrzeb i uczuć (choć przemoc w komunikacji może być również kierowana wobec siebie samego, jeśli własne potrzeby i uczucia stawiamy na drugim planie).

Żyrafa i szakal

Marshall Rosenberg, opowiadając o języku dominacji i języku wzbogacającym życie, posługuje się dwiema pacynkami: żyrafą i szakalem. Nie są to etykiety dla ludzkich zachowań, a jedynie sposoby komunikowania się.

Szakal to „drapieżnik”, który żyje po to, by mieć rację. Jego język obfituje w oceny, krytykę, porównania, analizy. To „Wujek Dobra Rada”, który sypie z rękawa rozwiązaniami, bo przecież przeczytał stos książek, słuchał wykładów wielkich (i małych) tego świata, ma za sobą terapię...

Szakala łatwo rozpoznać, bo w czasie rozmowy posługuje się etykietami (jesteś dzieckiem, więc nie masz nic do powiedzenia), stereotypami (kobiety nie są dobrymi przywódcami, bo kierują się emocjami), uogólnieniami (wy, mężczyźni, tak macie). Straszy karami (jeśli dostaniesz z testu jedynkę, nie wyjdiesz przez cały weekend z domu) lub kusi nagrodami (jeśli zjesz obiad, dostaniesz cukierka). Szakal oczekuje, że inni spełnią jego żądania. Inni są po to, by zaspokajać jego potrzeby. Jeśli tak się nie dzieje, szakal kąsa, gryzie, drapie... i już jesteśmy w środku konfliktu.

Symbolem NVC jest żyrafa – roślinożerny ssak o ogromnym sercu, spoglądający na świat z szerszej perspektywy. Żyrafa posługuje się językiem uczuć i potrzeb. Mówi w liczbie pojedynczej i o sobie. W czasie rozmowy nastawia się na słuchanie drugiego i bycie przez niego usłyszaną. Potrafi dotrzeć do swoich i cudzych potrzeb, zarówno tych zaspokojonych, jak i niezaspokojonych. Żyrafa wyraża siebie jasno i szczerze. Mówi „nie”, kiedy myśli „nie”.

Wyrażanie uczuć i emocji

Odnosi się z szacunkiem i empatią do drugiego. Żyrafa żyje, by wzbogacać życie, swoje i innych. By dawać z serca i brać z serca.

Bez względu na to, ile mamy lat, wszyscy potrzebujemy empatii i akceptacji, czyli otwartości na nasze potrzeby i gotowości do wysłuchania tego, co mamy do powiedzenia. Każdy z nas może wyrobić w sobie nawyki NVC. To kwestia uświadomienia sobie swoich utrwalonych sposobów porozumiewania się z ludźmi i kształtowania nowych, bardziej efektywnych, które prowadzą do budowania harmonijnych i satysfakcjonujących relacji.

Zbudujmy most

Warto, abyśmy przyjrzeni się najpierw swojemu stylowi rozmowy i zastąpili jej nieefektywne elementy konstruktywnymi nawykami, które pomagają zbudować most między nami a drugą osobą.

Znajdźmy czas i uwagę dla drugiej osoby – oderwijmy się od innych zajęć, skoncentrujmy tylko na tym, co mówi. To trudne, gdy czeka na nas masa pilnych spraw do załatwienia, ale jest kwestią naszego wyboru, czemu nadamy priorytet. Jeśli w danym momencie nie mamy możliwości, aby się skupić, powiedzmy o tym otwarcie: „Chciałbym z Tobą porozmawiać, ale w tym momencie nie mogę, bo muszę zrobić pilną rzecz / muszę chwilę odpocząć / zebrać myśli. Porozmawiajmy za chwilę / za godzinę, dobrze?” (ważne, abyśmy dotrzymali umowy).

Zadbajmy o kontakt wzrokowy i zajęcie pozycji na równym poziomie – jeśli rozmawiamy z dzieckiem, schylmy się, kucnijmy, tak żeby być na jego poziomie; jeśli nasz rozmówca siedzi na niższym krześle, obniżmy nasz fotel – poczucie, że jesteśmy równi, stwarza warunki do dobrej rozmowy.

Pozwólmy mówić drugiej osobie – wysłuchajmy do końca, wstrzymajmy się od przerywania, nie dopowiadajmy. Czasami to bardzo trudne, bo w danym momencie ciśnię się nam na usta komentarz, boimy się, że zapomnimy, co chcieliśmy powiedzieć – dobre słuchanie wymaga od nas uważności i samodyscypliny.

Zadbajmy o spójność tego, CO mówimy, z tym, JAK mówimy – nasz ton głosu, mimika, postawa powinny podkreślać treść komunikatu. Jeśli np. chcemy wyrazić dezaprobatę, bądźmy poważni i stanowczy. Jeśli będziemy się w takiej sytuacji uśmiechać (żeby złagodzić komunikat), to nasz rozmówca będzie zdezorientowany.

NVC proponuje zasadę 4 kroków, które budują dobrą rozmowę:

1. Obserwacja – opisujemy zaobserwowane zachowanie, działania i fakty, bez oceniania i interpretacji.
2. Nazwanie uczucia – domyślam się uczuć drugiej osoby i stawiam hipotezę.
3. Wyrażenie potrzeby – domyślam się, jaka niezaspokojona potrzeba drugiej osoby przemawia przez jej zachowania i emocje i wyrażam swoje przypuszczenia.
4. Prośba – formułuję ją za drugą osobę, pozostawiam możliwość skorygowania.

Propagatorzy NVC podkreślają, że często wystarczy jedynie (lub aż!) nazwać emocje i potrzeby drugiej osoby, żeby się uspokoiła i mogła poczuć, że jest dla nas ważna i potraktowana ze zrozumieniem. To daje jej siłę do uporania się z trudnymi uczuciami i otwiera możliwość dalszej rozmowy.

Ja

Aby zadbać o siebie, ale nie zranić przy tym drugiej osoby, stosujemy komunikat **Ja**, który nie zawiera ocen, nie przykleja etykietek („jesteś”), ale w rzeczowy sposób informuje o naszych uczuciach i potrzebach i pozwala wyrazić życzenie wobec zachowania drugiej osoby.

Źródła: M. Skotnicka, <https://dziecisawazne.pl/jezyk-zyrafy-rozpoznawanie-i-wyrazanie-uczuc-i-potrzeb/>; <https://dziecisawazne.pl/zyrafa-szakal-co-znacza-symbole-porozumienia-bez-przemocy-2/>

5 Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na temat wyrażania uczuć i potrzeb. W wypowiedzi wykorzystaj pytania:

- a. Dlaczego symbolem NVC jest żyrafa?
- b. Jakimi zwrotami, wyrazami charakteryzuje się język szakala?
- c. Jakie masz spostrzeżenia dotyczące języka, którego używają Polacy w momentach złości, niezadowolenia, gdy coś im nie wychodzi? Czy znasz charakterystyczne wyrazy lub zwroty, które sygnalizują powyższe stany?
- d. Jakie masz spostrzeżenia dotyczące języka, którego używają Polacy w momentach radości, szczęścia, zadowolenia itp.? Czy znasz charakterystyczne wyrazy lub zwroty, które sygnalizują radość, szczęście, zadowolenie itp.?

Wyrażanie uczuć i emocji

- e. Czy w Twoim kraju są jakieś charakterystyczne wyrazy lub zwroty określające radość, szczęście, zadowolenie?

6 Połącz wyrażenia i frazy z ich znaczeniami według wzoru, odpowiedzi wpisz w tabelę poniżej.

1.	wujek dobra rada	a.	ktos czuje gwałtowną potrzebę powiedzenia czegoś
2.	sypać jak z rękawa	b.	powstrzymać się przed powiedzeniem czegoś, czego by się żałowało; w ostatniej chwili zdecydować się na milczenie
3.	mieć wielkie serce	c.	ktoś, kto uwielbia dawać rady innym, powołując się przy tym na własne doświadczenie
4.	coś ciśnie się na usta	d.	z łatwością, bez namysłu coś przytaczać, wyliczać, wymieniać
5.	mówić, co ślina na język przyniesie	e.	być kimś, kto jest skłonny do wybaczenia przewinień i do bezinteresownej pomocy
6.	mówić jak do ściany	f.	mówić bez zastanowienia, często zbyt wiele i bezsensownie
7.	ugryźć się w język	g.	doskonale się z kimś rozumieć; mieć wspólne poglądy na jakiś temat
8.	(znaleźć) z kimś wspólny język	h.	mówić na próżno, być ignorowanym przez słuchacza

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
			a.				

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE**7 Zastąp podkreślone wyrażenia i zwroty innym określeniami – wykorzystaj wyjaśnienia znaczeń z poprzedniego ćwiczenia.**

Wzór: Na spotkaniu z kierownictwem firmy pytania same cisnęły się na usta.
Na spotkaniu z kierownictwem firmy bardzo chciałem zadać wiele pytań.

1. Mój brat to wujek dobra rada, ciągle wtrąca się do mojego życia. Uważa, że źle prowadzi gospodarstwo po naszym ojcu.
2. Na spotkaniu Stefan wykazał się dużą kreatywnością, sypał pomysłami jak z rękawa.
3. Nasz burmistrz po raz kolejny udowodnił, że ma wielkie serce, przekazał swoje wynagrodzenie na operację chorego chłopca.
4. Tak nie można! Spotykasz sąsiadów i mówisz, co ci ślina na język przyniesie, a nie zdajesz sobie sprawy z konsekwencji swojego postępowania.
5. Słuchaj, czy ja mówię jak do ściany? Natychmiast posprzątaj w pokoju.
6. Już miałem powiedzieć mu, że jest okropny, ale w ostatniej chwili ugryzłem się w język i zapytałem go tylko, jak znosi zmianę pogody.
7. Kiedy w naszej grupie pojawił się nowy student, podszedłem do niego z rezerwą. Szybko jednak znalazłem z nim wspólny język, bo okazało się, że obaj pasjonujemy się fotografią.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE**8 Przekształć poniższe zdania z języka szakala na język żyrafy.**

Wzór: Nie wstyd Ci? Twoi koledzy lepiej napisali test. *Zauważyłam, że Twoi koledzy mają wyższe oceny. Jak się z tym czujesz? Martwię się o Twoją wiedzę.*

1. Nie bądź taka wrażliwa, jak zwykle wyolbrzymiasz problemy.
.....
2. Znów zostawiłeś kapcie w kuchni. ....
3. Pospiesz się, dlaczego zawsze musisz się guzdrać! ....
4. Przestań natychmiast! ....
5. Dlaczego narzekasz? Jesteś odpowiedzialny za swoje czyny.
.....
6. Nigdzie nie wyjdziemy, jeśli nie posprzątasz pokoju. ....
7. Dlaczego nigdy nie robisz tego, o co Cię proszę? ....
8. Idź do pokoju i uspokój się! ....
9. Mam już dość, wszystko jest na mojej głowie! ....

Wyrażanie uczuć i emocji

10. Nie wchodź do domu w butach! .....
11. Jesteś bezmyślny! Ile razy można Ci to tłumaczyć? .....
12. Trzecia kawa? Chcesz, żeby wysiadło Ci serce?! .....
13. Dlaczego jesteś na mnie wściekły? .....
14. Jesteś niezorganizowana i zawsze wszystko zostawiasz na ostatnią chwilę.
.....

9 Wyraź poniższe zdania w uprzejmej formie, tak aby nie urazić rozmówcy.

1. Kupiłeś/aś uszkodzony odtwarzacz MP3 w sklepie. Poproś sprzedawcę o zwrot pieniędzy.
2. Kolega nie oddaje Ci książki od miesiąca. Poproś o jej zwrot.
3. Znajomi nie segregują śmieci. Wyraź dezaprobatę dla ich postępowania.
4. Twój kolega przylatuje do Kijowa. Poproś rodziców o odebranie go z lotniska.
5. Koleżanka ma problemy z gramatyką. Zaoferuj pomoc.
6. Nie możesz pojechać z przyjaciółmi w góry. Wyraź brak akceptacji dla decyzji rodziców.
7. Kolega proponuje Ci udział w ulicznym rajdzie samochodowym. Odmów mu.
8. Kolega ma trudności z wykonaniem projektu na zajęcia. Zaproponuj mu pomoc.

Wiesz, chyba popełniłem gafę.
Dzisiaj po zajęciach, gdy robiłem zakupy w sklepie spożywczym, powiedziałem do sprzedawczynie **dzięki**. Teraz zastanawiam się, czy na pewno użyłem dobrej formy?

Do kolegi możemy powiedzieć *dzięki*, ale nie wypada nam użyć takiego zwrotu do osoby starszej, której nie znamy. **Porozumiewanie się w grzeczny sposób** to przejaw szacunku nie tylko wobec odbiorcy, lecz także wobec samego siebie. Grzeczność obowiązuje zarówno wtedy, gdy między rozmówcami istnieje dystans pokoleniowy czy zawodowy, jak i wtedy, gdy komunikują się osoby równe sobie.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

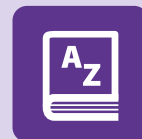

10 Uważnie odsłuchaj audycji: <https://www.youtube.com/watch?v=NipEEkis2r-s&t=24s> „Jak krytykować, ale nie obrazić?”, a następnie zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F).

1. Jeśli chcesz komuś pomóc i naprawdę masz na uwadze dobro tej osoby, to najlepiej krytykować ją na osobności. P / F
2. Mówienie o innych, kiedy nie są obecni, jest dopuszczalne. P / F
3. Niektóre osoby, krytykując, podają przy tym przykład zachowania kogoś innego. P / F
4. Uogólnienia szkodzą krytyce, tak samo jak słowa „zawsze”, „nigdy”. P / F
5. Powiedzenie „robisz to źle” lub „nie podoba mi się Twoje zachowanie” jest konstruktywną krytyką. P / F
6. Powtarzanie tej samej krytyki w kółko po pewnym czasie daje efekty. P / F
7. Usłyszenie wielu negatywnych opinii jest przytłaczające. P / F
8. Nie możemy dać dobrej krytyki, jeśli nie potrafimy najpierw dać jej sobie. P / F
9. Gdybyśmy znali wszystkie okoliczności i powody, dla których ktoś postępuje tak a nie inaczej, byłibyśmy bardziej bezwzględni. P / F

Słowniczek trudniejszych wyrazów

czekać z upragnieniem (na coś, kogoś) «czekać niecierpliwie» *чекати*

з нетерпінням

czepiać się (kogoś, czegoś), w tekście znaczeniu 'doszukać się w kimś lub w czymś

złych intencji, złych cech' *чіплятись, шукати зачіпки*

czuły, -ego «odnoszący się do kogoś z tkliwą miłością» *трепетний, чутливий*

dezaprobata, -y «ujemna ocena i wynikający z niej negatywny stosunek do czegoś»

несхвалення

guzdrać się, potocznie «robić coś bardzo powoli» *баритись, зволікати*

intymność, intymności «sprawa bardzo osobista, często o charakterze erotycznym»

інтимність

irytacja, -i «gniewne podniecenie, zdenerwowanie» *роздратування*

kucnąć «zgiąć nogi w kolanach, przysiąść na piętach» *присісти*

nadużywany, -ego «wykorzystywany w niewłaściwy sposób» *надмірний*

nadziemski, -ego «wydający się nierzeczywistym» *нереальний*

obawa, -y «stan psychiczny, gdy boimy się przyszłości, czujemy niepokój» *побоювання*

objąć się, w tekście w znaczeniu 'leniuchować, nic nie robić, wałęsać się bezczynnie,

unikać pracy' *ледарювати, байдики бити, лінуватись*

oklepany, -ego «zbyt znany z powodu ciągłego powtarzania» *вивчений, засвоєний*

pieszczotliwy, -ego «pełny czułości» *пестливий*

przygnębiający, -ego «głęboko zasmucający» *гнітючий*

przywiązanie, -a «uczucie sympatii i silnej więzi emocjonalnej» *прив'язаність,*

прихильність

rzutować (na coś) «wpływać na coś» *впливати на щось*

sedno, -a «istota czegoś; to, co jest najważniejsze» *суть справи*

śledzić (coś, kogoś) «uważnie coś obserwować» *стежити, спостерігати*

tendencja, -i, w tekście w znaczeniu 'skłonność do czegoś' *тенденція, схильність*

utrwalony, -ego, w tekście w znaczeniu 'długo ćwiczony, aż wejdzie w nawyk, nauczony'

закріплений, засвоєний

wstręt, -u «niechęć, obrzydzenie, odraza do kogoś, czegoś» *огида, відраза*

wściekłość, -i «niepohamowany gniew, wielka złość» *лють, злість*

wycałować (kogoś) «pocałować wiele razy, mocno» *зацілувати*

zagłaskać (kogoś) «zameczyć pieszczotami lub pochwałami» *розпестити;*

замучити пестощами

Rozdział 14

Sprawdź, co już wiesz

1. Rzeczowniki

1 Przeczytaj życiorys Zdzisława Beksińskiego i uzupełnij tekst imionami i nazwiskami w odpowiedniej formie.

Rodzina ..... (Beksiński) związana była z Sanokiem od kilku pokoleń. Pradziadek ..... (Zdzisław), jako pierwszy przybył do miasta w latach 40. XIX wieku. Łącznie pięć pokoleń ..... (Beksiński) od 2. połowy XIX wieku do końca lat 70. XX wieku zamieszkiwało w Sanoku. Ojciec ..... (Zdzisław) Stanisław był inżynierem geometrą, a matka Stanisława nauczycielką. Siostrą jego matki była Maria, żona ..... (Stanisław Potocki).

Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącym w Sanoku rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. W 1951 roku ożenił się z ..... (Zofia Helena Stankiewicz), z którą miał syna ..... (Tomasz). Po studiach w 1952 roku mieszkał i pracował w Krakowie, a później w Rzeszowie. Dzięki pomocy kuzyna ..... (Jerzy Potocki) w 1959 roku został przyjęty do pracy w Sanockiej Fabryce Autobusów „Autosan”, pierwotnie założonej przez ..... (Mateusz Beksiński), pradziada artysty. W fabryce pracował jako stylista-plastyk w Dziale Głównego Konstruktora. Jednocześnie poświęcał się malarstwu, rzeźbie i grafice. Udzielał się charytatywnie, przekazując swoje obrazy na aukcje. Darował na rzecz miasta grunt przy ulicy ..... (Jan Kochanowski), na którym powstała Szkoła Podstawowa nr 1 im. .... (Grzegorz) z Sanoka, później im. .... (Władysław Broniewski), wcześniej zlokalizowana w budynku przy ulicy ..... (Stanisław Konarski).

..... (Beksiński) zdecydowali się opuścić Sanok latem 1977 roku, po decyzji władz miasta o rozbiórce rodzinnego domu. Rodzina ..... (Beksiński) zamieszkała w Warszawie. W 1998 roku zmarła żona artysty. Ich syn, Tomasz, popełnił samobójstwo rok później. Zdzisław Beksiński został zamordowany w swoim mieszkaniu w Warszawie w 2005 roku. Rodzina ..... (Beksiński) jest pochowana w grobowcu rodzinnym pierwotnie zaprojektowanym przez .....

Sprawdź, co już wiesz

..... (Władysław Beksiński). Dzień pogrzebu był w Sanoku oficjalnym dniem żałoby.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zdzis%C5%82aw_Beksi%C5%84ski

2 Uzupełnij nazwy wymienionych świąt, wstawiając wyrazy z nawiasów w odpowiedniej formie.

Wzór: Dzień *Dziecka* (dziecko)

- Dzień ..... (pszczoły)
- Dzień ..... (pracoholicy)
- Dzień ..... (słoń)
- Dzień ..... (osoby leworęczne)
- Dzień ..... (ostryga)
- Dzień ..... (świeży oddech)
- Dzień ..... (jednorożec)
- Dzień ..... (wolna kultura)
- Święto ..... (polska muzyka i plastyka)

3 Wpisz wyrazy podane w nawiasie w odpowiedniej formie.

Wzór: Przyniosłem książki dla *mojej koleżanki*. (moja koleżanka)

- Dostałam prezent od ..... (rodzice)
- Oni są z ..... (duże miasto)
- Poproszę kawę bez ..... (cukier i mleko)
- To są lekarstwa dla ..... (twój pies)
- Gdzie jest mój lakier do .....? (paznokcie)
- Przyjechaliśmy z ..... (mała miejscowość)
- Dla ..... są te prezenty? (kto)
- Na wakacje jedziemy bez ..... (dzieci)
- Kupiłam nowy szampon do ..... (zniszczone włosy)
- Nie wyobrażam sobie dnia bez ..... (gorąca kawa).

4 Uzupełnij zdania rzeczownikami we właściwej formie.

- Okazało się, że kot syty i dobrze sytuowany w ogóle nie dostrzega w .....
(mysz) tzw. obiektu konsumpcji. Przeciwnie, ok. 30% kotów uległo na widok .....
(mysz) odruchowi paniki, odważniejsza reszta spróbowała zaś zaprzyjaźnić się
z ..... (mysz) jako możliwym partnerem do zabawy.
- Ze ..... (złość) rzuciła jeszcze jedno spojrzenie w lustro, po czym wyszła,
uważając bardzo, by nie zabrudzić sukienki na schodach.
- Przez okno widziała skrawek jaśniejącego nieba, ciemne ..... (gałąź) drzew,
ich delikatne, zielone pędy.
- Mży deszcz, chmury przelatują nisko, wieją nudą deszczowych wakacji w Jaremczu.
Ogarnia senne znużenie spowodowane dwiema nieprzespanymi ..... (noc).
- Złapała mnie ..... (dłoń, lm.) w rękawiczkach bez palców, białych
w niebieskie kwiatki. – Boże, jak ja Ciebie kochałam!
- Był chory, wycieńczony i brudny. Twarz zarosła mu czarną szczecina, a we włosach
hulały stada ..... (wesz, lm.).
- Obaj mieli białe ..... (dłoń). Dzięki temu Karina, niezbyt wyraż-
nie widząca ..... (twarz, lm.) (wciąż unikała noszenia okularów!),
z ..... (radość) mogła pomylić obu mężczyzn....
- Średnio grube ..... (marchew), po oczyszczeniu pokroić na 2–3 pł-
skie części.
- Wszędzie żywe rośliny – tulipany w przejrzystym szkle w jadalni, chryzantemy
w metalowej ..... (konew) w korytarzu, kwiatowe kompozycje
w wiklinie w pokojach.
- Ku słońcu patrzyły głębokie oczodoły, a trochę rozwarte, zdrowe zęby zdawały się
uśmiechać. I tak leżał z ..... (broń) u nogi, z ..... (chorą-
giew) swą u serca.

5 Uzupełnij tekst właściwą formą wyrazów z ramki.

urzędu / Urzędy / urzędnicy / urzędy / urzędów / urzędowe / Urzędnicy /
urzędowym / urzędowe / Urzędowi / urzędów / urzędowej

Urzednicy muszą odrobić lekcję z języka polskiego

Język internetu powinien być prosty. Przedstawiciele nielicznych .....
..... mają świadomość tego, że czym innym jest komunikat zamieszczany na stronie www ....., a czym innym jest tradycyjne pismo ..... Wiadomości z sieci powinny być zrozumiałe nawet, gdy percepcja odbiorcy jest ograniczona, bo np. czyta komunikat na smartfonie, idąc przez miasto – mówi dr Grzegorz Zarzeczny, współautor raportu. I dodaje, że niestety większość wiadomości zamieszczanych na stronach internetowych administracji jest napisana trudnym, ... językiem.

W badaniu brane były pod uwagę teksty wiadomości publikowane na stronach głównych, w działach „aktualności” lub analogicznych, czyli tzw. .... newsy. Powinny być więc one napisane językiem, którym posługują się dzienniki i tygodniki opinii. Tylko nieliczne ..... spełniają te wymogi. Za wzór – zdaniem autorów raportu – może służyć strona internetowa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. W rankingu drugie miejsce przypadło ..... Marszałkowskiemu Województwa Pomorskiego.

– ....., którzy mają problem z tworzeniem zrozumiałych komunikatów, mogą wejść na strony internetowe najlepszych ..... i zapoznać się z tekstami, które są na nich zamieszczane, by wziąć z nich przykład – mówi Grzegorz Zarzeczny.

Nad swoimi kompetencjami językowymi ..... pracują już od kilku lat. W 2015 roku przeprowadzono badania, z których wynika, że jedna piąta dorosłych Polaków ma problemy ze zrozumieniem tekstów pisanych adresowanych do nich przez instytucje publiczne.

– Polska administracja zdobyła już pierwsze, obiecujące doświadczenia w projektach, których celem było uproszczenie komunikacji .....
....., które wdrożyły standardy prostej polszczyzny, nie tylko poprawiły swój wizerunek, ale przede wszystkim sprawniej obsługują klientów – mówi Wojciecha Federczyk, dyrektor Krajowej Szkoły Administracji Publicznej.

Źródło: <https://www.rp.pl/urzednicy/art9896181-urzednicy-musza-odrobic-lekcje-z-jezyka-polskiego>

- 6** Od podanych przymiotników utwórz rzeczowniki i zapisz je w odpowiedniej kolumnie tabeli.

uczciwy / biały / głupi / sprytny / zaradny / martwy / rozważny / zły / ciemny / czarny / brzydki / miękki / zielony / otwarty / młody / łakomy / zarożumiały / błękitny / gruby / zuchwały / blady / jasny / prawy

-ość	-ota	-stwo	-Ø

- 7** Uzupełnij teksty poprawną formą gramatyczną rzeczownika utworzonego od przymiotnika podanego w nawiasie.

- a. Opowiedzcie mi, Cyganie, jak tam u was jest.

U nas wiele i niewiele, bo w sam raz.

U nas ..... (czerwony), u nas ..... (zielony), cień i blask.

U nas ..... (błękitny), u nas ..... (fioletowy), u nas dole i niedole.

Ale zawsze kolorowo jest wśród nas.

Tekst piosenki Maryli Rodowicz, *Jadą wozy kolorowe*, słowa Jerzy Ficowski

- b. Osobliwą miał twarz. Na innych twarzach przeważał taki czy owaki wyraz. Na jednej ..... (uduchowiony), na drugiej ..... (smutny) i zaduma, na trzeciej ..... (wesoły), na czwartej ..... (chytry), a na piątej ..... (głupi) – gościli jeżeli nie stale, to na tyle często, żeby każdej z nich nadać mniej więcej jednolity charakter.

Sławomir Mrożek, *Opowiadania 1974–1979*

Sprawdź, co już wiesz

- c. (...) my, młodzi, ufni, wychowani w ..... (wolny), nie potrafiliśmy się pogodzić z upadkiem państwa, przeszliśmy natychmiast do roboty konspiracyjnej. I tego też nam przyszło się uczyć za najwyższą cenę. .... (Zuchwały), jakie ma tylko ..... (młody), i często ufna ..... (głupi) kosztowały życie tylu wspaniałych ludzi.

Wojciech Żukrowski, *Za kurtyną mroku. Zabawa w chowanego*

- d. W moim odczuciu ..... (piękny) to jest również ..... (szlachetny), ... (dobry), ... (uczciwy), ... (wierny) – cały zespół zjawisk idealnych. .... (Piękny) to właśnie olśnienie, ... (zachwycony), miłość od pierwszego wejrzenia: coś magicznego, coś z pogranicza cudu. .... (Piękny) w malarstwie to ..... (doskonały) formy obrazu idealnie adekwatnej do przedstawianych treści.

Barbara Ziembicka, *Najprostszą drogą: rozmowy z artystami*

- e. To chyba ..... (zmęczony) spowodowało dziwną ..... (obojętny) i ..... (zgodny) na to, przeciwko czemu buntowałam się już od trzech miesięcy, od tamtej październikowej nocy, gdy szłam bezdrożem, powtarzając sobie, że Marcin jest mój, bo ja go kocham.

Ewa Nowacka, *Emilia z kwiatem lilii leśnej*

8 Z poniższych cytatów wypisz rzeczowniki abstrakcyjne.

- a. Prawdziwa przyjaźń przychodzi wtedy, gdy milczenie dwóch osób ich nie niepokoi (Dave Tyson Gentry).
- b. Kiedy myślisz, że nie spotka Cię już nic dobrego, to wiedz, że się mylisz. Za każdym zakrętem może kryć się przyjemność, miłość, piękno, dobry człowiek (Kaja Kowalewska).
- c. Cierpliwość nie życzy sobie w domu Zdumienia, bo Zdumienie to okropny gość. Zużywa cię do cna, nie przejmując się tym, co kruche i nie do zastąpienia. Jeśli cię uszkodzi, wzrusza ramionami i idzie dalej, jakby nigdy nic. Nieproszone, często sprowadza swoich podejrzanych przyjaciół: wątpliwość, zazdrość, chciwość. Razem zaprowadzają własne porządki; przemeblowują wszystkie Twoje pokoje dla własnej wygody. Mówią dziwnymi językami, nie siląc się na tłumaczenie. (...) Co czujesz, gdy wreszcie odchodzą – radość czy smutek? Cierpliwość zawsze zostaje z miotłą w ręku (Jonathan Carroll, *Białe jabłko*).

- d. Zazdrość zaćmiewa rozum, nie pozwala myśleć. Podobnie jak alkohol (Mario Vargas Llosa).
- e. (...) uwielbiam tę waszą (Polaków) cechę, to poruszanie się po skrajnościach, euforia albo czarna depresja, wielka miłość albo ślepa wściekłość. U Polaków nigdy normalnie (Zygmunt Miłoszewski).
- f. Z każdą minutą złości tracisz 60 sekund szczęścia (*Anonimowy*).
- g. Dwóch najpotężniejszych wojowników to cierpliwość i czas (Lew Tołstoj).
- h. Wszystko jest wyjątkowe i (...) każda rzecz, jakkolwiek mała, kiedy jest przedmiotem uwagi lub potrzeby, staje się centrum świata i wymaga całej wiedzy o świecie po to, by odpowiednio ją wyjaśnić. (.) Obaj przyjaciele (Lewis i Tolkien) zgadzali się, że rozwinięta wyobraźnia jest równie ważna jak myślenie, a jedno bez drugiego staje się ubogie (Colin Duriez, *Tolkien i C.S. Lewis. Historia niezwyklej przyjaźni*).

9 Utwórz prawidłową formę rzeczownika w wołacz.

Wzór: *Alu*, pomóż mi! (Ala)

- a. ...., byłeś mi naprawdę bliski! (mój przyjaciel)
- b. ...., wróć do domu! (ojciec)
- c. Z kim, ..., rozmawiasz? (brat)
- d. ...., czy mogłaby pani zamówić taksówkę? (pani Monika)
- e. ...., dziękuję za ciekawy wykład. (pan profesor)
- f. ...., czy są już wyniki moich badań? (siostra)
- g. ...., zapraszamy na seans filmowy. (moi drodzy)
- h. ...., mam dla Ciebie niespodziankę! (kochany mąż)
- i. Do ciebie mówię, ...! (kolega)
- j. ...., wszystkiego najlepszego na nowej drodze życia! (młoda para)

10 Uzupełnij zdania wyrazami z ramki. Pamiętaj o poprawnej formie.

studia / zwierzę / Kilimandżaro / przyjaciel / sędzia / specjalista / terytorium /
zoo / zajęcia / skrzypce / stypendium / Amerykanin / artysta

Sprawdź, co już wiesz

- a. W tej edycji programu stypendialnego mieliśmy w grupie tylko jednego obywatela USA, natomiast w poprzedniej było znacznie więcej .....
- b. Wędrując bieszczadzkim szlakiem przygranicznym, trzeba uważać, żeby przypadkowo nie wkroczyć na ..... Ukrainy.
- c. Gdy usłyszał dochodzące z ogrodu dźwięki, żałował, że nie wziął .....
Mógłby dołączyć do grających .....
- d. Rozprawa nie odbyła się dzisiaj z powodu choroby .....
- e. Od początku ..... przykładła się do nauki, ponieważ bardzo zależało jej na .....
- f. Karol musiał nadrobić zaległości; dopiero początek semestru, a jego nie było już na dwóch .....
- g. Co za smutna wiadomość! Aleksander Doba – wybitny polski podróżnik i kajakarz – zmarł tuż po zdobyciu szczytu .....
- h. Lockdown okazał się szczęśliwym okresem dla wrocławskiego .....
Urodziło się ponad 100 młodych .....
- i. Maciek uznawany jest za dobrego ..... w dziedzinie ekonomii, ale od zawsze marzył, by zostać .....

11 Uzupełnij puste miejsca poprawną formą rzeczownika *przyjaciel*, odpowiednio w liczbie pojedynczej albo liczbie mnogiej.

- a. Ania i Andrzej są moimi prawdziwymi .....
- b. Uwielbiam chodzić do kina z moim .....
- c. Kiedy mam problem, zawsze mogę liczyć na mojego .....
- d. Wczoraj napisałam długi list do moich angielskich .....
- e. Dzisiaj długo rozmawiałam z mamą o jej dobrym ..... z dawnych lat.
- f. Twoi ..... są też moimi .....

12 Uzupełnij puste miejsca poprawną formą rzeczownika *pieniądz*.

- a. Mam ochotę pojechać na wakacje do Turcji, ale nie mam na to .....
- b. Twój kolega ciągle pożycza ode mnie ..... na nowe ubrania.
- c. Proszę sprawdź, czy w szufladzie leżą moje .....
- d. Z ..... w kieszeni możemy jechać w długą podróż dookoła świata.
- e. Maklerzy giełdowi często rozmawiają o .....

13 Wyrazy podane w nawiasach napisz w odpowiedniej formie mianownika liczby mnogiej.

Wzór: inteligentny nauczyciel – *inteligentni nauczyciele*

Na wczorajszej gali pojawiło się wiele osób. Byli tam (znany sportowiec) .....
 ....., (przystojny model) ....., (wybitny malarz) .....
 ....., (interesujący poeta) .....
 ..... (dociekliwy dziennikarz) ....., (młody biznesmen) .....
 ..... (krytyk literacki) .....
 (producent filmowy) ..... a także .....
 ..... (reżyser teatralny).

2. Czasowniki i konstrukcje składniowe

1 Poniższe zdania przekształć na stronę bierną

- Wytwórnia Walta Disneya wyprodukowała najbardziej kultowe filmy dla dzieci.
- Elon Musk zakończy epokę ropy naftowej.
- Biontech i amerykański gigant farmaceutyczny Pfizer opracowały szczepionkę w walce z pandemią.
- Mieszkańcy pobliskich wsi przynieśli na święto wieńce dożynkowe.
- Potrawy i napoje podawali gościom panie i panowie ubrani w stroje ludowe.
- Ten popularny ostatnio zespół zrobił klip, który wprowadził dużo zamieszania w świecie internetowym.
- W grudniu 1990 r. Anglicy wynajęli i odbudowali ten zamek.
- Organizatorzy zmienili regulamin w trakcie konkursu.
- W Argentynie 11 grudnia ludzie obchodzą Dzień Tanga.
- Dzieci nie zjadły tortu urodzinowego, tylko lekko nadgryzły go.

2 Utwórz przeczenia od podanych poleceń.

Wzór: Podaj mu tę książkę!

Nie podawaj mu tej książki!

- a. Zrób to zadanie!

.....

Sprawdź, co już wiesz

- b. Przeczytaj ten artykuł! .....
- c. Zjedz coś ciepłego! .....
- d. Umyjcie te brudne naczynia! .....
- e. Weźmy ciepłe ubrania! .....
- f. Obejrzyjcie prognozę pogody! .....
- g. Powiedzcie rodzicom o tym wypadku! .....
- h. Odejdźmy stąd! .....

3 Przekształć podane zdania według wzoru.

Wzór: Proszę wyłączyć telefony. (państwo)

a. *Niech państwo wyłączy telefony!*

b. *Niech państwo nie wyłącza telefonów!*

Proszę pokazać dokumenty. (pan)

a. ....

b. ....

Proszę usiąść tutaj. (pani)

a. ....

b. ....

Proszę przygotować bilety do kontroli. (panie)

a. ....

b. ....

Proszę zarezerwować stół dla dwóch osób. (państwo)

a. ....

b. ....

Proszę podejść do gabinetu nr 2. (panowie)

a. ....

b. ....

4 Uzupełnij zdania słowami z tabeli w odpowiedniej formie.

kradzież / okradać / ukraść / skraść / skradziony / kraść

- W czasie wakacji złodzieje najczęściej ..... rowery.
- Wszystkie ..... przedmioty zostały odnalezione w mieszkaniu Piotra Z.
- Przywłaszczenie cudzej rzeczy jest .....
- On ..... mi nie tylko pieniądze, samochód, ale również żonę.
- Przestępcy ..... teraz starszych ludzi metodą na wnuczka.
- Anno, ... mi serce swoim pocałunkiem.

5 Przekształć zdania tak, by zawierały nieosobowe formy czasowników; zwróć uwagę na czas.**Wzór:** Moi koledzy rozmawiali o starych samochodach.*Rozmawiano o starych samochodach.*

- Lekarze zoperowali rannego pacjenta.
.....
- Dziennikarz mówi o protestach kobiet sprzeciwiających się polityce rządu.
.....
- Wolontariusze zebrali pieniądze dla schroniska dla zwierząt.
.....
- Uczniowie zbierali karmę dla bezdomnych psów i kotów.
.....
- Ktoś zaczął zabawę bez nas.
.....
- Monika będzie mówiła o zmianach w firmie dzisiaj na zebraniu.
.....
- Nikt nie brał pod uwagę tego wariantu.
.....

Wzór: W Polsce ludzie dbają o gniazda bocianie.W Polsce *dba się* o gniazda bocianie.

Sprawdź, co już wiesz

- a. Poeci często w utworach piszą o nieszczęśliwej miłości.

.....

- b. Moi rodzice kupują świeże warzywa i owoce na zielonym rynku.

.....

- c. Codziennie na ulicy widzę uśmiechniętych i zadowolonych ludzi.

.....

- d. W naszym domu kolację zwykle jemy około godz.18.

.....

- e. Zimą śpimy dłużej.

.....

6 Uzupełnij zdania wybranym czasownikiem, a tam, gdzie to konieczne, zastosuj negację.

można / trzeba / warto / wiadomo / wolno

Wzór: *nie wolno* palić papierosów w pociągu.

- a. .... było o wszystkim powiedzieć mamie.
 b. Ani ....., kto to zrobił ani kiedy to się wydarzyło.
 c. Myślisz, że ..... obejrzeć ten film?
 d. Czy tu ..... kupić bilety autobusowe?
 e. .... wychylać się przez okno w czasie jazdy pociągu.
 f. Czy ..... coś o podwyżce?
 g. Wakacje – w końcu ..... odpocząć!

7 Przeczytaj fragment wywiadu z Robertem Lewandowskim, następnie podkreślone zdania zamień na mowę zależną. Do przytaczania słów polskiego sportowca użyj różnych czasowników.

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

Trzeba czasem zdjąć zbroję. Wywiad z Robertem Lewandowskim

Ma 17 milionów obserwatorów na Instagramie. Półtora miliarda ludzi oglądało, jak strzelał karnego Realowi. Chłopak z Leszna, który długo był najdrobniejszy na boisku i wcześniej stracił ojca, sięgnął szczytu kariery. Robert Lewandowski wydaje się ideałem: przystojny, bogaty, zdrowo je, jest supertatą, nie klnie. I podczas naszej rozmowy widać, że niełatwo złapać go na spalonym.

Jacek Szmidt: Masz opinię sportowca totalnego: zdyscyplinowany, zdrowo je, żadnych skandali... Co musiałeś w sobie zmienić, żeby odnaleźć taką równowagę?

Robert Lewandowski: Była taka cecha... Kiedyś chciałem wszystko wiedzieć i kontrolować. Doszedłem do wniosku, że nie powinienem, bo to mnie rozprasza, zajmuje głowę, czas. Trzeba skupić się na tym, co ważne: rodzina, zdrowie, trening, przyjaciele. Reszta może poczekać albo w ogóle nie jest istotna. (...)

Byłeś drobny, kostiumy piłkarskie były na ciebie za duże, spodenki do kolan...

I wtedy nagle musiałem wydorośleć. Gdy odszedł tata, patrzyłem na babcię, mamę, siostrę, dziadka i z minuty na minutę czułem, że powinienem wziąć odpowiedzialność.

Mając 16 lat.

No tak. Musiałem zadbać, żeby nam lepiej się żyło. Nie tylko w sferze finansowej. Wiadomo, że mężczyzna w rodzinie daje poczucie bezpieczeństwa. Wtedy nie byłem na to do końca gotowy, ja późno dojrzywałem do różnych ról, późno rosłem, ale starałem się być pomocny, nie sprawiać problemów mamie. Motywowала mnie, że sport jest ważny, ale trzeba się też uczyć. Starałem się to łączyć, trenowałem i poszedłem na studia.

Żadnych fałszywych kroków, ekscesów. A piłkarze to ludzie z fantazją. Pytałem o agresję na boisku, bo gdy oglądam mecze, widzę, że na Lewego się poluje: kopnąć, skosić. Co jest w głowie po takim faulu?

Dużo myśli, czasem złość. Gdy byłem młodym zawodnikiem, po faulu denerwowałem się, protestowałem, czasem doskoczyłem do przeciwnika, ale uważałem, że mi to przeszkadza. Bo po chwili miałem sytuację, gdy mogłem

Sprawdź, co już wiesz

zdożyć bramkę, ale głowa jeszcze nie ochłonęła, byłem zdekoncentrowany. Teraz czasem mnie poniesie, krzyknę. To sport i emocje, ale świadomość mi podpowiada, że to się nie opłaca.

Miałeś tę świadomość, gdy po treningu koledzy szli na piwo, a Lewy do siłowni, żeby poprawić wydolność?

Nie wiem, może się z tym urodziłem, ale dziękuję za to. Nigdy pod presją nie szedłem tam, gdzie tłum. Koledzy zapraszali na imprezkę, a ja myślałem: OK, wy się teraz bawcie, ja pobawię się kiedyś.

Jakie masz namiętności poza sportem, pasje, na myśl o których się uśmiechasz?

Mając tyle treningów, meczów, za najcenniejszy uważam czas spędzony z rodziną. Często mnie nie ma, zgrupowania trwają po 10–14 dni. Klara pyta: „Gdzie jest tata?” Dlatego doceniam każdą wspólną chwilę. Zawsze też interesowało mnie rozwijanie siebie jako człowieka, nie tylko sportowca, na przykład przez naukę...

Jak korzystać z wolności, którą dają pieniądze, żeby nie przegiąć?

Pieniądze są ważne, ale mnie nie poniosło, bo... pamiętam, jak to było nie mieć na podstawowe rzeczy. Cieszę się jednak, że mogłem spełnić marzenia z dzieciństwa.

Na przykład?

Moim marzeniem było mieć ferrari. Wahałem się chyba rok, aż poczułem bunt: dlaczego nie spełnić swojego snu? Były opory: po co się wychylać, afiszować? A przecież zarobiłem na nie uczciwie, nie będę go chować w garażu. Musiałem to podejście zmienić, przepracować. Nie wstydzić się tego, że osiągnąłem sukces.

Źródło: <https://twojstyl.pl/arttykul/trzeba-czasem-zdjac-zbroje-robert-lewndowski,aid,824>

- a. ....
- b. ....
- c. ....
- d. ....

- .....
- e. ....
- .....
- f. ....
- .....
- g. ....
- .....
- h. ....
- .....
- i. ....
- .....
- j. ....
- .....
- k. ....
- .....

8 Uzupełnij tekst poprawnymi formami czasu przeszłego czasowników podanych w nawiasie.

Podróż dookoła świata

To ..... (być) najwspanialsze wakacje w naszym życiu. Wreszcie .....
 ..... (spełnić się) nasze marzenie i razem z Kasią i Tomkiem .....
 (wyruszyć) w podróż dookoła świata. Do wyprawy .....
 (przygotowywać się – my) bardzo długo. Każdy z nas ..... (mieć) do
 opracowania jeden aspekt podróży. Mój mąż, Jurek, ... (wyszukać)
 i ..... (kupić) bilety lotnicze w dobrej cenie. Ja ..... (zna-
 leźć) i ..... (zabukować) noclegi na całej trasie. Kasia .....
 ..... (sprawdzić), jakie atrakcje ..... (czekać) na nas w każ-
 dym z miejsc, do których ..... (chcieć) pojechać i – gdy to .....
 (być) konieczne – ..... (rezerwować) bilety. Natomiast Tomek
 ..... (pełnić) funkcję naszego księgowego – .....
 (przeliczać) kursy walut i ..... (doradzać), jakie formy płatności
 wybrać i co lepiej kupić. Nasze przygotowania ..... (zacząć – my)
 jednak od tego, że wspólnie ..... (usiąść) przy mapie świata
 i ..... (ustalić), gdzie chcemy jechać. Każda osoba .....

Sprawdź, co już wiesz

(móc) zaproponować jedno miejsce. Ja ..... (wybrać) Stambuł, bo od dawna ..... (fascynować się) kulturą Bliskiego Wschodu. Jurek zawsze ..... (marzyć) o zobaczeniu Wietnamu, więc ..... (zaproponować) ten kierunek. Kasia ..... (pragnąć) ujrzeć australijski busz, a Tomek, który od zawsze ..... (interesować się) filmem, ... (pragnąć) zwiedzić Hollywood w Stanach Zjednoczonych. Trasa ..... (zostać) ustalona. Do każdego z wybranych punktów ..... (lecieć) samolotem, ponieważ ..... (być) to duże odległości. Natomiast na miejscu, ... (korzystać) z różnych środków transportu. .... (jeździć) pociągami i autokarami, ... (płynąć) statkami i promami, dużo też ..... (chodzić) pieszo. .... (zobaczyć) mnóstwo wspaniałych miejsc i ..... (zrobić) setki zdjęć. Ja najlepiej ..... (zapamiętać) pobyt w stolicy Turcji. Ja i Kasia szczególnie ..... (lubić) chodzić po bazarach i sklepach, ... (szukać) oryginalnych pamiątek, które ..... (chcieć) kupić naszym bliskim. Jurek i Tomek ..... (woleć) sprawdzać, jak smakuje lokalna kuchnia.

Podróż ..... (trwać) trzy miesiące. .... (być) to nasza najpiękniejsza przygoda. Już planujemy kolejne wspólne wyprawy – może już trochę krótsze.

9 Uzupełnij zdania formami czasu przyszłego prostego lub złożonego.

- Nie wiem jeszcze, co ..... (zrobić). .... (poczekać) i ..... (obserwować), jak ..... (zmieniać się) sytuacja.
- Gdy ..... (zacząć się) sesja, czeka nas dużo nauki.
- Kasia napisała, że ..... (przyjechać) za tydzień. Do tego czasu ..... (zdążyć – ja) wysprzątać cały dom. Codziennie ..... (sprzątać – ja) jedno pomieszczenie.
- Mam bardzo ambitne plany na wakacje. Najpierw ..... (wyremontować) mieszkanie, potem ..... (wybrać się) nad morze, a tam ..... (opalać się) na plaży i ..... (czytać) książki.
- Nie wiem, czy go ..... (poznać – ty). Nie widzieliście się od 15 lat.
- Jutro ..... (świecić) słońce i ..... (nie być) wiatru.

To dobra pogoda na spacer po lesie. .... (wstać – my) wcześniej i .....
 .... (wyjechać – my) z domu o świcie.

- g. .... (napisać – ja) to jutro, dziś ..... (zajmować się) szukaniem materiałów.

10 Ułóż zdania warunkowe według wzoru.

Wzór: Nie nauczyłem się. Nie zdałem egzaminu. – *Gdybym się nauczył, zdałbym egzamin.*

- Przyszliśmy zbyt późno. Pociąg już odjechał.
 .....
- Chciałam pojechać na te wakacje, ale nie miałam pieniędzy.
 .....
- Nie skończyłem pisać pracy. Przyszli znajomi i poszliśmy do klubu.
 .....
- Nie odwiedziła mnie. Nie było jej w tym roku w naszym mieście.
 .....
- Nie oddałeś mi notatek. Nie zdążyłam ich przeczytać i byłam nieprzygotowana na zajęciach.
 .....
- Szkoda, że nie przyszedłeś wczoraj na spotkanie z Andrzejem Stasiukiem.
 Podpisywał książki.
 .....

11 Utwórz odpowiednie formy trybu rozkazującego.

Jaś przez trzy dni będzie sam w domu. Mama zostawiła mu kartkę. Oto, co napisała:

Wzór: (Wstawać) *Wstawaj* po pierwszym sygnale budzika.

- (Myć) ..... zęby dwa razy dziennie.
- (Zjeść) ..... śniadanie przed wyjściem z domu.
- (Nie spóźniać się) ..... do szkoły.
- (Być) ..... w domu zaraz po lekcjach.
- (Napisać) ..... wypracowanie z języka polskiego.
- (Nie oglądać) ..... telewizji do późna.

Sprawdź, co już wiesz

7. (Zadzwoń) ..... do babci.
8. (Włóż) ..... brudne naczynia do zmywarki.
9. (Nie zapraszaj) ..... kolegów do domu.
10. (Nie słuchaj) ..... głośno muzyki.

12 Czasowniki w nawiasach przekształć w odpowiednie formy rzeczowników odczasownikowych.

Wzór: śpiewać – *śpiewanie*

Uwielbiam (podróżować) ..... za granicę. Fascynuje mnie (poznawać) ..... nowych kultur, (próbować) ..... egzotycznych potraw, (słuchać) ..... rozmów w obcym języku, (patrzeć) ..... na codzienne (żyć) ..... mieszkańców innych krajów, (kupować) ..... pamiątek z podróży, (robić) ..... zdjęć w nieznanym miejscu. Lubię też (pływać) ..... w rzekach, (skakać) ..... ze spadochronem i (wspinać się) ..... po górach. Dlatego bardzo rzadko jestem w domu.

3. Przymiotniki i przysłówki

1 Utwórz nazwy kolorów według przykładu.

Wzór: błydy + różowy – *bladoróżowy*

- a. abrudny + zielony – .....
- b. ceglany + czerwony – .....
- c. ciemny + fioletowy – .....
- d. jasny + niebieski – .....
- e. jaskrawy + czerwony – .....
- f. kredowy + biały – .....
- g. matowy + biały – .....
- h. mleczny + biały – .....
- i. płowy + żółty – .....
- j. przezroczysty + biały – .....
- k. śnieżny + biały – .....

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

ĆWICZENIA
LEKSYKALNE

l. zgniły + zielony – .....

m. żywy + czerwony – .....

2 Utwórz odpowiednie przymiotniki złożone określające nazwy kolorów.

Wzór: Przejście dla pieszych jest w kolorze *czarno-białym*. (czarny i biały)

- Drogowe znaki nakazu mają kolor ..... (niebieski i biały)
- Sygnalizacja świetlna ma kolor ..... (zielony i żółty i czerwony)
- Polska ma flagę ..... (biały i czerwony)
- Węgierska flaga ma kolor ..... (czerwony i biały i zielony)
- Znak drogowy oznaczający wjazd na obszar zabudowany ma kolor .....
..... (czarny i biały)
- Tablica do oznaczenia ograniczeń drogowych ma kolor ..... (żółty i czarny)
- Flaga Holandii ma kolor ..... (czerwony i biały i niebieski)
- Polska ma własny wzór szkockiej kraty w kolorze ..... (czerwony i niebieski i biały). Kolory pochodzą z połączenia flagi Polski i Szkocji.
- Ochronny przewód w instalacji elektrycznej ma kolor ..... (żółty i zielony).

3 Utwórz poprawne formy przymiotnika w nawiasie lub/i użyj odpowiednich konstrukcji porównawczych.

- Pod ..... wielkości Ukraina jest ..... (duża) ..... Polski.
- W porównaniu ..... Tatr, Bieszczady są ..... (dziki).
- ..... z ..... (poprzedni rok) zainteresowanie szkoleniami jest ..... (duże).
- Cena tego telewizora znacznie ..... mój budżet.
- „Imię róży” to ..... (ciekawa) ..... ze wszystkich przeczytanych przeze mnie książek.
- Druga część tego filmu okazała się znacznie ..... (wesoły) .....
..... pierwsza.
- W ostatnich czasach podróżowanie staje się ..... (łatwe).

Sprawdź, co już wiesz

- 4 Utwórz przysłowki w odpowiednim stopniu z przymiotników podanych w nawiasach i uzupełnij nimi zdania.

Wzór: Kto skoczy *dalej?* (daleki)

- Czy lekcja mogłaby dziś trwać .....? (krótki)
- W Polsce ..... jest w lipcu. (ciepły)
- Mam ..... szczęścia w życiu niż Ty. (dużo)
- Chodź ....., bo nie zdążymy na pociąg. (szybki)
- ..... już być nie mogło! (zły)
- ..... zrobiło się wtedy, kiedy zgasły wszystkie światła. (tajemniczy)
- U Ciebie w domu jest ..... niż w laboratorium. (czysty)
- Dentysta poprosił, abym otworzył usta ..... jak umiem. (szeroki)

4. Liczebniki

- 1 Uzupełnij tekst odpowiednią formą liczebnika.

Lista podiów reprezentacji Polski w Pucharze Świata w skokach narciarskich

Polscy skoczkowie dokonali tego ..... (234) razy
w zawodach indywidualnych i ..... (30) razy w drużynowych.
Pierwsze podium dla Polski zdobył Piotr Fijas w ..... (1)
edycji Pucharu Świata. Podczas konkursu ..... (28.) Tur-
nieju Czterech Skoczni skoczył (98,5) ..... m
i (101,5 m) ....., co dało
mu ..... (3) miejsce. .... (1) zwycięstwo dla pol-
skiej reprezentacji zdobył natomiast Stanisław Bobak – w (1980) .....
..... roku zajął pierwsze miejsce podczas zawo-
dów na Średniej Krokwi w Zakopanem, skacząc (81,5) .....
..... m i (82) ..... m.

Skoczek nie dostał za nie nagrody, mimo przesłania jej przez FIS do Polskiego Związku Narciarskiego. Dzień później, na Wielkiej Krokwi, po oddaniu skoków na odległość ..... (113) m zwyciężył Piotr Fijas, a ..... (2) miejsce zajął Stanisław Bobak. Następnie ci dwaj skoczkowie zdobyli jeszcze w sumie ..... (11) miejsc w pierwszej trójce. Kolejne podium dla Polski zdobył w ..... (1984) roku w Planicy Janusz Malik, zajmując ..... (3) miejsce. W ..... (1985) roku zaś na najniższym stopniu podium stanął Tadeusz Fijas. Następnym zawodnikiem, który stanął na podium, był Adam Małysz – w ..... (1996) roku zajął drugie miejsce na skoczni Pine Mountain. Małysz w ciągu kolejnych kilkunastu lat startów w Pucharu Świata ..... (92) razy stawał na podium, odnosząc przy tym ..... (39) zwycięstw. Jeszcze w trakcie trwania kariery zawodniczej Adama Małysza na podium Pucharu Świata stanął Kamil Stoch. Jego pierwszym miejscem na podium było zwycięstwo w ..... (2011) roku w Zakopanem. Przez kolejne lata regularnie zajmował miejsca w czołowej trójce zawodów, ... (79) razy plasując się na podium w zawodach indywidualnych i osiągając przy tym ..... (39) zwycięstw. W kolejnych sezonach na podium indywidualnych konkursów Pucharu Świata stawali ponadto Dawid Kubacki – ..... (23) razy, Piotr Żyła – ..... (17) razy, Maciej Kot – ..... (3) razy, Jan Ziobro – ..... (2) razy oraz Krzysztof Biegun i Andrzej Stękała – po ..... (1) razie.

W zawodach drużynowych pierwsze miejsce na podium polscy skoczkowie osiągnęli w ..... (2001) roku w Villach, gdzie zajęli trzecie miejsce. Kolejne drużynowe podium polscy skoczkowie zdobyli blisko ..... (8) lat później, zajmując drugie miejsce na mamuciej skoczni w Planicy. Pierwszy triumf w drużynowych zawodach PŚ reprezentanci Polski odnieśli w ..... (2016) roku w Klingenthal. Łącznie polscy skoczkowie ..... (30) razy stanęli na podium drużynowych zawodów Pucharu Świata, odnosząc przy tym ..... (7) zwycięstw.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_podi%C3%B3w_reprezentacji_Polski_w_Pucharze_%C5%9Awiata_w_skokach_narciarskich

2 Podane w nawiasach liczebniki zapisz słownie.

Średnia krajowa: ile wynoszą średnie zarobki w Polsce?

Analizując stronę internetową GUS, można w łatwy sposób określić wysokość średniej krajowej w poszczególnych miesiącach:

We wrześniu 2020 roku przeciętne wynagrodzenie wyniosło .....
..... (5337,65 zł).

W sierpniu 2020 roku średnia krajowa wyniosła .....
..... (5381,65 zł). W lipcu 2020 roku przeciętne wynagrodzenie wyniosło .....
..... (5286,00 zł).

W ten sposób można porównać ze sobą przeciętne wynagrodzenie nie tylko na przestrzeni miesięcy, ale również lat. We wrześniu 2019 roku średnie wynagrodzenie wyniosło .....
..... (5084,56 zł), z kolei we wrześniu 2018 roku było to

.....
..... (4771,86) zł, a we wrześniu 2015 roku .....
..... (4059,19 zł). Z drugiej strony innym

wskaźnikiem pozwalającym na określenie średnich zarobków w Polsce jest przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej, publikowane raz do roku. W 2019 roku wyniosło ono .....
..... (4918,17 zł). Warto mieć świadomość, że wartość przeciętnego

wynagrodzenia jest podawana jako kwota brutto. Aby dowiedzieć się, ile „na rękę” dostaje osoba zarabiająca średnią krajową, trzeba najpierw odliczyć m.in. składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz zaliczkę na podatek dochodowy. Okazuje się więc, że średnia krajowa netto we wrześniu 2020 roku wynosiła .....
..... (3830,34 zł). Podobnie jest również z przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej. To pozwalało w 2019 roku otrzymać na konto pensję w kwocie .....
..... (3534,94 zł).

Źródło: <https://www.bankier.pl/smart/srednia-krajowa-ile-wynosza-srednie-zarobki-w-polsce>

3 Daty podane w nawiasach napisz w odpowiedniej formie dopełniacza.

- a. ....
..... (19.04.1997 rok) ożeniłem się ze wspaniałą kobietą.
- b. ....
(27.09.2018 rok) zdałam egzamin na prawo jazdy.
- c. .... (30.08.) wyjeżdżam z rodziną na wakacje do Tajlandii.
- d. ....
(14.05.1983 rok) odbyła się premiera filmu Juliusza Machulskiego pod tytułem „Seks-misja”.
- e. .... (1.06.) wszystkie dzieci mają swoje święto.

4 Wyrazy podane w nawiasach napisz w odpowiedniej formie dopełniacza.

Wzór: 3, litr, mleko – *3 litry mleka*

Wczoraj byłam na zakupach w supermarkecie. Kupiłam (2, butelka, olej rzepakowy) .....
 ....., (6, puszka, zielony groszek) .....
 ....., (1 kostka masła) .....
 ..... (3, kilogram, dojrzałe śliwki) .....
 (4, paczka, makaron) ....., (5, tabliczka, czekolada)
 ....., (2, słoik, miód) .....
 oraz (1, kilogram, kiełbasa) .....

5. Zaimki

1 Uzupełnij fragmenty piosenek zaimkami osobowymi we właściwej formie.

- a.
 Kogo nasza miłość obchodzi
 Tylko ..... (ty) i ..... (ja)
 Komu nasza miłość zaszkodzi
 Tylko ..... (ty) i ..... (ja)

Sprawdź, co już wiesz

Komu oczy łzami wypije
 Tylko ..... (ty) i ..... (ja)
 Kogo nasza miłość zabije
 Tylko ..... (ty) i ..... (ja)
 Ach i ..... (ty) i ..... (ja)
 Nam obojgu jest źle
 Z tą miłością co przyszła nieproszona
 I zatruwa ..... (ty) dni serce dręczy do krwi
 W twoich oczach przyczajona
 Jeśli niebo ..... (my) czeka to weźmy niebo
 Jeśli piekło to nasza jest rzecz

Wykonawcy piosenki: Anna Maria Jopek & Gonzalo Rubalcaba – *Kogo nasza miłość obchodzi*, słowa Marian Hemar

b.

Nie mów nic,
 (...) Odejdź już,
 Nie ma i nie będzie ..... (ja) tu
 oddaliłam się od ..... (ty),
 Strata czasu
 Nie chcę więcej cierpieć i patrzeć jak
 Jesteś z ..... (ona) i dotykasz ..... (ona) wciąż
 Nie chcę więcej słuchać Twoich kłamstw,
 Zabiłeś tę miłość, zabiłeś ..... (my)
 Odejdź proszę odejdź,
 gdzie się da
 Nie ma dla ..... (my) szans,
 już nie ma ..... (my)
 Jesteś gdzieś daleko,
 Już nie cofniesz tego.
 Upadałeś nisko i straciłeś wszystko
 Pożegnałam się, już nie odzyskasz ..... (ja)
 Zamknęłam ten dział, nie chcę więcej ran.

Fragment piosenki *Zabiłeś tę miłość; (Nie ma nas)*, wykonawca *Patty*, słowa: Patrycja Dłukiewicz

2 Uzupełnij przysłowia odpowiednimi formami zaimków w nawiasie.

- ..... (kto) w drogę, ... (ten) czas.
- Nie czyń drugiemu, co ..... (ty) niemiłe.
- ..... (kto) pierwszy, ... (ten) lepszy.
- ..... (kto) pod ..... (kto) dołki kopie, ... (ten) sam w ..... (one) wpada.
- ..... (co) oczy nie widzą, ... (to) sercu nie żal.
- ..... (co) chata bogata, ... (to) rada.

6. Przyimki

1 Wstaw odpowiedni przyimek: do, dla, bez, z, od.

Wzór: Jestem z Francji.

- To jest tusz ..... rzes.
- Wyślij projekt ..... analizy.
- Cukierki są ..... dzieci.
- Dostałeś nagrodę ..... szefa?
- Pochodzę ..... wielonarodowej rodziny.
- Naprawdę potrzebujesz pudru ..... twarzy?
- W tym sklepie kupisz produkty tylko ..... wegan.
- Ten list jest ..... Tomka.
- Zaadresuj to pismo ..... kierownika.
- Oddaliła się ..... domu i zniknęła nam ..... oczu.

Wykaz źródeł

Rozdział 1. W kręgu spraw rodzinnych

1. <https://www.radiokrakow.pl/rozmowy/ktory-model-jest-lepszy-rodzina-wielopokoleniowa-czy-nuklearna/>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=SsozRXPmcWk>
3. <https://zwierciadlo.pl/kultura/andrzej-i-mikolaj-grabowscy-wychowaly-nas-dwa-swiaty>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=K7FxzxFq1SE>
5. L. Dyczewski, *Święto i jego kulturotwórcza rola*, „Kultura i Społeczeństwo” 2012, nr 4.
6. E. Skorupska-Raczyńska, *Kto świętuje święta Boże, temu Pan Bóg dopomoże... Święta polskie we frazeologii i paremiologii dawnej i współczesnej*, „Białostockie Archiwum Językowe” 2013, nr 13.
7. <http://www.muzeumetnograficzne.rzeszow.pl/2020/08/15/15-sierpnia-matki-bo-skiej-zielnej/>
8. https://www.youtube.com/watch?app=desktop&t=12s&v=zPHhEnyWQ6U&fbclid=I-wAR20a9953qlDbqkIerMWD5l22qzusEB7hfNv-LLFSKkk4hUT2FwwUBaq_4
9. H. Szymanderska, *Polskie tradycje świąteczne*, Warszawa 2003, fragment rozdziału: *Sylwestrowe życzenia i podarunki noworoczne*.

Rozdział 2. Wygląd zewnętrzny

1. <https://zwierciadlo.pl/psychologia/ty-jako-dzielo-sztuki-jak-zmieniały-sie-kanony-piekna>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=iPqfwyJR9fw>

Rozdział 3. W stronę edukacji

1. <https://www.otouczelnie.pl/arttykul/47/Jak-wybrac-kierunek-studiow-na-potrzeby-ryнку-pracy>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=4Vi0byRNUt4>
3. <http://wrodzinie.pl/jak-mowic-do-nauczyciela/>
4. <https://zyciorysy.info/janusz-korczak/>
5. <https://culture.pl/>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=OwBxBsJbnGQ>

Rozdział 4. Bez pracy nie ma kołaczy

1. <https://www.rp.pl/artykul/632586-W-jakim-urzedzie-zalatwic-sprawe.html>
2. https://www.youtube.com/watch?v=Ebn8D_Ghl_Y
3. <https://porady.pracuj.pl/rozmowa-kwalifikacyjna/jak-sie-przygotowac-do-rozmowy-kwalifikacyjnej-oto-7-rzeczy-ktore-musisz-zrobic/>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=JjLB8yE08EM>
5. <https://biznes.radiozet.pl/News/Najbardziej-poszukiwane-zawody-2020.-Zdaniem-PIE-to-spawacze-i-elektrycy>

Rozdział 5. Dom i mieszkanie

1. <http://katowice.tvp.pl/27118737/akademik-czy-stancja-studenci-szukaja-lokali>
2. <https://serwisy.gazetaprawna.pl/nieruchomosci/artykuly/724900,lokal-dla-studenta-akademik-stancja-czy-mieszkanie-sprawdz-ceny-w-poszczegolnych-miastach.html>
3. <http://www.polskieradio.pl/42/277/Artykul/1662310,Wynajem-mieszkania-na-co-zwracac-uwage>
4. www.olx.pl
5. <http://natemat.pl/60281,chcesz-zmienic-swoje-zycie-zaczynaj-od-mieszkania>

Rozdział 6. Zakupy

1. B. Kosmowska, *Buba*, Łódź 2019.
2. <https://nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/RAJSTOPY,cltt,R>
3. <https://nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/zenski-damski-i-kobiety>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=doeDYMoxzbo>
5. <https://poradnikizakupowe.pl/zakupy,ac219/zakupy-przez-internet-plusy-i-minusy-na-co-uwazac,7583>

Rozdział 7. Na tropie zbrodni i występku

1. <https://poradnikpracownika.pl/-krotka-obsluga-sadu-jak-wyglada-rozprawa-sadowa>
2. A. Mickiewicz, *Lilie* [w:] *Ballady i romanse*, Warszawa 2016.
3. J. Słowacki, *Balladyna*: tragedia w pięciu aktach, Warszawa 1992.
4. S. Żeromski, *Przedwiośnie*, Warszawa 1996.
5. H. Poświatowska, *Berenika* [w:] *Jeszcze jedno wspomnienie*, Warszawa 1968.
6. <https://porady-detektywistyczne.pl/kryminalistyka/czym-polegaja-ogledziny-miejsca-zdarzenia/>

Rozdział 8. Klimat w Polsce

1. https://otop.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/Poradnik_ochrony_bociana.pdf
2. http://bocianimy.pl/wp-content/uploads/2019/05/Ciconia-ciconia_Bocian-w-kultu-rze_kwartalnik-TATRY_wiosna-2014_W%C5%82Cichocki_str_84_87.pdf
3. <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/510861>
4. <https://www.national-geographic.pl/traveler/arttykul/piramidy-parki-rozrywki-czy-zamki-najciekawsze-atrakcje-w-polsce>
5. S. Brzozowski, *Pod ciężarem Boga, Wiry, Płomienie*, Kraków 2012.
6. H. Mniszkówna, *Trędowata*, Warszawa 2021.
7. L. Staff, *Wybór wierszy*, Warszawa 1973.
8. http://www.narta.fit.nazwa.pl/sportyzimowe/zimowe_aktywnosci/sporty_zimowe,402,1,0.html
9. <https://www.youtube.com/watch?v=WhMTIB2efAg>

Rozdział 9. Szlachetne zdrowie

1. <https://www.nzozrevita.pl/blog/5-waznych-rzeczy-o-ktorych-musisz-pamietac-przed-wizyta-u-lekarza>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=mHj79ehV6MM>
3. <https://spozywo.pl/8-wskazowek-zdrowego-stylu-zycia/>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=Gtgz-PGuOil>
5. <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-sport-to-zdrowie-i-nie-tylko>

Rozdział 10. Podróże z pasją

1. <https://www.gazetakoncept.pl/arttykuly/nie-ma-podrozy-bez-pasji,633,b.html>
2. R. Kaleta, *Sensacje z dawnych lat*, Wrocław 1986.
3. https://www.youtube.com/watch?v=iLVY_U_iB8U
4. https://www.devire.pl/wp-content/uploads/2020/07/On-line-czy-off-line_Jak-Polacy-spędzają-wakacje_Raport-Devire.pdf
5. <https://www.youtube.com/watch?v=uOZDk3Hvw2c>
6. <https://gazetakoncept.pl/arttykuly/czas-na-przerwe,688,b.html>

Rozdział 11. Świat mediów

1. https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_070_19.PDF
2. <https://rzeszow.tvp.pl/40930458/nowa-siedziba-kuriera-galicyjskiego-najwiekszej-polskiej-gazety-na-ukrainie>
3. <https://prasaimedia.pl/prasa-drukowana-przeszlosc-i-przyszlosc/>

4. https://www.youtube.com/watch?v=_VMkq-2Qyvw
5. www.wirtualnemedi.pl
6. <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/twitteryzacja-dziennikarstwa-radykalizacja-redakcji-zlota-era-seriali-prognozy-dla-mediow-na-2021-rok>
7. <https://nowymarketing.pl/a/27206,pokolenie-telewizji-a-pokolenie-youtube-a-czyli-co-wybiera-generacja-z>
8. <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Internet-czy-internet;20543.html>
9. <https://www.telko.in/resort-cyfryzacji-zbadal-dlaczego-polacy-korzystaja-lub-nie-korzystaja-z-sieci>
10. https://wyborcza.pl/1,76842,7561129,Po_co_nam_caly_ten_internet_.html
11. <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/praca-marzen-praca-online>
12. https://www.mediaispoleczenstwo.ath.bielsko.pl/art/04_lysik_machura.pdf

Rozdział 12. Młodzi ludzie i ich sprawy

1. <https://www.focus.pl/arttykul/jak-znalezc-hobby-praktyczne-porady-i-50-pomyslow-na-ciekawe-zajecia?page=1>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=tRwvykWkp74>
3. <https://www.papilot.pl/gwiazdy/z-zycia-gwiazd/12402/nietypowe-zainteresowania-gwiazd>
4. <https://studia.pl/jak-ogarnac-sesje/>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=rl1ZFS2N35Q>
6. <https://www.wprost.pl/edukacja/184834/czy-warto-studiowac-w-polsce.html>
7. <https://study.gov.pl/pl/koszty-utrzymania-w-polsce>
8. <https://pieniadze.rp.pl/finanse-domowe/24717-koszty-studiowania-2020>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=e2pwgKjMr88>

Rozdział 13. Wyrażanie uczuć i emocji

1. W. Kossak, *Listy do żony i przyjaciół* (1883–1942), t. 1: Lata 1883–1907, Kraków 1985.
2. <https://www.edarling.pl/porady/zwiazek/czule-slowka>
3. A. Rudyk, *O afektonimach w języku polskim i rosyjskim*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica Rossica” 2013, t. 9.
4. https://www.youtube.com/watch?v=R0AN_7fdH48
5. <https://rosnijwsile.pl/dlaczego-mamy-emocje-po-co-nam-emocje-czy-emocje-to-sojusz-nik-czy-wrog/>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=P4PTBvdqGpk>
7. <https://dziecisawazne.pl/jezyk-zyrafy-rozpoznawanie-i-wyrazanie-uczuc-i-potrzeb/>

8. <https://dziecisawazne.pl/zyrafa-szaka-co-znacza-symbole-porozumienia-bez-przemocy-2/>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=NipEEkis2rs&t=24s>

Rozdział 14. Sprawdź, co już wiesz

1. https://pl.wikipedia.org/wiki/Zdzis%C5%82aw_Beksi%C5%84ski
2. <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/>
3. <https://www.rp.pl/Urzednicy/303119999-Urzednicy-musza-odrobic-lekcje-z-jezyka-polskiego.html>
4. S. Mrożek, *Opowiadania 1974–1979*, Warszawa 1997.
5. W. Żukrowski, *Za kurtyną mroku. Zabawa w chowanego*, Warszawa 1995.
6. B. Ziembicka, *Najprostszą drogą: rozmowy z artystami*, Kraków 1998.
7. E. Nowacka, *Emilia z kwiatem lilii leśnej*, Żychlin 2009.
8. <https://twojstyl.pl/artukul/trzeba-czasem-zdjac-zbroje-robert-lewndowski,aid,824>
9. https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_podi%C3%B3w_reprezentacji_Polski_w_Pucharze_%C5%9Awiata_w_skokach_narciarskich
10. <https://www.bankier.pl/smart/srednia-krajowa-ile-wynosza-srednie-zarobki-w-polsce>

